

497

CIMELIA

EPIDROMVS,

Albo Bogomna iá Gon-
cem Ksiedza Herbestowym:
pewność pisma Świętego po-
kazyacy.

K woli Ludzyom Krześciań-
skim/ Słowo Boże miłui-
czym/ á o zbawieniu
swoim praca-
jącym.

Jakub Tyemoyewski.

Pogon Gonca Kzymskiego/
pokaz błedy jego/
Tyech sie prozno nye chłubi
Bo Bog prawde lubi.

Vnus Deus, vna fides, vnum fidei
Catholica Principium.

1 5 7 1.
Mense Iunio.

Am. D. 497

EPIDROMVS

SACRÆ SE

RENISSIMÆ REGIÆ

Maestati Sigismundo Augusto Dei
gratia Regi Polonorum Domi-

no Domino clementissi-

mo.

Gratiam à Deo & felix

imperium.

Wamy to dobrze wszyt
cy Wasyńscy i Mi
łościwy Krolu pánye
moy / i W. R. M. przy
kładem onego S. Cez
sarza Konstantina pilnie to obmyśla
wał racys / iakoby tych ostatnich cza
sow w Koronye Polskiej zgoday nán
ka iednostháyna Wyary Brzesćian
skiej być mogła. Uie tedy nie wątpię
iako on Wielki Czesarz chociaś wszy
skim swiáthem zabawiony / iednak z
radością y łaskawie przyjmował Di
A i

spuścić

4.

Przedmowa

sputacie y Traktaty okolo Wyary. Tak theż W. R. M. nasz Mitosciwy Pan/ Mitosciwie to odemnie wiernego slugi y poddanego swego przyjac bedzyes raczyt: *co ex simplici corde et studio veritatis asserenda czynies R. Kanonikiem Herbestem przez pisma miedzy soba traktuiac a pod Maiestat W. R. M. kladacy ofiaruiac.* Aczkolwiek zyczylbym thego byl sobye/ zeby sie R. Kanonik zemna tak szczyrze a Krzescianskie obchodzil/ iakom ia iemu wshedzye porzadnye na kazdy Artykul niedostatkty obludnosci w pisaniu iesgo pokazowal. Ale on minawszy pisanie mego porzadek/ y niazaden Artykul statecznie nic nie odpowiadawszy twirdzi to iednak w liscie swym do W. R. M. zem mu nie na iego kfiastki nie odpowiadzyl: Skad snadnie sie obaczic moze/ iz mu nie tak dalece oto idzie/ aby mnie y czytelnika Krzescianskiego prawdy nauczyl/ iedno aby iakokolwiek ozdobe stronie swojej uczynil/ a niepokazal sie ludziam/ zeby zgola zamilknel na pisanie moje: Datby nam to Pan

Do Jego R. M.

5.

to Pan Bog Naita smieyszy a Mitoscia wy Krolu/ zeby W. R. M. mogli te iednego godzinie miec wolna/ tu przypatrowaniu y rozbiuranu tych Disputacyi naszych krotkich. Niebych w thym nie wartpil/ zeby od Maiestatu W. R. M. kazda sfhrona sprawiedliwy rozsadek odniesc mogla bez krzywdy swojej. Aczkolwiek tego niechca panowie Duchowni/ ale iednak do Krolow y Potentatow swiata tego brzmi glos on Niebieskiego Krola. *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: Teraż Krolowie zrozumieycy/ etc.*

Psal. 2.

A iz sie thego R. Herbest obawa zeby milczeniem swoim nie byl winien wieczonego zginienia dusz ludzkich. Bog widzi skrytosci sercza moiego Naita smieyszy a Mitosciwy Krolu ze ia theż wshelakiego zgoršenienia pilnie przystrzegam. Abowiem cieški jest grzech przed Panem Bogiem/ gdy kto iednego z maluczkich zlým przykladem zgorszy/ daleko wiekszy grzech/ gdy kto obledliwym pisaniem sila ludzi za soba od prawdy Bozey wwodzi. Przetoż Pana

A iz

Boga

6. Przedmowa

Boga o to naypirwy prosię iakom za-
wsze zwykt prosić/ żeby on sam sprawo-
wał y trzymał serce myśli y pióro moje.
A pirwey niżlibym miał co przeciwko
prawdzye iego świętey mówić albo pi-
sać/ niechayby wsta moje zawarte były
niechby reka władza swoie straciła. A
o swiadšam sie przed Należytem W.
K. M. że nic inšego przed sie nie bioreš
iedno abym do zgody a pokoju dobra-
go w Rzeczypospolitey poſtawić mogł
A iżby sie Wyary Krześciánſkiey po-
wszechney staradawney ni w czym nie
odstepowało/ co Pánie Boże day aby
sie cheł ich M. pánowie našy Ducho-
wni do tego przytknić chcieli. Zada-
wa nam przed sie K. Herbest/ iakoby-
śmy mieć Boſki do Korony przywo-
dzić mieli/ przez nowa Wyare. A thu
Należytnieyſzy a Należyty Krolu/ o
swiadšamy sie przed Bogiem y Ko-
ściółem iego powszechnym/ że nic no-
wego nie przynosimy/ iedno tho czo
Bog przez Proroki opowiedział/ czo
Pán Kryſtus Apoſtółom roſkazał/ co
Apoſtółowie Kościółowi podali/ czo
on pira

Przedmowa
Ewangelii
swoje
they.

Do Jego K. M.

7.

on pirwy staradawny Kościół Apo-
ſtolſki trzymał: do tego sie pilnie a po-
woliwie przypychawamy s Piſmá S.
Za co ieſli Pán Bog obiecał karać: Je-
ſli owszem nie obiecał błogoſtawieć/
ſnadnie to każdy Krześciánſki ciłowiek
y ſiebie znaydzie z nauki ſłowa Bożego.
Jaſnie ſa ſwiadectwa y przykłady o co
Pán Bog Kroleſtwa y Ziemye zwykt O co
ſrodze karać: ieſt bálwochwálſtwa/ O co
ieſt pycha/ ieſt nieſpráwiedliwość/ ieſt
grzech nieczyſty/ a roſpuſty y ſwáthá
poſiadliwość/ ieſt iakonełakomſtwa
y drapieſtwa. A ty rzeczy y tym podo-
bne przy ktorey ſie ſtronye znayda/ thy
winować ſuſnie K. Kánonik bedzye
mogł/ że dla nich mieć Boży ná Rzecz
poſpolita przychodzi: a day Boże aby
tych niekrześciánſkich ſączunkow y aſ-
ſektow zaniechawſzy każdy przed ſwo-
iem i drzwiámi pilnie zámiatał tedyby
wſyſtka wlica była chedoga: Wſak to
wſyſcy wiemy kto pokoiu ſuka a kto
do niezgody y roſſterkow rzeczy poſpoli-
ta wiedzie. Proſimo tedy K. Kánonik
naſ Heretykami czyni/ bled u żadnego
A iij przecia

O co
Pán
Bog
karać.

8. Przedmowa

przeciwko nauce Apostolskiej w Con
fessiey naszej nie pokazawszy: prożno
sobie inſie *principia Theologica* oprościł
wół Bożego wymysła: prożno na wiá
re Krześciyáńska Kładzie przyczynę
padku y rozzerwánia Krolestwo/ co nie s
tey przyczyny bywa. Abowiem po ki sie
lud pospolity/ chociaż w sumnieniu y
w nabożeństwie swoim rozny/ iednak
pod iednym prawem/ w posłuszeńst
wie pozwirzchnim spokojnie zachow
wywa/ tam rozzerwánia żadnego być
nie może. Ale to wiec pokoy pospolity
narychley psuie/ y Krolestwo do grun
tu niszczy/ kiedy Pasterze Kościelni po
rzuciwszy Biblia y służebność słowá
Bożego/ á żywoť Páná Krystusow po
korny á swięty/ do miecía Krolewskies
go sie rzucáia przeciw owieściám Kry
stusowym/ one gubić rádzá y pomaz
gaia. To pokázito Anglia/ zepsowáło
Fráncia/ spustoszyło Niderland/ Flán
dria y inſie państwá. Do czego też y K.
Zerbest znácznie Korone Polska w li
ście tym swoim przywodzi/ tak conclu
duia: Jż ci wszyscy ktorzy przeciw Pa
pieżowi

To Krol
leſtwa
psuje.

Do Jego K. M. 9.

pieżowi y prawom Kościelnym mo
wia/ równie tak cymia/ iáko gdyby sie
kto na Krolá y na Koronne Statutá
targat. Ale wielka záprawde rozność
Papieżá Rzymſkiego od Krolá Pola
skiego. Abowiem Claiáſnieyſzy á Mito
ściwy Krolu/ powinniſmy tobie pánu
swemu wszytko po pánu Bódze/ wſze
láta cześć/ wiárey posłuszeństwo: W.
K. M. Pánu swemu/ zwierzyliſmy ſie
prawy wolności naszych/ gárdlá náſze
zdrowie/ máietność/ y pościwość/ po
koy y dobre mienie/ wszytko to zupeł
nie W. K. M. iáko pánu y oycowi ſwe
mu/ w mocy y w opiekey w ſáfunek/
Rzeczpospolita podáta: Tákie y Dekre
tá wſelákie ſpráwiedliwe W. K. M.
powinniſmy powolnie przyymowáć/
dáley nie Appeluiac. Abowiem W. K.
M. trzymaſz miecz od Boga ſobie dáz
ny ku ſkarániu złych: á ku obronie spo
koynych y niewinnych ludzi. A kthoby
ſie Máyeſtatowi W. K. M. y prawu
pospolitemu iáwnie nieſłuſnie ſprzeći
wiał/ then inż máietność y cześć tráci.
Lecz o Papieżu Rzymſkim nie ták we
A v go nieſ

Wielka
rozność
papieżá
á Krolá.

10. Przedmowa

go niewiemy: przestawamy na pánye
iednym y na iednym práwie ziemskim
exemplo patrum nostrorum; qui nunq̃ coluerunt
peregrinos Dños. Jesli K. Papię jest prá
wodziwym Biskupem: Jesli głos Kris
tusów brzmi przez usta tego/ wyzna
wác go bedziem prawodziwym sluga
Bożim/ y słuchác go bedziem iákosni
powinni słuchác náuki Kristusowej.
Ale Krolewskiej władzey y zwirchno
ści kthorey mu Bog nie dał/ przypisa
wác mu nic możemy y Jurisdikciey sa
dnej w Polsce/ nád pocziwoscia/ nád
zdrowiem y máietnosciami nášymia
ni zwirchności temu nie przyznawa
my. Jednego pána mamy W. K. M.
kthorym sie po Pánie Bódze cieszymy/
iż nam podług práwá zyeńskiego mi
nistimo sceptro pánowác raczyś. Cies
zymy sie y thym niepomálu/ nátura
W. K. M. dobrotliwa/ ktora jest alie
nissima á sanguinolentis motibus. Przetó
nic w tym nie watpimy/ że swiete vsy
W. K. M. záwarte sa ná thákowe per
suasie niespokoynych á ktwye prágna
cych ludzi: kthorzy duchowna służa
bność y

Do Jęgo K. M.

11.

bność y miecz słowá Bożego/ sumnie
nia ludzkie przerażáaczy/ do mieczá
Krolewskiego/ y do rámienia Swies
ckiey mocy dla tego przyrownuia/ áby
sie nádekrwia ludzi niewinnych Krze
ściáńskich wcieśyc mogli: Jáko tego já
kośne przykłády widzimy. Czego vsy
ktiego áby pan Bog wśechmogaczy
nas w Polsce wchorác/ y pokoy po
spolity/ á chwale Imienia swego pra
wodziwa pomnożyć raczył/ Thákęy o
dlugie y szczęśliwe pánowanie W. K.
M. pod ktorym zle nam być nie mozel
onego pokornie prośic ni gdy nie
przestawamy. Anno Domini

1571.

W. K. M. pána
swego

Wierny poddány
y slugá

Jákub Wyemo
yewski.

Przemowa Do Czytelnika Krze- ścińskiego krotka Prze- mowa.

Nie inſe byto przedſiewzyecye
moye Bracye miły/ gdy m tak
dwieſcie na kſiaſtki R. Benedykta Her-
beſta odpisował/ iedno jebjm naprzod
ſobie/ a porym każdemu Krzeſciańſkie
mu czytelnikowi/ ku pomnożeniu Wi-
ry prawdziwey y pokuty/ między ro-
zlicznemi trwogami Koſciola Boże-
go/ tych ztych czaſow poſtąpić mogł.
Abowiem z iedney ſchrony panowie
duchowni/ chwale ſwiata y powage v-
miłowawſzy/ a ſłużebnoſć pokorna ſto-
wá Krzuſowe opuſciwſzy/ do wſtaw-
ſtárſzych ſwoich lud Boży thák báz-
przywiazáli/ że nie thylko prawdziwa
náuka o pokucie y Wierze zbawienney
zátłumiá: ale też práwie wſytek roz-
ſadek cztowiekowi poſpolitemu w rze-
ciach zbawiennych odeymuia. Z dru-
giey ſchrony záſie ſilá nieſpokojnych
głow/ ná proſtocie y ſczyroſci ſłowá
Bożego nie przeſtawia: a rzucili ſie ná
Sundás

Do Czytelnika.

Sundáment Koſciola Krzeſciańſkie-
go/ niſzcząc wiare o Jednorodzonym y
wiecznym Synu Bożym/ pánu Kry-
ſtusie zbawicielu náſzym. Thákſe y o
Krzyſcie ſwietym/ między ktorymi ſtro-
nami/ ſrzednia droga podług podá-
nia piwſzego Apoſtolſkiego/ ſ pilno-
ſcia muſi poſtepować każde wierne ſer-
ce/ ſprawuiac zbawienie ſwoie w Bo-
iaźni milego Boga/ iákoby od náuk
ſłowá iego ani ná lewo ani ná prawo
nieugodził. Przetoż czytelniku miły od-
piſalem był Rſiedzu Herbeſtowi Rá-
nonikowi Poznánſkiemu/ ná iego kſia-
ſtki przeciw nam wydáne/ porzadnie y
doſtatecznie pokazuiac to/ iż ſie próżno
prátać Rzymſcy thycutem Koſciola
powſzechnego chlubia: ieſli náuki Kr-
zuſowe/ temu tho Koſciotowi przez
Apoſtoly podáne/ we wſytkim nie-
záchowuia. Dowiodłem y thego pe-
wonymiſ pisma ſwietego ſwiadectwoy/
że nie doſyć ná tym/ iż kto ieſt w tey gró-
madzyc powſzechney ludu Bożego po-
wołanego/ y Imieniem Krzuſowym
náznáczonego/ ieſli nie bedzyc między
málucżka

malucika ona liczba wybranych Bo-
zych znalezione. Skład napominatem
temu każdego w obec/ abyśmy w pil-
ności a w Bożym Bożej o swym zbá-
wieniu pracowali/ doświadczając y
pasterzów y sami siebie podług słowa
Bożego nauki/ Która pokazałem być
jedynym y perowym *Originalem y Princi-*
pium albo początkiem. Sktorego wszy-
tkich roznie o Wierze probować y do-
znawać mamy. Pokazałem też porzą-
dnie przy każdym Artykule nauki Apo-
stolskiej pewność s pismá S. w któ-
rym mamy nieomylnie świadectwo te-
go wszystkiego/ że oni od Pána Krystu-
sa wzywamy/ Kościołowi iego pozos-
stawili y podali. K temu pokazałem
przykłady sthározytnego Kościoła/ y
Doktorów starych świadectwa/ że sie
znami zgadzają. Na co wszystko K.
Herbest/ nie mi porządnie wedle Arty-
kulow nie odpisał/ ani minye ani cze-
bye Bracie miły *Contrarium* smysłu swo-
go lepszego nie nauczał/ ani Argumen-
tow y dowodow moich prawdzi-
wych nie zborył. Jedno Gonicá iakie-
goś pło-

goś płoche go wystat/ w którym pew-
ność y poważność słowa Bożego y
nauki Apostolskiej lekcze poważając/
przydawa do tej iedyney proby/ to jest
do pismá s. in *se principia Theologica* z lu-
dzkiej głowy zmyślone a bázro niepe-
wne/ które teysie ważności być twirdzi/
iako y słowo Boże w pismiech Pro-
rckich y Apostolskich wyświádfone: A
to dla tego czyni/ iż widzi wyborne/ że
wstaw y obledliwość Rzymskich/ sę-
ra nauka Apostolska/ dowieść y obro-
nienie może: iesliby *fermentum* tradicyi/
to jest/ wstaw a wymysłow ludzkich
Bogu przeciwnych/ Ktému nie przy-
mieśat. Aczkolwiek tedy Czytelniku
miły/ prawię przeciw przyrodzeniu y
zwyczajowi mojemu to jest/ abym sie
w thákowych traktacych y replikach
sprzeciwnych kochać miał. Jednak vr-
gente Conscientia/ za przymusem sum-
nienia zaniechac tego nie mogę/ abym
prawdy słowa Bożego sęczyrce a vs-
przeynie/ wyznawać nie myał/ a mi-
czeniem moim/ żeby sie kto w tych obte-
dliwych *Principiach* słowu Bożemu
przeciw-

16. **Listu K. Káno: do**
 przeciwnych/ nye vgruntował. Przez
 toż cye prośe/ y summieniem obowies-
 zuie/iáko Brátá spólnego Krześciań-
 skiego/ áby *sine prauidicio et affectu*, nie
 postronnie nie sádzac/ naprzód przy-
 pátrował sie tym nászym traktatom
 pilnie/ ktore dali Pan Bogu nic inszym
 vmystem odemnie pochodza/ iedno
 ábym mogł y sobye y každemu/ ku pe-
 wności y ku posthánowieniu summie-
 nia/ tych slych á ostátnich wieków po-
 żytecznie posłużyć. O co y ty Brácie mi-
 ły wespółek zemna Pána Boga pro-
 sić nie przestaway: á ná obcych Principi-
 ach álbo Fundamenciech Papieskich/ o-
 procz ná samym stowie Bozym/ Wiá-
 ry swojej nie zátłáday.

Listu K. Kánonikowego do
K. Jego M. Summá.

1. Nye zda mu sie áby ná písanie moje
 sámileżec miał/ dla zgorśzenia dusz lu-
 du Krześciańskiego/ ktore sa nadrośse
 przed Pánem Bogiem/ á kthorych on
 jest sthrożem.
2. Powiáda iż Heretycy miecz do Kro-
 lestw y

J. K. M. Summá. 17.
 lestw y państw Krześciańskich przy-
 nosa.

Twirdziš wšyscy kthorzy sie odes-
 wali od Rzymskiej y powośechney wiá-
 ry/ sa pewnymi Heretykami.

Ji ci kthorzy przeciw Papielowi y
 prawom kościelnym mówia rownye
 tak czynia/ iáko gdyby sie kto ná Krolá
 y ná Koronne státutá targał.

Odpowyeđz.

Mam zá to Brácie miły/ ieśliš s pil-
 nošcia kšiasłki moje pirowse czytal/ żeš
 tám podlug potrzeby ná wšytki Arty-
 kuly/ dostáteczna odpowyeđz przeciw
 ko K. Kánonikowi znalazł. Jednák
 w tym liście swoim záda wa mi tho/ y
 tym sie chlubi przed K. J. M. iżem mu
 zgotá nic nie odpowyeđzyał. A tak pro-
 še cye dla Boga/ nie záłuy tey málu cz-
 kiej chwile/ á wroc sie do onego pi-
 rowsego písania y iego y moiego. Tám
 snadnie poznaš/ ieśli tho stusnie
 K. Kánonik przeciw mnie nápisal/
 gdyž y tám y tu ná každá rzecz porzad-
 kiem odpowyeđz czynye/ oprocz niepo-
 trebnego powtharzania kthore opu-
 ścam.

Ji zgora

18. Odpowiedź na

1. Iz zgorſzenia K. Kanoniſt przyſtrze-
ga Boże day mu to/ aby prawdziwie
a vprzeymie to czynił/ iako prawy pász-
terz Koſciółá Bożego. Aleć ſłowo
Boże nikogo zgorſzyć nie może/ iedno
złe a niewierne ludzi/ iako ſie oni żydzi
gorſyli náuka Pána Kriſtuſowa pra-
wdziwa/ y Syabelnikyem go ſtád ná-
zywáli. Jeſlim tedy czo przeciwnego
ſłowu Bożemu y náuce Apoſtołſkiey
nápiſał/ miał mi to był K. Kanoniſt
pokazać: czego iſ nie vczynił/ nie w tym
nie watpie/ iſ piſaniem moim (zá lá-
ſka miłego Boga) zgorſzyć ſie żadne
wierne a vprzeyme ſerce nie mogło. A
K. Kanoniſt ieſli ieſtł prawdziwym
ſtrożem duſł ludzkich/ iako ſie chlubi/
rádže aby pámiethał on Dekret Syná
Bożego: Ciemu wy przeſtepuiecie przy-
kazanie Boże dla Trádiciey wáſſych/
prožno mie chwala náuczaiac náuki y
roſkazania ludzkiego.

2. Obráza to K. Kanó: że ſie z nimi ná-
ich vſtáwy zgodzić niemożemy/ y prze-
to ná nas przyczyne wálk y roſterkow
kládye/ Heretykami oſadziwſy/ Boże
mu odpuſć

Liſt K. Kanoniſt: 19.

mu odpuſć tak niekrzeſćiáńſkie ſáco-
wanie. A ty czytelniku miły/ przypá-
truy ſie pilnie temu/ co Pan Kriſtus
do zwołenników ſwoich powiedzyc
raczył: Nie przyſedłem zeſtáć ná zye-
mie pokoju/ ále miecz. W których ſłó-
wiech dáł to nam znáć/ iako ludzyc nie
zbożni/ mieli niewodzycynie náuke iego
przyimowác/ y potwarzáiaciá. Jed-
náť pokoy nam przykázał Pan Bog/
y w pokoju ſie kocha/ y nie náuka iego
ſwieta w tym niewinna/ je ſie dla niey
roſterki dzyeia w kroleſtwach. Ale zli
niepoſlušni a vporni ludzie/ ci ſa win-
ni mieczá tego/ ktorzy ſie Pánu Kriſtu-
ſowi ſprzeciwiáia/ a náuke iego mye-
cjem ſwiátá thego wygládzić vſilúia.
Pierwey tedy było K. Kanoniſtowi po-
trzeba dowieſć w piſaniu moim/ y po-
kázać obledliwoſć iáka/ o ktorey ieſli
bym ſie ſłowem Bożim náwrócić nye
dáł/ zoſtałbych Heretykiem. Ale nie tá-
kowego nie vczyniwſy/ oſadził nas ſi-
ne lege et iuſtitia, bez práwá y ſpráwie-
dliwoſci/ przetoſ ſam w tym zoſtáva.

W Trzecim/ Dekret on Rzymſki ná
B 4 nas przy-

Mat. 19.

Ioan. 14.

3.

20. **Odpowyeď ná**
nas przynioř/ y thák tego dowodzi/ że
tho každý perwiy Heretyk/ ktho sie od
Rzymſkiey wiary oderwał. Ná co ies
mu odpowiedáiac/ proſie cie Czytelni
ku miły/ ábyś ſie wroćil do piwřego
piřania nářego/ á tráktať o Kořciele
powřecchnym pilnie przečyťat/ thám
znaydzyeř dořáteczne o tym s piřmá
řwietergo y z Doktorow řárých dowo
dy/ křory cřlowiek ieř Heretykiem: cze
go wřytkiego thutheñ Goniec by ná
mniey ſie nie dořyťáiac/ dořć ſmieľe
Concludue. Ale pámietať ſumme Wiá
ry Krzeřćianřkiey w Bredzie zámknio
ney/ że támi edne wiáre w Boga iedne
go w Oycá/ Syná y Duchá S. y ieden
Kořciol powřecchny/ wřytkim Krzeř
ćianom ſpolnie wyznawamy. O Pa
piežu Rzymřkim y ſłowká thám nye
mář. Przetoř Czytelniku miły/ nie dáť
ſie tym ozdobyñym Tytuľem wwoďzić/
gdy řyřyř Kořciol powřecchny wielki
rozřyrzony/ tákie Wyáre powřecchna.
Abowiem áni kořciolá powřecchnego/
áni wiáry powřecchney Apořtolřkiey/
ni w cym nie odřepuiemy. X o wřem
ſie wřyř

Liř R. Kánoniř: 21.
ſie wřytkiego pilnie trzymamy/ y tego
ſie v ich M. Rzymřkich Práťatow nář
pominamy/ co napirwey Pan Kryř
řtus przeř Apořtoly/ á potym Apořto
lowie po wřythkim řwiecie Kořciolá
wi iego podáli y pozorřhawili: cze
go dowoď porzadnye ná každý Arthykuť
znaydzyeř w piřaniu moim piwřym
ná kthore nie R. Kánoniř nie odpiař
wřy/ áni bľedu řadnego przećiwko
nam nie dowioďřy/ Tytuľami thylko
kořciolá wielkiego/ zachořcia Papieřá
Rzymřkiego/ Tráďiciámi řthářřy y
Dokřormi kořcielnyimi/ thego řwego
Gońcá przyozdobil. Przećiwko czeñu
moy miły Brácye pámiethať piwřy
przykľad onego ľudu Bořego Izráeľ
řkiego/ kthory byľ figura (iáko Páwel
řwiery wyřwiadřa) Kořciolá nowe
go Teřtámentu. Przypáťruye ſie támi
pilnie onemu ľudowi/ y onym przetoř
řonym/ y řthářřym Káptanom/ křorzy
ná mieyřcu Kátedry Mořřeřowej ſieř
dzyeli/ ci zakonem Bořym y kořciolom
ſie chľubili: co im ten Duch Bořy przeř
Proroťá Jeremiařá opowiáda: *Wie* Jerem. 7.
B iij mieyřcie

22. **Odpowyeđ ná**
 mieycye nádzycie w stowych klamlia
 wych/ mówiac: Bościot Boży/ Bo-
 ściot Boży: Abowiem iesli bedzyecye
 czynić sad: iesli nie bedzyecye chodźić za
 obcy mi bogi/ bede mieścić z wami ná
 mieyscu tym. Ocho wy dufacie w sto-
 wych klamliwych/ ktore wam nie po-
 moga etc. Przyszliscie/ y stháneliscye
 przedemna w domu tym/ w ktorym
 wzywano iest Imye moie/ y mówicye
 iuzesmy wyswobodzeni: ale odrzucze
 was od twarzy moiey. To mówi Pan
 zastępów Bog Izraelow. Iuz przy-
 dawaycye ofiary palone do ofiar wá-
 szych/ y pożywajcie ich/ álem ia nie mo-
 wil o tym z oycy wásemi/ y nie rosta-
 zalem tego przódkiem wásym/ gdy m-
 ie wywiódł z Egiptu/ około ofiarowá-
 nia. Ale to słowo przykazaniem im mó-
 wiaci: Sluchajcye głosu moiego/ á bez-
 de wam Bogiem/ á wy bedzyecye mi
 ludem/ á chodźcye w káźdey drodze k-
 ram rostażat wam etc. Dla przedłuże-
 nia siła opuszczam: czytaj sobie cále ka-
 puc y Jeremiaśa. Y coż inšego moy-
 miły Brácy dzisia czynia w zgromá-
 dzeniu

List K. Kánonik: 23.
 dzeniu Rzymskim/ iedno je sie kóscyos-
 tem powszechnym y mieyscem á succes-
 sia pozwirchna/ stolica Piotrowa/ á o-
 śarami y wstáwami stárszych swoich/
 známienicye chluby y wynosa. Ale
 do rozsadku drog swoich/ iesli ie po-
 dług głosu Bożego prostuia/ iesli sprá-
 wiedliwy sad w kósciele czynia/ iesli ob-
 czego nabożeństwa y pomieśáney
 chwaty Bożey do kóscyolá nie wnosa
 o tym wszytkim y do pythánia żadna
 miara známi pozwolić niechcza/ o-
 wšem tego co nabárziez bronia/ y lu-
 dowi pospolitemu nie dopuszczáia/ á-
 by sie podług słowa Bożego/ o náuce
 ich wywiádomać mieli. Co szyrzey wy-
 rozumieć bedzyes mogt/ gdy porząd-
 kiem K. Kánonikowi ná iego bárzo-
 stábe á stoniáne principia odpowia-
 dác dali Pan Bog bede.

Przy zámknieniu listu swóiego prá-
 wie iuz wíec (iáko mówia) dzwontá
 ruszył K. Kánonik przeciwko nam/ á
 śnadź przeciw wszytkiemu práwu Ko-
 ronnemu/ nolens contentari in Iure commu-
 ni terrestri. sam śnadź niechcąc być pod-
 ległym

24. **Odpowyeđź na**
 ległym prąwu pospolitemu zyemskie-
 mu. Abowiem śmiał to nápiśać w Lis-
 seye tym do R. J. M. że wszytcy ktorzy
 przeciw Papieżowi y prawom Kościel-
 nym mówia/ równie tak czynia/ iáko
 gdyby sie kto ná królá y ná koronne stá-
 tutá tąrgał: skąd obaczyć mozesz Cytel-
 niķu miły/ żeć nas ten Ksiądz/ nie prás-
 gnie tym piśaniem swoim Pánu Bo-
 gu pozyskác/ áni z błedu iákiego wy-
 wyść náuczywszy cżego lepszego. Ale
 zaráżem osądziwszy potepił nas wszy-
 tki/ y pod miecz rąmienia świeckiego
 wydał/ *Iure non convictos*, prawem żada-
 nym nieprzekonáne. Abowiem *manife-
 sti Iuris est*, prawo to skazuje/ że ktoby sie
 ná Máyeśćhat Królewski (y choway
 Boże) tąrgnał/ ábo prąwu zyemskie-
 mu wpornie sprzeciwiał/ iż takowey ká-
 dy sławie dobra/ máiećność y gárdło
 tráci. A wiec to on duch święty Krystus
 łowego *lenis et mansuetus*, pokorny á ciz-
 chy: Gdzyeż oná Krześcianańska miłość
 powinna/ kthora sie bázro chlubicie?
 Gdzyeż *Concilia* wásze ná ktore nas wzy-
 wacie? Iżali sie tym sposobem od was
 cżego náu-

List R. Kánonik: 25.
 cżego náuczyć bedzyem mogli? Iżali
 bezpiecznie ktho bedzye mógł ná wásze
Concilium przywieść/ gdy tak śrogá bez-
 bożny dekret moy miły R. Kánoniku
 ná nas kładzyeś? Coż po *Conciliach*
 powstęchnych Krześcianańskich/ gdy mo-
 wić przeciwko Papieżowi y prawom
 iego nie wolno. Już táka rzecza/ *sublate
 sunt omnes leges et rationes, inquisitiones Chri-
 stianae, et disputationes*, zniszczone są prás-
 wá y rozprawy Krześcianańskie: co przed-
 tym z wielką wolnoścya záwse lud
 Krześcianański czynił/ ieszeż y zá cżasów
 Apostolskich/ iáko o tym czytamy *Acto-
 rum* 15. Ale skądescie to prawo takowe
 wzięli? cżemu miecz duchowny słowá
 Bożego confunduiecie ábo mieścacye
 z mieczem rąmienia królewskiego? I-
 żali tak Pan Krystus postanowił? I-
 żali sie tak Apostołowye z ludem po-
 spolitym obchodzili? Ciythamy iásne
 słowá Páwła s. gdzie mówi: *Sic nos e-
 xistimet homo*. Tak o nas niech rozumye 1. Cor. 4.
 cżtowiek każdy/ iáko o sługach á śáfá-
 rzach táiećnić Bożych. Item: Nie pá-
 nujemy wierze wászey. Item: Vmnie-
 B v to nama

26. Odpowiedź na

to namnięysza (powiada) vt ab huma-
na die iudicer &c. że od ludzi bede posad-
dzon. Jaka tedy a niewstydliva smia-
toscia/ crimen lesa magestatis/ wysthepek
przeciw Jego K. M. zádawac nam
smiecie dla tego/ iż przeciw wássemu
Papieżowi mowimy spráwiedliwy/
gdyż Apostołowie Pánsczy nie thylko
mowić/ ale y rozsádek y próbe czynić o
náuce swoiey słuchácjom swym dopu-
száli. Izali wás Papież wiethsy nád
Apostholy? Ezy pánowie obáccie sie
dla milego Boga. Tandem aliquando sa-
pitem, iuz medrzymi badzcie/ a odozycy-
thy áffekty poblażáiace ná strone/ boć
to nic inšego nie iest/ iedno proróctwo
ono Duchá Bożego prawdziwe: Sede
bit in templo Dei, offendens se quod sit Deus et.

2. Tef. 2. Aleśli wiec ná słowo Boże nic nie dba-
cie/ tedy sie wzdam ludzi dobrych a bá-
gnych wstydayce. Abowiem z iáto-
sca to káždy Zelator patrie, álbo miło-
wnik oyczyzny stysec y przyjmowác
od was musi/ gdy Krolá Polskiego pá-
ná swego dziedzicznego tak niško pod-
nogi Papieście kládzycy/ że iednáko
ważne wy-

List K. Kánonik: 27.

ważne wystepki y was/ thárgác sie ná
Krolá/ a mowić przeciwko Papieżo-
wi. Złostliwe to (záprawde) wásze sá-
le/ a wielce niespráwiedliwa wagá
Rzymiska/ lecz miedzy ludźmi pocie-
wemi w Rzeczypospolitey Polskiej/
nie máś wietszego y sroiszego wysthe-
pku/ iáko thárgnac sie ná Mágestath
Krolewski. A przeciw Papieżowi
wolno podług dekretu Apostólskiego
kádemu człowiekowi Krześciánstwey
mu mowić/ to coby sie s piśmem swie-
tym zgadzáło. Gdyżem ja tedy w pi-
śaniu moim/ nie czynił tak niekrześcián-
skich sádown przeciwko T. m. moy miłj
K. Kán: ánim záwierat yst wolnych
do wéściwych a pożytecznych rozmow
w Kościele Bożym/ słuszná y spráwie-
dliwa/ o co y prosimy/ dayce też sřóba
mowić/ a niech cieycie nas odgrozić od
spráwiedliwóści násey: wřátem ja ni-
komu nie látał/ y nie groźe/ chociať to
dowodnie pokázowal/ żeś T. M. siła
rzeczy Bogu y słowu iego przeciwo-
nych nápiśal. Ale iuz dluszej sie nie bá-
wiac/ pótoże kłtá iáśnych dowodow
ná pretce

28. Odpowiedź na

na pretcze przeciwko themu wásemu Rzymskiemu fundamentowi. Nasz przod tedy Original Kosciół wšytek tego przywodzi/ gdyż Pan Krystus po zmartwychwstaniu swoim/ iuż odchodząc do niebá/ poruczył Apostołom swoim urząd Koscielny wšytek. Tam nie czytamy nic więcej/ iedno v

Mat. 28. Matheusá swietego w ostatnim połozeniu then przywilił: *Eumes docete:* Idźcie a wczycie wšytki narody Krzcząc je w Imię Oycá y Syná y Duchá swie tego/ nauczając je chować wšytkiego

Mar. 16. comia rozkazał wam. V Márka 8. także: *Pradicate Euangelium omni Creaturae.* Opowiedaycie Ewányelia wšytkiemu stworzeniu. V Lukáša też: *Vos autem eritis testes horum:* A wy bedzyecye świadkami tego: iż w Imieniu Krystu

Łuca 24. srowym odpuszczenie grzechow etc. Też v Janá swietego: *Quorum remisistis peccata:* Komuśkolwiek odpuszcycie grzechy beda odpuszczone etc. Skład iáwne świadectwa/ iż im Pan KRISTUS

Ioan. 20. żadney inšey mocy nie dał/ iedno opowiadac ludzynom pokutniacym a wierzącym

List K. Kanonik: 29.

rzaczym odpuszczenie grzechow w Imię tego: a niewiernym zatrzymawać Item/ Krzem swietym służyć/ a sakrament Wcierzey Páńskiej według wšytkiwoy Syná Bożego rozdawać. Ciesgo doznać mojesz potym z dzyetow Apostolskich/ iáko oni urząd swoy spráwowáli. Tam znaydziesz wšytki postępti. Jesli tedy Papa Rom: iest potomkiem Apostolskim (*nomine tantum*) tedy nie może mieć wiechšego przywileiu nad przodki swoje. Abo iesli Originálu odstąpił/ tedy iuż *successorem* a potomkiem ich być nie może: iákoż tego wkażać s pismá s. nie może. Itż mamy iásne rozkazanie Pána a Zbáwiciela swiego/ g dzie sie osóbliwie o wieczkám swoim strzedz kazał fałszywych prorokow a miánowicze fermentum Trádicij stárszych: *Intuemini & cauete á fermento Phariseorum:* Strzeżcie sie od kwasu Faryzeuszow. A ci byli ná ten czas przelożony mi w Kosciół etc. Item/ Mamy przykład Apostolskich cíasów/ że on lud po spolity doznawał náuki Apostolskiej. Tessalonicenses przijawšy słowo Boże z wiela

Mat. 16.

Mar. 8.

Łuca 12.

Akto. 17.

30. Odpowyeďz na

jez wielka chucia/ na każdy dzien pil-
nie wartowali w pismiech prorockich
si hacita se haberem: Jesli to tak byto i-
ako im Apostołowie opowiadali. A
dzis Boze vchoway spytac w Rzymie
czemu to tak: *hnet crimen lesa Maestatis*,
grzechby to był wielki a srogi. Abo te-
dy Apostołowie bładzili/ dozwalać iac
y rozkazy iac ten rozsadek czynić o sobye
ludowi Krześciańskiemu: Abo Pa-
pież musi być nie ich potomkiem. Ale
Apostołowye nie bładzili/ podobniey
Papieżowi bładzić.

1. Pet. 3. Item/ Piotr S. w listeye pirowszym na-
pomina ony swe disciputy/ między k-
tórymi też był y Clemens (podobno k-
to re° koscioł Rzymski Papieżem mi-
ni-
ie) aby zawsze byli gotowi dać o sobye
sprawę/ każdemu pytającemu Wiary
ynadzieie swoiey/ z boiaźnią y sstro-
mnoscya.

Obaczcieś tedy iesli discipulem Pi-
tro-
wym iest w-
Papież/ ktory niechylko
nie czyni sprawi żadney o wiare ludowi
Bożemu/ ale y mowić przeciwko sobie
nie da: owsem bije/ pali/ morduje tako
we którzy sie o tym pytają. A ku

List R. Kanonik: 31.

A ku temu wysytkiemu moglbym wiesz-
le świadectwo z Doktorow starych przy-
wieść/ iako oni te wolność Krześciań-
ska pilnie między sobą zachowali/ y za-
wsze pirowszych Doktorow przed sobą
y pisma S. doświadcza/ y przeciwko
Biskupom Rzymskim/ gdy sie im czo-
nie podobalo/ siniele mowili y pisali. A
le i krotkości czasu folgnie/ trzech tyl-
ko Doktorow starych y Biskupow
przykłady do tego przywiode. Irene-
us vceń Polikarpa S. Męczennika
Discipula Jana Ewangelisty/ siniele
y swieobodnie przeciwko Wiktorowi
Papieżowi Rzymskiemu pisał/ ganiać
iego postępek *de Celibatu Pascatis*, iako z
wolności y miłosci Krześciańska nie
zgodny. Także Polikrates przedniejszy
Biskup in Asia *succesor* czwarty od Jana
S. bezpieczniey dosyć ostrze tego Pa-
pieża strofuie/ dokładając tymi słowy
że ta starym bedac/ nie iestem gotow y
z innymi Biskupy/ zwoyciać sobie od
S. Jana/ y od potomkow iego pod-
nego/ odmienić na iednego Biskupa
Rzymskiego groźby y rozkazowanie et.

O czym

32. Odpowiedź na

Ecclesia: O czym czytałyśmy hierzei Eusebium.
Hist. lib: Coż tu kłesze miły Kanoniku T. M.
 5. rzecześ: musisz podług dekretu swego/
 ty święte zaczęte Biskupy y Mieczenniki
 Heretykami osadzić/ & crimen lesa magesta
 tis im przypisać. Bo nie tylko przeciw
 Papieżowi Rzymskiemu/ y wstawię ię
 go Synodowej mowili/ ale sie też do
 łciawnie ostrym piśnieniem y postęp
 kom ięgo sprzeciwiali/ nie trzymając te
 go co on był na Synodzie Rzymskim
 z Biskupy Włoskami wradził. Albo
 zmączyte ten swoy siniaty Dekret.
 Ale ięście postuchamy troche Cipria
 na s. Mieczennika y Biskupa zaczęgo
 (bo widze iż sie K. K. w nim osobiwie
 kocha.) Ten przeciwko Stephanowi
 Papieżowi Rzymskiemu/ nie tylko iaw
 nie mowit y piśał/ ale też w liście swym
 do Pompeiusa/ błady wpor kacerstki á
 pyche iemu przypisuje: *Qua mihi Stepha
 nus frater noster rescripserit, misi tibi rescripte
 eius exemplum, quo lecto magis ac magis errorē
 eius denotabis, qui Hæreticorum causam contra
 Christianos & Ecclesiam Dei asserere conatur:*
 to iest: To co mi (powiada) Stephan
 Papyeż

List K. Kanonik: 33.

Papież Rzymski Brat nasz odpisał/ po
 statem ci tego przepisu/ który gdy prze
 czytaś/ tym wiecey ięgo bład obaczysz
 iż on Heretykow strone trzyma/ y bro
 nic vsiluje przeciwko Krześcianom y
 Kościołowi Bożemu etc. Tąmże mu y
 presumptia y vpor przyczyta: Czyta
 cały then list Cypryana S. znaydziesz
 tam czytelniku miły/ nie tylko tho/ że
 przeciw Papieżowi wolno mowić/ á
 ley to/ co z dawna oni S. Doktorowie
 o Kościele powszechnym y o thrádicia
 ach rozumieli. O czym będzie da Pan
 Bog niżej. Tu na ten czas śnádnie oba
 czyć iuż moześ Bracie miły/ dziecinśkie
 práwie á niķzemne wywody sθhrony
 przeciwney w rzeczach ták powaźnych
 á zbawienia wiecznego dotycákacych:
 żeć nie umieia nic inśzego/ iedno wołáć
 z onymi żydowskiemi káptany/ *Tem
 plum Domini, Kościół páński/ Papá/
 Pyotr Rzymski/ Stolicá Apostolská/
 Kościelne práwa etc.*
 Ale iużby wiecz czas moy miły kłesze w
 brod (iáko mowia) zemna postępić/
 tho iest/ albo prawdye iáśney stowá
 C Bożego.

34. Odpowiedź na

Bożego dać miysze/ gdyżek olwier ię
po sobie nie wątpliwie przywodze. A
bo pokazać stątecznie y porzadnie ięśli
go w czym odstepuie: bo to nie sie po
winność pąsther ska/ ktora sie T. M.
chłubis: aby głosu obcego do koscyo
ła owcam Krystusowym nie przynos
sił/ bo wiem nie znáia głosu cudzego/
iáko to Augustyn S. nádobnie deelas
ruie/ przeciwko Arrianom y Donatis
tom/ y nie sobye ná pomoc nie biorac
áni rytulow Kosciola powszechnego
áni onego swietego Concilium Nicens
kiego poważności/ ták to nápisal: Już
ia tobie Nicenskiego Concilium nie bede
kładł przed oczy/ á thy mnie nie kładź
Arymenskiego. Lecz s Pisiná S. swiáz
dectwá nam obiemá spolnego trzebá:
niechay rzecz przeciwko rzeczy/ dowod
przeciwko dowodowi/ spor y odpor/
miedzy soba postepuia: *Scripturarum au
toritatibus y triq. communibus, testibus res cum
re, causa cum causa, ratio cum ratione concer
ret &c.* Tuz tedy przykládem tego Do
ktorá swietego/ opuściwszy ty wielmo
żne á bezizeczne rytuly wáše/ postąpcie z
námi pos

List K. Kanonik: 35.

námi podług pisiná s. dowodow per
nych: A rácz wam to Pánie Boże Wse
chmogacy dać/ ábyście sie kiedy wpá
mietáć racili/ á dali częśc y chwale ná
wysssiemu Bogu y stowu iego/ odrzu
ciwszy ná strone wszytki *preoccupatas opi
niones & prauidicia*, nádece myśli y sady
y wszytki áffekty á chciwosci swiátá te
go niedznego/ ktore zátłumiáia záwse
w ludzyoch sjezera znáyomosc pras
wody Bozey.

Przedmowy Herbesthowey do Czitelniká w tym Goncu Summá.

Powiaáa iż skoro go písanie moye
dosło/ myslit záraz o tym iáko by z nos
wu odpowiedzyl. Ale zabawki y trus
dnosci nie dopuścily mu tego: á iż tho
czásu dlugyego potrzebuie.

Gonca swego záleca/ obiecuiac iż on
może podług potrzeby dosýc wczynić
ná moie písanye/ wszytkim prawde
milniacym.

Chłubi sie tym/ żem mu zámilczal y
vstapil/ tá m gdye sie bylo trzebá me
C h jnie pos

36. Przedmowy

źnie potkąc y ząstawić: słowá to iego/
ale iá tego nie bacze.

4. Zapomniny awsy zacznosci słowá
Bożego y Máiestatuy/kládzie insze prin-
cipia słowá Bożego y písma S. co iest
wielce absurdum, żeby mogło być principi-
um principii: Gdyż nád słowo Boże nie
nie iest pierwsze/ ani poważniejszego
w Kościele powszechnym etc.

5. Powiádam mu iá przyczynę dał
do tego/ że tak s tym Goncem frogim
y s timi principiami ná plác wyiechác
musiał: Stet, niech tak będzie.

6. Záleca księgi Jęgo M. pána Janá
Zerbortá Káptellaná Sanoctiego/ iż
z nich każdy snadnie sie dowiedziec mo-
że/ przy ktorymby Kościele miał stać.

7. Powieda iż rozdzielił wszytko moye
pisanie ná pewne cząstki/ obiecniacz że
ten ięgo Goniec pokázác tho ma/ iáko
iá pismo s. podług myśli swey wyklá-
dam/ y Doktory zą soba ciagne/ y forte
lem sie z nim obchodze: O czym mu
wiecey nye pothrzebá mowić/ bo theż
nyewie czó.

8. Wylicza swoje Principia, y ná nich ká-
tholikom

K. H. Summá.

37.

tholikom swoim Wiáre grunthowác
rozkázuie.

Czyni Inuektiwę náprzeciw Heretiz-
kom ząslepionym y zątwárdziáłym. A
zárázem z vprzeymej miłości y pástet-
rzenásze y nas wlozył w ieden poczet
s Káimem/ s Pháráonem/ y z Judas
sem: Boże mu odpusc. Sed nouit Domi-
nus qui sunt eius, zna Pan ktorzy sá ięgo.

Do Thytulow ząsie swoich idzye/ y
Amplificácii zwyklych vzywá/ przypi-
suiac nam jesiny wzgárdzili Oyce swe
y Doktory/ y chcemy być medrşy nád
nie y nád Kościół: Czego siny niewinni.

Rospustny żywót nam przypisuiel
prze tho/ iż ná sámej wierze vspráwies-
dlwienie swe ząsadzamy/ áby zą swoiz
mi żadzami chodzie: Tu Domine scruta-
tores cordium, Ty Pánie znaš sercá.

Twirdzi smiele: Ji Papięsá Rzym-
skiego ząwşie wszytcy Doktorowie Ko-
ścielni y wszytki Concilia słucháły. Quod
nullo modo probari potest, ex Ecclesiasticis scri-
ptoribus. Czego nigdy nie dowiedzye/ s
Kościelných Písarzow.

Przypisuię nam to iáko bysiny y Sá-
C iij Krámena

38. **Przedmowy**
 Krámenty Pánšiemu y Máyeſthatem
 Boſkim y Bhrystuſem gárdzić mieli:
Quod facit contra conſcientiam, á tho mowi
 przeciwko ſumieniu/ bo iá ſne ieſth o
 tym wſytkim piſanie moie. A prze ko-
 go inſzego nie powinienem kálmniey
 ná ſoby odnoſić.

14. Czyni ſobie dziwne ſekty miedzy ná-
 mi. Luterániſty/ Kálwiniſty/ Tryni-
 tarzmi podług zdánia ſwego náſ ná-
 zywáiac. Ale nie znalazł tego w piſá-
 niu moim wſytkim/ áby ſie do ko-
 go inſzego przywiezowác miał/ iedno
 do Koſciółá powſzechnego/ w którym
 wſytki doktory prawdziwe/ iáko dary
 Boże iednáko ſobie poważamy.

15. Swoie zmyſlone *principia* ná gore wy-
 ſtawia/ A ſłowo Boże w piſmies. zá-
 warte to iedyné á pewné *principium* wiá-
 ry Krzeſciáńſkiey s pohánbieniem
 wſpomina/ Bálwochwálſtwo/ ſwo-
 wolnoſć kácerſka y wymyſty iemu
 przywołáſzác. *Dominus miſereatur ei*,
 Utychay ſie Pan Bog náđ nim
 zmiłuye.

16. Nápomina ábyſmy od páſterzá tes-
 go kthos

20
R. H. Summá. 39.
 go/ kthorym Pan Bhrystus mieyſze
 ſwe záſádził/ nie odſtepowáli: á to dla
 tego/ iſ po zniſzczeniu Miſey (która on
 zowie oſiára powſednia w koſciele)
 iuż ná Páná Bhrystuſá fortele piſa.

17. Antykryſtá przy náſhey ſthronie po-
 kláda/ á ſoby to y ſwoich Catholikow
 bogoboynoſci przypíſuie/ iſ ieſcie zá
 náſe winy Pan Bog ták dlugo Tur-
 ká ná nas nie przepuſcił: *Vt inam ſit ve-
 rum*, by to iedno prawdá.

18. Przyrownywa Cathedre Papieżá
 Rzymſkiego do Cathedry Aronowey
 á powiáda/ że Prorocy od Cathedry A-
 ronowey nie odchodzili/ chociaż ná-
 złoſci káptánſkie woláli etc. *Sed diuer-
 ſum offendi poteſt*, ále inácej ſie to pókaże

19. Kládye ná nas ony przetlechwał/
 ktore Dawid w perſonie Páná Bhrystu-
 ſowey kládł ná ony niewierne żydy/ y
 przeſládowniki tego. *Menſa eorum fiat eis
 in laqueum &c.* Sthot ich niech ſie im os-
 broci w ſido/ Ale ſpráwiedliwy Pan
 Bog wie ná kogo to przepuſcić ma.

20. Powiáda iſ z grzechu odſciepyenia
 ſtwo pochodzi/ á potym ſlepota/ kthos
 C iiii ra Pan

40. **W**dpowiedz na
ra Pan Bog zwykł karać Heretyki.
Przetoż napomina wszytki abyśmy sie
grzechow iako napilniey wiárowáli.
Vtinam, ále pámietaycze też o sobie y o
swych towarzyszech.

21. **W**zwirdzenie w wierze prawdziwey
s tego Góńcá obietnie czytelnikowi. *Alle fides ex auditu, auditus per verbū Dei,* stá
by to bázro grunt te wáše *principia*. Ná
co wszytko porządkiem tak odpowia-
dam. **G**dyż sie *speculatore* y stro-
żem dusz ludzkich *R. Kanonik* zowieś
mym zdaniem godziło mu sie Czytel-
niku miły/inše trudności ná strone od-
tożywszy/ do thego sie naprzód rzucić/
co była napilnieysza/ áby był dla zgor-
szenia siła ludzi/ iako on powiáda/ po-
rządnie ná pisanie moje odpowiedział
Abowiem takbyśmy sie narychley z o-
bu stron náuczyć y porozumieć mogli.
Aleśli mu o czas sto/ iuż tho dwie lecy
iákom ia swoje ksiáski wydał. Też pra-
wdá pewna/ nie potrzebuie długyego
myślenia ani fárbu ludzkiego rozumu
przetoż mogł był odpisać/ ále podob-
ne niechciał.

A iż tego

Przedmowa A. y.

2. **A** iż tego swego prethkiego Góńcá
tak bázro záleca/ obiecuiac/ że on może
odpor y odpowiedz słusna przeciwko
pisanu mojemu weźnić. Przypáthrz
sie temu pilnie czytelniku miły/ á weź-
mi przed sie piérwsze pisanie moje/ boć
o cie idzye. Tám znajdziesz wszytkę má-
teria tych ksiáżeczek dobrze y známieni-
cie refutowána/ thák iż nic inšego ten
Góniec nie przynosi/ iedno tytuły pro-
żne bez rzeczy y dowodu/ woláiac *Ros-
ciot Rosciot/ Trádicie/ Doktorowie/*
Roncilia/ Papież/ Piotr Rzymški etc.
Tho wszytko dostatecznie w piérwsym
pisanu moim prawdziwemi y grun-
townemi pisaná s. dowody/ y świáde-
ctwy Doktorow stharych poprowáło
sie y *confuthowáło R. Kanonikowi*
tak że iuż snadź z niemáta molestia te-
go wzywam/ iż ná tak iásne rzeczy mus-
zę z nowu odpisowác/ dla sáмого ie-
dno tytułu prożnego. Abowiem były
te wszytki propositie w piérwsym pisa-
niu *R. Kanonikowym/ y* kiedy mu kół-
wiek iedno prawdy pisaná *S.* niedo-
stawáło/ záwsze do tych swych zwy-
kłych o-

42. Odpowedy na

tych obron iako *ad sacras anchoras* wie-
 kat. To iedno tu przydal/ żeie Principi-
 ami słowa Bożego názwał. Czo sná-
 dnie obaczyć mozesz czytelniku mity/ że
 tu K. Kanonik ná zad idzye/ opuścić
 wszy wszytke zwykła Theologia sthá-
 rych swietych Doktorow w kosciele po-
 wszechnym. Abowiem oni zároste pís-
 miná swego piśmieniem swietyym álbo sto-
 wem Bożym dowodzili. A nie może
 mieć słowo Boże *Principium* iakiego od-
 ludzi/ gdyż ono iest naypirwsze/ y trwa-
 ná wieki. Ale ták zwykli dzisieyszy Theo-
 logowie Rzymscy lekce poważać so-
 bie zacznosc słowá Bożego y Pismá
 swietego/ Boże im day lepsze baczenie/
Psal. 118. aby wotáli z Dawidem zgodnie: *Lucer*
na pedibus meis verbum tuum, świeczą no-
 gam moim słowo twoie Pánie.

3-

Práwye K. Kanonik ná mie procu-
 ratorstím fortelem idzye/ chlubiąc sie
 iakoby mizaraz w rzeczy swey wpadł/ iá-
 żem mu ták nie ná Prefácia tego nye
 odpisał/ gdzie sie było potrzebá meźnie
 potkác/ iako on powiáda/ *Qui gloriatur*
in Domino gloriatur. Oświádam sie
 przed to-

Przedmowe K. S. 43.

przed toba Czytelniku mity/ ieć thu nie
 szukam chwały swoiey ani *studio conten-*
tionis z wporu iakiego piśe/ Ale z vprzey-
 mey miłosci Krześcíanstiey/ prágna-
 tego/ aby sie prawda miedzy námi ká-
 żdemu wiernemu Krześcíaninowi po-
 kazác mogła. Iżem sie tedy ná prefácia
 K. Herbestowe bawić wiele niechciał/
 tá przyczyna tego była/ iż sie to wszytko
 co on tu ozdobił swey ná czoło wysta-
 wił/ porządnie y dostatecznie przez Ar-
 tykuły wszytki pokázac miáło/ y do te-
 go cye ták czytelniku mity odsyłam/
 czytaj sóbye Artykut o Kosciele/ o Wie-
 czerzy Pánstiey y inše/ ták znaydzyeś
 dostateczną odpowiedź ná ty wywo-
 dy K. Kanonikowe/ ktore on w Prefá-
 ciey swoiey ná czoło był wystháwił/
 przeciwko Confesiey Bráciey nášey. A
 le co sie tymi tápáczkami słow prośno
 bawić mamy moy mity K. Kanonis-
 tu/ pokázac byto ten porządek w pís-
 niu swoim/ iaki iesth odemnie zácho-
 wan/ y pámiéhác byto ná swoy wta-
 sny dekret/ kthory przeciwko mnie czy-
 niś Pag. 6. tymi słowy.

Kto sie

44. Odpowiedz na

Kto sie już wda s kim w disputácia/ á przeciwna strone trzyma/ ma wszystko co mu žádawano refutować y zeprzeć. Jestli ta thedy w rzeczy swoiey wpadł dla tego/ ižem obrony stronie swoiey y dowodow pewnych w Prefácia mysz śać niechciał/ dáleko wieccy moy mity R. Kánoniku wpadłes T. M. w rzeczy swoiey podług swego własnego dekretu/ bos mi ná żaden Artykul y ná czáte křiasztinie práwie nie odpisał. Pokazał wšy sie tylko troške przeciw Prefácii odbiežales T. M. wšytkiego. A ia nye chlubiac sie prožno ná czele/ odpisalem iednáť ná wšytko dostatecznie/ y refutowalem wáše dowody podług porzeczby/ czo každý czytáiac śnádnie obaczý. A ták wroć sie T. M. zá sie do swego porzadku/ á ná každý Artykul y Argument moy czyn dostateczna odpowiedz w miłosci Křesćianřkiew. Ja thež aby nie mna nie schodziło/ y ná Prefácia T. M. křhoram był opuścić/ porzadnie odpowiem. A thym sposobem zá pomocu miłego Boga/ pokazę sie nam pewnie/ co iest miedzy námi w rozni

Przedmowe R. S. 45.

w roznicý/ á czo ślusnie trzymáno y wierżono być ma. Boć tu nie idžye o o sbe moie/ ani tež o R. Kánonikowe ařimacia. Agimus causam Ecclesie Dei/ obroć myř to ku zbudováníu spolnemu: Ma lediktus enim qui facit opus Domini fraudulenter & cet. Jerem. 8.

4. Powiáda R. Kánonik/ iž then iego Goniec gruntwie piřiná Božego principia: co nie tylko iest wielce absurdum, ále y mieyscá žadnego myć nie može. A bowiem Principium principii dari non potest, alioquin sequeretur summa incertitudo & infinitum. Jesli tedy řowo Bože w piřinie S. oznáczone/ iest pewne principium wšytkiew Theologie/ to iest/ wšytekich náuk y rozmow potrzebnych do zbáwiená nářego: iž nie može być žadne inře náđ to/ boby řřad wrořtá tá Consequentia, á bárzo omyřna: Zeby piřmo s. pewnořci w sobie dostateczney nie miáło/ o czym y pomyslić řřłowies řowi Křesćianřskiemu ledwo sie gořdzi. A bowiem řrogi dekret Pan Křřtus o tym wřzynić raczył: Calum & terra transibunt, & tiebo y žicmyá přezemina/ Mat. 24. á řłowá

46. Odpowiedz na

á stowá moje nie zmienia sie. Item/
Sermo meus qui iudicabit vos; Stowo mo-
ie bedzye was sadzilo. Przetoż nie

Mat. 7. Bożego gruntować. Pámietay iż zle
ná piasku budować podług oney przy-
powieści Pánskiej. A iżby mi nie swoie-
mi stowy s R. Kánonikém mowil/

Lib. 1. de ále stowy písmá s. y Doktorow onych
Pec. mer: mowil: Cadamus et consentiamus authorita-
Cap. 22. ti scriptura sancta, vstepuymy á przyzwa-

pismo laymy ná świadecwo písmá S. ktore
swiete ni áni osukać moze nikogo/ áni też moze
tego os- być osukać. Ludzye moga wpásć/ bła-
skać dzić y dáć sie osukać. Ale písmá Bożes-
nie moze go mocność/ żadnego niedostatku do

Contra siebie nie przypuszcza. Scriptura nescit fal-
Prisci: ad li nec fallere, robur eius nullum defectum eius-
Orosium modi admittit etc. Item/ tenże Augustin
Cap. 11. kthorego R. Kánonik napředniex-
sým Doktorem zowie/ tak mowil: Cze-
go sie iedno ktho moze náuczyć/ w pi-
smie S. to wszystko znáydzie/ ktore pi-
smo Pan Bog iáko firmament Niebies-

skínád

Przedmowe K. S. 47.

Skínád wshystkimi vmysty ludzkimi
postánowil: Quantum enim quisq; sciendo
profecerit, intra illas literas inueniet, quas De-
us tanquam firmamentum, supra omnia huma-
na corda constituit etc. Niechże sie tedy ten
Górnicażad wroci/ á princípów
stowu Bożemu inszych mieć nieugru-
tuie/ bo to być żadna miára nie moze.

Niewiem Cytelniku mily com ia
zá przyczyne dał do tego R. Kánoni-
kowi/ iż insze Principia Theologica oprocz
stowá Bożego kładzye. Abowiem cy-
tay sobie pirowshy Artykul w Odpowie-
dzi moiey o písmie S. Tám znaydziesz
to co y thumowie/ je wrzecjach zbás-
wiennych Koscyol Boży nie ma inszes-
go principium, iedno czo Bog rozkazal
thát czynić/ czo obiecat temu zupełnye
wierzić/ á nie wiecej. Przetoż nie datem
R. Kánonikowi żadney przyczyny do
rákowych zmyslonych principów ie-
go/ oprocz tego/ iż widziat że mu truda
no bylo odpowiedzieć ná písanie moje
podług dowodow písmá S. Przetoż
sobye w tym Góncu droge sciele ku te-
mu/ iáko by mie tradiciami ludzkimi
y wymys-

Principi-
um Ro-
scioła
Bożego.

48. Odpowiedź na

y wymysły/ s prawdziwego gościncą
nauki Apostolskiej zwieść mogł. Ale
to prożna y niepożyteczna robota. A
bowiem kto kogo chce nauczyć dobrze
wiary zbawiennej/ trzeba k temu swia
dectwá słowá Bożego.

6. Ji księgi Jęgo M. Pána Sanoctie
go zaleca/ nie sie temu nie dziwicie/ y ia
ich nie we wszytkim ganie. Bo cohol
wiek tam Jęgo M. z Doktorow sthaz
rych o Kosciółce powszechnym zebral
swiadectw/ te nie przecimko nam nye
czynya. Bo my od Kosciola powsze
chnego nie odstepujemy/ y s tychże Do
ktorow dali Pan Bog gotowisiny po
kazac/ ze the powszechność Kosciola
Bożego/ oni s. Doktorowie zawse do
nauki Apostolskiej w pismiech ich wy
swiadczonej przywieszowali/ y syro
kość a wielkość Kosciola tego na wszy
tki strony swiata wolno puszcžali/ nye
przywieszuiac sie do iednego mieysca y
Biskupa Rzymskiego/ iako dzis pāno
wie duchowni czynia. Ale czekamy ies
zcze drugiey części tych księzek/ ktorą
Jęgo M. Pan Sanoctki widac obie
cał: tam

Przedmowe K. S. 49.

tak: tam dopiwo wiedziec bedzyemy co
chwalic a co ganic.

Obiecuie K. Kanonik ze ten Soniec
iego ma to pokazac/ iako ia Pismo S.
podlug myśli swej wykladam. Jęmi/
iako doktorzy za soba ciagne. Jęmi/ iaz
to sie foreleim s kśiedzem obchodze. O
bieczat Czychelniku mity ale nie z iscił/
niewidze dowodu zadnego ani proba
ciej/ czekam daley/ a na to teraz tak od
powiadam/ ze ani pisma S. inaczey
wykladam/ iedno iako samo w sobie
dostatecznie y iasnie potozone iest: Ani
Doktorow starych violenter za soba nie
ciagne/ bo miná tym mało nalezy/ y o
wszem gdy do tego przydyze/ pokaze
i K. Kanonik tey przymowki sam wi
nien. Ani sie tez foreylmi zadnymi w
pisanu swym obchodze z nim. Now
szem szęyrze a vprzeymie prawde wse
dzye pokazuię/ doceat directe contrarium
prożno sie słowy nie bawiac.

Tu inż wszytkich tych swoich księzek
Summe zawarł/ Principia swoje wyliz
saciac: Ję oproci Kosciola zbawienia
nie maś: Ji ten Kosciol iest powszechny
D Ji tego

50. Odpowiedz na

Ji tego Kosciola powszechnego persone przelożony Koscielny na sobienasza. Ji ten Kosciol powszechny/ ma y pisanie y podanie bez pisma nauki: a i z tego tho Kosciola powszechnego głownym jest pasterzem Biskup Rzymiski. A toż iuz wszytko widzisz Czytelniku miły/ że te Refugia Ksieje/ wszytki były w pierwszym pisaniu iego/ na kthorem iaiemu dostatecznie Articulationem w pisaniu moim odpowiedział/ gdy między nami rzecz była o Kosciole/ o Głowie iego/ y o przelożonych/ y o Tradiciach niepisanych. Jedno te ozdobe strony swojej R. Kanonik w tym Goncu wgonić chciał. Ji ty propositia wszytki ktore pierwsze po prostu podawał/ theraz principiami słowá Bożego nazywał/ ná czo iuzem odpowiedział/ iż słowo Boże jest naysprawie y naperwiemyse y dostateczne w rzeczach zbawienych. Przetoż nie może mieć żadnych inszych principiów. K temu definitio principii są má tho pokaze/ iż the propositia Ksieje nie mogą tak być nazwane. Abowiem to zowiemy principia w naukach/ Propositiones tae

Przedmowa K. S.

51. *thones takowe/ o ktorych iuz watpienia żadnego nie máś/ y disputacia żadna ani rozbiéranie o nich nie bywa/ y stad je ono práwo idzye: Contra negantem principia non est disputandum. Lecz ty wszytki Propositiones ktore tu R. Kanonik mianował/ nie tylko że są nieperwne y watpliwé/ ale też drugie z nich iáwnie stowir Bożemu sprzeciwne. Czego dali Pan Bog przy każdej propositioni z osobná dostatecznie dowiódł. Przechodź nie sągodne tego przewiśkázacnego/ y wspominać cie czytelniku miły/ aby wiary swojej iákoć tu R. Kanonik rádzi/ ná nich nie grunthował. Stuchay rádshey Párolá s. rády/ ná czym máś fundować wiare swoje. Fides ex auditu auditus per verbum Dei. Wyará s stuchania słowá Bożego thylko pochodzi/ y ná nim iáko ná mocney opoce grunto wác sie má.*

Iuz to nie nowiná Czytelniku miły/ że R. Kanonik nie rospárszy sie z námi á snadź ieszcze y nic nie odpowiedział wszy/ y strony swojej słowem Bożym nie obronił/ sine lege & iustitia bez

D i

prawa

Rom. 17.

Wiara s stuchania roszce.

2.

52. Odpowyeđz ná

práwá y spráwiedliwosći/ sádzi nas
 zereytkami vporneimi á pišnemi.
 A tu wieřsemu okazaniu ducha čiche-
 go y studze Krystusowemu należacze-
 go/ przytożył y przyrownał nas do
 Kaimá/ktory bratá niewinnego o stu-
 źbe Boża prawdziwa z gniewu á z za-
 drości zamordował: do Pháraóna/
 ktory lud Boży rozlicznemi ciężary tra-
 pił/á głosu Bożego vporne stucháć nie
 chciał. Do Achábá Krolá Bálwo-
 chwálstiego/ktory opuścivšy nápiřá-
 ny zákon Boży/ káplánów onych zá-
 wiedzionych ná miejscu Aronowym
 siedzących stuchał/á proroki prawdzi-
 wemi gárdził: do Judasá ná ostaték/
 ktory Apostolem bedąc dla miżerne-
 go łákomřtwá/ odstąpił Pána swego/
 á onego stárszym Biskupom y káplá-
 nom sprzedał. Przypátruy sie tym při-
 kładom pilnie moy mily Cytelniku/ á
 bowiem odemnie nic tákowego nie v-
 řtyřyš/ á bych miał stronie przeciřwne-
 řáć/ álbo one posádzáć/ rzecz do rzecz
 y tylko przykładam/ á prawdę Wyá-
 ry powřechney Krzeřciáńřkiej řećyřze
 pokázuieł

Przedmowe K. S. 53.

pokázuie/ osoby wřelátke w miłosći
 powinney vřećiwie powáżyřšy. Ale
 czyn rozřadek miedzy námi mily Cyt-
 elniku Krzeřciáńřki/ iestli ty przykłády
 řlufnie á prawdziwie K. Kánonik
 przeciřwko nam polożył? Abowiem
 znaydzyřš řeřw niewinnych Ablow
 uieřliżona/ obřicie wylana thych cřá-
 řow/ nie dla řadney inřey przyřyny/ ie-
 dno iř podług řłowá Bożego ofiáre
 řeřcá swóiego y vřř swóich Pánu Bo-
 gu řećyřze oddawáli. Pytay sie pilnie
 řto to czyni. A gdy sie dowyeřš/ bedzyřš
 mogł řlufnie tákowego morderzá do
 Kaimá przytożyć. Znaydzyřš teř lud
 Boży vbogi/ nie tylko ná řumnienyach
 řlown. řwóich wieleze obeyářony/ ále y po-
 zwiřchu wielkimi robotámi/ ciefřtoř-
 řciámi verapiřony/ pytay řto řáki iest/
 řtedy go Pháraónowi przyrownay.
 Znaydzyřš do řyć obcego nábořenřtwá
 w řořciele Bořym/ y chwale iego po-
 mieřána z vřřřáwámi ludźkimi/ od
 řych řtorzy ná miejscu pářterřkim řie-
 řza/ dowiáduy sie tego pilnie/ á ták
 we podług K. Kánonikowego dekre-
 tu do A

Kto wła-
 řny
 Kaim.

Kto phá-
 řon.

Kto A-
 řáb.

D iř

tu do A

54. Odpowiedź na

tu do Achabá przykładay. Widziś na
 ost. ietek co sie dzysie/ żeć wiecey ludzyc v
 milowali świat/ powage/ y bogactwa
 swoje/ niż w bogiego Krystusa y służbe
 słowa iego wżgardzona. Widziś dla
 miżerney chciwości iako wiele ich iest/
 co Krystusa Pána swego przedawia.
 Takowe z Judasem w iedne liczbę skła
 day. Ale o Heretyki iesli chcemy mowić
 mowmyś podług słowa Bożego po
 rzadnie y dowodnie. Abowiem y prze
 zwisko to samo thátowego człowieka
 znaczy/ ktorzy odstąpiwszy nauki pra
 wdziwoy/ od Apostolow wszytkiemu
 światu o Krystusie podaney/ osobliwe
 y nowe mnińmianie sobie obiera: iako
 1. Tim. 6. fiolety Páwel Heretykami zowie ony
 wszytki/ co przeciwko Ewangeliey Kr
 stusowej y nauce iego nowe rzeczy przy
 1. Ioa. 24. nosili. Takiey Jan S. Aniekrystami
 1. Ioan. 1. zowie ty wszytki/ ktorzy niscia y psuia
 Miare prawdziwa o Pánie Krystusie
 Bogu y Cłowieku prawdziwym.
 Goy thedy by namniemy moy mity B.
 Rán: T. M. tego w pisanu moim po
 kazac nie moześ / aby w czym nauki
 Apostol

Przedmowe K. S. 55.

Apostolskiej odstąpić/ albo Pána Kry
 stusa nisczyć miał/ przez sie Boga nie
 boiś/ ktorzy srodze zakazał posadzać nie
 winne: wśakże stronnice to przyjmie
 y podług modestiey Krześciańskiej cır
 pliwie odnośe: A Pan Bog sprawiedli
 wy sedzy a iudicet inter me & te. Kto z nas
 Heretykiem/ kto wiary powśechney A
 postolskiej odstepnie/ kto nowe nauki
 a od ludzi zmyślone wstawy przynosi/
 kto ludzkich Trádicij przeciwko slo
 wu Bożemu iáśnie mu broni/ wśak sie
 to wszytko nádobnie miedzy nami/ z
 rozbierania rzeczy pokazać moze/ od
 rzuciwszy ty niekrześciańskie śacunki y
 áffekty ná strone. Co Pánie Boże day.

Swych zwykłych Amplificacy wá
 żywa K. Kánonik hydzac nas do luz
 dzi/ iakobyśmy z vporu a s pychy nád
 Doktory/ y nád Gyce/ y nád Kosciol
 miedrzymi być chcieli. Aleć to prózne
 Tytuły Cytelniku mity/ bez rzeczy y do
 wodu. Abowiem my Kosciol powśe
 chny Krześciański/ ná fundamencie
 Prorockim y Apostolskim zbudowa
 ny mocnie wierzymy/ śtáteczne w ieda
 ności ies

56. Odpowiedz na

ności tego przez prawdziwa Wyárey
potute zostawiać. Chociaż do iedne
go miásta Rzymu/ áni do pewnych iá
kich częstek Swiáta (iáko Augustyn
S. mówi) tey syrokicy powszechności
nieprzywyezuiemy/ áni też głowy in
sey miano Pána Krystusa/ temu Ro
sciótowi nieprzyśy wamy. Także Do
ktory swiete wśytki z wściwoscia przý
mujemy/ y rádzi ich piśmá czythamy/
chociaż piśmá S. pewności y powagi
ni w czym nie wmmieysamy/ y podług
przykazania Páńskiego nie czynimy tu
sobiená z yemi/ áni Oycow áni M
sthrzow inśyich oprocz iednego Oycá
Tiebieskiego/ á iednego Mistrzá Pá
ná Krystusa. Co iesli T. M. pycha ná
zywáś R. Kánoniku/ tedy to iuz nye
známi poidzye/ áles sámy m Gospo
darzem ktory rzekł: *Nolite vobis vocare*
patres supra terram &cet.

Mat. 23.

ii.

Nic to do rzeczy nie ma Czytelniku
miły/ miásthó odpowiedzi y odporu
ślusznego á pobożnego/ śácować sprá
wy y postęptki swoje: Mogłbych podo
bno wieczey rospustnego y rostkosne
go żyá

Przedmowe R. S. 57.

go żywota przy kśiejej stronie pokazać
Ale odiosa sunt ista, prztkre to rzeczy. Co sie
dotycze vsprawiedliwienia cślowiektá
Grzesznego/ przed Májesthatem Bo
żym *in iudicio Conscientia*. Żaden Artykuł
iásnieyszymi słowy nie iest w piśmye s.
opisány iáko ten/ czego m dostátecznie
dowodzi przeciwko R. Kánonikowi
w pirowśym piśaniu moim. Thám cie
moy miły Czytelniku dla przedłużenia
odsyłam/ przeczytaj sobie pilnie czáły
Artykuł o vsprawiedliwieniu przed
Bogiem/ á śnadnie pobaczyś iesli mié
R. Káon: ślusnie zbywa. A iż tu przwo
dzi świadectwá piśmá s. Mat. 19. ad Rom.
2. o vsprawiedliwieniu zakonny m
które sie w t ym sámyłá. *Qui fecerit*
ea vivet in eis. Rzecz pewna moy miły
Brácy/ że ktoby ktolwiek mógł zakon
Boży wypelnić/ byłby z wśyńkow swo
ich przed Bogiem vsprawiedliwy on.
Ale iż tey doskonałości nedzna náture
náśá w sobye/ po wypadku pirowśym w
Ráyu/ żadna miára mieć nie moze.
Przetoż zmiłował sie Pan Bog/ á dat
nam Syná swego iednorodzonego/
D v áby wśelá

58. Odpowiedz na

aby wszelki ktho wierzy weń/ miał ży-
wot wieczny. O czym znamięcye Pa-
wel S. piše/ iako sie to na swym mie-
scu pokazywato/ dzyelac sprawiedli-
wość zakonną/ od sprawiedliwości
wiary/ ktora przed Bogiem sprawie-
diwemi nas czyni bez weynkow na-
sych/ dla samey tylko zaślugi/ y dosyć
weynienia Pana Chrystusowego. Ale
nie dla tego już/ iako nas niewinnie
ksiadz ścienie/ rozpustnego żywota so-
bie dopuszczamy/ iż zaślugini meki Pań-
skiej w cząłości zachowujemy: A o-
wszem ślad pobudzamy sie tym bła-
giey do nowości żywota/ abyśmy sie od-
radzali świątego Adama w nowego
Chrystusa Jezusa/ y abyśmy godne o-
woce wiary swojej wydawali/ nie tyl-
ko mówiac o tym/ ale prawić żywacz
w Chrystusie Panie przez prawdziwa
wiare y ustawieczna pokucie. O czym Ja-
kub S. w liście swoim napomina/ po-
kazywac martwa wiare bez weynkow
dobrych. A żywa y prawdziwa kthora
s siebye dobry owoc zwykła wypu-
szć. A nie nie jest przeciwny S. Jak-
ub/ S.

Przedmowa K. S. 59.

Jakub/ S. Pawłowi/ iedno Boże day to/
aby K. Kanonik chciał świątecznie o
tym traktować/ odpowiadając porzą-
dnie na moje pismo pisanie: a thym
porywcami a dworskimi replikami/
nie zbywając prozno a bez pożytku etc.

Spodziewaniem prawić Czytelniku
mily musze na to pątrzyć/ gdy K. Kan-
onik przeciw własnym historiam ko-
ścielnym/ y świadectwu świętych Do-
ktorów świątych/ thak śmiecie Papieży
Rzymskiego podwyższa/ iakoby za-
wsze wszyscy Doktorowie y Concilia/ ie-
dnego Biskupa Rzymskiego słuchac
mieli. Stąd poznać mozesz/ co to za au-
toritas Ecclesiae Catholica y tych panow/
ktora do iedney osoby (iakakolwiek w
Rzymie per fas vel nefas obiora) przy-
wiazali/ powszechność wszystkich
świątch opuszcivszy. Ale gdzyż ony
wielkie Tytuły/ ktoremi sie niedawno
chlubil Ecclesia Catholica, Patres, Doctores,
Concilia? Oto widzisz Brácy mily że to
wszystko poddał iednemu Papieżowi.
Takby tedy przyszło ścierz o tym mo-
wić/ że w tym kościele waszym/ ani po-
wszechność

60. Odpowiedź na

wsechność ludu Krześcijańskiego: ani
Oycowie świeci/ ani Dokthorowie ani
Concilia nie waza nic iedno potj/ po ki sie
iednemu cztowiekowi Rzymstiemu pa
pieżowi podoba. Bo tego wsfyscy słu
chac powinni. Zwieltka mi to molestia
przychodzi Bracie miły/ ty rzeczy iasne
tak często powtarzać. Ale by zaś nie
rzekl R. Kán: jem mu zamilożat/ dla
pożytku twoiego pokaze trotko przeci
wna temu/ z ichże własnego kościelnego
pisma. Swiadczy tedy o tym Euse
bius przednieyszy historyk kościelny/ że
nigdy Biskup Rzymsti prerogatywy
żadney nad Kościołem powszechnym
nie miał/ aż do samego Concilium Ni
genckiego. Tam na onym wielkim a za
cnyim Concilium/ nie tylko żeby co rza
dzić miał/ ale owsem ani Eustatius
Antyocheński Biskup był präsidentem.
Tamże tego Concilium Canones zachowu
ia Biskupowi Jerozolimstiemu prero
gative nad infsemi/ względem dawno
ści y zacności mieysca/ że thám sthady
Pan Krystus y Apostołowie po wsfy
tkim świecie naukę zbawienna rozpuz
ścili. A

Preroga
tiwa
Rzym
sta.

Przedmowa R. S. 61.

ścili. A Rzymstiemu Biskupowi tyl
ko nad tymi Kościoły/ które były okolo
Rzymu dogladanie poruczenia. Jawn
ne też sa Dokthorow stharych pisanja/
ktorzy nie thylko żeby wiare swoje/ pod
iednego Biskupa Rzymstiego mocz
poddawac mieli/ ale owsem smiele
mu sie sprzeciwiali/ y błedy iego strofu
ia/ Irenaeus/ Cypryanus/ y infsy. Jes
zcze y to rzecz iawna iest wsfytkiemu
swiatu/ iako sie Papieżowie sami mie
dzy soba nie zgadzali/ w sprawach y
decretach swoich/ że ieden drugiego po
tepiat y anatematizowat. O czym czy
thay Plátine Rzymstiego dworu słu
gey historyka etce. Wład tho przy
patrz sie temu Czytelniku miły/ iesli to
prawda iż Concilia wsfytki Papieża
słuchali. Czemuż Concilium Constan
tienze/ kilka Papieżow złożyło s stolice
y Anatematizowato albo dyablu oda
dalo: Także y Bazylienskie Concilium
Papieża Eugeniusa zaklawfszy iako że
retika potepilo/ y onego s Papiesthwa
zrzucilo/ posadzifsfy infsego na iego
mieysce. Nie wspominał onych stas
rodawnych

niezgo
da pa
presta.

Concilia
ważniet
beni
Papież.

62. Odpowiedz na

rodawnych Conciliow/ktore iefcie o
Papiestkiew mocy (iakoś styfal) nie
zgoła nie trzymały. Ty ktorem przy
wiodł/ nie dawnych czasów były/ kie
dy sie tuż była stolicą Papiestka/ bogas
ctwo ze wszytkich stron dobrze vmocni
ła. Jednak go y w ten czas nie zawse
słuchali/ iego wierni poddani. Ale o
tym bedzie sie mowilo wieczey na
miejscu swym dali Bog.

Ná 13. y 14. już sie odpowiedzýto.
Niewinnie á s krzywdą nam to ksiadz
Ránonik zádawa/ żebyśmy s Trzyni
tarzmy o Sakramenciech y o Náyes
stacie Bozym spolnie thrzymać mieli
do swiádecwa Sumnienia iego wła
snego odziwam sie/ mogli nam to być
prawdziwie zádano/ gdyż iáwne są y
pisania y postęptki náše przeciwko tá
kowym vpornym á zawiędyonym
ludzyom. Także y to niech powie po
dlug Sumnienia swiego/ iesli sie iá
gdzye do Cálwiná ábo Luterá w písá
niu moim przywiezuie/ ábo iesli ich ná
podpárcey rzeczy swoiey używam y
przywodze. A tu stad snadnie sie dos
myślić

Przedmowe R. S. 63.

myślić mozesz Czytelniku miły/ iáko sie
sczyrze we wszytkim písaniu swym
Ksiadz zemna obchodzi. Abowiem
nie tak wielce pracuje o tym/ żeby mys
niego lepszego *in spiritu mansuetudinis* ná
uczył/ á z błedu (iáko on twórdzi) wy
wiodł/ iedno ná tym samym wszytko
písanie swoje vsádzil/ áby Czytelniko
wi Krześcíanstkiemu osoby náše sby
dziwszy/ do rozsádku y rozbiérania rze
cy samych przeszkodził. Pospolita to
jest káżdemu/któ swey káuzye y sprá
wiedliwosci nie dufa/ że sie wiecz do
przymowek á tápaczek thákowych o
braca. Ale jużby czas tego przesáć/ Bo
je day to ábysze kiedy w miłosci Krze
ścíanstkiej/ odtożywszy *praeiudicia* y *Affecti*
nástrone/ rozmowić sie známi raczyli.
Násłuchalem sie tego w piwšyich
ksiástkach z áłoscia/ gdy R. Ránonik
słowo Boze y písino S. nazywał/ To
wa Ewángelia/ księgami kácerstkiemi/
wymyślił etc. Napominalem go
Krześcíanstkie/ áby sie Pána Boga
bał/ á dla ludzi ktorzy mu sie nie podos
báia/ Imienia iego Swietego nádás
renność

64. Odpowiedź na

remność nie brał. Abowiem musi
to y sam zeznać/ że nie bierzemy skąd
nad dowodow rzeczam swoim/ iedno
s tego prawdziwego nieomylnego pi-
sma Prorockiego y Apostolskiego/ k-
rego też y oni sami zgodnie z nami wy-
wają/ chociaż ie dekretały Papiestkim
y swym kościelnym piśmem/ mizerne
głozią. Ale vchoway mie tego Boże
aby m prze to Piśmu S. czo przym-
wiać miał/ iż widze że ie stroną przeci-
wną nieustannie a vpornie/ ku swey rze-
czy przeciwko własnemu położeniu y
wyzrozumieniu tego nacyaga. Potrze-
bąby T. M. moy miły Księżu Kano-
nika iako speculatorowi kościelnemu
wczciwie o Piśmye S. mówić/ przykła-
dem onych wszytkich stharych Dokto-
row. A iesli Heretykowie zle Piśmą S.
vzywają/ thedy złości y winy ludzkiey
nie kłásć na słowo Boże/ ale nádobnie
pokazać przeci/ a gdzye/ y iako nieus-
tnie piśmą po sobie prziwodzimy/
nie hánbiacz prożno imienia Bożego/
Non enim habebit insonem Dominus. ták o-
wego cłowieka.

O swy-
zym pi-
śmie wcz-
ciwie mo-
wie ma-
my.

Tuż sie

Przedmowe K. S. 65.

Tuż sie na to odpowiedzýł. Jako
inśnych przymowek/ ták y tego śmy nie-
winni/ aby śmy fortele iákie przeciwko
Pánu Krystusowi piśać mieli. A o-
wseni przeciwko tákowym fortelom z
obudwu stron státecnie zachowuiemy
y thrzymamy ścieróść wiary powsze-
chney Apostolskiej/ borzac z iedney
strony fortele Rzymskie/ ktoremi swo-
ie Trádicie stárśnych nád przykazanye
Boże y piśmo S. wynoszą. A z drugiey
strony tym thám niepokóynym gło-
wam pokázuiac do státecnie/ iż sie od-
nánti Apostolskiej y ścieróści słowá
Bożego/ wysótkiemirózymy vnieśli/ y
wiary powszechney o Krystusie Bogu
y cłowieku prawdziwym odstąpili. A
co sie dotyczye powszechnego pástherz-
niech te pírwey K. Kanónik dowie-
dzye/ gdzye to Pan Krystus Aposto-
lom swoim rozkazał/ gdzye thák Apo-
stolowie kościolowi podáli/ aby wszy-
tek lud Krześcianśki po śieróści wi-
tá rosproszony/ iednego tego cłowie-
ka słuchác miał we wszytkim/ ktory kol-
wiek w Rzymie bedzye obran od ośob

16.

Sortele.

Powsze-
chney pás-
terz.

tilkánas

178a.

Uzupomnienie.

1. Cor. 3.

66. Odpowiedź na
kilkanaście Papięzem. Sed ubi de hoc? Już
by tych galeciek czas przestać/ a dzye
cyom ie poruczyć. Także y o msa/ niech
pokaże gdzie Pan Krystus Kaptany na
swe mieysce posthánował w Nowym
Testamencie/ ktorzyby go osiárować
mogli Bogu Oycu za grzechy żywych
y umártych. Ale nie masz o tym we
wszystkim pismie Apostolskim y iedney
literze/ y nic o takowey msi on piwoszy
Apostolski Kosciol nie wiedzyał/ cze
gom w piwoszym pisanii swoim do
státecznie dowiodł/ czytay sóbye wsák
nie długo. Sláby to tedy bázro iego
dowód/ ktorým przeciwko nam nay
wiecey nárabia/ a snadź z wielkim po
hánbieniem to czyni/ gdy pismo S. tak
leceze v siebie poważa y wspomina.
Skąd bierz sobie czytelniku miły náu
kę y nápomnienie tu pewnemu oba
żeniu. Abowiem nic pewnieyszego/ nie
poważnieyszego nie ma Kosciol Boży/
nád pismo Prorockie y Apostolskie.
Tá tym fundamencie/ iáko Páwet S.
pise/ zbudowani sa wszythcy wierni/ s
tego fundamentu záwsze Pan Kry
stus ony

Przedmowe K. S. 67.

stus ony niewierne a vporne Phárise
uże strofował/ przywodząc im Pro
ctie swiádecetwa o sobie/ a pokazuiac te
przychyne błedu ich/ iż pismo Boże ná
sthrone odrzucili dla Trádicji omyl
nych oycow swoich: Erratis nescientes scri
pturas. Bładzicie niewiedzac pismá.
mowi Pan Krystus onym Kaptanom
stárszym. Także y dziś moze sie tey stro
nie powiedziec: bladzicie iż pismá Apo
stolskie y Prorockie ná sthrone odrzuca
cie. A swoje dretrety Koscielné mizer
ne a s soba niezgodliwe/ wynóście ná
strowo Boże. Ale nie strowo Boże nie
winno/ Iż ci ludzye ktorzy przeciwko
mszej papiestkiej prawdziwie przed tim
mowili y pisáli/ podlug swiádecetwa
pismá s. teraz mowia y pisa przeciwko
Bostru wiecznemu iednorodzonemu
Syná Bożego/ odstapiwszy pismá S.
cho ciaz ie gwałthem za soba ciagna/
Verbum Domini manet in aeternum. Jákoż
kolwiek ie ná rozliczne wyrozumienia
ludzye vporni y przewrotni poctag.
ia/ tedy iedná wieczna iest y nieomyl
na/ y iedná tylko prawda strowá Bo
żego w

Mat. 22.

Isaia 40
Stowo
pánstye
trwa ná
wyet.

K. S.

68: Odpowiedź na

jego w piśmie S. Kościołowi podana
y wysładożona/ kcho iedno swoich
własnych wymyślowy wykładow ro-
zumu ludzkiego do niego nie przynosi/
aż vprzeyma wiara tam stad naucej
być chce. Nie masz tam nic iśdowite-
go (iako Augustyns. mowi) nie masz
nic obcego: pasterwskā obfite y przero-
skosne znaydzye tam każde wierne ser-
ce. *Ibi sunt delicia cordis nostri (in scriptura)*
de Passio. ibi nihil venenosum, nihil alienum, pasca ibi
Cap. u. yberrimatantum. A ludzie nieucierni y vs-
porni iż tho sobyeku ztemu obracai/
nie dziwuy sie temu Brácye miły/ bo
tho sam Pan opowiedzyał iż thak być
miało. Ale temu sie bázciey dziwuy/ iż
ani kśieja Jch M. Rzymscy/ nie chca
známi do pisma Bózego ná rozsádek/
iedno do swoich dekretow kościel-
nych/ ani owi co fortele przeciwo pá-
nu Krystusowi piśa/ do szczęrego pi-
śiná iako samo w sobie iest położone/
známi przyzwalaia. Lecz dawáia Mi-
sthrzow swoich glosowanie rozliczne
ku temu/ y przynosia *praeoccupatas opinio-*
nes do tey szczęrey á nieomyślney praw-
dy.

Przedmowe K. S. 69.

wody. Przetoż tam sthad pożytku stuez-
cinego nie odnosa. Pánie Bóże zmis-
luy sie nád nimi wszytkiem/ á day tho
z obfitey łaski swoiey/ aby sie cztowiek
nedzny zleknął *Máxestatu* thwoiego/
á z bóliżnaya y z wściwoścya wyelka
przyjmował świadectwa twoie/ nie
do nich swego własnego nie przynos-
sacz/ ani im wymuiac/ *Quoniam tu es Al-*
tissimus.

Snadź y do śmiechu podobno Brá-
cye miły/ gdyby sie cztowiek Krześc-
jáński w rzeczach thak żalosnych śmyac
mogł: iż Antykrystá K. Kanonik mie-
dzy námi pokázuie/ mieniac iakoby
śmy mu droge gotowáli. Oczymia
boiac sie onych słow páńskich *Nolite*
iudicare, mowić nie sam s siebie nie chce
ani bede. Ale ilec do rzeczy potrzebá/ po-
tożec przed oczy twoie świadectwa pi-
śiná S. y Doktorow stárych/ á ty sam
rozpoznaway v siebie/ gdzye sie Antykry-
stá spodzyewác masz. Abowiem iásie
iest thego opisánie páwłá S. w liſcy
wtorym do Theſſalonicensów *Cap. 2.*
Iż then Antykryst cztowiek grzechu y

17.

Anty-
kryst.

Mate. 7.

Luce 6.

70. Odpowiedź na

syn zadržania w Rzymie sie pokazać
miał/ podług wykładu Chryzostoma
S. kłhory zgodnie z Jeronimem cho
mieysze z Listu Pawła S. na pános
wanie iednego ciłowieká w Rzymie
siedzacego wytozył. Słowá iego sa ty:

Hom. 4. Quid illud sit quod detinet etc. Czoby to bys
In Epist. to co iesze zadržyma wa przysce Ans
2. ad Tef- tykrystowe: nie co infego iedno Rzym
saloni. skie pánstwo. Abowiem iż o tym pán

wet swiety rozumiał/ dla tego tak nie
znácznie á trudnemí to słowy powies
dzał/ niechcac sobie niepothrzebnych
trudności od Cesarzá žádawác. Item/
daley: Hoc est quando è medio sublatũ fuerit
Romanum imperium: tunc veniet ille. Donec
enim imperiũ illius timor fuerit, nemo Antichri
sto statim subdetur, quando vero istud fuerit de
structum, Vacantem imperiũ principatum in
vadet, & tentabit ad se rapere & hominum &
Dei imperium: Quemadmodum enim Regna a
lia destructa sunt à Romanis, ita & Regnum
Romanorum ab Antichristo & ille à Christo,
& postea non obtinebit & cet. Tho iest/ kiedy
zniścicie Rzymiskie pánstwo/ w then
cías przýdzie on Antykryst. Abowiem
po ki tes

Przedmowe K. S. 71.

po ki tego pánsthwa Rzymiskiego bo
iázi bedzye thwałá/ nie bedzye mogł
żaden pod moc Antykrystowe poddan
być. Ale kiedy sie to iuz zepsuie/ tam do
piro ná zwirchnosc pánsthwa Rzym
iskiego wákuacza rzuci sie á przycia
gnac gwałtem do siebie bedzye chciał/
yludzka zwirchnosc y Boska: Bo
iáko iuz w sych kłkrolesthwa od Rzy
myánow sa zniszczone/ thák thej kłro
lesthwo Rzymiskie od Antykrysta ma
być zepsowane/ á Antykryst od Pána
Krystusa/ á pothym nic bedzye wiecey
trzymał tego pánsthwa etc. Słowá to
sa własne Chryzostoma S. do ktorych
Czytelniku mity gdy przytozysz histo
rie Koscielne y Kroniki wiekow prze
stych y teraznieyszych/ snadnie sie do
rachowác bedzyes mogł/ kiedy y iáko
Rzymiskie pánsthwo nisczyć y wpadac
poczeło. Kiedy y iákim sposobem Bis
kupy Rzymiskie Rzym y z okolicznemi
pánstwy pod swoje zwirchnosc pod
bili/ Cesarzom Krześcianiskim proziny
tylko á niepozyteczny Thytul zosthá
wiroby: Tes y to snadnie zgadnac/ kto
K iij teraz lu

teraz ludzjom w Rzymie (podług
słow Chrystofoma S.) pánwie/ kto y
zwirzchność świecka/ y Bosta nád ko-
ściolem powszechnym y nád wsytki-
mi krolimi Krześciańskimi trzyma/ y
sobie przywłaszcza etc. Czym nie chce
mówić więcej/ mając te zupełna ná-
dzyeie/ że y ślepy á niemadry sedzya nie-
winne náše pástherze śiádnice od they
winy Antykrystowey *absolutie* etc. A i-
szie K. Kanonik y s swoiemi Catoliká-
mi chlubi osobliwa pobożnością/ przy-
właszczać to sobie/ że dlanichp. Bog
Polske od okrutności Máchometowej
ieście zachowywac raczy/ Pánie Boże
day áby to prawda była/ á koby tego
Jch M. nieżyzył. Ale niech pamięta
K. Kanonik on przykład s ksiąg pi-
wszych Mojżesowych/ że thám Pan
Bog nie dla iákich znácznych y wyela-
ludzi/ ále dla dzieściá tyłko spráwiedli-
wych obiecał był Abrahámowi/ i-
sodom y Gomorry dla nich karác nie-
miał. Jákoż y Lot on spráwiedliwy/
bárzo był nieznáczny y wzgardzony
miedzy onymi Sodomczykami.

Gene. 18.

Przyro-

Przyrównywa Stholicze Biskupa
Rzymskiego do káplánstwa Aaron-
wego/ y miedzy to/ i-
s Proorocy oni świe-
ci nie odstepowali onych niebożnych
Bátwochwálstich/ ábo iáko on zowie
stolice Aaronowey/ chociaż ná złości
ich wółali. Co sie dotyczy káplánstwa
Aaronowego/ przypáthruy sie pilnie
Czythelniku miły temu/ i-
s wielka ro-
zność iesth miedzy służeńnością słowá
Bożego w Nowym Testámencie/ á
miedzy ona wladza káplánstwa w
stárym zakonie. Abowiem postáno-
wił tho był Pan Bog przez Mojżesá/
y ták ná piśminie wyznáczył/ że s pokole-
nia Aaronowego/ s pośrzedku synow
iego/ záwsze miał być naywyższy ká-
plan obieran/ czego w nowym Testá-
mencie nie znaydziesz/ áby do iedney sá-
miley ábo osoby/ kóscyót swoy Pan
Krystus przywiezác miał. Tej uż ká-
plánstwo Aaronowe/ y ze wsytkimi
swoimi ofiárámi wzyeto koniec swoy.
A Krystus Jezus wieczny káplan y Pan
Krol náš żywie ná wieki nie potrzebu-
iac potomká żadnego ani *successora*, w

Káplán
stwo Aa-
ronowe.Krystus
Káplan.

E v

tym v

74. Odpowiedź na

tym wrzedy swoim/ podług porząd-
ku Melchisedechowego/ który tu w ká-
ptánstwie swoim sam tylko od Mojsze-
śa miánowany jesth. A o inszych po-
nim nie czytamy/ iáko to Páwel S.
w Listce swoim do Żydów pokázuie.
Przechóž prožno ich M. Ksieża przyro-
wnać chca Biskupa Rzymskiego Aa-
ronowi dla swoiey zmysloney wbtagi-
ney ofiáry we mszy/ bo pirweyby potra-
zić potrzebá/ iesli Pan Krystus w No-
wym Testámencie káptánstwo iákie
pořánował/ ále nie o tym nie czytamy
Już wszedł *in sancta Sanctorum* then iedy-
ny káptan przez krew swoie/ do wie-
cznego przybytku/ y iuż nie może być
wiecey ofiarowan/ ániego potrzebá/
*Vna enim oblatione consumant Sanctos, at re-
gale sacerdotium fecit nos Deo Patri.* Już
wszytce wierni iestesiny káptany iego/
ku ofiarowaniu duchownych ofiar/ ser-
cá pokutniacego przyiemnych Bogu
przez Krystusa Jezusa káptaná naye-
wyższego. Służebność thylko słowá
Bożego á sáfunek tájennie zbáwieni-
nych zlecił Apostołom swoim Pan
Krystus

Służ-
ebność
Pan-
zle-
cił swo-
im.

Przedmowa K. S. 75.

Krystus/ iáko o tym czytamy w wszyt-
kich Ewángeliach/ y w listce Páwła
S. A tak niech sie zás Jch M. Ksieżá
ná zad do żydořtwá nie wróćá/ niech
scolice Aaronowey figur y znákw o-
nych zakonnych nie szukaia/ iesli rzecz
śame iuż wypelniona mieć chca/ to jest
iesli táśle Nowego Testámentu przez
iedyná á dostáteczná ofiárę Krystusa
we wszytkim wiernym zjednána stá-
ć nie trzymáia. A co Ksiazdž Kánonik
śmie powiádáć o kátedrze Aaronowey
iáko by iey Prorocy nigdy nie odstepo-
wáli. Czytay sobie Brácie miły/ znay-
dziesz v wszytkich Prorokow że nie tyl-
ko ná złe obyczáie káptanow onych
stáršych/ ále śnadž wiecey záwře wo-
táli ná fałšywa ich náukę/ y ná ofiáry
ony ich pomieřánie/ á Bákwochwá-
ście brzydkie być Bogu znáć nie opo-
wiedáli. Znaydziesz támy on przykład
wielkiego Proroka Eliášá/ iáko sie
był iáwnie odtáćzył od onych kápta-
now/ co ná mieyscu pozwirzchnym w
wrzedych siedzeli/ y powołanie swo-
ie zácne/ zá wtwirdzeniem krolowřkim
mocnie

Kátedra
Aaronow-
wá.

76. Odpowyeď ná

mocnie trzymali/ y successia swoie ob
 Aaroná prowadzili y wyliczali. A
 wsak iednak Zeliast nie tylko ie falszy
 weni kaptany nazywa/ ale też oltarz
 swoy y ofiäre swoie prawdziwa/ przes
 ciwko ich bälwochwälskim oltarzom
 Bogu Izraelskiemu czynil y ofiaro
 wat. A nad to wszytko przypátruy sie
 3. Reg-18. Czytelniku miły fortelom strony przes
 ciwney/ i przeciwko iáwncmu swiá
 decwu samiego Syná Bożego káthe
 dre Aaronowe wystawiaia/ chcac tym
 sposobem fluzebności wrząd stowa
 Bożego w kościele powsechnym/ do
 mieysciá pozwirzchniego á do Tytusa
 tow prożnych przywyezować/ opuśc
 wszy probe y original náuti Krystusó
 wey w pisimie swierym wyswiádczony
 Mat. 23. Lecj Pan Krystus powiedzyeć raczył/
 że w katedrze Moisesowej á nie w A
 aronowej siedzieli ony wsyscy Skrybo
 wie y Phariszeusowie/ ktoremí stowa
 iáśnie to znać dawa/ y w onym koście
 le ludu Izraelskiego/ nie do osób ludz
 kich ná wrząd powołanych/ ani do suc
 cesiey mieyszcza ále do prawdy zakonu
 swoiego!

Przedmowe K. H. 77.

swoiego/ przywiazal pan Bog wszy
 te perwoność wiary y naboženstwa. A
 bowiem nie byl Moises nigdy káptan
 nem naywysššym/ á przed sie iego ká
 tedre Pan Krystus miánuie/ dla tego/
 i przezeń zakon swoy Ludowi onemu
 podać byt raczył. Które stowa Pán
 stie y Augusthyns. thákże wykláda/ że
 przez kátedre Moisesowe/ náuka pras
 wdziawa zakonu Bożego przez Moise
 sa podánego/ rozumieć sie ma/ nie
 mieysce pozwirzchne/ ktore Aaroná
 stiey fámiliey tylko należało. Wiechże
 tedy kádz Kanonik ścierze z námi po
 stepnie/ iesli nas czego náuczyć chce/ á
 káthedra Aaronowa y todka Piotro
 wa/ niech sie prożno nie chlubi/ bo thy
 stowa od ludzi tych są zmišlone/ kto
 rzy chwale Boska opuścili/ swoie
 wmitowali/ lecz ináczey nam Aposto
 lowie Kościół powsechny opisuią/ y
 on wszedzye do náuti Krystusowej
 przywiezuią/ nie do todki Piotrowey/
 ani do kátedry Aaronowej etc.

Mensaeorum fiat eis in laqueum, Ty stowa
 Dawid w osobye p. Krystusowej
 morwiná

Co przes
 kathedra
 rozum
 mieć ma
 my.

78. **Odpowiedź na**
mowi naprzeciwko onym żydom/ kto
rzy nie na iasne cuda Wszechmocności
Boskiej nie dbając/ ani pismu Proro-
ckiemu wiary dawając/ wporu a kwo-
li kapłanom starszym/ dla Thradicyi
zmyślonych przodków swoich/ Páná
Krystusa vmieczyli/ iáko o tym brzmi
wsytek ten Psalm 68. Przypátruy się
temu Czytelniku mity/ iesli thy stowa
stusnie przeciwko nam ksiadz Herbest
potożył/ á nie komuli inšemu należa-
ł snádnie się dowoys/ kto Páná Krystu-
sa y stowo iego przesláduie/ kto ciátá ie-
go człontki/ to iest/ máluczkie á wen wie-
rzace mordue/ kto kwołi káplánstwu
swoemu zmyślone mu/ y wstáwam swo-
ich przodków/ náucze iego wierzyć nie
chce. A ná takowe wsytki własnje iáko
ná ony żydy rzeczone są ty stowá od Da-
wida Proroka: niechże stólich sstanie
się im sídlem y ku zgoršeniu. Niech
czy ich beda zámione aby nie widzyeli
etc. Jesze to stád obaczyc mozesz/ iá-
ko Jchm. prátaci pismem s. po swoj
myśli bezpiecznie sfermuia/ przeciwko
własniemu smysłowi stow napis-
nych. 20

40
Przedmowa K. S. 79.
nych. Abowiem nie mowí tam nie Da-
wid o sthole Pánškim Sakramentu
ciátá y krowie iego/ iáko to tu ksiadz Ká-
nonik wykláda. Ale mowí mensa eorum
to iest/ Sthol onych żydow/ ich rostó-
sny żywot y cielesne kochanie/ ná czym
się oni pokládáia/ tho niech im bedzye
ku wпадku y zgoršeniu etc. A co się **Ciátó**
dotyczy Swiatosci ciátá Pánškiego to **pánšys**
w ciátosci szejże podług wstáwy Tes- **pokarm**
támentu Pánškiego záchowuiemy/ y **żywohá**
nie moze nam byc sídlem ani zgorse- **wyeczne**
niem/ ale pokármem żywym onego ży-
wota Niebieskiego. Niechay ksiadz
Kánonik sam ná sie y ná swoje towá-
rzyše pilnie popátrzy/ iesli oni pospo-
litego człowieká nie sídla/ gdy im Tes-
táment Pánški odmieniáia/ gdy po-
zwirzchu tylko wzywánie swiatosci w
ludzych pieczętuia/ bez doświádszenia
wnethrznego odrodzenia/ gdy mša
swoie ná miesce Sakramentu Pán-
skiego wporne wystháwiaia/ á odpus-
szenie grzechow w tym onylnye obie-
cuia y ofiaruia.
Powiáda iż z grzechu rodzi się od-
sępienia

Sted
Slepotha
dusna
przychodzi.

80. Odpowiedź na

ściepienstwo/ a potym ślepotą: co iest perona prawda. Ale wiedzyec potrzeba Cytelniku miły/ dla ktorého grzechu pospolicie Pan Bog ślepothe ducha chowna przepuszcza na ludzyc/ skad też śnádnie sie dowiesz co iest prawdziwe odściepienstwo. Abowiem nie iuz tho odściepieniec od koscioła Krystusowego/ ktorzy sie z Biskupem Rzymskim nie zgadza. Ale to iest właśny odściepieniec y odcyety a marthwy członki ktorzy sie z Krystusem Panem w nauczego nie zgadza/ a w Duchu iego przez prawdziwa wiare y pokutenie żywie/ podług onego dekretu Apostolskiego *Qui Spiritum Christi non habet hic non est eius*.

Rom. 8. ten nie iest iego/ iako Paweł S. piše. A skad też y ślepotą duchowna zároveň pochodzi/ iako tho Pan Bog przez Proroka Jeremiaśa ludowi onemu Ierem. 7. obiecnie y grozi/ mowiac: *Loqueris ad eos omnia verba hac et non audient te etc.* Bedzyes mowit do nich wszytki ty słowa moje/ a nie wstuchaja cye/ bedzyes ich wołal do mnie/ a nie ozowa sie/ y rzec

czies im!

Przedmowe K. S. 81.

Ciesz im/ toć iest naród ten ktorzy nie słuchal głosu Pana Boga swóiego. Ten je prorok woła tamże y na ony stársze kapłany: *Quomodo dicitis sapientes sumus?* Ciemu to mowicie: Nysimy mądrzy y zakon Pański przy nas iest. A ono prawdziwie mowiac/ wszytko to fałsz wołali. *Vere mendacium operatus es filius mendax scribarum.* Zhańbieni są y poleśkli sie mędrzy/ abowiem słowo Pana ście odrzucili. Pamietażcie Bracie miśty/ że duchowna ślepotą pospolicy są przetożone koscienne przychodzi/ s tey przyczyny/ skoro namniemy słowo Boże go odstepuia/ czego sie w Rzymskim kościele śnádnie doświadczyć możesz/ że gonye tylko odstepuia/ ale y śromocza pisimo S. głuchym y niemym ono nazywaiać. A swóie koscienne pisma niewiedzyec iakie/ y bázro między sobą niezgodne/ nąd Bostie wystawiaiać.

Przy Conclusiey przedmowy swóiey/ obiecnie s tych swóich kśiażek Cytelnikowi wtwierdzenye w wierze/ ktora wiare nie na słowie Bożym tylko/ ale

S

y na tych

Rom. 10.

Należy
wykre-
pić
gruntho-
wać ma-
my.

y na tych Principiach ktore tu kładzys
fundować kaze. Ale pamiętaj Brácy
mily one przesthroge Duchá Bożego/
gdzie powieda iż wiara naszą Krześcia-
ńską s słuchania pochodzi/ a słuchá-
nie bywa przez słowo Boże. Niechce-
śli tedy obładzić się w wierze/ radzić iá
to pewny przyiaciel/ aby wiary swojej
nie gruntował na czym innym/ iedno
na tym samym co jest wola y świáde-
ctwo Boga Wszechmogacego/ to jest/
gdzye czo Bog rozkazał thák czyn.
Gdzye co obiecał/ mocnie temu wierz
Gdzie nierozkazał/ nie domyślaj się.
Gdzye nie obiecał/ nie spodzyewaj się
prożno/ bo będzieś w lesie etcetera.

A iuż daley postąpmy.

Przedmowá moyá w ksy-
skach piérwyszych do káżdego Krześci-
ańskiego Cytelnika/ naywieczey ro-
bye zamykálá nápomnienie Krześci-
ańskie do pilności stárania/ ktore káżdy
zbawieniu swojemu wiecey powinien
Mat. 16. a niżeli temu mizernemu swiátu. *Quid*
enim prodest homini si totum mundum lucre-
tur, ani-

tur, anima vero sua iacturam faciat: Do cze-
go/ iż Jch M. Ksieża ludowi pospolita-
temu nawiecey przestadzaiá Tytuła-
mi Kościoła powszechnego (iáktoby iuż
dosyć na tym/ że kto jest w Kościele nomi-
natenus) krótkom to był przypomniał/
że się nam o Kościele nie wiele swóżyć
potrzebá/ bo się wszyscy w Kościele po-
wszechnym zamykamy/ ktorzykolwiek
potrzebieni jesthesiny. Ale nie dosyć na
tym żeś jest powołanym Krześcianin-
nem/ iesli się nie znaydziesz między ná-
luczká gromáda wybranych y odro-
dzonych do żywota wiecznego. Skto-
rey przyczynny pothrzebá vstháwicznie
cłowiekowi Krześcianickiemu pracó-
wáć/ y o wiadomość náuki słowa Bo-
żego/ aby się od niego w czym nie odchy-
lił/ y o pomnożeniu pokuty prawdzi-
wey ábo odrodzenia duchownego/ bez-
kthorego żaden prawdziwym cłoni-
kiem Kościoła Krystusowego być nie-
może. O czym Jch M. pospolitemu
cłowiekowi rozładku żadnego y pro-
by nye dopuszczaiá. A temu przyzna-
tem to Kościołowi Rzymickiemu/ że jest
S q cjastra

Co Krze-
ścianino-
wi wie-
dzie po-
trzeba.

cząstką tego powszechnego Kościoła a
bo gromady powołanej ze wszystkich
go świata/ do Chrystusa Pana y dobro
dziejstwa jego. Jedno że w tymże Ko-
ściele znayduia się przełożeni y prorocy

Matt. 7. takowi/ktorych się Pan Chrystus owie-
czkam swoim strzedz pilnie rozkazał.
Przy czym wedle potrzeby musiało się
innych rzeczy krótko dotykać. Na the
przedmowę moję słuchaj Czytelniku
mily co mi ten Goniec siedzą Rano-
nikow odpowiada.

Rozdzyelił rzecz moję na siedm części.

1. Jeśli wyznawam wiarę moję być zgo-
dna sta Bracia/ ktorych Confesiey
bronye.

2. Ze tegoż za dobre nie mam księdzu
Ranownikowi/ że taie y ztorzeży w Dis-
putaciach Chrześciańskich/ co nie przy-
stoi Chrześcianinowi dobremu/ a po-
gotowi w słudze słowa Bożego/ czym
się być miąnuie.

3. Strofuie mnie stad/ iż to twiędze/ że ie-
dnako wszythczy wiarę Chrześciańską
wyznawamy. Ale masz świadectwo
pewne o tym Credo Polskie.

Jeśli się dzi-

4. Jeśli się dziwuie że tych wieków chęć
wiele o wierze mowiacy pisac/ iednak
zgody spokojney y zbudowania pra-
wdziwego mało siebacy po wszystkich
stronach/ każdy na oko widzi.

5. Jeśli nie rozność między pasterzmi
dobremi a faleśnemi/ także między słu-
chaczmi prawdziwymi a obłudnemi.

6. Jeśli to R. Ranownikowi gánye/ że lud
chrześciański wszytek prawdziwie w Je-
mie Bogą żywego pokrzyżony y wierza-
cy tak śmieie a bezbożnie dyabłu odda-
wa/ y s Kościoła powszechnego wyrzu-
ca/ dla tey samey przyczyny tylko/ iż się
z Biskupem Rzymskim na jego wsta-
wy obledliwe/ a słowu Bożemu przea-
ciwne/ niezgadzamy.

7. Jeśli Czytelniką wspomina/ aby w
roznicach naszych rozładek dobry we-
dle słowa Bożego czynił.

1. Pierwszą część tymi słowy refutacie
Jeśli się zgadza s tymi Pan Tyemoiea-
wskimi/ ktorych Confessia broni rzecz to-
samą potaje. Przypatrujcie się czytel-
niku mily/ iako mocnemi dowody ten
Goniec przeciw moim ksiązkom na-

rabia: Abowiem pokazałem y dowio-
dłem tego statecznie y porzadnie przez
wszystki Artykuły/ i Bracia nasze w na-
uce swojej podług pisma S. prawdzi-
wa Confessia wiary Krześcijańskiej
powszechny wydali/ do ktorey iawnie
sie y pisanem y wyznawaniem przyta-
czam. Czego Contrarium iż ksiadz Kano-
nik rozumie/ thedy miał byt s pisania
moiego pokazać gruntoownie/ w czym
sie sta Bracia nie zgadzam: Corde enim
Rom. 10. creditur ad Iustitiā, ore fit Confessio ad Salu-
tem. Ale zapamiętał tego kánonikiem
bedac/ czego w szkole inſe náucał. Iż
to słowko Jesli/ nihil affirmat, y nie z pe-
wnego nie concluduje.

2.

Wtóra tymże kstaktem odprawu-
mowiac: Jesli iáie ábo złorzecze/ nyes-
chay to każdy kto czyta sádzi. Ale m ja
dowodnie pokazał ná wielu mieys-
scach/ iż nie potrzebnie á przeciwo Mi-
łości Krześcijańskiej K. Kánonik Brá-
ciey naszej przymawia/ przirównywa-
iacie sátanowi/ duchowi wichrowate-
mu/ kácerzmi zowac/ Nowa Ewánye-
lia y piata przyżytaiac/ o ktorey nie
niewieś

niewiemy. Thy rzeczy y tym podobne
gdys miłość Krześcijańska y modestia
obrazáia/ słusnie ich byt miał K. Ká-
nonik zaniechac/ albo spráwić sie thes-
go. Ale nie takowego nie uczyniwszy/
jednym słowkiem to odpráwue pres-
tko á wzrost iáko práwy Goniec: Jesli/
Jesli etcet. A iż tu przypomina o-
ny słow á pánstkie: Si peccaverit in te fra- Math. 18.
ter tuus etc. Odpowiedzyáło sie iuz ná-
to dostatecznie/ że to nie ná te papięska
Jurisdictionia y pánowanie Pan Kry-
stus powiedzyeć raczył/ ále w obec ná-
kázde zgromádenie ludzi Krześcijań-
skich w Imye iego zgromádzonych/ iá-
ko to słow á sámy pokázuiá/ by ich też
ná ostháchek iedno dwa ábo thrzey
było. A temu nie o náuce słow á swoje
go tam mowi Pan Krystus/ bo thego
nigdy pod rozsadek ludzki nie podobá-
ził/ ále o występłach y káziwach iedne-
go przeciw drugiemu/ pokázuiac nam/
iáko sie przeciw sobie powolnie obcho-
dzić mamy/ nie sáwápiáiac sie do o sta-
wienia krzywd swoich: Aż dopiéro prze-
ciwo wpornemu Brátu wydawa ten
S iij dekret/

88. **Odpowyeź ná**

dekret/ *dic Ecclesia*, to iest onemu zgro-
mádeniu okolicznemu (iáko to y stá-
rzy Doktorowie wykládáia) áby sie ry-
chley wstydzít wstythkich/ ktory sie ie-
dnego ábo dwu wstydać niechciał. A
gdzyeby iuz wiec zá vžnáníem wstyth-
kich niechciał być praw bližniemu swo-
mu/ niechay bedzye iáko pogánin y iá-
wonogrzešník etc. Což ty stowá Pán-
skie przeciwko nam *concluduia*? W-
czymže bližnim swoim niechcemy być
práwi? W czymže wždam Košciotá re-
gow náuce Krystusowey nie stucha-
my? Izali ty stowá o rozsadku písmá
swiętého sa powiedzyáne? Izali sam
Papież z Biskupy tylko Košciotem pow-
šechnym? *Alle dato non concessio*: Bože day
to ábyscie sie z námi podług tych stow
obchodzić chcieli/ á w miłosći Krzešći-
ánskiey rozmowić sie spolnie/ ktho ko-
mu winien: á dopiro przystoby do te-
go/ Powiedz Košciotowi. A ten Ko-
šciot zbudowány bedac ná náuce Pro-
rockey y Apostolskiey/ ná Krystusie o-
poce mocney/ nie sadziłby nas ináčey
iedno podług stowá Krystusowego.

Lecz iuž

Przedmowe.

89.

Lecz inžescie nas osadzili w Rzymie á-
bo w Tridencie/ á ięšcjesę nas w Pol-
šczeni nie wystucháli. Pirweyscie nam
Niebo zámkneli/ á ięšcže sami niewie-
cie/ ięšli ie wam otworzono. Jáwno z
Grzešníkami nas zowiecie/ grzechu iá-
wnego ná nas niewiedzac: Zowie tá-
kowie smiáte dekretá Hieronim S. *su-
percilium Phariseorum*, wysokomyšlność
Pharyzeyska. Pámietáčby wam po-
trzeba co onorzeciono: *Publicani prace-* Mat. 21.
dent vos in regno Caelorum &c. Jáwno z
Grzešnicy vprzedza was etc.

Jáko počáť ták odpráwiť y trzecia/
przypisuiac nam wielkie niezgody/ ále
nie nie dowodzac/ y owšem powiáda-
je mu o tym teraz nie trzeba wiecey pi-
sáć. Nie rad stowek tápam/ przetoh
folguie ná tym mieyscu K. Bani: iedno
niech to pámietá/ co komu inžemu gá-
ni/ ábi sie tego sam nie dopušejať. Abo
wiem wielce sie tym chlubi y triumfuie
przed zwyciestwem/ iž sie mnie dla prze-
dluženia ná iego prefácie nie zdáto
wiele báwić/ gdyž sie tho wšytko po-
rsadkiem/ o rzeczach mowiac/ w kšia-
škach mo-
S v

3.

skach moich znaleźć miato y znaydu-
je. A sam tu zarazem na początku zale-
ciwszy tego swego Gonca niepospoli-
cie/ na żadna rzecz dowodnie nie nie
odpowiedzial/ y owsem powieda że
mu tego nie potrzeba. A i zaś powi-
dam że bärzo tego była y jest potrzeba
abyście nas prożno a nieustannie do lu-
dzi nie odnosili/ iakobyśmy sie o wiare
Krześciańska zgadzając nie mieli/ bo to
iżnie pokazujemy/by iedno kto czytać
chciał/ że sie we wszystkiey zupełney na-
uce Apostolskiej zgadzamy. Wielka te-
go tedy jest potrzeba/ abyście niewinnie
a niekrześciańskie już na nas te^o wiecy
nie kładli/ iakobyśmy sobie Ewangelia
nowa/ y nowa wiare thworzyć mieli/
gdź przeciwko wyznaniu wiary naszej
nie takowego pokazać nie możemy/ co
by sie s starodawnym pierwszym pod-
aniem Apostolskiem nie zgadzało.

W ciwarcey dopiro męstwo swe po-
kazał/ *Contradictoriam* mi przyczytał/
ale poznał hnet czytelniku mity/ żeć w
pisanii moim takowego sprzeciwie-
stwa nie maś/ a sam sobye wsedzyc
prze-
ciw-

przeciwny bedzyc/ kto czytaiac albo nie
rozumie/ albo rozumieć nie chce. Czego
ia oboygą K. Kan: nie smiem przypis-
wać/ bo y rozumieć może/ y powinien
w miłości Krześciańskiej przym-
ować od każdego/ *cum candore legendo et in-
telligendo*. Ale przypáthruy sie słowam
moim/ iako odemnie położoneś/ a
śladnie poznaś iż mi niewinnie ksiadz
Kanonik żadała kontradiktoria.

Tyśa słowa moje.

Wiare Krześciańska wszystkiey spolnye
iednąko wyznawamy. A tych wiekow
ostatnich zgody spokojnej y zbudowa-
nia mało sie po wszystkich stronach ba-
czyć może.

Dziwnie sie temu bärzo iż ksiadz Ka-
nonik zapamiętał oney zwytkley regu-
ły/ ktora *de oppositionibus Dialektikowie*
kłada. *In propositionibus oppositis eadem*
sunt extrema, de eodem loco et tempore, respec-
tui eiusdem et sine ulla ambiguitate intelle-
cta. To iest/ we dwu rzeczach albo mo-
wach sobye sprzeciwnych/ musia być ie-
dnakie terminy słow/ o iednym czasie
y miejscu y iednakim rozgledem y bez
wątpli-

watpliwości rozumiane słowa. Albo
 wiem gdzie się to nie znajduje! pospo-
 lu/tam przeciwności żadnej nie ma! i
 gdy *diuerso respectu* słowa iednakię bywa-
 ła kładzone. Oboiá tedy rzecz w przed-
 mowie moiej stać może y zostawa. Al-
 bowiem to prawda iż wszyscy ktorzy
 się iedno Krześciany zowiemy/ iednakię
 ko y iednymi słowy wiare swa w Kres-
 dzye Apostolskim wyznawamy/ tak cię
 ktorzy przy Rzymiskiej gromadzie prze-
 stawia/ tak owi co Papieża odstapili
 Ale chociaż tak *externa professione Christi-*
ani nominis y słowy pozwirzchu iedne
 wiare wyznawamy/ tedy iednak ma-
 ło iest tych ktorzyby się między sobą w
 odrodzeniu nowym y w zwiastu du-
 cha (iako Paweł S. mowi) prawdzi-
 wie zgadzali. Przetoż *diuerso respectu ver-*
borum tollitur contradictio, to iest/ pierwsza
 propozycja mowi o pozwirzchnym y
 słownym wyznawaniu wiary abo kre-
 dą Apostolskiego/ w czym wyborna y
 powszechna między nami wszytkimi
 zgoda. A wtóra mowi o prawdziwej
 zgodzie duchowney/ y o zbudowaniu
 odrodzenia

Ephe. 4.

odrodzenia nowego. W czym mało się
 znajduje ludzi zgodnie y wiernie po-
 dług powinności swojej pracujących.
 Ergo moi miły R. sieje Kanoniku nie
 miałes T. M. przyczynny żadnej czynić
 sobie w słowach tak iasných/ sprzecz-
 ności niepotrzebney. Albowiem tymże
 skutkiem musiałby y ony słowa Pana
 Krysthusowe do contradiktoriey cias-
 gnać/ gdzie powiedzyeć raczył: Wiele *Matt. 20*
 powołanych ale mało wybranych.
 Także y ony słowa Apostolskie: Ty *Rom. 9.*
 wszyscy ktorzy są nasieniem Abrahamy
 wym są synmi Abrahamowemi. Dla
 Boga prośe zaniechajmy między so-
 ba tych skolnych łapaczek y kawiłus-
 sów. Chciejmy się spólnie nauczać a
 nie oszukiwać etc. A iż się tu chlubi K.
 Kanonik wielką zgodą Concilium Tris-
 denckiego: Obacz Czytelniku miły ias-
 ka tam zgoda była/ ktora się ani sto-
 wem Bożym miarkowała/ ani wytkła-
 dy starych Doktorow zgodnemi/ ani
 iednostaynym y powszechnym rozu-
 mieniem członków tego to Kościoła/ a
 le iednego Papieża Rzymiskiego wola
 yrostażo

Jaka
 zgoda na
 Concilia
 um Tris-
 denckim

96. Odpowyeď ná

też rozsądku żadnego o swoich sędziach
nie czyniac. Dla tego też y przy sie-
gami powiazał sobie Papież w sędziach
inse Biskupy/ aby nie przeciwko nie-
mu nie mówili. Dla tego też człowieko
wi pospolithemu rozsadek zbawien-
ny w nauce Krześciańskiej odeymuia/ y
po dziś dzyen Jch M. panowie duchi
wni/ iako tu słyszyś na tym miejscu od-
kładać kanoniká/ iż nam to za złe ma-
że słuchające słowá Bożego czynia roz-
sadek o swoich pasterzach albo docto-
rach. Ale moy mily bracie thát nápi-
sał Paweł s. Jeden albo dwa niechay
mówia w zgromádzieniu/ á drudzy nie-
chay rozsadek czynia. Y był then zwy-
czay wolności Krześciańskiej zaw-
sz w pierwszym Kościele zachowan/ po-
ki był Biskup Rzymski w rzędu paster-
skiego z iurisdiccia Królewsta nie po-
mieśzał. Albo tedy te słowá Aposto-
la skiezmázać musiecie moy mily K. Ka-
noniku/ albo przeciw tak iáśniey praw-
dzie nie bróńcie nam rozsądku w rze-
czach zbawiennych/ gdyż Pan Bog po-
rządkiem tym wymyśł człowieczy postá-
nowił

Rozsa-
dek wol-
ny w Ko-
ściele.

Przedmowa.

97.

nowił/ że każda rzecz ná kthora jedno
człowiek przizwolić ma in voluntate, mu-
si piérwey być v niego w rozmyśleniu/ in
intellectu, to iest/ Musi każdy piérwey v
siebie rekolligowác/ y rozsadek albo roz-
myśł w rzeczach roznych uczynić/ kto-
ra lepsza albo prawdziwsza/ á dopi-
ro przizwolić ná jedne. Przetoż y ty sto-
wá wáśse/ ledwo sie cum sensu communi
zgódzić moga/ że nikt nie pozna co tho
iest prawdziwy Kościół powszechny/
po ki sie do niego nie náwróci/ y o-
wszem thrudno sie do niego náwrócić
mam/ po ki nie poznam iesli iest pra-
wdziwy. Ignori enim nulla cupido, Czego
kto nie pozna być dobrym/ tego mu sie
nigdy nie záchce/ Nam ratio hortatur ad o-
ptima, bo rozum wyedzye do lepszego.
Zaniechaycie tedy tych próżnych Tytu-
łów dla milego Boga/ á pokazy-
cie nam rzeczy prawdziwa/ to iest/ dowied-
cie tego s pismá świętego/ iżeszye pra-
wdziwi potomkowie Nauki Apostol-
skiej. Pokazyce to nam prostakom sku-
tkiem á rzecza sama/ iż powołaniu swo-
mu dosyć czynicie/ próżnemi lárwami
G á Tytulá

98. Odpowyeďz nā

ā Tytulāmi nas nie strāšac. Sluchay
cye w they mierze Augusthynā swego
ktory Contra Epist: Petil: thy słowā klā-
dzye: Krystus Syn Boga żywego iest
głowa/ ā koscioł iest ciātem iego/ mie-
dzy wāmi ā nāmi iest gadkā albo ro-
sność gdzye prawdziwoy koscioł. Coż
tedy czynić mamy? izali w swoich sło-
wiech własných sukāć koscyołā bedzie
my? Māmi zā to że go w słowye Kry-
stusowym sukāć mamy/ bo tām pra-
wdā iest y nalepiej zna ciāto swoje etc.
*In illius verbis eam querere debemus qui veri-
tas est, et optime novit corpus suum etc.*
Tāmże troche niżej powiāda: Sa kśie-
gi Pānśkye/ nā ktorych świādectwo z
obudwu stron przyzwalamy/ oboim
wyerzymy/ oboim służymy/ tāmże słu-
żaymy koscyołā/ tām różnice nāsę róż-
sadzaymy etc. *Sum certe libri Dominici etc.*
*Ibi queramus Ecclesiam suam discuciamus cau-
sam nostram. Quia nolo humanis documentis
sed diuinis oraculis Ecclesiam demonstrare.* A-
bowiem niechce (powiāda ten S. Do-
ktor) dowodzić dowody ludzkiemi/ āle
z vśch y s słow Boskich pokazać koscioł po-

Gdzye
prawdzi-
wego
Koscio-
ła su-
kaci.

Przedmowa. 99.

scioł powszechny. Day to Boże/ by scye
onym starym Doktorom/ ktorzym sie
chlubicye/ zupełnie wierzyć chcieli we
wszytkim: āle wymyślacye tylko incom-
mode dicta, ābo od własnego smysłu po-
tłku słow odciągacye/ nie wiecey sie z
nimi nie zgadzāiacz/ iedno po ki dekre-
taty Papięskie zāmierzyły etc.

Nā piata nicz prāwie nie odpowie-
dzyawšy/ bo też nie było czō/ odłożył
wszytko nā inšy czas/ czō iā skromnie
przyjmuie. Ale nie godziło sie tego kśie-
dzu Rānonikowi czynić/ co mu nie chāt
bāżo gāni/ zem nā pewne czaſtki Pra-
fāciey iego nie zārāzem odpowiedziāt:
Turpe est doctori quem culpa redarguit ipsum.

Powiāda iż do Koscyołā powsze-
chnego ci należec nie moga/ ktorzy po-
wszechnym iego Pāsterzem Pyotrem
Rzymśkim gārdza: Jtem/ ktho gārdzi
Pyotrowemi kłucām/ sām nā sie nie z-
hay wine stłāda. Jtem/ iż P. Krystus
Piotrā Rzymśkiego nād swym koscio-
łem przetożył/ y iemu swe własne Pā-
sterstwo zlecił etc. Pāmieray czytelni-
ku miły o czym rzecz miedzy nāmi by-
ła: Gānia

G h

100. **Odpowyeđź na**
 1a: Ganiem to kſiedzu Kanonikowił
 i Bracia naſze y nas wſyſtłi ſmieć &
 bezbożnie Dyabłu oddawa/ y ſkoſcioł
 1a Kryſtuſowego wyrzuca/ zapomni
 wſy y miłości powinney Krzeſćciań
 ſkiej/ y modeſciey w Diſputáciach b
 czynch zwykley. Albowiem w t
 wych rozmowach y traktacích Krze
 ſćciańſkich nze zwykli ſoby ludzyc b
 cini przymawiać/ ani ſie ſpołu ſać z
 wac & poſeďzać/ *Odiſa ſunt iſta*. Rzecz
 przeciwno rzeczy/ dowody przeciwno
 dowodom maia być ſuſtnie poſaz
 wane/ & ſłowem Bożym gruntuwane
 w miłości & bez przymowek/ ieden dru
 giego chcąc w prawdzye zbawienney
 pożyſtać: Wia to ſłyſyſ Bracye miły
 co ten Goniec odpowiađa/ to co y pi
 rocy/ Pyothrem Rzymſkim y klucjami
 iego ſłhráſy nas/ nie inaczej by Báb
 dzyeci. Ale według ſłow Auguſtyńa
 ſwietego/ ták tego Gonca odpráwuiet
Non humanis documentis, Nie chlub ſie
 prożno ludźkami wynaláſti/ *diuinis or
 culis Eccleſiam demonſtra*, ſłowy Bożemi
 poſaz ni koſciol. *Sunt libri Dominici*, *ibi
 queramus*

Przedmowe. 101.
queramus Eccleſiam, Oto maſ kſiegi pán Gdzye
 nie piſmá ſwietego/ ſ tych mi dowieđź Koſcyo
 koſciolá: ſ tych mi tedy dowieđź tego 1a ſukac
 twego Rzymſkiego Pyotrá/ ſ tych mi
 dowieđź Gdzye Pan Kryſtuſ do Rzy
 mu Koſciol ſwoy przywiazal: Gdzye
 klucze thákowe Rzymſkim Papieſom
 podal/ tákich oni używáia: Gdzye po
 wſechne Páſterſtwo Pyotrowi zlecił:
 Abo Gdzye ſwoie właſne y wieczne pá
 ſterſtwo ná Pyotrá włożył: Iżali nye
 wſytkich Apoſtolow iednákim prá
 wem poſtal: Iżali nie wſytkim iedná
 kich klucjow podal: Iżali nie powie
 dzał/ że bede z wami aż do ſkonczenia
 ſwiátá: nie przeſtal p. Kryſtuſ być tym
 po wniebo wſtápieniu ſwoim/ czym tu
 był po zmartwychwſtaniu/ to ieſt wi
 domym y po wſechnym páſterzem/ y
 głowa Koſciolá po wſechnego: zoſta
 wa tym ná wieki *donec tradet regnum Dea
 Patri*: tákto Páwel S. mowi. A ná mi 1. Cor. 15.
 ſce ſwoie tu ná zycmi dal Koſciolowi
 ſwoiemu Apoſtoly/ Proroki/ Ewán
 yeliſty/ Páſterze/ y Doktory ku zbud
 waniu ciáta ſwoiego/ ktorego on ná
 Gdzy głowa być nie przeſtawa. A ſmier
 telny nea

Mat. 28.

Ephe. 4.

telny niedzny człowiek w tej części być nie
może/ aby miał być głowa ciała Pana
skiego/ ze wstydem się to mówi/ y przis-
tro takowych hyperbolas wysoko myślnie
ści słuchać. Nie słusnie tedy iako pira-
wcy tak y teraz R. Kanonik lud Krze-
ściński ścacie/ zamykając niebo tym/
którzy w Chrystusa Pana y zbawiciela
swoego prawdziwie wierzą. Nie słus-
nie nas z tej przyczyny spowsechno-
ści Kościoła Krześcijańskiego wyrzuca-
i się z tego Piotrem albo Piusem Rzym-
skim nie zgadzamy: Gdyż tego nie do-
wiodł ani dowieść może/ aby była po-
wssechność Kościoła Bożego do ie-
dnego miejsca Rzymu y do jednego
człowieka władzy a rozkazywania
przwiązana być miała. Nie dowiodł
nic/ nie odpowiedział na moje dostas-
teczne dowody nic/ y tu nym przywodzi
nic: tylko to (iako się tam temu przy-
pierać będziemy/ gdyż tego mie-
scie będzie.) Iżali tu miejsca nie było
moim mity księże Kanoniku/ zarazem
na początku splanu nie wstepując/ we-
dle waszego własnego dekretu/ poka-
zać to wszystkim/ iżeście nas słusnie od-
sadzili/ y

sadzili/ y od nieba wytaczili. Mnie stać
bez miary strofować/ iżem zarazem na
piroszę karcę na prefacia nie odpo-
wiedział/ chociaż kto czyta znaydzye
dostatecznie wszytkiemu obrone. Gwa-
ram wolno zawsze co chcecie y kiedy-
kolwiek chcecie powiedzieć/ y bez do-
wodu wśelakiego twierdzić/ y niewin-
nym ludziom bez wśelakiej modestia
cytać y ztorzeżyć. A co innego stać
przidzie/ iedno iż wam y w tej rzeczy y
w innych ludzie baczni a roztropni wie-
rzyć nie będą.

Nie rad tego widzi R. Kanonik czytel-
nikowi Krześcijańskiemu radze abymie
dzi nam podług słowa Bożego rozsa-
dek czynił/ a traktaty nasze aby sobie ku
zbudowaniu zbawieniemu obracał/
wskazuje od słowa Bożego na Kościół/
bo Kościół P. Chrystus słuchać rozka-
zał. Na co iżem dosyć odpowiedział/
iż Pan Chrystus na piśmie S. wskazał/
y swoim zwolennikom y Sądzczen-
som/ którzy dla tego bładzili/ iż piśm-
i świętego nie znali. Ale spytaj tu bracie
mity tego Gonca/ kogo tym Kościo-
łem być

tem być rozumie/ hnet znaydziesz i/ Do
ktorych Biskupy. Spyta y ktorych Do
ktorow albo Biskupow słuchac rosta
zniewieśli co nastarszych Prorokow a
poftolow/ na tym my przestawamy:
iesli nowszych kthorzy sie barzo s soba
drugdy nie zgadz i/ tu do proby slo
wa Bożego wtiecz sie musimy: odpo
wieć pewnie i/ tych Doktorow kthore
kościoł przyiały a probowal. A kościo
łem ktor: ci/ Doktorowie y Biskupi. A
to ciest Cirkłowany dowod/ ktoremu
ani konica ani przodku nie ma. A kie
dy sie ci miedzy soba nie zgodza: Jesth
od tego Papież/ ten cokolwiek powie/
iuz daley nie pyta/ iuz to pewna pra
wda. A choc iest co byt miał zarazem
ten Goniec po prostu a sczerze powie
dziec: I/ cokolwiek Papież Rzymsti de
cernuie y postanowi/ to powinien kaza
dy Krześcianiin trzymac/ bez wśelakie
rozsadku y pytania w slowie Bozym/
bo to Laikom nie należy. *Hoc est quod
volebamus* moy mily K. Kánicós chciał
y czego pragniesz iuzes powiedzyat.
Hinc ille lacrima. Choc was nabarziey
boli/ i/

boli/ i/ sie lud Krześcianiński obaczynac
poçyna/ i/ sie slowa Bożego cztac pil
niey nauczac imnie. Stad widzicie pe
wny vpadek Krolowi Rzymstiemu y
Jurisdicciey iego. Ale podźmy s soba
w brod/ rostał Pan Krystus kościo
łá słuchac y bliźniemu wtrzymdzone
mu vsprawiedliwic sie/ podlug zda
nia zgromadzoney Bráciey: A ten ko
ściół iest zbudowany na fundamencie
Prorockim y Apostolskim/ to iesth/ na
nauce prorockiey y Apostolskiey/ kto
ra oni o Pánye Krystusie kościołowi
iego podali. Ergo moy mily kśieże ká
noniku niemoże ten kościóły pospolu
wszytek/ y ktorażkolwiek czastká iego/
inaczej sadzić/ iedno podlug slowa
Bożego/ bo dla tego iest stupem pra
wdy nazwan/ i/ na they pewney pra
wdey nauki Apostolskiey zasádzon
iest/ w tej gromádye tylko ludu Krze
ścianińskiego/ a nie w ktorey insey pro
fessiey żydowskiey albo poganiskiey/ iest
ten drogi deposit złożony slowo Bo
że/ na piśmie Prorockim y Apostols
kim wyświadczoney/ o cym Paweł s.
G v do Tymoa

2. Tim. 1. do Tymotheusza nápisat. Aczkolwiek
 żydzi máia zákon y Proroki. Ale iż no-
 wego testamentu piśmánie przǳmnia
 przetoh zastoná zostawa ná oczu ich
 że Prorokom rozumieć nie moga. Iż-
 tem/ Koscioł powszechny iest gromá-
 da po wszytkim świecie a finibus orbiter-
 zarú vsq; ad fines iáko Augustyn mowi
 rozszerzoná/ ludzi potrzebnych á do
 Krystusa Pána y Boga swego odzy-
 wáiacz sie. Ergo nie mozecey thego
 Tytulu ná przetożone thylko ábo Do-
 ktory przywłaszczać. Bo tho blad iá-
 wny/ nie tylko przeciwko piśmu S. á
 le y przeciwko Doktorom kościelnym
 iáko sie to dowodnie ná swym mieys-
 scu pokazáto. Item/ wszytkiemu ludo-
 wi Bześciánskiemu w obec powie-
 dzyano: *Non omni spiritui credite, probate
 spiritus utrum ex Deo sint.* Item/ ieden á-
 bo dwá niech mowia drudzi niech ro-
 zeznawáia. Ergo moy mily Ksiese Ká-
 noniku wszytkim w obec nalezy ten roz-
 sadek o wierze zbáwienney/ nie thylko
 Rzymskim doktorom *multo minus same-
 mu Rzymskiemu Biskupowi/ qui est con-
 tra communem sensum.* Trás

Kozsa-
dek o
wyerze
wszy-
kim na-
lezy.

Tráktat o Przedmowach.

Już sie to Brácye mily często przypo-
 miná/ żem sie w piérwszym piśaniu swo-
 im ná przedmowie długo báwić nye-
 cheyal/ dla próżnego powożarzánia
 tychże y iednych rzeczy. Abowiem K.
 Ráno: iáko dobry á báczny Retor/ ná-
 gło wystáwił zaráżem w Presáciey
 wszytki swe obrony y dowody/ nie nie-
 dbáiacz o pośrzodek y o koniec piśania
 swego/ zaráżem ná plác wyiechał s po-
 wszechnym pásterstwem Piotrowym
 opoka y namiástkem Pána Krystus-
 swym iego nazywáiac/ y Klucze Pa-
 piekie do Królestwa niebieskiego iemu
 albo swoim Papieżom przywłaszcza-
 iac. Zaráżem Oyce świętey y mśa ná-
 gło wystáwił: Zaráżem Koscioł po-
 wszechny okrzyčíł/ y nas wszytki herety-
 kánu ktorzy sie z Rzymem nie zgádzá-
 my osádził etc. Ja to wszytko á wszytko
 czym przeciwko nam zwytki od Rzy-
 mu sturmowác/ zachowálem byl ná
 swe mieysce włásne/ gdy sie o Kosciele
 powszechnym/ y o Wiecierzy pánsticy
 y o Con-

y o Conciliach/ y o inszych Artykulech
porządnie traktować miało/ bom nye
chciał takowemi sztukami Rhetorskies
miniarabić/ abym tego ozdoba tyl
ko albo postawa rzeczy potargnać y
łować miał. Ale podług obyczaju dys
putacyj porządných/ chciałem rzecz
każda y roznice po prostu a gotemi sto
wy Czytelnikowi pokazać/ aby sie tym
rychley sprawić mógł a obaczyć co pra
wda a co bład. Lecz ksiądz kanonik we
dlug onego słhąrego przysłowia wo
łał *Plus in fronte quam in recessu* pokazać/ a
bo iako Polacy zwykli mówić/ wiecey
postawy uczynił niż mu waku dostać
mogło. Tymżec obyczajem y then Go
neciego przeciw mnie postępuje. A
bowiem ze wszystkich ksiązek moich/ tyl
ko na kilka przednieyszych kart odpisu
ie/ y tam sie meżnym czyni gdzye thego
namniemy potrzebá. A gdzie mu na wsy
thko dowodnie y meżnie odpowiadać
przysło/ tam wszystkiego zamilczał iá
ko dobry Rhetorik. Wołał nie nie mó
wić/ a niżliby sie ledziáko popisáć. Ale
iuz moy mily Czytelniku przypáthruy
sie pila

nie pilnie wszytkiemu/ a nie chcey być
testliwy i muszę tym porządkiem po
stępować iako on mnie zaciął.
Rozdzyelił te tam krotka odpowyeż
moie w Prefacye na dzyesiec części/ A
Preambulum takowe uczynił. Ji Prefa
cia albo przedmowa każda grunthem
ma być nášego pisania. Pan Ciemoz
iewski nie włożył tych wszystkich obron
y dowodow stronye swojej potrzeba
nych w Prefacia. Ergo iuz pan Cies
moyewski s placu wystąpił/ a prawda
náša stoi. To sa słowa iego.

Odpowyeż.

Dato vno inconueniente sequuntur infinita.
Potożywszy ieden bład/ śnádnie drugie
go y trzeciego dowiesć. Także też tu R.
Banczini. A bowiem nie słychalem ni
gdy ánim czytał takowego práwa/ że
by przedmowa każda grunt y dowody
y obrony ksiązek wszystkich zamykáć
sobye miała/ musiałaby tym kstatem
przedmowa záuśse być wietśa niż ca
ła ksiązka. X owšem to między ludźmi
bácznymi pospolitha/ y między thymi
Ktorzy sie

110. **Traktat o**
 ktorzy sie pisaniem ksiąg bawia/ że te
 pilnie strzega/ iakoby nastronniejszy
 przedmowy czynili. Abowiem przed-
 mowa nic innego w sobie mieć nie ma
 jedno albo zalecanie ksiązek y *Conciliatio-*
nem beneuolentiae apud lectorem. Albo nápo-
 minanie iakie potrzebne/ y pokazanye
 drogi do snadniejszego wyrozumienia
 materiei w ksiąskach onych irakhe-
 wány. Albo więc wolno to bywať
 żdemu/ przedmowami sie nie bawiać/
 zarazem o rzeczach przedsiwozyethy
 porządnie pisać y traktować. Czego a-
 pud *probatissimos authores* wiele przykła-
 dow znaydziesz. Czynię tu już Czytelni-
 ku miły między nami sprawiedliwy
 rozsadek/ iesliżem ja już przegrał dla te-
 go/ iżem sie długiemu prefacjami baw-
 ić niechciał. Jużli tho prawda być
 ma/ co ksiądz Kanonik pisał/ dla tego
 iżem mu na pirowsey karcy nie odpo-
 wiedział. *Verte folium inuenies contrarium*
 ale gdy przewróciś list znaydziesz prze-
 ciwność. Aza nie dosyć na thym moy
 miły księże Kanoniku/ iżem odpowie-
 dzał dostatecznie na wszystko/ chociaś
 nie na po-

Przedmowach. 111.
 nie na początku/ ale przy Artykulech
 gdzie temu miejsce było. Alboś T. M.
 ksiązek moich do końca nie przeczytał/
 jedno na pirowsey karcy wyrzawszy/
 musiałeś tego Góncą pretko wystać/
 iako to pospolicie bywa. Ale wróć sie
 moy miły Góncze do domu/ a przeczy-
 taj sobie pilnie/ znaydziesz tam wszy-
 tko co potrzeba. Czytaj Artykul o Ko-
 sciele poroścehnym/ tamem dostate-
 cznie za pomoca Boża pokazał/ iż ten
 tytuł nie samey Gromadze Rzym-
 skiej/ ani Pralatom tylko należy/ ale
 wszystkim Krześcianom gdziekolwiek
 będącym. Pokazałem y to nie tylko s
 pismą swietego/ ale y z Doktorowst-
 rych/ że pyotr swietły opoka kościelna
 nie jest/ że nie na nim Pan Kristus ko-
 ściół swoy zbudował/ że wiethey wla-
 dzej nie miał nad insey Apostoly/ że po-
 roścehnym pasterzem albo Głowa ko-
 ścielna/ albo Papieżem w Rzymyeni-
 gdy nie był. Item/ iż Papież nie jest
 własnym pothomkiem Piotra S. bo
 sie w nauczey y w postępkach s. sob. nie
 zgodzaia. Item/ pokazałem dostate-
 cznie co o

czynie co o Doktorzech Kościelnych/ co o
Conciliach rozumiano być ma etcetera.
Czytajcie też Artykuł o Wieczery Pán-
skiej/ tam znajdziecie dostateczną naukę
o tej zacney Swiatości. Tamem tego
za łaska Boża dowiodł: Ji P. Krystus
ani káplánstwa takowego w nowym
Testamencie nie postanowił/ ná iákie
sie dziś Jch M. święca. Ani ofiary w
błagálney za grzechy ofiarować rozka-
zał/ iáka dziś Jch M. we Misy swojej
wstawić nie wyrządzaia. Dowiodłem
y tego że ani Apostołowie/ ani sthárzy
Doktorowie/ o takowey Misy nie nyc
wiedzyeli/ iáka dziś Jch M. pánowye
duchowni w sytkiemu swiátu ná gore
wystawiáia. Czytajcie pilnye w sythki
Artykuły o Pismie S. o Kátechizmie/
o Bogu/ o Grzechu/ o pokucy/ o W-
spráwiedliwieniu/ o Dobrych uczyn-
kach/ o Swiathosciach/ o Kluczach y
Ceremoniach Kościelnych etc. A tam
znajdziecie iž we w sythkim trzymamy
stara Wyáre Krześciáńska Aposto-
ła. A iž nas niewinnic y niewstydliwie
przeciwiciey śáczenia/ iáko byśmy sobie
nowa E

nowa Ewángelia y náuke thworzyć
mieli etc. Jsem tedy K. Kánonikowi
odpowiedzial w piérwszym pisaníu
moim dostatecznie ná w sythko/ y ná
prefácia iego/ chociaž nie zárazem po-
spolu ná piérwszey kárcie/ bo to być nye
može.

Obácz Czytelniku miły iáko sie ścierze
zemna obchodzi then iego Goniec. A
iákiemi dziwnemi kápáctwami ná mis
záchodzi. Tak bowiem Argumentuie.
Nie odpowiedziałes mi zárazem ná
Prefácia. Ergo/ Nie śmiátes sie ze-
mna potkáć/ wstápiłes mis pláczu.

Prawdą moją stoi.

Żali sie tak godzi ludziorz śtátecznim
w rzeczach tak powáżnych posthepo-
wáć? Ledwa tak żacy w škole między
sobá Argumentuia. Nie odpowiedział
tes mi zárazem/ Ergo iużes przegrał.
Ale odpowiadiał hnet potym/ od-
powiedziałem chociaž nie w prefácii
iednáť porządkiem ná káždá rzecz przy
Artykulech/ odpowiadiałem w po-
środku ksiáżek. Jużci to nie idzye/ Już
nie w cás wstápiłes s plácu/ przegra-
łes/ pra-

114. **Traktat o**
 teś/prawda naša stoi. Coż to jest inſe
 go iedno proſna á dzyećinſka chlubá/
 o kthora ia máto ſtoie/ pozwalam iey
 kſiedzu Kánonikowi/ wſtępić mu/ y
 wſtąpieć ad wſytkiego co kółwiek ſie o
 ſoby moiey dorycze/ niech on bedzye w
 czeńſzym/ niech wygra. Tylko o to pro
 ſze/ áby prawda ſłowá Boiego mieſ
 dzy námi mieyſce miátá. Abyſmy obá
 nie ſukátac chwały ſwoiey y proſnych
 ozdób/ dáli częſć y chwale przyſtoyna
 temu iedynemu Włſtrzowi Koſciółá
 ſwoiego/ Pánu á Zbáwicielowi náſze
 mu. A iuż zá tym muſe wedle ro
 zdziału ná káżdá czaſtkę odpowiedzieć
 by záś mierzeł wſtąpił o plácu/ zámil
 czał etc. Potym ná Prefácia iego do
 ſtátecnie y porzadnie/ zá pomoca Bo
 ſa odpowiadáć bede. Aby ták żadney
 przyczyyny ná mie znaleźć nie mogliá
 kóž y w pirowſzym piſaniu gdyby ktho
 rum candore przyimowác y czytác chciał
 niewiem czego by mu nie doſtawáto.

1. **Naywycey** tym ná mie idzye/ zem
 mu zárazem ná teyże kárcy/ w prefácia
 ey nie odpowiedzyáć. Ale mam zá to
 że iuż do

Przedmowach. 115.
 że iuż doſyć o tym by to/ y dalem iuż o ſo
 bie doſtátecnie ſpráwe/ zem odpowie
 dzyáć ná káždá czaſtkę prefácie iego
 przy Artykulech. Czytay pirowſe kſia
 ſki moie/ á máłoliby ieſeje y ná thym
 odpowiem y tu dáli Pan Bog znówu
 ná te iego ták zacna y wielce powážna
 prefácia. Jedno niech kſiadz Káno
 nik pámieta/ iſi tej ſam nie ná wſytko
 zárazem odpowadá/ á máto nie ná
 wſytko zámilczał/ kłká kárch thylko
 przedſiewozyawſzy. A iſi thę przed
 mowy ſwoiey dla wietſey ozdoby nie
 ſowie przedmowa/ ále Refutácia po
 czátku y kónicá Confesiey Bráciey ná
 ſey/ ſkad ia kółwiek pocznie/ przedſie
 to przedmowa názwáć muſi/ co ſie ná
 poczátku kſiażek kładzie przed Tráktá
 tem porzadnym y zupełnym o káżdym
 Artykule z oſobná. A temu wolno to
 káżdemu Prefácia krótka álbo długa
 potożyć/ y Argumentá á Refutácie do
 niey przymieſzáć/ iáko on wczym ná
 góło wſytkie ſwoie moc y ozdobe wy
 ſtáwiá/ o czym nie potrzebá ſie iuż
 bedzye temu Góncowi wiecey ſátygo
 wáć.

Czytamy
prokurator
Zsiedzi
Kanonik.

116. Traktat o
wac. Gdyż hnet tu zarazem na te tam
iego wszytke refutacia abo przedmo-
we odpowiedziano bedzye. Zádawa-
mi y to zebym go tymi słowy zbywał/
Nie rad sie prozno bawienie wiele mi
czasu zbywa/ Káwillacie to sa etc. A
ná ostátce rzecz ná inſe miejsce odtoży
wszy/ pothym zámileć y zámiechac
wszytkiego. Wyborny Prokurator K.
Kanonik/ ále máto ná słowach nale-
ży: Nie chwalmy sie sami/ czytay Brá-
cie miły pilnie/ á poznaſ kto kogo ledá
czym zbywa. Jac tego nie pámietam/
ábym czego zámileć miał/ odtoży
wszy ná inſy czas/ y thám cye odsylam
do piérwego piſania ſwoiego. Ale to
ieſt rzecz iáſna/ że mi kſiadz Kanonik ná
żaden Arthykuł nie odpowiedzwał w
tym Goncu ſwoim/ chocia to był ná
początku doſyć wielmożnie obiecał/ że
miał wszytkiemu podług potrzeby ten
Goniec ná kſiaſtki moie doſyć weźnić.
Wylicza zá tym rzeczy kílka ná poja-
tku od ſiebie potożonych/ gđzye Brá-
cia náſzy w prefácie ſwey zbiedzic mie-
li/ y ná tym wszytke ſwoie wiktoria ſá-
dzi/ iżem

Przedmowach. 117.
dzi/ iżem tet hám przedmowe opuſcił.
Skąd báci Citeľniku miły/ iáto ná ſlá-
bym gruncy rzeczy ſwe ſtánowi. Abó
wiem o Wiáre Krzeſciánſka powſze-
chna ieſt roznoſć y queſtia miedzy ná-
mi. Podáli tego trochkie wyznánie ná
piſanie w pewnych Artykulech záwá-
te Brácy náſzy K. J. M. Pánu náſze-
mu: czo zgánił K. Zerbeth w piſaniu
ſwoim/ przypisuiac im to/ że thákowa
wiára nie ieſt Krzeſciánſka powſze-
chna: ále nowa y kácerſka. Ná tho od-
powiedzyatem iá kſiedzu Zerbethowi/
pojawſzy od piérwego Arthykułu áſ-
do oſtátniego/ pokázuiac tey Bráciey
náſzey Confesſia być prawdziwa y po-
wſechna Wiáre Krzeſciánſka/ od Pá-
ná Krystusa y od Apoſtółowiego kſ-
ciótowi podána. Iżem ſie thedy do
Confesſiey ich/ iáto ieſt w Artykulech
tám thych potożoną przyznał/ y oney
bronie zá pomoca Boża podiatem ſie
potrzebá było kſiedzu Kanonikowi to
pokázac ^{re ipſa} ieſlim w ktorym Arty-
kule czego zámilezał/ á ieſlim mu w
czym nie doſyć weźnił. Bo inſa ieſt
h u mówić

mówić czo przeciwko powsechnemu
wyznaniu wiary ich/ a insza przeciwko
Listu albo Prefácii/ ktora osobno od
niektorych tylko położona iest. Albo
wiem *dato non concessio* by też dobrze w tey
tám przedmowie co thátowego zna-
leść sie mogło z błędem (iako K. Kano-
nik twirdzi) czego nie pokazał piśmem
S. iednak nieby cho nie szkodziło Con-
fessiey ich/ ktora samá w sobye *verbis for-
malibus* iásniemi słowy dobrze wśedzie
y zgodnie s piśmem swietym iest po-
łożoną/ ktoreiem sie ia przeciwko śsiedzi
bronić podiał za pomoca Boża/ y do
ktorey sie przyznawam/ iako do społ-
ney a zgodney Wiary Krześcianskiej
powsechney. *Alle ex superabundanti*, y o-
te prefacja bedzyem s sobą mówić/ a
poznaś Czytelniku niły że tám nie tá-
kowego nie máś/ czoby słusnie a pra-
wdziwoye błędem nazwać mogł.

Błádzyc K. Kánonik then pirowśy
błád/ i z tám nápisano/ iakoby dopi-
rónáuke prawdzíwa Ewángelia S.
Pan Bog do polski zesiác miát/ coby
przeciwko hysthoriám byto/ ktore
swiádsza

swiádsza/ i z od kiltu set lat przodkowye
náśy wiáre Krześcianska przyieli. Kte
mu je sie to nie zgadza ani s piśmem/ a
ni z rozumem/ áby theraz dopi-
ro. lat skutek meki Pánstkiey pokázo-
wać sie myat. *Ala* czo thát odpo-
wiádam/ i z to pospolu wybornie śtać
może/ gdyby iedno kto słówek próżno
łápiąc niechciał/ a rzeczą sie śtuche-
cinie przypátrował. Albowiem pra-
wdá to iest i z Polaczy od śesć i set lath
wiáre Krześcianska przyieli/ prawdá
też y to że skutek meki Pánstkiey po wśy-
tkim swiecie od gránic do gránic/ y ká-
żdego cásu był y záwśe iesth wáżny/ y
głos Apóstoloro rozszerzył sie ná wśy-
tki kráye żyemye. Ale też y to być musi
prawdą/ i z przed skóńczeniem swiáta/
miáło być opowiadáne *Euangelii* iego
tu swiádectwou wśytkim narodom.
Coż tu rzeciemy? Izali nie zárazem po-
w niebo wstąpieniu iego rozესli sie A-
póstotowie y rozgłósiłá sie Ewángelia S.
A przed sie Pan opowiedzye c*ra* Mat. 24.
cyt: Et pradicabitur Euangelium hoc regni in
uniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus
S. iiii & tunc

et tunc veniet consumatio. Pretkoby tu Kon-
tradiktoria znalazł/ Ktoby bez wszel-
kiego rozmyślu słowá Pánskie przy-
mować chcył. Thákżecy w tych dwu
Proposiciach żadney sprzeczności
nie máś/ iedno dobrze chciey rozumieć
Ji przodtkowie násy od 600. lat wiáre
Krzesćiansta przyieli. A tych ostá-
tnich wieków zestał ábo objaśnit Pan
Bog náuke prawdziwa Ewányeliey
S. iáko w inszych królestwach tak też
y między námi w Polsce. Abowiem
miało to być co y Pan Krystus y Apo-
stolowie iego opowiadáli: Ji mieli ná-
stać pástherze obledliwi/ sami siebie y
pożytki swe miłuiacy. Item/ iż miała
w ludzzych zgáśnać miłosć przeciwko
Bogu y pobożenstwu. A tym sposo-
bem miała sie zacząć náuka Ewánye-
liey S. sczera przez Apostoly wszytkie-
mu światu podána: Ktora zaśie obie-
cał Pan Krystus osthátnich wieków
między wszytkimi narody wzbudzić á
obyaśnić: co teraz ná oko wszyscy wi-
dzimy. Nie dawneć to czásy y ieszcze tes-
go świeża pámieć między ludzmi/ że
chocya w

choya w Polsce profesio nominis Christi
ani, wyznánie Krzesćianstkiego imy-
nia byto/ tedy iednak takowe iuz byto
nieobálstwo westo między przetożone
duchowne/ że y Ewányelii swietych
máło kiedy ná kazaniu powiádanó/ á
máło też álbo zgołánie nie słuchano.
Aż do dzwonká głośnego do miłey
Násy/ dopiéro sie wiec wszyscy zbygá-
li/ kłekáiac y pádaiac przed chlebem sto-
łu Pánstkiego/ przeciwko iáwnemu pi-
smu y podaniu Apostolskiemu/ y prze-
ciwko zwyczájowi wszytkiego Kościo-
ła stárego y powszechnego. Nie máś
tedy w tych słowach ná początku tam-
tey przedmowy polożonych błedu zas-
dnego/ iedno go sobye niechay kto nie
czyni złym á niespráwiedliwym wy-
kładaniem. Znaydziesz tym słowam
obronę dostáteczną w piérwszym piś-
niu moim/ iedno czytay wszytki Arzy-
tuly porzadnie. A tu iuz Czytelniku mi-
ty niech sie vspókoi Gonyecz/ á niech
prożno ná wiátr nie sfermuie/ othom-
mu iuz y o prefácia odpowiedzyał/ y ie-
szcze dali Bog zupełnie ná wszytkie
h v hnerze oda

hnetje odpowiem. Ale przed sie R. Kánonik tak bázro w tych prefáciach so bye sie vpodobal/ że mye zárázen wšytkiey spráwiedliwósci srodze odsádzil/ y dekret tákowy o tym wydal: Ze ktho inż wda sie s tím w dysputácia/ á prze ciwna stronetrzyma/ ma wšytko co mu zádawano refutować y zeprzec.

Ergo per Consequens. Jesli nye wšytkiego zeprze y refutuje/ inż w swey rzeczy vpa da. *Legem quam quis tulit ipse ferat.*

Dotożmyś tu sobie wedle tego dekretu Rsieżego/ cátego *Sillogismu*.

Rsiadz Herbest wdał sie zemna w dis putácia/ wypuścił ná mnie tego Gon cá dosyć ptochego y pretkiego/ nie refu tował ani spárl żadnego Artykulu/ za dnego Argumentu w kšiaszkach mo ich przeciwiemu potożonego etc. Erz go podlug swego własnego dekretu w rzeczy tey inż vpadł.

Trudno sie tu ma ten Goniec wykre ści: Bo iesli rzecze iż ná dluzszy czas ods tożyl R. Kánonik dostateczna odpo wiedz ná wšytko/ thedy przed sie po dlugiego własnego dekretu pádnye

nań tá

nań tá conclusia. Nie wdawájącie sie bylo w disputácia iesliś nie był gotow/ á nye wymyślać sie bylo s thym Gon cem tak ptocho/ ázby sie był zupełnye ná wšytko zgotował/ bo ktho sie inż wda s tím w disputácia á przeciwna stronetrzyma/ powinien wšytko czo mu zádawano refutować. Przypátrz że sie tu pilnie Czytelniku miły/ tey wiel kiey niespráwiedliwósci Rsieżey. Jam winien iżem sie Prefácia dluga bawić niechciał/ chociażem ná wšytki rozni ce y argumentá porzadnie odpowie dzał/ y ná Prefacie przy rzeczach. A R. Kánonik nie nie winien chocia mi ná żaden Artykul nie odpowiada. Mnie do kilku kart przewrocenia á ná dluzey do pośrzedku kšiażek poborgo wać nie chce ná teżaczna swoje prefá cia obrony słusney/ á ia mu wšytkies go czekać musze y poczetám chutliwie/ by iedno Boże co pomogło. Mnie to zádawa śmieć/ że odłożymyś ná inſe mies sce odpowiedz/ zámileżalem po tym/ czo sie ináczey s piśania moiego káronie pokázuie. A sam w tym swoim Goncu

Goncu obiecawszy we wszytkim piśm
niu moiemu dosyć uczynić/ nie odpo
wyedzwał mi y na ieden Artykuł. Kł
dzye teżże drugi błąd Bráciey te Con
tradikcia. Ji Confessia swoie prawdzi
wa być nauka Krześcianańska rozumie
sa/ y one trzymać chca do śmierci/ poty
połiby im co lepszego á gruntowniejs
zego s piśmá s. pokazano nie było etc.
Czymże dowodzi ten Goniec tey sprze
ciwności? powiada iż nieodmiennie
być ma wyznánie Wyáry násey. J
zali thu Brácia odmiennosc iáką w
tym pokazáli? Jzali y podziś dzyen nie
wszytkiego tak trzymamy iákó sic tam
napisáło? O cóż tedy idzye? Tho nam
K. Kánonik zá wielka odmiennosc y
niestátecznosc przypisúie/ iż wiáre swo
ie y wyznánie iey/ pod postúsenstwo y
pod rozsádek piśmá swietego powšes
chnemu Kościółowi Krześcianańskie
mu należącego/ powolnie poddawa
my. Czo nie tylko/ żeby pewności wiá
ry co škodzić miało/ ále owšem pra
wdziwość y státecznosc wiáry tym sie
nawiecy gruntue. *Fides enim ex auditu*
auditus

Czym sie
wyára
gruntu
ye.

auditus per verbum Dei, y thák czynili oni
stárzy swieci Doktorowie/ że wszytki
piśmá y księgi swoie poddawáli/ pod
proby y rozsádek piśmá swiethego. A
tak nie máś y tu błedu ani sprzeciwno
ści żadney. Ale sie snadnie Brácye mia
ły domyslić mozesz przyczyny/ dla cze
go sie tho księdzu nie podoba. Ji oni
wszytkie swoie wiáre y nabożeństwo y
Concilia poddáli pod moc Papiężá
swoiego/ bez próby á rozsádku piśmá
S. A iuż wiecizbym cye próżno Cze
telniku miły nie bawil/ o wszytki ty y in
se rzeczy ktore tu policzył y rozdziyelil/ y
czym sie tu K. Kánonik nawiecy chli
bi/ wrócić sie throche do właśney iego
Prefáciey musze. O czo prośe aby nye
był testliw/ gdy z nowu ná nie porzaz
dnie odpowiadać bede. Abowiem wi
dziś iego wielmożne y przestawne try
umffy/ ktore sobie czyni *ante victorias*
mieniáć że thá nowa Ewángelia/ nye
smiáta sie s prawda ich Kátholiczna
tuż ná poczatku potkác/ y sthádzienie
chca iuż dáley ni o czym wiedzyeć/ á iá
ko po policye mowia/ wszytko zá
mieskawyl

mieszawsy/ chce cye od rozeznawány a
pisiu nasych odwieść/ y przetoż nie du
faiac swoiey prawdzyc/ każec sie do
rozumiewać y praeiudicium czynić o wszy
tkich moich ksiąskach/ wiecey nie nyc
czythaiac/ iedno na prefacia poyrza
wszy. Ale ia cyebie Brácyemily xpo
minam/ aby sie pirwey dosthatecznie
dowiedzyat/ niż co posiedzac mas. A i
by na mniemaniu wiary swoiey nie sta
dzit. *Bo lepiey wiedzyec niż mniemac.*
Et opinio vim infert veritati. Nie iuzci test
wygrawa co wielka Prefacia napisal/
ani tez na tym rzecz nalezy/ iż ktho kros
tko sie bawi w przedmowach/ do rze
cy sie kwapiacz. Wszakże aby iuz pra
wie nic a nic themu Goncowi na mie
nie zostawalo/ sluchay Brácyemily
oney iego Prefaciey/ kthora mu thab
wiele wygrala.

**W Odpowiedzi na początek
Confessyy twirdzi K.**

Herbest.

Iż słowa ony Pávla S. *Aktorum 24.*
ktore na on czas Ieh M. pralaci ka
cerstwem

cerstwem haniebnym nazywali) Brá
ciey nasyey nie należa. Czego chce do
wyesc tymi trzemi Argumenty.

Iż ty słowa d starey Sekcye Krzes
ściánskiej sa powiedziane/ nyc o no
wym odsecepienstwie husowym ala
bo Lutorowym.

Iż powiada nie sluza ci Oycowskie
mu Bogu/ kthoremu Páwel S. slu
zyt. Czego dowodzi tym/ iż wiare sta
rodawna od oyczow ograniczona we
mszy/ w tey widomey ofierze odrzuci
liscye. Bo Doktorowie starszy y Augu
styn przed tysiacem lat pisal o mszy.

Iż (powiada) niecheciecie wszytkie
mu wierzye co napisano w zakoncie y
w prorocch. Czego dowodzi tym: Iż
Páná Krystusa thylko samego rozu
miemy byc/ opoka y fundamentem y
pasterzem powszechnym koscioła swo
iego. A piotrą S. iż przy nim nie wy
znawamy fundamentem koscielnym
y pasterzem powszechnym.

Odpowiedz na to moia.

Słowa Pávla S. sa ty: Wyznawam *Akto. 24*
iż wedle

128. Odpowyeďz na

iż wedle Sekty ktora zowa kácerstwem
tak służe Oyczowskiemu Bogu moie-
mu/ wierząc wszytkiemu cokolwyet w
zakonie y w prorocech napisano/ m-
iac n-ádzycie w Bogu o zmarthwych
wst-ániu. spráwiedliwych y niepobo-
żnych.

Náuka
prawdzi-
wa bez
potwar-
czy być
nie może.

Záwšeto pospolitá bylá Cízytelni-
mily/ iż prawdziwa náuka Boża y ná-
boženstvo ludzve zli potwarzáli/ iáko
Pána Krystusa Samárytanem y blu-
znízem/ Apostholy iego odšcepienia
czámi/ kácerzmi n-ázýwáli oni Práta-
cí ná succesicy Aaronowey siedzaczy/ y
Tytuly k-ósciólá Božego wielmožnie
pokázuiacz. Przetoz Páwel S. ná on-
czás spráwe o wierze swey dawáiacz/
nie odwołat sie do k-ósciólá ani do Prá-
tatoru ná miyscu przetoženstwa beda-
cych/ ále do wzgárdzoney á zhánbido-
ney Sekty Krzesćianškiey/ przywiesu-
iac moczuie wiáre y n-ádzycie swóie do
Pisíná swietego.

Thákže wlášnie y my dzis c-ýniemy
Brácye mily: iż wiáre swóie ošwiá-
dšamy y pokázuiemy byc zgodna we
wszytkim

Argumentá K. 129.

wszytkim s pisiny Proroctkami y Apo-
stolskimi/ co Jch M. Kšieža kácer-
stwem zowa. Okázuiemy tež niewat-
pliwie/ iż themu á nie inšemu Bogu
služymy/ kthory iest Oyczem Pána á
žbáwicielá nášego Krystusa Jezusa/
ktory zákon wydal/ y oznáymil sie k-ó-
šcy otowi swoiemu przez Syná swego
Proroki y Apostoly swóie. Pokázuiem-
y tež y to: Jáko Jch M. Práta cí b-ár-
zo podobni sa/ w spráwach swóich o-
nym stáršym káptanom žydowskim/
ktorzy zá časow Pána Krystusowych
y Apostolskich pánowáli. Náostá-
tek dostháthecinie thego dowodzimy
przez wsytki Artykuly/ iż we wszytkim
šupelna wiáre dawamy písmu Pro-
roctkiemu y Apostolskiemu/ y gotowi smy
powolnie wsytko przyiac cokolwiek
nam thám prawdzíwie pokazano
bedzye etcetera.

Práta cí
podobni
stáršym
žydo-
wskim.

Obáczje thu Brácye mily/ iestli iá-
tákových rzeczy nie šlusnie odložyl w
pírwšym píšaniu moim do Thráktá-
tow šupelných. Abowiem iž nas že-
rečykámi zowa/ trzebá thego z wyzná-
nia wiá-
J

120. **Odpowiedź na**
 nia wiary dowieść/ także jeśli Oyczo-
 wstkiemu Bogu służymy/ jeśli pismu
 we wszystkich wierzymy/ niktad inąd się
 pokazać nie może/ iedno s porządne
 traktowania Artykułów wszystkich. A
 le R. Kanonik zarazem w Prefacye
 swojej chciał cho dostatecznie odpra-
 wić/ y zwycięstwo zarazem otrzymać/
 bez wielkiej prace. Słuchajże co on
 przeciwko temu przywodzi.

Wydrą
 Ktora sta-
 ra.

7. Powiada iż Braciey naszej chy sto-
 wa Pawał S. nie służy/ bo to Apostoł
 powiedział o starey wierze Krześcian
 skiey nie o nowym odświeżeniu. Py-
 tam go Ktora stara wiara? Nam za to
 iż tak odpowie/ iakoż tak odpowiada/
 iż ta Ktorą P. Krystus oznaymił/ y Ktorą
 Apostołowie Kosciołowi nie naprawi-
 podali. My się tedy do tej a nie do in-
 szej odzywamy/ y takowa być wiare
 naszą pokážniemy/ nie nowa iako od
 ludzi zmyślona/ ale sthara Apostolska
 Krześcianska. Czego porządnie dowa-
 dzimy przez wszystkie Artykuły. Przetoż
 wolajnie nam ty stowa Apostolskie na-
 leża/ y służyć ie Bracia naszym na po-
 czatku

Argumenta R. 121.
 czatku Confessiey swojej položyli: A
 bowiem nie znaydziesz tego w pisanu
 naszym/ abyśmy wiary swojej dowa-
 dzie mieli zusem/ albo Lutrem/ albo
 Kalwinem/ ale wszedzye Krystusem
 Panem a pismem Prorockim y Apo-
 stolskim dowodzimy Confessiey swo-
 iej. Lecj Jch M. Bsieja Rzymczy
 przywozali wiare swoje do iednego
 Biskupa Rzymskiego/ y do pisma no-
 wych Doktorow a Oycow/ odstapia-
 wszy perwności y zacności pisma swie-
 tego/ Ktore jest nastarşe.

Wtorey Argument iego jest ten.

2. Iż Oycowstkiemu Bogu nie służy-
 my/ bosmy wiare stara porzucili a no-
 wa trzymamy. A czymże te dowodzie
 powiada: Iż granice wiary starey od
 Oycow položone przechodzimy. Py-
 tam go: Gdzie ci Oycowye? Musi mi
 odpowiedzieć niepochybnie/ że sam
 Pan Krystus jest perwny y iedyny Pan Art
 Mistrz/ przodek y Ociec wyary naszej/ sthus
 Ktorey przez Apostoly swoje podał ko-
 sciołowi swojemu perwna prawde. A
 Mistrzami y Oycami nie kazal się im
 I 4 naszym

132. **Odpowyeđz nā**
Mat. 23. nāzywāć: Ale wy nie zowōcye sie **M**
strzāmi/ bo iedenje iest **Mistrz** wāsi/
Oycā nie zowōcye sobye nā zycmi/ abo
 wyem iedenje iest **Oyc** wāsi **Nieby**
ski etc. Zā tym tedy **Oyc**em y zā tym
Mistrzem idzyemy/ y tych grānic wyā
 ry swietey **Krzesćian**skiej/ ktore poło
 żyli **Apostolowye** **Pāns**cy y opisali/ ni
 w cym nie przestepniemy/ **Oycow** in
 szych nā zycmi sobye nye obyerały/ i
 ni do ich zdānia y pismā **Sumnienā**
 y wyāry swoiey nie przywozyciemy.
Aczkolwiek **Doktor** **Roscyotā** **Bo**
go wciwōwie powāżamy/ y pismā ich
 rādzi czytamy/ y thego sie od nich s
 mych wciwōmy/ abyśmy żadnego **Dokto**
rā s pismem **Apostolskim** nie równali
Epist. 48. iāko **Augustyn S.** nāpisał: **Thā**kowe
 pismā (mowi o **Cyprianā S.** **Ksiez**
gach) od powāgi y zacznōści pismā
 swietego māia byc oddzyelone. **A**bo
 wiem nie tāk bywāia czytāne/ jeby in
 przeciwko swiādecztwu ich nie wolno
 ināczey rozumieć/ iesli oni (**S. Doktor**
rowie) ināczey czo rozumieli nīz **pra**
wdā potrzebuie etc. *Hoc genus literarum*
ab autho

Argumentā K. 133.
et auctoritate Canonis distinguendum est.
Non enim sic leguntur tanquam ista ex eis testi
monium proferatur, ut contra sentire non lice
at, sicuti forte aliter sapuerint quam veritas
postulat etc. **A**le ieszcze **Ksiadz** **Kānonik**
 przeciwko nam tāk postepuie: **Ogrā**
 niczona bytā dobrze przez **pultorā** ty
 siacā lat wydoma ofiārā **Krzesćian**
skā **M**si: **W**y tey widomey ofiāry/ to
 iest **M**sey/ nie trzymacy: **Ergo** **Oyc**o
 wskiemu **Bogu** nie służyce etc.

Pierwszey **Proposiciei** dowodzi **Augustyn**
S. **stow** nā **Psalm 33.** mye
 niac jeby tām ry **stow**ā ten **S. Doktor**
 o ich **Rzym**skiej **M**sy nāpisać miał.
Skad obācz **Czytelnik**u miły/ iāko thy
 stāre **Kopce** y grānice wiāry **Krzesćian**
 skiej ktore **Apostolowye** położyli y zā
 pisali/ **I**ch **M.** **Ksiez**a podlug woley
 swoiey przechodza y miyāia. **A**bo
 wiem **Augustyn S.** byl po **Apostho**
 lech okolo czterzech set lat/ przetoż grā
 nicze **W**yāry odnawāć y przenasāć
 nie mogt/ y choeyaby co thākowego o
 tey miley **M**sy byl nāpisał/ tedyby tho
 stāra grānica **Apostolskiej** wyāry nā
 zwano

Grānice
Wyāry
Krzesćia
ńskiej.

134. Odpowiedź na

zwanobyć nie mogło. Bo iásne przy-
wileje Apóstholskie stáropirwsie po-
kázuiemy/ y Testament własný Pán-
samego od wszytkich Ewányelisthow
zgodnie opisány/ o Swiátosci Ciała y
Krwie Pánstkiey. O Wsley nie nie wi-
dziemy żadnego znaku stárego/ ani ko-
peá Jch M. w tey swey gránicy poká-
zać nie mogą. Jednák y ty stowá Au-
gustyná S. ktore tu ná thym mieysczu
R. Herbesth zá soba przywodzi/ nic o
Wsy Rzymstkiey nie mowya. Co dla
twego obaczenia Cytelniku mity s te
goj tam mieysca trocko pokáze/ ábyś
wiedzyal iáko szczerze Jch M. Ksieża
zwykli Doktorow stharych do swiáde-
ctwa przyciągáć. Ták tedy Augustyn
Swiethy ná Psalm 33. nápisal thymi
stowami: Była pirwey ofiárá żydowska
iáko to dobrze wiecie/ podług porząd-
ku Aaronowego w ofiárowaniu by-
dlecey krowie. Abowiem ieszcze nye by-
ła ofiárá cyála y krowie Pánstkiey/ ktora
dobrze znáia wierni/ y ci ktorzy Ewán-
gelia cytáli/ ktora to ofiárá teraz roz-
syrzona jest po wszytkim Swyecye.

Nondum

Concione
prima.

Argumenta R. 135.

Nondum enim erat Sacrificium Corporis &
Sanguinis Domini quod fideles norunt etc.

Styśyś Cytelniku mity: iż ten S. Do-
ktor wspomina ofiáre cyála Pánstkiey
go/ ále hnet sie dowiesz co on przez thy
stowá rozumiat. Abowiem nie my-
śli o tym nigdy/ áby chleb Swiátosci
Pánstkiey zá grzechy ludzkie od káptá-
now ofiárowanbyć myal Bogu Oza-
cu/ áni tego thwirdzi o Melchisedek/
ná czym Ksieża Jch M. swoje Wsba bu-
duia/ áby miał Melchisedek chleb y wi-
no ofiárować przed Abrahámem. Ale o
wszem pokázuie táicmnice Sakramen-
tu Pánstkiego/ iáko Kristusem Pánem
y Anieli w niebie y tu ludzyc wierni by-
wáia karmieni duchownie. Ciego s
Testamentu Pánstkiego y z Ewányelis-
ey porzadnie dowodzi/ iáko tho wła-
śnie stowá iego pokáza. Bo ták tam
mowi daley. Et tantus erat Melchisedek
quo benediceretur Abraham, Protulit panem
& vinum & benedixit Abraha etc. Ták
zaczny to był Melchisedek/ że Abrahám
od niego błogosławienstwo wzyal/
Bo mu wynyost chlebá y winá y bło-

Słowá
Augusty
ná swiete
go iáko
rozus
mieć ma-
my.

Gene. 14.

J uij go sławit

Psal. 109. gościł Abrahámowi. A Dawid w duchu nie o kim innym mówił/ iedno o tym ktorego ofiäre dobrze znacie: Ty iestes káptan ná wieki podług obrzedu Melchisedekowego. Abowiem odies ta iest ofiára Aaronowa/ á poczetá sie ofiára podług obrzedu Melchisedeká. A což to zá ofiára Augustynye S. Iza li Mśá ábo ofiarowanie chleba y winá: Sluchay czo mówi ten Dokthor/ Krystusá byc powiada ta ofiára/ á to tym sposobem/ gdy cyáto y krew swoá ie wšytkim wyernym/ przez meke swoá ku pożywaniu przypráwił. Ale słuchaymy iego właśnych słow. Znáczyny iest (powiada) Pan náš Jezus Kristus. W cieie swoim y we krwi swojej/ chciał mieć zbáwienie náše. Ale iákož nam inácej cyáto y krew swoie odlecić mogł/ iedno zá vniženiem swoim. Abowiem by sie był nie vnižyl/ nie mogli bysmy go byli ieść ani pić. Poyrzy ná iego wysokość/ Ná poczátku bylo słowo/ á słowo bylo v Bogá y słowo bylo Bog. Oto máš pokarm wieczny/ ktorego pożywáia Anieli/ pożywáia

Ioan. 1.

żywáia ony náwysšše mocy/ pożywáia Ciebiešcy duchowie. Ale ktožby z ludzinedznych mogł doštápić thákiego pokármu? Gdzyeby wzyáł serce przystoynne tákowemu pokármowi: Przez tož potrzebá bylo áby ten stól Nyebyeski wysoki mlekiem sie sstał/ á do nás máluškich sam przysedł. A iákož sie sstawa pokármem mleko: iákož sie pokarm w mleko obráca? Mátká thó cyni. Co mátká ie/ to dzyecyátko ie. A le iž dzyecyátko chleba iešče ieść nie može/ chleb on mátká ie: á przez vnižená spráwe pierśi swoich/ y przez sół mleka onymže chlebem karmi dzyecyátko swoie. Jákož tedy onym chlebem Niebieškim karmi nás Mádrość Boska: Ji słowo sstáło sie iest ciátem y mieszkáto z námi. Przypátruycieš sie temu vniženiu: Abowiem chleb Aniel *Psal. 77.* ski ádł cžłowiek/ chleba niebieškiego dáli: to iest/ słowo ono wiecine/ ktorym sie karmia Aniolowye/ ktore iest rowne Bogu Oycu/ tego pożywał cžłowiek. Abowiem bedac w kštalcy Boszym/ nie miał tego sobie zá złupyenie/

I v

być co

być równym Bogu. Ale wyniszczył
 sam siebie/ aby iadł chleb Anielski ciał
 wiek/ kstał słuźebnicy przyia wsi/ na
 podobienstwo ludzi wczymion/ y posta
 wa znalezyony iako ciałowiek/ poniżył
 sie bedac postusnym aż do śmierci krzy
 żowej: aby nam iuz skrzyża odlezione
 było ciało pánskie y krew iego nowa
 ofiara. O toż macie dekret Augustyna
 now. Sluchaycie kście Káronika swo
 go Gycá. Widzisz co ofiara zowye/ dás
 leko then od wászey Msey chodzi. Jes
 sce dokłáda tego. Abowiem odmye
 nit twarz swoie przed Abimelechem/
 to iest/ przed krolestwem Gycá swego.
 Bo lud zyduwsti byt krolestwem Gy
 cowskim/ kthore on opuścil/ y odsedł
 od nich/ iż mátiac ofiary podług Aaro
 ná/ nie trzymáli ofiary podług obrzedu
 Melchisedeká/ y zgubili Krystusa etce.
*Ut iam de cruce commendaretur nobis Caro et
 Sanguis Domini, Nouum Sacrificium, quia
 mutauit vultum suum coram Abimelech, id
 est, coram regno Patris. Regnum enim Patris
 regnum erat Iudeorum. Ipsum populum Iu
 deorum dimisit et abiit. Habentes enim illi Sa*
 crificium

sacrificium secundum Aaron, non tenuerunt Sa-
sacrificium secundum ordinem Melchisedek: et
amiserunt Christum. Tóć to kście mity tá
 nowa ofiara kthora nam ná krzyżu
 Pan wczynił/ kthora wsiyscy wierni do
 brze znáia/ ále nie Msa. X nie Aus
 śnie tho miejsce Augustyná S. Ku vs
 twirdzeniu chlebowey ofiary przywo
 dzicze. Abowiem iáwne sprzeciwien
 stwo tu stad sie pokaznie wászey msey.
 Bo wy powiádacie/ że Melchisedek of
 siarował chleb y wino: A Pan Kry
 stus je ná ostatniey Wiecierzy miał of
 siarować także chleb/ y tho iest fundá
 ment wás. Ale tego Augustyn nye po
 wyáda/ y owsem iáwne zowye ofiá
 ra nowa y wedle Melchisedeká/ meke
 ná krzyżu wczyniona. Tákże o Melchis
 sedeku powiáda iáśnie/ *Is protulit panem*
nye obtulit, wynyost chlebá y winá ku
 pożywaniu Abrahánowi sprácowá
 nemu bitwa. Uie tylko Páná Krystusa
 sá y Apóstolowiego náuki/ ále tey y stá
 rych doktorow odstapili Jch M. kśies
 za Rzymscy/ á nowe iákies znáki po
 deyrzáne wázuia/ w tey gránicy wiá
 ry Brze

zle wya
 wanie pt
 sma.

140. Odpowiedź na

ry Krześcijańskie. Jeszcze Bracie mia-
ty/ y themu sie przypáthruy je Jch M.
Zsieja ofiara nowego Testamentu
nazywáia swoje Misa/ y te być powiá-
dáia podług obrzedu Melchisedek-
wego. Ale iásne słowá Augustyna S.
widzisz iż on nowa ofiara zowye Cyá-
to y Krew Pánsta/ ná krzyżu zá nas
wydane/ ktorey ofiary iż żydzi nye przy-
teli/ to jest/ iż w Krystusa nie wwierzy-
li/ á w ofiarach pozwirznych odpus-
zczenia grzechow szukáli/ zgubili Kry-
stusa Páná etc. Nád to wszystko nádos-
bnie tájze Augustyn swietcy dokláda
spráwy Sakramentu Pánstkiego/ kto-
ry i jest ná pamiátke tcy iedyney ofiá-
ry Krystusowey wstáwion/ dla tego gi-
oni starzy Doktorowie ofiara Nowe-
go Testamentu nazywáli/ quod Sacrifi-
cium nunc diffusum est toto orbe terrarum. Kto-
ra ofiara rozszerzona iest teraz po wszy-
tkim swietcy etc. Sluchayże co tájze
daley mowi. Recordamini Evangelium
quando loquebatur Dominus noster Iesus Chri-
stus de corpore suo. Nisi manducaveritis car-
nem filii hominis. Przywyedzcy sobie ná
pámieć

Argumentá K. 141.

pámieć Ewángelia/ kiedy mowił Pan
náš Jezus Krystus o cyele swoim/ Je-
śli nie bedzyecye iesc ciáta syná ciałowie-
czego/ á nie bedzyecye pic krwi iegó/
nie bedzyecye myec żywota w sobie. A
zamykaiacz tho tak kazanie swoje ná
psalm 33. ty słowá kładzye ná koniec
o Sakramencie Wierzerzy Pánstkiej/
aby iuz każdy niewatpliwie zrozumiał
o czym mowić zaczął y o iákiey ofierze.
*Quia cum commendaret ipsum Corpus suum et
Sanguinem, accepit in manibus suis quod no-
rum fideles, et ipse se portabat quodam modo
cum diceret, Hoc est Corpus meum.*
Abowiem gdy odleczal Ciáto y Krew
swoie (Apostolom swoim) wzyal w
rece swoje tho czo wierni dobrze znáia
(chleb y wino) y sam siebie nosil oby-
cáiem nieiákim/ gdy mowił: Tho iest
Cyáto moje/ etc. A stád wpada wáśń
Papiesta tránssubstáncia we Misy/ *Transub-*
Bo Augustin powiáda że chleb y wi- *stancia-*
no dawał Apostolom: A wy powiá-
dacye iż ty elementa tráca istnosć swo-
i stworzona y chleb nie iest chlebem.
Argument Zsiey. Powiáda iż nie-
chcem

142. Odpowyeď ná

thcem wierzyć wszytkiemu co w zało-
nie y w Prorocch napisano. Ergo
Oycowskiemu Bogu nie służymy.
Tego dowodzi tym/ iż Pyotrá fundá-
mentem y pástherzem powszechnym
przy Pánu Krysthusie nie wyznawa-
my. Uiech pokáże gdyz o tym náписа-
no. Przywodzi ono mieysce z Listu pá-
wła S. Zbudowani iesteście ná fundá-
mentey Apostolskim y Prorockim/ ná
sámy m w egielnym kámieniu Jezusie
Krystusie/ ná którym wśelákie budo-
wánieróście w Kościół Swięty etcet.
Stad concluduje. Iż Piotr iest od pá-
ná Krysthusá fundámentem Kościel-
nym y Wamiástkem iego postháno-
wiony. Ale nie tu tákowego nie nápis-
ał Páwel S. Nowšem o Pánu Kry-
stusie sámy m piše/ iáko o tym w egiel-
nym kámieniu ná którym Kościół S.
záložon iest y budnie sie. Tegoż Pána
Krystusá zowie fundámentem Pro-
rockim y Apostolskim/ iż Prorocy y A-
postholowie o nim náuke y świádes-
ctwo dostáteczne podáli. R themu
dato non concessio. Jesliby ty Páwel S. o-
soby pro-

Eph. 2.

Pan Ari-
stus fun-
dament.

Argumentá R. 143.

Soby Prorockie y Apostholskie funda-
mentem nazywał/ thedy musiatoby
być thyle fundámentow Kościelnych ile
było Prorokow y Apostholow/ á nye
sam Pyotr thylko. Ale nie mowiná
gdziey piśmo S. iedno o iednym fun-
damentey Krystusie. przetoż my za-
pełnie y powolnie wszytkiemu piśmu
wierzymy/ nie przydawáiac nic áni w-
mnieysáiac/ áni podług rozumu swo-
go wytládáiac/ bo to iedno sámemu
Papieżowi Rzymskiemu wolno y iego
Theologom. Jeseje przywodzi ony
mieyscá/ o pyetrze: Pás owce moie/ y
tobie dam klucze królestwa niebieskie-
go. Co iż dostátecznie sie w piérwszym
piśmiu refutowáto/ śnadz y przytro-
ná ty dzyecínskie Argumentá thát cze-
sto odpowiadáć. Abowiem iáwne
iest opisánie w wszytkich Ewángeli-
sthow wrzedu Apostolskiego/ że gi ro-
wnym právem w obec wszytkim Apo-
stolom Pan Krystus zlecił/ á Pyotr á
nigdy náđ insemi Primásem nie wczý-
nił. Nowšem srodze tákowego przód
Kowánia miedzy nimi zákazal. Thoż
sie w

Mat. 16.

Mat. 20.

144. Odpowyeďz nă

Piotr w Rzymie nigdy niebył.

Gala. 2. sie w wdziaciach Apostholskich iawnie pokazuiel iŝ Pyotr Papieŝem năd inŝemi nie byl/ y w Rzymie stolice swoiey nigdy nie zaŝlădail/ y nie brăli od niego inŝi Apostolowie confirmácie y owŝem mu sie Păwet iawnie sprzeciwiail y onego strofowail/ czo Boŝe vchowail dŝis przeciw Papieŝowi vŝy niel. Pokazălo sie teŝ s piŝnă S. y z ktorow stărych/ iăko thy ŝlowă rozumiăne byel măia o kluczach kôscielnych co wŝytkim Aposthom ŝa dăne/ y wŝytkiemu kôsciolowi w obec nie ŝa memu Pyotrowi. A iŝ Pan po zmartwych wŝtăniu trzy kroc pytail: Niluŝ ielŝ mie Pietrze/ y trzy kroc păŝc owczŝe ŝwe roŝkazail/ to stărzy Doktorowie iăko Cirillus y Augustinus y inŝi nye nă Papieŝtwo ŝbo nă powŝechnie păŝterŝthwo wykłădăil/ ŝle nă tho iŝ onym ŝwym troiăkim ŝăprzeniem Piotr byl vrăciail vrăd Apostolski/ y dla thegoŝ mu gi ŝăŝie Pan po trzy kroc prŝiwrăŝcal etc. ŝ iuŝ o thym doŝyć. Cŝegoŝ ielŝ ŝe w tey wielmoŝney Prefăciey wiescey dowodzi: Nie măŝ nic iedno tym

ŝamyka:

Argumentă K. 145.

ŝamyka: Strzeŝcie ŝie/ ŝby wăŝy Miŝnŝtrowie tăk nie vŝywăli piŝnă/ iăko teŝ ŝermowail im on ktory ŝiniail moŝwić Pănu Krŝtusowi ŝpusć ŝie nă doł. Matt. 4. Nă co mu odpowădail/ ŝe ŝie my teŝ go pilnie strzeŝemy ŝăwŝe/ y prŝetoŝ păŝterzow ŝwoich s piŝnă S. doŝwiădŝămy/ prŝykłădem kôsciolă onego pŝirwŝego Apostolskiego. Ale w Rzymŝkim kôsciele nie măŝ tey oŝtroŝnoŝci/ ŝ ni teo dopuŝcić chca ludowi Krŝeŝciănŝkiemu/ ŝeby iăkiego rozŝadku w năuce ŝbăwiennej vŝić miail/ iedno z gołă wieszcŝyć kăŝdy powinien iăko Papieŝ roŝŝăzuie/ ŝue implicate ŝue explicite. podŝămyŝ dăley.

W Odpowiedzi nă koniec tey ŝe Confesŝey kłădŝye K. Herbest ten Argument.

Opuŝcilŝe Oyce ŝtăre kôsciolă powŝechnego/ ŝ do nowych ŝie vcietakiel iăko do Wergeriŝŝă/ Lutră/ Buceră/ Kălwină etc. Ergo nie măcie mieŝŝă w kôsciele powŝechnym. Nă to od powădail: ŝe my Oycow ŝadnych

K w kôscie

146. Odpowiedź na
w Kościele powszechnym nie mamy / po
dlug rozkazania Pana Krystusowego.
Przetoż ten Rzymiski Kościół / który so-
bie thu na ziemi Oycow niezliczonych
poczet náyduie / niech sie dobrze oba-
czy / iesli iest Krystusowym Kościołem
prawdziwym. My wiary swoiey do-
wodzimy z náuki Apostolskiej tylko / a
z Doktorow Kościelnych / nie thylko o-
nych pierwszych / ale y terazniejszych po-
kazuemy te powszechna zgone wiary
Krześcianskiej / chociaś sie do ich pi-
smá nie przywieziemy / dla tego Brá-
cia náśy ku osthátkowi položyli kłká
swiádecw wieku tego doktorow / aby
sie tym sposobem zgodá y miłość Krze-
ścianska budowála miedzy wsysth kři-
mi. Wśák y s stárych Doktorow dosyć
wam pokazujemy po sobye dowo-
dow. Ale im wierzyć nye chcecie.

Wtóry Argument ten iest: Jesli sie
tho pokaze / iż ci wáśy swiádkowye sa
wam przeciwni / tedy tho ich swiáde-
ctwo nieprzystoynye sobie obráli Mla-
nistrowie wáśy. A dowodzi tey nie-
zgody syroce. Naprzod iż sie s Ká-
winem o wyrozumieniu słow Testá-

stámentu Páńskiego / y De Praedestinati-
one nie zgadzamy. Potym iż sie z Lu-
tem nie zgadzamy o dobrych uczyn-
kach / y nád to przywodzi swiádecztwá
gdzie Luter pierwey Brácia Cieska gá-
nit etc. Na to odpowídam.
Jáwśe wietsza y wáźniejszyá *Authoritas*
bywa rátkowych swiádkow / gdy prze-
ciwnik moy zá mna swiádszy / y gdy ten
mnie chwali / który sie ná mie gniewa.
Przetoż to swiádecctwo od Bráciey po-
łożone iest bárzo przystoyné y prawdzi-
we / gdy ie Luter y Káwin pochwalá-
ya / chociaś sie z nimi nye zgadzá-
ia. (Iáko wy powiádacie.) Aczkol-
wiek kto pisma Káwinowe y Lutro-
wo czytác bedzye / znaydzye zgone ich y
náśe z nimi podług pisma S. bo sie iz-
nácey z nikim zgadzác niehcemy / ies-
dno według próby pisma S. Prožno
tedy láboruies moy mily Kśieje Káno-
niku o tych niezgodach / pokázáby po-
trebá á dowyesć prawdziwie / iesli sie
gdzye s pismem S. nie zgadzamy. Ale
iż tego uczynić nie móžecie / przetoż sie
chwytaete y tego y owego / to kónca to
K ij przodu

148. **Odpowyeđz na**
przodku Confesiey náſzey/ á ſámerzeć
ktora w poſrzodku ieſt radby minał/
zgániwoſy thylko á obrzydziwoſy lu-
dzyom/powiaáiac: Domyſlay ſie ká-
dy/ co ieſt w tym poſrzodku/ gđzye ták
dobry ieſt początek y koniec. A iáżáſ po-
wiaáam: Nie domyſlaway ſie/ ále
przećzytay wſytko pilnie/ á poznáſz
rzeczy ſámey y z Dokthorow pewnych
ná káždy Artykuł. Jy y początek y ſzo-
dek dobry/tákſey dokonanie etc.
Przy concluſiey obiecuie K. Kánonik
że chce w duchu cichoſci/ prawde mili-
iáć á Páná Boga ſie boiać/ ná káżda
rzećz oſobná odpowiaáać. Ale iuż te-
go nie z iſcić/ Boże mu odpuſć. Albo
wiem nie w duchu cípłiwóſci náſ trá-
kuić/ gdy złorzeczy/ táie y dyabłu od-
dawa miniftry náſe. Tákie máła mi-
łoſć prawdy w ſobye pokázuie/ gdy
nie ſciejerze o rzeczach mowiać/ káwił-
luſow niepotrzebnych nawieczyey uży-
wa/ dowodom pewnym Piſmá
ſwietego mieyſcá żadnego nie
dawaáiac.

W Odpow

Argumentá K. 149.
W Odpowiedzi ſwey ná pir-
wa Przedmowe kładzye K.
Serbeſt y przypisuić Bráciey
náſzey ten bład.

Jákoby teraz dopiro Pan Bogze-
ſtáć miał do Polſki náuke prawdzi-
wa Ewángeliey ſwietey.

Ná co iużem odpowiedzyał/ wroc ſie
przez kátká kart. Támi znaydzyeſ iſ tby
dwie propoſicie nie ſa ſobie ſprzećiwne
In omnem terram exiuit vox Apostolorum.

*Et predicabitur Euangelium hoc ante conſu-
mationem.*

Tákſe bytá w Polſce od ſeſci ſet lat
Krzeſćiańska wiara. Ale máło ſie py-
thano o niey ſ Piſmá S. á ſnádz iuż y
Ewángeliey w koſcielech nyeczytano/
bo teſ nie umiano. Theraz obyáſnił y
rozgłoſił Pan Bog náuke ſłowá ſwo-
iego/ byſmy iedno tego wdzyeczni by-
li. A tu K. Kánonik Intenciey ſwoiey
naprzód dowodzi S. Woicychem y Boguro-
dzicá: powiaáiac iſ Bogu-
rodzicá bytá miłych Polaków náſych
ſtára Apoſtołſka Ewángelia/ ktora
K. iſ koſcyot

150. Odpowyeżná

Kościoł porękach sobye podawał/ y
ktorey S. Woicyech wcył. Ale py-
tam go s cýich rak Woicyech S. the
pyositek wzyał: gdyż tego Aposto-
wie nie podali/ y owšem iáwne sie tá
pyosita náuce Apostholstiey sprze-
wia. Albowiem to jest ieý počatek: Bo
gu rodzicá dzyewicá etc. Twego Sy-
ná hospodyná/ zgiści nam/ spusci
nam etc. Vstýš glosy nápełn mysli etc.
Izali to nie iáwne á sprosne Bálwo-
chwálstwo/ Pánnie Máriey przywó-
łać zestánie álbo spuszczenie Syná
Bożego. Jan S. powiáda: Bog ták
vmitował swiát/ że Syná swego iedno
rodzonego dáł. Tákże Páwel swiety
swiádszy iż Bog zestál Syná swóiego.
A wás Biskup Woicyech dopiro wo-
ła do pánnny Máriey/ áby nam Syná
swego spuszcitá y zgiścítá. Item/ pi-
simo swiethé swiádszy że nikt sercá chto-
wiecjego y mysli wiedzyec nye moze o
procz Boga samego. A wy s swoím
Woiciechem wólacye do Pánnny Má-
riey vstýš glosy/ nápełn mysli etc. A
wiec tho stháro dawna Ewángeliá:
wiec to

Ioann. 3.

Galat. 4.

151. Dowody K. S.

wiec to náuka Apostolská/ z rak Apo-
stolskich przez rece Kościołowi podá-
na: Izali podánia Apostolskiego nye
jest pewnym swiádectwem písma ich
Przetóž sam tu K. Kánonik zeznawa/
i oni stárzy Polacy mieli Ewángeliá/
mili wiáre Krześciáńska/ ále iuž pomie-
šána z ludzkiemi wynaláská/ pomiešá-
na s falešnym náboženstwem á z zá-
émioná y z átlumioná/ przez tákom-
stwo y nieumieietnośc pásterzow glu-
pich á obteđliwych.

Ieseje dowodzi cudámi S. Woicyes Cudá-
chá. Tlá czo mu odpowiódam: że pe-
wniejsze czudá sa od Krystusa y od A-
postolow czynione. A thy cudá inše
miały byc ku osukaniu ludzi záwie-
dzionych/ iáko to sam Pan Krysthus
y Páwel s. nam opowiedzeli.

Tio státek dowodzi z Augustyná S.
gdzye šerokośc y powszechnośc Kościo-
lá odpisuiac przywodzi s Psalmu sto-
wá/ że dzyedziotwo Krystusowe myá-
to byc po wšytkich narodzyech. Tlá co
mu odpowiódam: Iž tho nie prze-
cisá wóto nam nie walczy/ y owšem prze-
cisá

A iij wóto Kryma

Mat. 24.
2. Tef. 2.

152. **Odpowyeď ná**
 wto Rzymſkiemu Koſciolowi mocnie.
 ſturmuie. Abowiem ty ſłowá Augu-
 ſthyná S. ſa piſane przeciw Donátia-
 ſtom/ ktorzy tylko w Afryce przy Do-
 nacye á tego náſládownikach Koſcyol
 powſechny zámykali/ wtaſnie iáko y
 dziś czynia Papieżnicy/ ktorzy thylko
 przy ſwoim Papiezu Koſciol być potlá-
 dáta/ powſechnoſć Apoſtolſka cháſi
 y mieyſcá wſelákiego opuſćciwſy.
 Przetoż onym to ſtuſnie rzecjóno. Iz-
 zali Rzymſka gromáda thylko ieſth
 Erwia Kryſtuſowa odkupionaz izali
 nie wſytek Swiát? Ale ná tho znay-
 dzyeſď doſtáteczná odpowyeď w Arty-
 kule o Koſciele.

2. Wtóry bład być powiáda/ iſi nápiſá-
 li/ że náuke Bráctey Czeſtley wſtyſza-
 wſzy/ poználi ía być prawdziwa doſko-
 náta wola Boża/ nápiſána według
 piſmá S. Czymże thego dowodzi?
 Niemáſh nic/ iedno że nas przyrowná-
 wa do onych Doktorow zá cháſow Apo-
 ſtolſkich/ co ſie im widzyáto obrze-
 zanie być potrzebne pogánom/ y po-
 wiáda/ że też oni piſmo ſwiete o Abraz-
 ámie y

Dowody K. 5. 153.

ámie y o obrazániu zle rozumieli.
 Leć iáſne piſmo o obrazániu ieſt/ iſi **Obrzeza-
 nye.**
 Pan Bog iednemu tylko narodowi ży-
 dowſkiemu then znát był przydał do
 Teſtámentu ſtárego. Przetoż wielka
 roznoſć miedzy námi: Abowiem oni
 żadnego piſmá po ſobie w tym nie mie-
 li/ iáko to Páwel ſwiety declaruie: Y o-
 wſem przeciwko iáwnemu piſmu
 Prorokow wſytekich poſtepowáli/ bo
 iáwne piſmá Prorockie były o No-
 wym Teſtámentcie/ że Stáry Teſtá-
 ment miał być zniſzczon/ á iſi Pogáni
 mieli być powołáni do ludu Bożego/
 y do obietnice láſki/ y s tákowych ſwiá-
 dectw piſmá Prorockiego/ concludo-
 wáli Apoſtolowie dekrét ſwoy ná Con-
 ciliu Jeroſolimſkim. Przetoż pro-
 ſi no tu K. Kánoni przeciwko zacno-
 ſci y pewnoſci piſmá S. kreći/ mie-
 niac zwytkym Rzymſkim obyczáiem/
 że piſmo nie ieſt ſczerem ſłowem Bo-
 żym/ thát iáko ieſt nápiſano/ y iáko ie-
 káždy wierny czytać moze. Ale ták do-
 piro bywa ſłowem Bożym/ gdy ſie ná
 Conciliach declaruie y obyáſni od Bi-
 skupow/

Art. 15.

154. Odpowyeď ná

stupow/á to wszytko Duchowi Bożemu przypisania/ cokolwiek ich Concilia stanowią. Na co odpowiadamy słowy Piotra S. *Verbum Domini manet in aeternum*: Słowo Boże trwa na wieki. Alchoć jest słowo Boże/ kthore sie wam zwiastowało przez Ewangelia: *quod Euangelizatum est in vobis*. Przechodź nam waszych Conciliow ku pochwieszeniu słowa Bożego iásnego nic nyc potrzebá. Abowiem nie słowo Boże od Conciliow/ ále Concilia wszytki biera swoje pewność z dowodu słowa Bożego/ iáko y Apostołowie ná Jerozolimskim/ y oni święci Biskupi ná Niceńskim pirowsym Concilium s písmá świętego concludowali. Nie tak iáko wy dziś písmo S. odrzućiwszy y niepewnym być osądziwszy/ stanowiącie co sie wam widzi. Przetoz ty słowá dekretu Apostołskiego/ widzyáto sie nam y Duchowi Świętemu/ należec wam nie moga/ gdy písmá s. odstepujecie. Al ktemu obietnicá Duchá Bożego dárów nie jest przywiązana ani do Biskupow ani do Papieżá: dawa tho Pan Bog

Praw-
dziwe
Concilia
s słowá
Bożego
pewność
swoiebio-
ra.

Dáry
Duchá
S. do ja-
dney oso-
by nie sa

dowody K. S. 155.

Pan Bog wszytkiemu Kościołowi y przywó-
dzádemu wiernemu z osobna/ kiedy y záne.
iáko raczy. O czym czytay Artykuł o pi-
smie. Item/ o Kościele/ tam znaydzieš
Bzrzey.

Trzeci bład they prefáciey być po-
wiáda/ Ji pásterze náše prawdziwe-
mi posty być Pána Krystusowemi ro-
zumieemy. A czymże tego błedu dowo-
dzi? Nie máš nic/ iedno przyrowny-
wa ie do Alexándra y Himeneá/ do o-
nych zátkełych Heretykow od Páwła
S. Lecj wielka krzywda ná thym czyni
Bráciey nášej/ ábowiem żadnego bła-
du w Confesiey ich s písmá S. nyc do-
wiódł. K temu Páwel święty chocya
był wielkim Apostolem/ iednak przy-
czyne y bład iáwny onych ktore zátli-
nał položyl/ iž przeciwko písmu S. nie
wierzyli zmartwychwstania prawdzi-
wego. Ale K. Herbest nic thákowago
przy nášych pástherzach s písmá S.
niepokazawšy/ sadzi niezbożnie/ y pí-
se co mu sie widzi s krzywdá náša.
Przechodź mu ludzyc dobrzy á báci ni
wierzyć nie beda.

3.

Czwars

4.

156. Odpowyeđz ná

Ciwarty blad kládzyel iŝ przywieŝ
dli ſwiádecztwa Doktorow teráznięŝ
ŝy ch po ſobie/ iáko Luterá/ Melántoná/
Kálwiná y inŝe. Y powiáda ták:
Byŝcie byli powiedzylili/ że wáŝey Con
feŝiey dobre ſwiádecztwo dáia Ireneus
Cyprianus/ Zilarius/ Ambrozius etc.
álbo powŝechnie kthore Concilium/ á
nie ci kthorzy ŝie wydzyelili od powŝe
chnoŝci etc. Ná co mu odpowiádam.

powŝe
chnoŝci
prawdzi
wey náu
ce naleŝi.

ŝe prawdziwa powŝechnoŝć kŝcy oŝ
lá Kryŝtusowego w náuce Apoŝthol
ŝkiey naleŝy/ przethoŝ to Brácia náŝy
ŝluŝnie vczyñili/ chcąc zgode powŝe
chna náuki Apoŝtolŝkiey y teraz poka
záć miedzy Doktory. Aczkolwiek y o
nych ŝtárych Doktorow ſwiádecztwa
y Concilia powŝechnie mamy po ſobie
y dowodzimy z nich przeciwno bles
dom wáŝym/ gdybyŝcie im iedno wie
rzyć chcieli. Lecŝ mierŝa was ci dokto
rowie zacni wieku thego/ iŝ przez nie
Pan Bog błedy wáŝe Rzymŝkie wŝy
tkiemu ſwiátu okazał/ á glos Ewán
geliey ſwoiey od was zániedbáney
przed ŝkonczeniem ſwiátá pono wil et.

pyaty

dowody K. S. 157.

5.

Pyaty blad poczyta być: Ji połoŝy
li Brácia ty ŝłowá/ że chca Confesŝia
te thrymáć potiby im czo leŝŝego á
gruntownieŝŝego ŝ piŝmá S. poŝaza
no nie byto. Y czyni tu ſobie K. ŝerbeŝt
contrádictia niepotrzebna/ powiáda
iá/ że thy dwie propoŝitie ŝobye ŝprze
ciwne ŝa.

Przez te Confesŝia ku prawdziwey ná
uce Boŝey przyŝtaŝiliŝmy. A bedzye
my iá thrymáć potiby nam co grunto
wnieŝŝego ŝ piŝmá S. okazano nie by
to. Ale moga ty dwierzecŝy wybór
nie poŝpołu ŝtać: Abowiem to ieŝt mo
deŝtia Krzeŝciánŝta/ ktoráŝiny poŝwin
ni ŝłowu Boŝemu y piŝmu S. ábyŝiny
wŝŝytki náŝe piŝmá pod ŝłowo Boŝe
poddawáli/ á thym nie nie náruŝamy
pewnoŝci wiáry ſwoiey. Y owŝem
tym ŝpoŝobem iá twirdzimy. Bo my
z domyŝtu ludŝkiego áni ŝezwyczáyu
ŝtárego/ iáko wy czynicie/ ále ŝłowá
Boŝego bierzemy wiáre ŝbáwienna.
Przeťoŝ chocia nie nie watpimy że wy
znánie wiáry náŝey ieŝt pewne á pra
wdziwe/ iednáť piŝmu S. poddawá
my y piŝ

piŝmá lu
dzkie ŝlo
wu Boŝe
mu poda
né być
máig.

158. Odpowyeďz ná

my y písmá y wiáre swoie/ niez sie ná
Luterany/ ani Sátramentarze/ ani ná
žadné osoby ludzkie nie ogledniacz/ iá
to tu kšiadz niešlusnie cauilluie/ do kš
dáiac tego/ że sie Brácia od Janá Hu
sá wiáry swoiey Oycá/ w tey Confesiey
daleko odstrelili. Ciyni to obyczáiem
swym Rzymstini: Abowiem oni má
ia Papieżá Oycá swego/ y wierza thá
iáto im z Rzymu roškaža. Lecz my nye
mamy tákowych Oycow wiáry swo
iey/ y dožadnego čłowieká ná swiecy
ani do Janá Husá/ (choćas go być
znamy dobrym y swietym doktorem
Kosciotá Krześciáńskiego y Márey
rem) iednáť nie przywieszuiemy do
niego wiáry swoiey/ iedno do słowa
Bożego. Já tym dowodzi K. Káno
niť przeciwko nam tymi słowy: Slo
wo Boże iesli prawdziwe iesťh przy
was/ nie miałoby nigdy od was być
odmieniáne. Skąd znáć/ iť to iesťh wy
czay Rzymstni/ że često odmieniáia slo
wo Boże ná swych Conciliach/ to iesťh
rzeczy słowu Bożemu iáwionie sprzecia
wne stánowia. Lecz słowo Boże trwa
ná wie

Dožad
nego
čłowie
ka wiá
ra nie
ma być
przywia
żána.

159. Dowody K. S.

ná wieki/ y nigdy sie odmienić nie mo
že. A iesli to odmiennoscia zowieť kšiadz
iť Brácia nášy chcą być s pewnych do
wodow písmá S. náuczeni/ ktoremu
bez wporu mieysce dawáia. Toć tedy y
Páwel S. był odmienny w wierze gdy
nápisat: Jesli sie komu infemu obyá. 1. Cor. 14.
wi niech milczy prior. Odmienny był
wedle kšieźego dekretu y ná on čas gdy
písať. A iesli co ináczej rozumiecie y to Philip. 3.
wam Pan Bog obyáwi. Item/ Ex par. 1. Cor. 13.
te cognoscimus. Odmienni táťže byli w
wierze swoiey y niepewni oni wšysczy
S. stárzy Doktorowie Ireneus/ Cipri
anus/ Hieronimus/ Augustinus y inšy
ktorzy wšytki písmá swoie powolnye
pod rozsadek słowa Bożego podda
wali/ y drugdy siťa rzeczy retráktowa
li/ A od káždego wyernego á Krze
ściáńskiego čłowieká náuke y nápo
mnienie šlusne á prawdziwe przy
mowác byli gothowi. Nie iesťci tho
odmiana albo niešátecznosť kšieje mi
ty iáto nas niekrześciáńskie T. M. w
rým hácuieš/ y wšytki inše Doktory ko
sciotá powszechnego. Ale to iesťh modes
tia y pos

Doktoro
wie S.
pod roz
sadek pi
smá swe
poddá.
wali.

160. Odpowiedz na

stia y potora Krześciańska/ pewnie z
Duchá Bożego pochodzaca. *Rom. 12.* Albo
wiem tak nam świadczy Apostoł Bo
ży/ iż Pan Bog wedle wiary iako ra
czy udziela darow Duchá swojego każ
demu. Lecz wy Rzymscy smiałkowye
przywłaszczacie mieyscom á Tytułom
swym bezrzecznym/ tak pewny y do sto
naty dar Duchá Bożego/ że iuż wsi
tko prawda musi być cokolwiek ieden
Papież w Rzymie decernuie/ chocia
sie to s pismem S. niezgodzi ani z Do
ktory stáremi. Przetoż náuki swoiey
pismem Apostholskim probowác nie
dopuszczacie.

6. Szosty blad pokázuie w tym/ Jz te
go Bracia násy R. J. M. życza/ aby
ich Confessia przyia/ to iest/ aby we
dle pisma S. wiary woiey doznawali
czego każdemu człowiekowi Krześcia
ńskiemu do zbawienia potrzeba. A
ten blad zowie R. Káonik takowym
że pewne zburzenie Rzeczypospolitey/
y wywrocenie Korony Polskiej s had
obiecuie/ iesliby król Pan náš by na
mniey Rzymskiej wiary odstepić miał.
W czym

161. Dowody R. H.

W czym nie widze dowodu żadnego/
iedno iakás groźba á práktike Ksiedza
Orzechowskiego niebościzka/ lepszego
Oratora niż Theologa. Lecz moymis
ty Ksienie Káoniku/ wiemy do brzo ro
zdyat prawdziwey między porząd
kiem pozwirzchnim królowania swie
ckiego/ á między duchowna sprawa
wiary zbawienney. Przetoż wiara pra
wdziwa nie dobremu Rzeczypospoliz
tey zaszkodzić nie moze/ po ki prawo
ziemskie w swey całosci od każdego sta
nu zachowano bywa. Ale musiecy coś
wiedzyeć między sobą z Rzymu/ podo
bnoby tego swiety Ocyec Papież nye
cierpiat/ y wylby swey zwyktley práktys
ki/ y dla tegoż nam grozicie. Lepiey te
go byto zámilceć Ksienie miły/ bo nye
wásá rzecy. Ne sutor ultra crepidam, po
dlug dawnego przystowia.
Jeske przy tym R. Káoniká obra
żaia y thy stowa: Jz pisa Bracya/ że
thych czasow niebezpiecznych rozności
á rosterki o koto przednieyszych Artyku
łow wiary wscizely sie. A concludnie
tak: O wászych Ewangelikow sa nye

Wiara
prawdzi
wa Rze
czypos
politey
škodzić
niemoze.

162. Odpowiedź na
zgody/ nye w naszych powsechnikow.
My postaremu (powiada) iedno mo
wimy/ a P. Krystusa pod osobami chle
bá y winá/ Bogá y chto wieká prowadzi
Cátolicey we° chwalimy. Dziwniscie zaprawde
Kzym= powsechnikowie/ ktorzy sie od Ewán
scy. ieliej odlaczacie/ ale pámietać wam by
to potrzebá dekret Cypryana S. Eccle-
sia non iungitur qui ab Euangelio separatur.
Nie ma takowy żaden społeczności w
Kosciele Krystusowym ktorzy iest od
Ewányeliey oddzielony: Przetoż sie tu
sami sadzicie/ jesce powsechnikowie
Kzymscy/ ale nie podług Ewányeliey
pod wi- Krystusowej. Abowiem nie powie-
domemi dzyat tego Pan Krystus przy Testhá-
osobami mencye swoim/ nie napisał tego żaden
nie iesth Apostol/ żaden Ewányelista/ ná ostá-
zawarty cel żaden z Doktorow starych/ co wy
Pan twirdzicie/ żeby pod osobami chlebá y
Krystus winá miał być zawarty Pan Krystus.
Przetoż sie ani z Ewányelia ani s po-
wsechnoscia Koscioła Apostholskiego
niezgadzacie/ bo to nowe terminy od
waszych Theologow Kzymstkich zmy-
słone. Lecz my wierzymy słowam
Pánstkim

163.
dowody K. S.
Pánstkim zupełnie iako ie powiedzysali
nie nie przydawaiac ani umniejszaiac.
O cym cythay Artykut o Wiczerzy
Pánstkiey. A co sie dotyczy niezgod y ro-
znice/ pámietać byto K. Ráznodzyeá
stowá Pánstkie/ że on Kosciołowi swo-
iemu ten znak przydał/ iż w nim miał
być niepokoy wielki/ y niezgodá mies-
dzy oyczem á synem/ miedzy máthká á
dziećmi. Co sie nie s strony náuki iego
prawdziwey y záwsze zgodney dzyeje/
ale s sthrony ludzi zlych/ wpornych/ á
stowu Bożemu przeciwnych. Przetoż
wasz Koscioł Kzymstki/ w ktorim żada-
nych niezgod o wiáre/ bá y pytania za-
dnego o thym nie mási/ musi być nie
práwie pewny/ iákoż sami to zeznawa-
cie/ gdy sie do inšego pásterzá powse-
chnego oprocz Krystusa Páná przy-
wiezuiecie.

Siódmy bład. Jz prosza Brácia ná-
sy K. J. M. aby láskawym á miłostí
wym obronczya był Wiáry Krześciana-
skiey prawdziwey/ ktorá oni wyzna-
wáia. Przeciwno themu przywodzi
ksiadz świádecztwo s ksiąg Mojszosa
2 ij wych/ r 92

rzepo-
Koy w
prawd-
wym Ko-
sciele
być mus-
si.
Mar. 13.

164. **Odpowedy na**
wych/ równaiac pasterze nasze onym
niezbożnikom zuchwałym Kore/ Da-
thany y Abironowi/ ktorzy przeciwko
Num. 16. Mojszowi y Aaronowi prawdzi-
wym slugam Bożym prawie ze złości
powstawszy/ posłusni być zwirzchno-
ści Bożey nie chcieli. Ale nie takowe-
go nie czynia pasterze nasi: abowiem
oni zwirzchność każda cicia y waza/ y
posłuszeństwo powolne Bogu y prze-
łożonym od niego czynia. A papię
Rzymiski nie jest zwirzchnością żadną
Roscioła powszechnego/ y nad pasterz-
mi naszymi nie ma od Boga żadney
mocy/ w Rzymie jest Panem y zwirz-
chnością/ y ci go tam słuchać powinni
A temu wielka rozność między Bisku-
pem a Zethmanem/ iako był Mojsz/
między kaptanem starego zakonu na-
wyższym/ a między pasterzem Nowe-
go Testamentu/ między służba potór-
na słowa Chrystusowego/ a między
pyśną powaga państwa Rzymskiego
między katedra Piotrowa/ a stolicza-
krowa w Rzymu/ wielka roz-
ność (iako Mojsz powiedział Abi-
ronowi)

Rozność
między
Biskupem
a
Zethmanem.

Dowody R. 5. 165.
ronowi) między tymi ktorzy sie sami
przedow domagaia/ a między tymi
ktore Bog obiera y powoływa: Quem-
cumq; Dominus elegerit ipse sanctus erit: Ale
naszego Papię nie obrat Pan Bog/
sam sie w then wżad powszechny nie-
słusnie wtraca. O czym jest na swym
miejscu. Jeszcze R. Kanonik swoy
blad prowadzi/ przywodzac kaptan-
stwo starego zakonu/ y równaiac swo-
ie Pralaty ydowskim kaptanom. W
czymkolwiek wielka rozność/ ie-
dnak nie y stad wygrac nie moze: Abo
wiem tak tam Mojsz napisal: *Ex* Dute. 17.
audis cokolwiek powiedza tobie ci kto-
rzy siedzieć beda na miejscu od Boga
wybranym/ gdy czena uczą wedle za-
konu iego/ bedziesz naśladowal senten-
ciey ich etc. *Et docuerint te iuxta legem eius*
etc. Toż własnie Pan Chrystus powie-
dzieć raczył o katedrze Mojszowej/ a
by lud pospolity słuchał onych Pha-
riseusów na katedrze Mojszowej sie-
dzących/ to jest/ (iako Augustyn wy-
klada) zakonu Mojszowego wcześ-
szych. Ale iesliby zakonu Bożego by na-
miej od-
2 iij

Mat. 23.

166. Odpowyeđz ná
 mniej odstapili: Sluchay co Pan Krí-
 stus powiedział: *Cauete à fermento Pha-
 riseorum.* Strzeżcie się od kwásu Pharis-
 zeusów. Tychże y iednych osob wy-
 strzegąc się kazal/ y słuchąc ich kazal/
 gdy zakon Boży powiadaia. Przetoż
 y król Pan nasz powinien wedle rozka-
 zania Bożego/ mieć przepisany zakon
 Pánstki/ á czytać gi pilnie po wszech-
 dni żywota swoiego: ále nie powinien
 go brąć od żydowskich káptanów/ bo
 iuż ci wstáli/ áni od takowych ktorzy się
 żydowskemu káptánstwu równaia/
 áni od tych/ co zakon Boży y písma s.
 odstepnia. Abowiem dla tego mu gi
 Pan Bog przepisać y czytać rozkazal/
 áby czego infego od fałszywego káptá-
 ná nie przyjmował. Dálekó wiecey nie
 powinien wáśzych niespráwiedliwych
 á niepobożnych dekrétów Rzymskich
 Senatuy Papięskiego erekwować. Abo
 wiem áczkolwiek z náuki słowá Boże-
 go iáwnie się to pokázuie/ iż Pan Kry-
 stus takowego sadu nie dáł słuzební-
 kom Nowego Testámentu/ iáko był
 dáł káptanom żydowskim/ iedną y o-
 nych ká-

Nie dáł
 Pan sa-
 du swye-
 częcego
 Ducho-
 wnym.

167. Dowody K. S.
 nych káptanów żydowskich sad/ ięśli
 nie był podług zakonu/ thedy nie nie
 wáżył. A k temu práwo náše zyeńskie
 ktore nam K. J. N. pan nasz w cáto-
 ści swey miłosćiwie zachowywác raz-
 czy/ nie dopuszczać ych obcych sedzyow
 y dekrétów náđ stawnym narodem
 Polskim nikomu erekwować. Przetoż
 nie bierzcie się ná to K. Kanoniku/ do
 Rzymu s takowa perswásia trwáwa
 ná/ ád/ bo tu w Polsce dali Bog tego
 nie doczekacie: X owšem Boże was te-
 go vchoway/ by Heretyki Król Jęgo
 N. karác miał: á co wiedzyec kógoby
 piérwey Heretykiem być osádzono/ by
 lepak zá nieszczęściem ná was sámy nie
 pádłá sentencia spráwiedliwa. Uye-
 masz czego prágnąć: Jęśli Polak vro-
 dzony/ szukayze pokóiu y dobrego po-
 spolitego pátryey swoiey: á ięśli praz-
 wodziwy pásterz/ *Cogites ea qua sunt ad pa-*
cem Hierusalem. Obmyślaway pokóy lu-
 du Krześćianstkiego/ á niechciey cye
 przed cásęm chedozyć Gumná Pán-
 stkiego/ sobye to Pan Krystus sámemu
 zostáwiał.

2 iii

Wákoná

Pan sám
 gumno
 swe che-
 dozyć
 ma.

168. Odpowiedź na

Na końcu tych wszystkich swoich przed-
mów y refutacy (iako ie zowie) bierz-
mie R. Herbest Bracia nasze z nowu/
y opuściliśmy zwoyczajny Tytuł nasz/ i-
ako sie zowiemy Krześciani/ nazywamy
Zusytami. Lecz R. Herbest nie Bisku-
pem/ przetoż bierzimować nie może.
A temu przedstawamy iako na iedney
wierze Apostolskiej Kościoła powsze-
chnego/ tak też y na iednym Krzeście. A
przetoż sie inaczej nie zowiemy/ iedno
Krześciani a Bracia/ przykładem pi-
wszego sławotnego Kościoła Apo-
stolskiego. A iż nam tego winiście/ aby
siny prawdziwa Bracia byli Kościo-
ła powszechnego y Pána Krystusowe-
mi/ tegoż y my Jch M. wszystkim wier-
nie od Pána Boga żadamy. Ale in-
aczej być nie może Bratem Krystusow-
ym/ iedno nauki słowá iego we wszy-
tkim pilnie przestrzegając/ iako to sam
powiedzyeć raczył: Gdy bedzyecye cho-
wac słowá moje/ iuż was nie sługami
ale przyjaciółmi nazowem etc. Nie po-
moga tedy nic pyśne a prożne Tytuły/
nie pomoga szerokie płaszcze y bierczy/
nie pomogą

Jedną
wiarą
ieden
Krześ.

Ioan. 15.

Dowody R. H. 169:

nie pomoże nic powaga y bogactwo/
nie pomoże nic iż sie porośnechnikami
zowiecie/ wszystkiej iednego Boga lu-
dzye/ wszyscy Krystusa Pánem swoim
zowiemy. Ale chcemyli wniść do tro-
lestwa niebieskiego/ a być prawdziwa
Bracia iego: Czyńmyś wola Oycza
niebieskiego Ekhory z niebá zawolat:
Hunc audite: Krystusa nam słuchać ro-
kazat: A nauka Krystusowa jest nam
na piśmie zupełnie zostawiona. Pod-
myś tam do niego/ tam sie w miłość
Braterskiej rozładzimy/ tam prawdy
y zgody szukamy/ iako to zawsze zwy-
kli byli czynić oni starzy dawni Dokto-
rowie Kościoła powszechnego/ po ki do
Kzymu po dekretá nie sýlano. Sed nunc
gloriam ab inuicem queritis. Et dilexistis ma-
gis gloriam hominum quam gloriam Dei: Nie
gnieway sie T. M. moy miły Księ-
żanoni/ boć prawda/ A sami to po-
dobno baczyce. A iuż concluduiac ty
wszyscy siwe parergá/ položyl ty słowá
R. Herbest sam przeciwko sobie: Opu-
ściłszy zalecánia słowne/ których ká-
żdemu Heretykowi dostáie/ o Artyku-
tach gadamy. L v Przy-
wszysto
siny ie-
dnego
Boga lu-
dzie.

Matt. 7.

170. Odpowedy na

Przyimnie dekret sprawiedliwy/ y the-
gom sie na pochatku pirowsego iescie
pisany a moiego trzymal/ zem sie pro-
żno timi przesaciami bawic niechcial.
Ale zawiodles mnie T. M. Ksieze Kan-
oniku/ bom sie ia byl na then final
wasz spuscil/ y przetozem sie do rozbie-
rania Artykulow kwapil: ateraz then
plochy Goniec tym na mnie wygrac
chcyal/ izem mu byl na prefacie na po-
chatku nie odpowiedzial. Otozem in-
y odpowiedzial y na prefacie wszytki/ y
na kazdy Artykul z osobna podlug de-
kretu waszego: *Sed legem quam tuleris ipse
ferre memento.* Ciemu mi T. M. thakze
nie odpisal na kazdy Artykul dostatec-
znie y porzadnie: Sameś sie thu moy
mily Ksieze Kanoniku osadzil. Lecz
ia to wszytko mimo sie puszcjam/ y nie
tego sobie na pomoc nie biore. Po-
stapimy do rzeczy/ *Causam eum causa, Rati-
onem cum ratione conferamus.* A day Boze
Wsechmogacy zeby to ku zbudowa-
niu prawdy zbawienney nam wszy-
tkim przygodzic sie moglo/ ia nic in-
szego nie pragne. A ty Czytelniku mily
nie badz

Dowody K. S. 171.

nie badz malucsko testliw/ a przyimni z
laska tho przedluzenie thych prefacy/
boe sie tho wszytko nad wlasna wola y
mysl moie czymilo/ iedno musialo tak
byc dla K. Herbesta/ ktory wszytko swo-
ie zwyciestwo y prawde sthoyaca w
prefaciach swych byl polozyl.

Wrocmys sie zas do Gonca naszego
gdzyechmy przestali.

Rozdzyelit K. Kanonik odpowiedz
moie krotka na prefacia iego na dzyes
siec ciasthek/ y swym zwyklym Argu-
mentem przeciw mnie narabia/ po-
wiedaiacz: Stowa tylko ma krotkie a
dowodow nic/ przetoz podzmy sthad
dalej. Lecz sie ia dobrze pamietam zem
wedle potrzeby K. Kanonikowi tego
wszytkiego dowiodl/ com w prefaciey
krotkiemi slowy polozyl. Y nie melis-
fmy sie sobie prozno zalecac/ rzecz tho
pokaze. Czytaj ksiastki moie/ y iescie
nadzwoysz oto masz z nowu odpowiedz
na cala prefacia iego. Przetoz powta-
rzac nie bedetychze rzeczy/ ktore sie in-
dostatecznie odprawily. A o czym ies-
sze miedzy nami gadki nie bylo/ teraz
na to odpowiem.

Przy

172. Odpowiedź na

Przy dziewiątej części prefácie concluduiac odpowiedź swoje/ gani bierz 30 K. Herbest te correkcja ktoram przydał. Ji Doktorowskie pisma przyimujemy po ki sie s pismem S. zgadzają/ y dowodzi tak przeciwko nim:

Luter pisał o Zwingliusz y o Kálwinie iż sie nie zgadzali z Apostolską nauką. Alá Lutra zaśie Sakramentarze y Nowożreżency iada/ Trinitarze chowas wśhytlich pociosować/ y czynią sobye ná pusey ze dwu osób kóścył powszechny.

Przetohż tá Correkcja y proba pisma świętego nie iest potrzebna.

Nie miał tu Consekwenecy żadney/ y przetoż Conclusia prawdziwa być nie może. Abowiem ktho chce czego dowiedzieć/ ma coherentiam terminorum et propositionum pokazać. Ale tu wielka rozżność/ o inszych rzeczach y o bázro rozżnych mowi K. Kánonik in Antecedente, á o inszych concluduje: Bo mowi o ludzkich niezgodach y bledzyech/ á concluduje o piśmie świętym álbo o náuce Apostolskiej. Lecż potrzeba wiedzieć

Czego w dowodzie potrzebá.

Dowody K. S. 173.

rozdział między pismem Bożym/ kto re iesth záwśe pewne y zgodne/ á miedzy zlym używaniem iego/ Res propter abusum non debet reici. Tymże sposobem bede ia też Argumentował.

Zieronim pisał przeciwko Ruffinusowi/ á Ruffinus Zieronimowi záda wye nie wa iż sie nie zgadza z Apostolską nauką. zgoda.

Arrianowie ony wśhytki Doktorzy pociosywáli/ przetoż tam pisma świętego nie było potrzebá. A coż tedy bedzie zá pewność miedzy rozżnymi Doktorzy/ iesli pisma S. odstapimy? Boże vchoway/ Fides ex auditu, auditus per verbum Dei: Nápisal Aposthol Boży/ Ji wiara náśa s sluchánia słowa Bożego ma być. A toć iest słowo Boże ktore nam w Ewángeley zwiásthowano. przetoż sie nam tey correkcye odstąpić nie godzi/ ábowiem iedná s tych dwu propozicyi musi stánać.

Ábo wśhytki doktorzy przyimować musimy/ chociaś sie nie wśedzye s pismem Apostolskim zgadzają. Ábo nie powinniśmy ich przyimować iedno pothy po ki sie zgadzają s pismem S.

Tá ostá

174. Odpowyeđź na

Nie całe
pisma
Doktor
row S.
Rzymia
nie trzy
maya.

Tha ostatnia nie podobą sie R szedzi.
Ergo owe pierwsze musi thrzymać.
Lecz to iawnie pokazujemy/ że w Rzy
mie nie trzymają wszystkich Doktoro
wskiego pisma/ y owsem mało nie o
wszystkich głównych Artykułach odsto
pili onych starych Doktorow. Czego
ichże świadectwo przy każdym Artyku
le dowodzimy. Przetoż *directe sequitur* że
w Rzymie ani pisma S. ani Doktoro
row starych nie trzymają/ iedno papie
skie *Volumus & iubemus & silentium*.

Ostatni Argument R. Kanoni
kow jest z onych słow Pawła S. *ad E
phes. 4.* Ktorem ja przywiódł po sobie/
dowodząc tego iż dary miłego Boga
w Kościele powszechnym nye wstały.
Przetoż nie tylko onych wieków przed
tłktem set lat byli Doktorowie/ ale y te
raz y zawsze być musza. Przeciwno te
mu Argumentu R. Herbest: Jesli nie
wstawia nigdy dary Boże w Kościele/
ale dawają Bog każdego wieku p
sterze y doktory. Jakoż tho będzie
prawdą/ żeby Kościół Rzymski y po
wszechny/ nie miał sie budować ktore
go wieku.

Na co

175. Dowody R. S.

Na co Odpowiadam.

Plus in conclusione quam in pramissis. Abowiem
in Antecedente położył R szadz sł
wa Apostolskie/ktore mówią o Koście
le powszechnym: A concludnie o Rzym
skim y powszechnym. Lecz wszystko
pismo S. y Credo Apostolskie ieden
nam tylko Kościół święty powszechny
pokazuje/ Rzymskiego przy nim nye
pokładając. Przetoż będzie prawdziw
a Conclusia/ gdy R szadz maże Rzym
ski/ a powszechny zostawi. Abowiem
ta powszechność czasu y miejsca y n
uki Apostolskiej/ zawsze była/ y nigdy
nie przestała/ y trwać będzie aż do przy
ścia Pańskiego/ y chociaż ta Rzym ska
Jurisdikcia wsiadła od tiku set lach w
Kościele powszechnym wedle Proro
ctwa Pawła S. Jednak Kościół Kry
stusow dla tego/ powszechności swo
iej po wszystkim świecie/ y nauce świętey
Apostolskiej nie zgubił. O czym
Herbey na swym miejscu.

powsze
chność
czasu y
miejsca
nie ma.

PRINCIPIUM,

Albo Disputatio de principijs
Theologicis.

W

178. Odpowiedź na

W pińwſzych kſiaſtkach moich prze-
ciw K. Kanonikowi o pińwſzym Ar-
tykule o piſmie S. traktuiac/ położy-
tem to krotkie Exordium. Jſ cztowiek
každy/ ktorzy ſie chce prawdy nauczyć
miedzy dwiema roznemi powieſcia-
mi/ muſi pińwey założyć iaki albo fun-
dament v ſiebie w umyſle ſwoim po-
łożyć/ o ktorymby nic nie watpił/ do
ktorego one rozne powieſci przykła-
dając miarkuiac/ ſnádnie ſie już do-
wiedzieć będzie mogli/ co prawda a co
inaczej. Tego dowodziem ab exemplis
nauk wſelkich/ że każda nauka ma
ſwoie principia/ do ktorych rzeczy wa-
tpliwe y rozności wſelkie przywodzą.
Concludowalem za tym a minori ad ma-
ius, to ieſt: Jeſli inſe nauki ktore ſie ro-
zumem przyrodzonym ſpráwuią/ ma-
ją początki ſwe pewne/ dáleko wiecey
Theologia albo nauka Krzeſciánſka
ma mieć pewność ſwoją y original-
ną albo Principium ſwoje. A tho powie-
dzyalem być wola y obietnice mi tego
Boga przez Proroki y Apoſtoly opi-
ſana/ Tho ieſt/ iż każdy cztowiek
powie

dowody K. S. 179

powinien Boga ſłuchać/ gózye mu
co roſtázuie. Także powinien mu wie-
rzyć gdy co obiecuje/ czego ani roſta-
zat ani obiecał tego ſie ani domyſlać.
Náſtátek aby ſie ktho nie dziwowal
jemu ſie miedzy ſobą nie zgadzamy/
máiac iedno principium/ iedne wola
Boża/ iednákcie obietnice/ iedne Biblia
iednákciemi y tymiſ ſłowy opisańa/ po-
tójtem krotko ty przyczyńny. Jſ ich M.
Aſieja Rzymſczy/ przy podaniu piń-
wym Apoſtolſkim/ ſejerze nie prze-
ſtawia. Jſ piſmu S. zupełnie wiary
nie dawáia/ o wſem ie odrzucaia iako
trudne a watpliwe: Jſ pod Thytutem
koſcielney zwiſzchności wymyſły y o-
bładzenia ludzkie s piſinem S. równá-
ia. A tego wſytkiego nie tylko diſputá-
ciami/ ale wiecey mieczem y ogniem
dowódza. To było krotkie exordium mo-
ie Archyktulu o piſmie S. ná dwu ká-
rych tylko zawarł. Náprzeciwko te-
mu kſiadz ſwoia zwykła a ſmiála ne-
gatiwa nárabia/ powiádaiać że
nie dowiodł ná nietak cieſkich ſkarg.
Ale czytaj ſobie Brácye miły wſytki
M kſiaſki

przyczyny
nie-
zgody.

180. **Odpowyeđz na**
 Książki moie/ tam znaydziesz doświade-
 ciny dowod tego przy każdym Artyku-
 le z osobną. *Aczkolwyet in Notoriis*
& Confessatis mało dowodow potrzeba
 Abowiem y ten Goniec nasz co nadas-
 ley od słowa Bożego wcieta/ a na ies-
 dnym Principium prawdziwym pi-
 smą S. nie przedstawiać/ Tytuły Ko-
 ścielne y zwirzchności y Tradicie Ksą-
 zych y generaliter wszystkie błędy Papie-
 kie s pismem S. y z wola Bożymy
 porównywać.

Co porządkiem swym lepiej obaczyć.
Summą odpowiedzi Ksiedza
Herbestowey.

1. Naprzód kładzyc *definitionem Principii*, Principia są w każdej nauce tak iasne
Propositia, iż natychmiast skoroby Kto
 terminy ich poznał/ musi na nie zezwo-
 lić.

2. Powiada sem iá też tym sposobem
 Principium miał rozumieć/ ieslim do-
 brze chciał a simili Argument uczynić.

3. Przy tym kładzyc w moim Argu-
 mencie *equivocationem*, iakobych wato-
 pliwye

90
dowody K. S. 181.
 pliwye tego słowa używał.

4. Tego nie dowiodsy z áthraszarsky
 tylko onymi słowy: *Ego sum Principium*,
 idzyc daley ten Goniec/ y czyni zarazem
 propozicia tych Książek/ że máia w so-
 bie te questia/ Jednoli tylko iest Prin-
 cipium Theologicum czyli wiecey/ tho
 iest/ Jednoli tylko propozicia v Theo-
 logow iest takowa/ czyli wiecey ich iest
 Ktorem nie wątpliwie powinien wie-
 rzyć każdy człowiek Krześciański.

5. Poddawa sie pod rozsadek swiethey
 a wczoney skole Theologow Których
 aby nas oni dowodnie nauczeli Ktont
 affektor/ Ktore są Principia Theologica.
 A powyáda/ że to iest słusna iego ap-
 pellacia: Czego dowodzi podobien-
 stwy inšych nauk etc.

6. Znam nie wolno tworzyć sobie in-
 še Principia/ oprocz onych/ za Który-
 mi w Kościele Catolicznym/ przez pu-
 torá tysiacá lat/ zgodnie trwa powsze-
 chna Krześciańska wiara.

7. Ji tho iedno Principium Ktore są
 Kłade/ to iest pismo S. powiada sem
 ie wzywał od ich Doktorow y Theolo-
 gow/ Kto

182. **Odpowyeđz nā**
gow/ktorzy nam wſzystke Biblia w cā
leżachowali do tych czaſow.

7. Przyczynę niezgody y roznie w wie-
rze kładzyc/ iſz Principia ſthare piſmā
Bożego ſa ſkazoſne. A iſz ſie dziś Theolo-
giey chca wczyc *sine principiis Theologicis*.

9. Pan Bog ſam/ktoremu wiārey po-
ſtuſenſtwo ieſteſiny winni/ſam w pi-
ſmie S. ſwoim/ podał nam drugie
przytym napirwſzym/ Theologicā
Principia.

10. A iſz ze dwu cnot oſobliwych ty dru-
gie piſmā S. principia plynā/s po ko-
ry nāſhey ā z miłości Bożey. Pokorā
w tym należy/poſtuſnym być zwiſz-
chności y przełożonym: A miłoe Bo-
ża w tym/ iſz koſciotowi Pan Kryſtus
wſelkich rzeczy oſtateczny dał rozſadek

Odpowiedz nā to.

11. Principia powiedzyciem być po-
wne w kaźdey nauce poćiatki/ o ktho-
rych ſie by namniey wāpic nie godził
temu kto nauki oney nāſlāduie. A o-
wſem do ktorych iāko do nieomylnie-
go ſwiādecchwā w rozniacach wſelā-
kich wciek

Ōowody K. 3.

183.

kich wciekāc ſie mamy. Przetoż y tā deſ-
ſinitia ktora K. Kanoniſz Ariſtoteles
ſa kładzyc/zgadza ſie z nami. A niech
iā dobrze pāmietā/bo mu ſie pochwia-
libārzo przygodzi przeciwtko ſoby.

Argument moy ā ſimili dobrzem po-
tożyl/ ſthey przyczyny/ iſem Principia
tym ſpoſobem rozumiał *in Antecedente*
iāko y *in Conſequentē*. Abowiem iāſna ā
niewatpliwa definicia opifałem nā po-
ćiatku/ com przez to ſłowko (*Principi-
um*) rozumieć chciāł.

Przetoż nie krazenie/ āni wātpliwo-
ſcia ſłow nārabiam/ āni thām onych
ſłow Pāńſkich *Ego ſum Principium* przy-
wodze/bo to y dzyeci ſkatechizmu do-
brze wiedza/ ſe Pan Bog ieſtā poćia-
tkiem wſytkiego. Leci to K. Kanoniſz
kāboli/ iſem iedno tylko być Principi-
um wiāry Krzeſciāńſkiej powiedział
ſłowo Boże przez Proroki y Apoſto-
ly koſciotowi podāne. A iemu potrze-
bā ciego ſ inſzego. A dla tegoż tu ſoby
te Gadke czyni.

Jednoli tylko *Principium Theologicum*
ābo ieſliich wiecey: A thū ſwōia zwy-
M iij kta ſala

2.

3.

4.

184. Odpowyeđz na

ta fallacia Equiuocationis nárabiał
 áćkolwiek nieznácinie/mowiac: Jes
 dnáli tylko Propoſicia y Theologow
 ieſt tákowa/cyli wiecey ich ieſt/ ktho
 rym wierzyć powinien każdy Krzeſćci
 ánin. Przetoż mu ná tho odpowia
 dam: *Ji generaliter et comprehenſue* mo
 wiac/ iedná tylko ieſt tákowa propo
 ſicia/ ktora teſz ſam názwáł piwſzym
 początkiem/gruntem/y ſtudnica wſzy
 tkiey Theologiey fol. 16. A tá ieſt: Bo
 gu wierzyć y ſłucháć go mamy. Leci
 ieſli to rozdzylieć chceſz *per ſpecies* do ká
 żdego Artykulu wiáry Krzeſćciańſkiey
 z oſobná/thedy bedzye ſilá thákowych
 propoſicyj ſpíſiná S. kthorym po
 winniſimy wierzyć. Ale iednáć wſytki
 w te iedne ſtożyć ſie muſia iáko do ſtu
 dnie/ Ji co Bog obiecał/ themu wie
 rzyć/co roſkazał/ táć czynić mamy: A
 thego wſytkiego dowod ſłowo iego
 przez Apoſtoly Ewáγγελizowáne.
 Przetoż iedno tylko ieſt *Principium Theo
 logicum*, iáko ieden thylko Bog y ieden
 kóſciot y iedná wiára.

5. A iż paráżem ten Goniec nie wyliczy
 wſy áni

dowody K. S. 185

czywſzy áni opowiedzyawſzy ſwych
 Principia/ áni dekretn ſłowá Bożego
 gękáiac/ áppeluie do ſtárych Dokto
 row y Theologow ieſzcze przed propo
 ſicia y przed dekretem: Znáć ſtać/ iáko
 ſwoiey ſpráwiedliwoſci dufáia / áć
 kółwiekby m mu rad they Appelláciey
 pozwołit (bo nie w tym nie wátpie że
 ſpráwiedliwoſć moia y prawdá y
 ſtárych onych S. Doktorow nie ſtrá
 ci/co ſie niżej pokáże) iednáć áppela
 cia tá iego mieyſzáz mieć nie może z iego
 właſnych Confeffatow. Naprzód.

Ji ſam K. Kanónik záwárt ſoby
 droge do tákowey áppeláciey: Bo po
 wiedzyał fol. 15. Ji ſam Pan Bog w
 piſmie S. ſwoim podał nam drugie
 Theologicá principia przy tym napir
 wſzym. Słowá tho ſá właſne iego.
 Przetoż nie może iuż ten Goniec cho
 cya ná racym ſiedzi ſtać wciéc. Albo
 ſpíſiná S. niechay dowodzi thego ſ
 czym przyiechał iáko obiecał. Albo
 przebrać muſi/ áppelowác nie dopu
 ſzcza. *Aſtor enim vel probet quod aſſerit, aut
 cauſa cadit.*

m iij

Ji ſto

186. Odpowyeď ná

Ji słowo Boże pierwsze jest niż wszy-
scy Doktorowie. Abowiem wielkieby
to Absurdum y pewny bład á záwiedzye-
nye: Vczyť sie Theologiey *sine principiis*
Theologicis. Słowa to są własne Księ-
fol. 14. Przetoż iuż były *Principia Theo-*
logica prawdziwe pierwsze/ á nišli sie o-
ni wszyscy Doktorowie poczęli Theo-
logiey vczyť: ábo iesli dopiero od docto-
row starych są spisane ty *principia*/ á
przed tym ich nie było. Tedy *sequitur di-*
recte: Ji sie oni wszyscy Doktorowie
Theologiey vczyli *sine principiis Theologi-*
cis. A s tey przyczyny podług dekretu
Księzgo musieliby pewnie błędzić: Pro-
żno tedy Ksiadz do nich áppeluie: musi
sie z nami podług pisma S. rozeprzeć/
Ktore jesth pierwsze y zacnieysze/ y pe-
wnieysze niżli wszytki doktorowstie
niezliczone Księgi/ Ktoremu sami Do-
ktorowie powolnie wszytki swoje pi-
sma poddawáia. *Quod Antiquius hoc ve-*
rius powiedział Tertulianus. Przetoż
Principia słowa Bożego piśmem
Doktorowstym dowodzone być nye
moga/ boby to opáť.

Trzeci

Dowody K. 3. 187.

Trzeci dowód jesth z tego własnych
słów takie. Abowiem powiedział fol.
13. Ji mistrzow y doktorow iuż ma-
być ważna *Authoritas* w onych náu-
kach. Gdyż tedy v nich nie jest ważna
Authoritas tych doktorow skłhorych
Principiów swoich chcą dowodzić.
Prośe Brácy mile obáćz iáko to pe-
wne ich *Principia*/ gdyż sami tym stá-
rym Doktorom nie we wszytkim áni
záwsze wierza. Czego ná prethce máś
dowód iáśny: Abowiem przywodzi
ten Soniec ku utwierdzeniu pierwszego
swoego *Principium* Ireneusa/ Cypria-
ná y Augustyná. Lecz Ireneusowi Pa-
pistowie nie wierza/ czo nápiśat o le-
ciech Pána Krystusowych. Item/ Je-
zy Pan Krystus wiedzyec nie miał o-
statniey godziny dnia sadnego. Item/
de Millenario &c. Thátże Cyprianowi
nie wierza co piśat *de rebaptisandis Here-*
ticis. Augustinowi nie wierza/ gdzie
piśat o tajemnicy Wieczerzey Páńskiej
A iżby Sakramentu ciáta Páńskiego
y dzyatki mále vzywáć miały etc.
Przetoż *Authoritas* tych Doktorow iuż
nie jest

Papisto-
wie Do-
ktorom
swim nie
wierza.

M v

188. Odpowyeď ná

nie iest v nich waźna/ Et per Consequens
trudno komu inſemu z nich máia cze-
go dowyeſć.

4.

Czwarty dowod przeciwno tey Apo-
peláciey Kſieſzey: iest ona Definitio Prin-
cipiorum, ktorą sam náprzeciwno so-
bie z Aristoſteleſa nápiſał. Abowiem
Principia ſa tak iáſne propoſicie w ka-
dey náuce/ iſ nátychmiaſt ſkoroby kto
terminy ich poznał/ muſi ná nie zezwo-
lić. Lecz ty Principia ktore ten Goniec
przynoſi/ tak bázſo ſa ciemne/ że ich po
wielkich geſtwach rozlicznych dokto-
row dopiſo ſukáta. A co wieccy. Nie
máſt tych terminow takowych per ex-
preſſum w żadnego ſtáreſo Doktorá. Prze-
toż ty propoſicie Kſieſze principiámi być
nye mogą. Bo nie potrzebá ná Princi-
pia żadnego áni dowodu áni ſwaru/ á
multo minus Appeláciey. Abowiem iáſne
ma być kaźdey náuki Principium/ o
ktorymby żadnego ſporu áni bádania
nie byto między ſtronámi różnemi: iá
kom iá w piſaniu moim takowe Prin-
cipium iáſne y nie wachpliwe położył/
że mi teży ſtroná przeciwná z áraz tego
pozwolić muſiáta.

Ná ſos

Dowody K. S. 189.

6.

Ná ſoſta s chucia rad pozwalam/
że nam nie wolno nowych Principia-
ow ſobie tworzyć oprocz onych/ zá kto-
remi powszechna wiára trwa od cza-
ſow Apoſtolſkich przez pultorá tyſia-
cá lat: Ale y tho przeciwno ſobie then
Goniec nápiſał. Abowiem iáſnac iest
rzecz iſ Apoſtolowie Koſciółowi po-
wszechnemu piſmo S. zoſtháwili ná
ſwiadectwo y probe wiary prawdzi-
wey. Przetoż mimo piſmo S. nie go-
dzi ſie nam inſych principiorow ſoby
zmyſláć/ iáko tu Kſiadz czyni. A ſnadź
takowe Principia kładze ſiniefne/ że
ich terminow nie thylko w piſmie S.
ále y w Doktorá żadnego nie máſt/ co
hnetże obaczyſ.

O ſiódma takſe ſnádna zgodá/ iſ to
Principium ktorem iá położył/ ieſli
wzyete przez rece do rak od ſtárych Do-
ktorow y Theologow/ ktorzy nam Bi-
blia w cátoſci prawdziwie dochowa-
li/ tak iáko iá ſimi wzyeli s poſiáthku
od Apoſtolow. Ale y to przeciwno Kſie-
dzu: abowiem pokázuie ſie ſthad pe-
wnoſć piſmá S. mimo ktore nie máſt
w Koſcie

7.

190. Odpowiedź na

w Kościele Bożym żadnego innego Principium/ bo tam stać tylko wie-
dzieć pewnie możemy/ co Bog obieca-
je/ a co nam rozkazuje: Przetoż ty no-
wek sieje Principia o których Aposto-
łowie nic nie wiedzieli ani napisali/ są
nie przez sie wpadła.

8. 9. Osna y dzyewiatka pokazatem iu-
rzy przy pirowsey y piatcy czastce/ iż także
iawnie przeciwko temu Goncowigo-
nia/ nie chce prozno powtarzać.

10. W dziesiatey sukla tym swoim Prin-
cipiam zaś insey ozdoby/ odstapiwszy
Appellację y rozsadek Doktorow sta-
rych. Abowiem powiada/ iż thiego
Principia ze dwu cnot osobliwych ply-
na/ s pokory nasey a z miłości Bożej.
Pokory dowodzi thym/ iż Pan Bog
chce naturę naszą mieć pod zwierzchno-
ścią. Ergo powinniśmy Papieża we
wszystkim słuchać. Na co mu odpo-
wiadamy. Jż chce Pan Bog mieć
wszystki ludzie pod zwierzchnością od
siebie zrzadzoną/ ktora mieć nosi tu o
bronie dodrych y skaraniu zlych wedle
słow Pawła S. Ergo y Papież po-
winien

Dowody K. S. 191.

winiem Cesarzowi Rzymskiemu pod-
daćność y posłuszeństwo: y niezbożne
a niechrześcijańskie to czyni/ iż też wzir-
chność Boga gardzi/ a nad Cesarza
Pana swego przetożyl sie y podwyż-
szyl. A co sie dotyczy posłuszeństwa w poslus-
Kościele Bożym/ thu Pan Bog słowá swego
swoego tylko/ a nie ludzkich ustaw stu-
chac rozkazał/ y zwierzchności żadney a
ni panowania Zwoleńnikom swoim
nie dał iedno służyć innym rozkazał.
Przetoż y Papież powinien sie poddać
pod rozsadek słowá Bożego/ y wszy-
tkiego Kościoła powszechnego. Czego
nigdy nie uczyni/ woli tak Panem być.
Z miłości Bożej dowodzi swych Prin-
cipiow tak: Jż Pan Chrystus Kościo-
łowi swemu wszystkich rzeczy/ oświadczył
dał rozsadek. Czego podpira y Cudem
y innymi miejscy piśmá Swietego.

Mat. 20.

Na co mu Odpowiadamy.
Jż nigdy Pan Chrystus Kościołowi rozsa-
d swemu tego rozsadek nie dał/ aby sto-
wo jego posiadać miał/ bo cho tam v
Matth: w 18. Kap: o występkach tylko
mowi: Si peccaverit in te frater tuus &c.

Rozpsem

W owsem wszedzye słow swoich pilnie a słhatecznie słuchać rostkaznie. A mowi: *Sermo meus iudicabit vos: Stow moie to was bedzye sadzito.* Przethoten Kosciot S. powsechny/ od Apol stolow w kredzye przy Duchu S. potozony/ y stupem prawdy od Pawła S. nazwany/ nie iest sedziem zwirzchnym słowá Bożego/ ale wiare y posłuszeństwo wselatie stowu Bożemu powolnien. Także y klucze królestwa Niebieskiego y wrząd pastersti/ do słowá Bożego iesth przywiazany nie do iakiej zwirzchności ludzkich osób: *Et multo minus do iednego Papieża.* A tak nie to ku rzeczy/ bo Principia miałyby być iasne a nie watpliwe Propozicie. A tho wszytko co ten Goniec budwie/ nietylko że bázwo watpliwe y niepewne iest/ ale inż sie w pirowszych ksiastkach dostatecznie słowem Bożym refutowato. Trzebaby czo pewnieyszego pokazac o tych Principiach: Podzmysz daley.

1. *Tim.* 3. Już chwala Bogu miánuie ty swoie Principia: Napirwsze kładzye thoktoremia potożył/ Ze Bogá słuchać y iemu

klucze.

Pirwsze
principium.

y iemu wierzyć powinniśmy zupełnie we wsietkim/ cokolwiek nam w piśmie świętym ábo rostkaznie ábo obiecuie/ á daley sie nie domyslać. To iest napirawse y ostatnie y samo tylko prawdziwe Principium/ ná ktore musi y strohá przeciwna hnet zezwolić y zezwala. Przetoż o tym rozniice żadney nie máś bo to iest iasne iáko Słońce.

Wtore Principium kładzye: te Propozicia. *Extra Ecclesiam non est Salus.*

Oprocz Kosciotá zbawienia nie máś. Trzeci: *Ecclesia extra quam Salus non est, est Catholica.* Koscyot w ktorym samym iest zbawienie/ iest powsechny.

Czwarte: *Extra Ecclesiam Catholicam quae sola est vera Ecclesia Christi, Salus non est.* Oprocz Koscyotá powsechnego/ ktory sam tylko prawym iest Koscyotem Krysthusowym/ nye máś nigdzyey zbawienia.

Pyate: *Patres et Doctores Ecclesiae Catholicae & huius ipsius Ecclesiae personam gerunt. Et in omnibus fidei controuersis audiendi sunt.* Oyczowie y Doktorowie Kosciotá powsechnego/ y tegoż tho Kosciotá osoba ná sóbye

2.

3.

4.

5.

194. Odpowiedź na

na sobye noszący w każdej o wierze gad
ce mamy ich słuchać.

6. Szostei: *Traditiones Ecclesie sunt tenen-*
da. Tradycie Kościoła powszechnego
mamy trzymać.

7. Syodme: *Ecclesie Catholice Pastor est*
Apostolus Petrus, Episcopus Romanus, vna-
cum suis successoribus legitimis, ab omnibus
Christianis audiendus. Kościoła powsze-
chnego Pasterz jest Piotr Apostoł/ Bi-
skup Rzymski/ s swemi wspolet na-
miastkami porzadnemi/ ktorego wszy-
tko Krześcijaństwo winno słuchać.

Et hoc est quod volebamus: Tegoć mu by-
ło potrzeba temu Goncowi. Przetoż
tak długo około plotą nie chodząc na-
lepiej było ścięzże zarazem powie-
dzie: Jż to jest początek y grunt wiary
wafsey/ Papieża słuchać/ y iego trady-
ciji przestrzegać. A ktho Papieża nie
słucha/ już w Kościele powszechnym
nie jest/ y zbawion być nie może.

Obaczże tho pilnie moi miły Bracye
Krześcijański/ iaką to śmiałość tych lu-
dzi/ że takowe propozicje śmiecia Prin-
cipia ni słowā Bożego nazywają/ a to
wszystkie

195. Dowody K. S.

wszystkiemu światu iawnie podawać/
co sie nie tylko s pismem Bożym zgo-
dzić nie może/ ale y oni wszyscy Dokto-
rowie stąrzy nie wiedzyeli ani pisali o
tych Principiach takowych/ dopi ro ie
sobie Jch M. theraż nowo stworzyli
dla vmocnienia stholicy Rzymskiej.

Pierwey tedy niż z osobną przeciw każ-
demu odpowiadając bede/ polożę thych
Principiow polożonych/ między sobą
wielką niezgodę y niepewność a con-
tradikcia. Abowym Principia są tak iā
sie propozicje/ że hnet każdy na nie po-
zwolić musi. Lecz ty propozicje nie są
iāsne/ y owšem sobye sprzeciwne/
Ergo nye mogą być Principiami pra-
wodziwienāzwane.

Maior pewna jest. Bo te definicja sam
ksiądz polożył z Arystotelesa.

Minorem dowodzę tak. Jż ty dwie pro-
pozicje są sobie sprzeciwne. *Subcomraria.*

Extra Ecclesiam non est Salus.

Extra Ecclesiam Catholicam non est Salus.

Jedną tu s tych zostać musi/ albo gene-
ralitas, albo specificatio. Nam specificatio
derogat generalitati. Przetoż musi ten Go-
niec swe

prze-
wność
principt
ow Ksie
zych.

196. Odpowiedź na

niec swe Principium zmażać/ gdzye napi-
sał: Oprocz Kościoła zbawienia nie
ma. Bo może być oprocz takiego
bo owakiego Kościoła zbawienie. Ale
oprocz powszechnego nie może być zbawie-
nie. Co aby lepiej zrozumiał dam
ten przykład: Może być oprocz Kościo-
ła Jerozolimskiego y oprocz Rzymskie-
go Kościoła zbawienie/ ale oprocz po-
wszechnego być nie może.

Mógł się być tego też Goniec iście w
szkole z Arystotelesa swego (którym do-
wodzi) wybornie nauczyć: że *generalis
propositio et specificata sunt sibi contraria.*

Przetoż iedne musieć zmażać teraz a
pochwili wszytki: abowiem y w tych
dwu proposiciach także wielka sprze-
ciwność. Kościoł Chrystusow iest po-
wszechny/ to iest wszytki ludzie Krze-
ści. Insi są Kościołem powszechnym.

A Kościoł powszechny są Cykwy y
Doktorowie tylko. Także y tu się dwye
pospół ścierpieć nie mogą: Bog a słu-
chac mamy samego wrzeciąch zbawie-
niennych/ a Tradicij y ustaw Kościoła-
nych oprocz pisma y rozkazania Bo-
żego słu-

domowy R. H. 197.

żego słuchac mamy. Item/ Ty dwie
Kościoła powszechnego słuchac ma-
my/ a Doktorow y Cykow tylko słu-
chac mamy.

A kiedy spytam ktorych Doktorow a
bo Cykow słuchac: Jesli wszytkich i
li niektorych tylko: iesli Hieronima
tylko a bo Augustina: Tu mi ten Go-
niec nic nie odpowieną to/ sam niewie-
szym przyiechał/ lata swe rzeczy iako
może y tu y owdzye postulat ty mi-
te Cyce rozbierac y ciwierciac/ a y z
Cyce sie nie zgadzaiac barzo/ iako cho-
bnet sie pokaze. Groż macie pewne a i
sne Principia Theologica. A naost
tu wiecdopiro tam nawiet y wiel-
ki rosterk tych Rzeszych Principiow sie
pokazuje. A prawie iedno ostatnie iest
iako lako me/ że wszytki inse pozarw-
samo na placu zostawa: *Si finis bonus
laudabile totum.* Przetoż ten Goniec co
namocnieysze Principium polozył na-
wet. *Episcopus Romanus, ab omnibus Chri-
stianis audiendus.* Biskupa Rzymskiego
wszyscy Krześciane słuchac powinni
to iest/ y Kościoł powszechny y wszyscy
Doktor

198. Odpowiedź na

Doktorowie y Gycowye/ już się tham
nikt nie umknie: Wszyscy muszą być
pod obediencją swej Głowy Wł
niego Krystusowego: A on cokolwiek
rozkazuje tak będzie/ dalej nie pro
tay. Potożmyś ty wszyscy Księ
Principia trochę porządkiem swoim
dla lepszego obaczenia.

2. Oprocz Kościoła nie masz zbawie
nia.

3. Ten Kościół jest powszechny.

4. Oprocz Powszechnego Kościoła
nie masz zbawienia.

5. Thego Kościoła powszechnego per
sone noszą na sobie Gycowye y Do
ktorowye.

6. W tych Tradycjach powinien każdy
chcieć być zbawion być chce.

Radbyś ale niewiem których/ po
wiedź mi kłose mity/ jeśli wszystkich w
wszystkim słuchać mamy: Ocho masz
Specyfikacja.

7. Biskup Rzymski powinien
zdy słuchać/ kto zbawion być chce.

Czwarte pojąto wtore/ a piąte y szó
ste pojąto zaś czwarthe/ a siódme
wet pol

199. Dowody K. S.

wet potknęto wszystkie całości/ odrzuci
wszystkie naprzód pismo S. na stronie/ i
to niepewne a trudne: potym y Kościół
precz/ y powszechny Kościół na stronie/
y Doktorowye z Gycami na zad/ nam
ultimum derogat prioribus. Każdy Krześc
nin powinien Papieża słuchać/ nie su
kaiac ani pisma S. ani Doktorow/ bo
to nie nasz rozsadek. Ale czemuż nas
tak długa legenda zabawił Góncze mi
ty/ licząc siedm Principia za jedno?
Gdyż się tho żadna miara s prawdą
liczby zgodzić nie może: bo albo siedm/
albo jedno/ albo nie jedno. Ale już po
rządkiem a trochę na każde z osobną
odpowiadać bede za pomocą mego
Boga.

1. Extra Ecclesiam non est Salus.
Ta Propozycja nie może być Principium
Theologicum. Strych przyczyn.

Naprzód i tymi terminami per expres
sum nie jest w piśmie S. potożna: A
Principia (co y sam Ksiądz zeznał) sa
od Boga samego w piśmie S. pod
ne fol. 15. Item/ Jś nie jest iasna/ ale
owsem ma w sobie equivocationis falla
ciam, to

200. **Odpowiedź na**
 ciam, to iest/ watpliwosc y osukanyet
 Abowiem cho slowko Ecclesia roznym
 smyslem kladye sie w pismie S. est Ec-
 clesia Catholica, Sunt Ecclesie particulares.
 Est Ecclesia Vocatorum. Est Ecclesia Electro-
 rum. Est Ecclesia Caelstis iam triumphans.
 Est Ecclesia in terris adhuc militans. To iest
 Mamy pismo o Kosciiele powsze-
 chnym/ y o Koscielen po czastkach
 Swiatá bedacych/ iako o Kosciiele E-
 pheskim/ Rzymskim/ Laodicenckim/
 etc. Jest Kosciol wezwanych wszy-
 stkich ludzi Krzescianskich/ Jest Kos-
 ciol thylko wybranych/ Jest Kosciol
 Niebieski inż triumphuiacy/ Jest tu na
 ziemi Kosciol boiuiacy. Przetoż tá Pro-
 posicia thego Gonczá iż ia indefinite á
 watpliwie potozyt/ nie moze byc Principi-
 um, ani iest godná tego przezwistá: á
 co wiecye/ y s prawda pisma S. zgo-
 dzic sie nye moze. Abowiem wiemy do-
 brze/ że o Kosciiele Rzymskim ksiadz mo-
 wi/ chociaż thát kray á zarazem nye
 smyal powyedzyec/ Jż oprocz Kosciola
 Rzymskiego nie máś zbawienia. Jest
 thedy zbawienie pewne po wszytkim
 swiecyel

201. **domody K. S.**
 swiecyel/ wszytkim wierzacym w Kry-
 stusa/ oprocz Kosciola Rzymskiego/ iá-
 ko byto pewne zbawienie wszytkim ná-
 sladownikom Krystusowym/ oprocz
 Kosciola onego Jerozolimskiego/ y o-
 procz oney zwirzchnosci obludney Sá-
 rizeusow. A tego poświadza Piotr s.
 Actar: 10. Huic omnes Propheta testimonium
 perhibent. Jż wszytscy byora odpuscies
 nie grzechow/ przez Imye Krystusa
 Pána/ ktorzy iedno wierza wén. A tam
 że Cornelius on poganin ze wszytkim
 domem swoim/ pirwey wzyat Suchá
 S. y vpominek zbawienia perony/ á ni-
 żeli przez Krzest do Kosciola powsze-
 chnego Krzescianskiego byl wsze-
 pyony/ etc.

Jeszcze tá tym Goncem ták ide.
 Jesli oprocz Kosciola Rzymskiego zbá-
 wienia nie máś/ tedy naprzod oni wsi-
 scy ludzye wierzacy zá Krystusa Pána/
 po thym Aposthotowie y zwolennicy
 wszytscy/ y wszytek lud Krzescianski zá
 Apostotow potepiony byc musi/ bo ie-
 sce na ten czas Kosciola Rzymskiego y
 Papieża nie byto. Ależkolwiek byto tro-
 chá ludu

202. **Odpowyeđ ná**
 chá ludu Krześciáńskiego w Rzymie/
 iáko y w inszych mieſciech pogańskich.
 Allenie báwiaz sie proſno podźmy do
 iego dowodow. A to naprzod przecia
 wko niemu s swoich Principiow Ar
 gumenty y Conſequeńciámi/ dowodzi
 przeciwko porzadkowi y zachowáníu
 wſhytkich náuk/ y przeciwko ſwoiey
 właſney definiciey ktora położył fol. 12
 Abowiem Principium ma the wła
 ſność y pewność w ſobie/ iſ każdy ná
 nie zezwolić muſi/ kto iedno náuki o
 ney náſláduie. Przetoż nie potrzebuia
 dowodow żadnych principia: owſem
 z nich dowody wſelákie bywáia w o
 nych náukach bieráne y czynyone. A
 ták ſam ſie ten Góńiec nieborak iáwo
 nie wydawa/ iſ nie s pewnemi Princi
 piámi/ ále z zmyſlonemi nowemi fábu
 bulámi przybieżał/ kthorym potrzebá
 dziwnych kreczonych á poſywaných
 dowodow y wywodow. Ale to wſy
 kto tháł mocno bedzye iáko powroz s
 piaſtku wtreczony. Sluchaymyſ Ar
 gumentu iego: Gdzye kolwiek nye
 máſ prawdy/ y Duchá S. y táſti Bo
 ſey/ y ży

dowody K. S. 203.
 ſey/ y żywota y pokoju/ y Pána Kryſtu
 ſowych członkow/ y cyátá oblubyńce
 iego/ táń żadnym obyczáiem nie mo
 że być zbáwienie. Oprocz koſcyolá iſ te
 go wſhytkiego nie máſ: Przetoż oprocz
 koſciolá nie moze być zbáwienie.
 Minorem dowodzi obietnicza Páńſka/
 Iſ Duchá prawdy koſciolowi ſwoie
 mu obiecał. Item/ 1. Tim. 3. 1. Corint.
 12. Ephe. 2. Gdzie Páwel ſwiety wſpo
 mina rozliczne dáry Duchá S. w ko
 ſcyele Bożym. Item/ Cantica Canticorum,
 ſkąd dowodzi/ Iſ koſciol ieſt oblubiń
 ca Kryſtuſowa y małżonka iego.
 Ná co mu ia odpowiadám po proſtu
 á prawdziwie: Ze temu Góńcowi nye
 trzeba ſie długo meczyć/ ieſli the ſwoie
 Propoſicia o koſciele Kryſtuſowym
 prawdziwym/ tho ieſt o żywych á wy
 bránych członkach iego rozumye. Abo
 wiem ten koſcyol ieſt cyátém Kryſtu
 ſowym y oblubińcza iego prawdzi
 wie/ y żaden zbáwion być nie moze/ kto
 ducha Kryſtuſowego nie ma y ſpoles
 cinoſci dárów iego. Lecz ieſli tho
 rozumie o Rzymſkim koſciele/ tedy Con
 ſequentia

204. Odpowiedź na

sequentia nulla w tym Argumencie. *Scopae dissolutae.* Iako Ireneus powiada o Heretykach/powrozy s piastu: Ale bowiem iasna iesth rzecz iako skonczel nie tylko w pisimye S. Ale w wszytkich Doktorow/ je oprocz Kosciola Rzymskiego/byly zarwse inie Koscioly Krzesćianskie/ czaſtki prawdziwe Kosciola powszechnego. Piſe Jan S. o Kosciolach swietych w Greciey/ piſe Luſas S. o Kosciolach w Jeruzalem y w Antyochiey. A thy wszytki Koscioly nie byly pod poſtuſenſthwem Kosciola y Biskupa Rzymſkiego. A co wiecey oprocz tych wszytkich Kosciolow mianowanich/ y oprocz Rzymſkiego byla w inſzych Kosciolach po wszytkich narodziech y prawda y Duch Swiety/ y takſa Boża/byly prawdziwe żywe członki ciata Chrystuſowego/ przez wiare y waznim zlaczone/ y iemu za cysſzho pánnepoſlubione/ iako pawel S. do Korintoſow piſe. Przechodź byto y pewne zbawienie ich przez Chrystuſa/ oprocz Rzymſkiego Regimentu y Kosciola. Podziſnyſz daley s tym Goniacem: Do

2. Cor. 11.

Dowody K. H. 205.

cem: Dowodzi ieſcie tego Principium Ireneuſem Doktorem y Biskupem ſtarym: O co inſzem piſem pokazat iſ to opacina ſprawa/ Poczathkow ſlowa Bozego chciec piſmem Doktorow wsztim dowodziec/ y ſam ſie thu s ſobą ten Goniec nie zgadza/ bo ſobie do takowego dowodu droge zawart. Jezdnak y do ſtarych doktorow poydzyemy za nim. A pokazę ſtamtad/ je oni wszyſcy ſtharzy doktorowie nie potkaldali ſobie zadnego inſzego Principium oprocz ſlowa Bozego. A thy mieyſca wszytki ktore tu ten Goniec truncatim a teſo przywodzi/ ſwiadcza nam o Kosciolach powszechnym na nauce Apoltoſkiey zbudowanym/ nie o rich lartwach Rzymſkich y Tytulech bezrzecznych: O czym wszytki *antiquitas* nigdy nie myſlila/ nie thylko jeby o tym co piſac mieli. Stuchaymyſz Ireneuſa całego y zupełnego co on o thym iedynym Principium piſma S. rozumiat/ y o iakim Kosciolach piſal. Na poczattu kſiag piſwſzych Bap: 1. Zadaſta to onym Heretykom Iſs piastu powrozy krecza/ wymyſlajac ſoby

206. **Odpowyeđ ná**
 iac sobie tákowe wywody ktorich w pi-
 smie s. nie máš. *Tale illorum argumentum*
quod neq. Prophetæ prædicauerunt, neq. Domi-
nus docuit, neq. Apostoli tradiderunt, glorian-
tur abundantius cognovisse de iis quæ non sunt
scripta &c. Widziš do iákiego Principi-
 um ten stáry Theolog ciagnie/ powiá-
 da: Ji tákowych wywodow áni Pro-
 rocy opowiedzeli/ áni Pan Krysthus
 náuczył/ áni Aposthotowie podáli/ y
 przyczyne bledow á sêkt miánuie iž sie
 chlubili obfietá wiadomošcya náđ pi-
 smo S. Lecž tákowe wšytki wywody
 oprocz pišmá názywa powrozámí s
 piaštu kreconemi *de harena reficulas neſte*
re adſectantes &c. W thychže kšiegach
 Káp: 19. *Tenemus regulam veritatis. Quia*
ſit vnus Deus omnipotens quemadmodum ſcri-
ptura dicit. Thrymamy (powiáda)
 ſinur ábo regule prawdy/ iž tylko ieſt
 ieden Pan Bog Wſzechmogacy/ ták iá
 ko pišmo mowi.

Libr: 2. Capit. 43. O homo neq. enim ſem-
per coexiſtabas Deo &c. Sed nunc ſenſim di-
ſcis à verbo, diſpoſitiones Dei qui te fecit.
 Chcac pohámowác ten S. Doktor do
 myſty ludž

207. Dowody K. S.
 myſty ludžkie w rzeczach Boſkich/ czy-
 ni to powažne nápomínánie do wšy-
 tkich w obec: Ožłowieczenie byteš od
 poçátku z Bogiem/ ále teraz ſie powo-
 li wçyſz od ſłowá iego/ ſpraw y zrza-
 dzenia Boſkiego/ ktorzy cye ſtworzył/
Ordinem ergo ſerua tua ſcientia. Záchoway
 tedy porzadek twej wiadomoſci y ná-
 uki/ to ieſt/ áby ſie nie domyſlał mimo
 te Regule prawdy pišmá S. y áby ſie
 nie chciał wçyć gðzye indziej ſpraw
 Boſkich iedno od ſłowá Božego.

Libr: 2. Capit. 16. Do thegož iedynego
 principium do pišmá S. przywodzi
 ony wšytki Heretyki/ y te przyczyne da-
 wa ich bledow/ niewiádomoſć pišmá
 S. y dla thego prawdy ſie náuczyć nie
 mogli. *Si autem ſcripturas cognoviſſent, & à*
veritate docti eſſent, ſcirent vtiq. &c.

Támže Capit. 46. Zábiegáiac złym
 á przewrotnym ludžom/ ktorzy piš-
 mo S. trudnym á watpliwym názy-
 wáli/ powiáda ty ſłowá. *Vniuerſa ſcri-*
ptura Prophetica & Euangelica in aperto &
ſine ambiguitate, & ab omnibus ſimiliter audi-
ri poſſunt. To ieſt wšytki pišmá Proro-
 ckie y E-

niewiá-
 domoſć
 pišmá
 przyczy-
 ná bled-
 ow.

208. Odpowiedź na

ekie y Ewangelickie iásne y bez wątpli-
wości/ y iednako od wszytkich mogó-
być słuchane etc.

Jeszcze ten S. Doktor mimo pismo
S. nie kaze sie nam niepytać/ á Bogu
to zostawić czego nam nie oznaymio-
no w pismy: Cap. 47. Lib. 2. *Quoniam*
mundus hic factus est, scriptura nos docent.
Quid autem ante hoc Deus sit operatus, nulla
scriptura manifestat: Subiacet ergo hac respon-
sio Deo. Ji swiat ten stworzón jest pi-
smá nas náuczajá: Ale czo Bog przed
tym czynił/ żadnego pismá o tym nyc
máš: Przetoż tá odpowiedź samemu
Bogu podleglá.

Capit. 49. *Dicimus ex scripturis principa-*
tum tenere supra omnia Deum, vnde autem e-
misit eam, neq. scriptura aliqua exposuit, neq.
nos oportet etc. Náuczyliśmy sie s pismá
iż Bog trzyma przodek nád wszytkimi
rzeczomá: Ale skądby myał one wypu-
ścić/ tego nam żadne pismo nie wyto-
żyło/ áni też nam pochrzebá domyslać
sie wiecey. A concluduiac księgi wro-
re ták nápisal: *Dictis nostris consonat præ-*
dicatio Apostolorum & Domini Magisterium,
et Pro-

dowody K. S. 209.

& *Prophetarum annuntiatio & Apostolorum*
dictatio. Spowieścya násza zgadza sie
opowiedanie Apostholskie/ y náuka
Pániska y Proroctkie oznaymienicy A-
postolskie podanie.

Ochoż masz Principium náše iedno pewne
tylko á pewne/ do ktorego przymodzi princip-
um. ten Doktor wszytki pismá swoje. A iż
by wątpliwości iákiey o tym nie miał/
dokłáda tego támiż známiennicy/ je to
wszytko czego Pan náuczał y czo Apo-
stotowie podáli/ nalepiey y napewniej
s pismá S. może być poznano. *Ipsis*
scripturis, multo manifestius hoc ipsum & cla-
rius prædicantibus. Pewne tedy lice ká-
dy ná sie wydawa/ iż prawdziwym
Arzesćianinem nie iest/ ktokolwiek o-
procz pismá S. infa pewnośc sóbye
náuki zbáwienney potłáda: Słuchay
Góńcie miły ieszcze tego swego Gycá y
Doktora przeciwko wam takowy de-
tret czyniacego. *Heretici cum ex scripturis*
arguuntur, in accusationem vertuntur ipsarum
scripturarum, quia variè sint dictæ, & quia
non possit ex his inueniri veritas, ab his qui ne-
sciant traditionem, non enim per literas tradi-
tam il-

tam illam, sed per viam vocem. Herety-
kowie gdy s pismá bywáia zwoycie-
ni/ obráczáia sie do skarg náprzeciwko
pismu powiádaiać/ iż rozne sá pismá y
nye moze z nich prawdy sie dowiedziec
ten ktoryby nie wiedzyat Trádicij. A
bowiem nie ná písmie iest podáne/ ále
przez żywy głos etc. A coż inszego czy-
niye/ iedno że od principium pismá
S. vcielácy sie do inszych kóscielnych
y Papiestich Trádycij.

Co do
któro-
wye
przez
trádicja
rozumie
li.

Leż oni Doktorowie stárzy nieco
inszego Trádicja Apostolska rozumie-
li/ iedno wiáre Krześciańska powse-
chna/ pírwey żywym głosem/ á potym
ná písmie wśystkiemu swiátu podá-
na: Sluchay tegoż Ireneusa Lib. 3.
Capit. 1. Nie przez inſe (powiáda)
wzyelismy zrzádenie zbáwienia náſe-
go *dispositionem Salutis*, iedno przez thy
przez ktore Ewángelia przyſlá do náſ
ktora to Ewángelia pírwey opowiá-
dáli/ á pothym zá wola Boża ná pí-
smie nam zostáwili y podáli. *In scri-
pturis nobis tradiderunt fundamentum & co-
lumnas fidei nostra futurum: Aby th po-*
dánye ich

dánye ich álbo trádicia ná písmie bylá
fundamentem y filarem wiáry náſzej.
*Item cap. 3. Hunc patrem Domini nostri Ie-
su Christi ex ipsa scriptura discere possunt, &
Apostolicam Ecclesia traditionem intelligere.*
*Item, Plenissima ostensio hac est: vnam & e-
andem fidem vivificatricem esse, quae in Eccle-
sia ab Apostolis usque nunc sit conservata &
tradita in veritate. Tho iest. Tego Bogá
Oycá Pána náſzego Jezusa Krystusa
s pismá ſamego náuczyć sie moga/ y
wyzrozumiec Apostolska Kósciotowi
trádicja. Widziſ brácie miły/ że y trá-
dicie y Kósciot do pismá swiethego y
wiáre zbáwienna przywieszowali oni
stárzy Doktorowie. Bo powiáda/ że
to pewny dowod/ iż iedná thylko iesth
wiárá obżywiáca/ ktora w Kóscie-
le od Apostolow podána y zachowá-
na iest prawdziwie aż do tych czasów.
Sluchaymyſ ieszcze co nam o Kóscie-
le powie ten Apostolski máj lib. 1. ca. 2.
*Ecclesia per uniuersum orbem usque ad fines
terrae seminata, & ab Apostolis & a discipulis
eorum accepit eam si dem quae est in vñ Deū.*
Kósciot po wśitkim swiecie aż do grá-
nic zje-*

212. **Odpowyeď ná**
 nieziemie rozsiány/ y od Apostotow y
 od wezniow ich wziat te wiare ktorá
 jest w iednego Boga. *Hanc pradicatio-*
nem et hanc fidem diligenter custodit. Tego
 przepowiadania y nauki Apostolskiej
 y they wiary pilnie strzeże Kosciol po
 wszytkim swiecie/ iakoby iedne wstá
 máiac. Pátrze pilnie Góncje mily/
 á weź sie od stárych Doktorow/ je Ko
 sciol Boży jest wśedzie/ y moze byc o
 procz Rzymskiego. Ktemu je ten Ko
 sciol ná náuce Apostolskiej jest zbud
 wány/ nie ták iako wy opácznie budo
 wác chcecie ná Tytulech Koscielnych y
 lárwách wiare zbáwienna gruntuiać.
 Sluchayje ieszcze dálej. *Apostoli quasi*
in depositarium diues contulerunt omnia ple-
nissimè quae sunt veritatis. Apostotowie
 złożyli do Kosciola powszechnego iá
 ko do iákiej bogárey spijárnie/ wszyt
 ko zupełnie co prawdzie należy.
 A coż to złożyli tákowego? Powyeds
 itam Bistupie zacny. *Euangelium quod*
quidem tunc praconiauerunt, postea vero in
scriptis tradiderunt. Ewángelia (powie
 da) złożyli Apostotowie do Kosciola
 ktorá

Kosciol
 prawdzi
 wy wśe
 dy byc
 moze.

213. dowody R. S.
 ktora pirowey żywym glossem opowia
 dali/ á pothym ná piśmie zostawili y
 podáli zá fundáment wiary násey.
 Otoż masz w tym Kosciele tho iedyne
 principium stowá Bożego/ pismo A
 postolskie/ Ewángelia swieta/ ktorá
 nazywa Jreneus napoiem żywotá/ y napoy
 moriták: ktokolwiek chce moze ná żywotá.
 poy żywotá wziac w Kosciele Powsze
 chnym. Moze thedy każdy z nas do
 siadz tego napoiu żywotá oprocz wá
 szych Rzymskich smrodliwych cistern.
 Bo ten Kosciol powszechny ná náuc
 ce Apostolskiej vgruntowány/ jest we
 scie do żywotá *vita introitus, reliqui omnes*
fures sunt et latrones, wśyscy inśy/ iakoż
sie kolwiek zowa/ sa złodzieie y zdray
cy/ ktorzykolwiek nie zachowuia pos
dania nauki Apostolskiej. Przetoż
 tym zámyka Jreneus: Strzedz sie ma
 my tych wszytkich tákowych/ á milt
 wác y s chucia przyjmowác podána
 prawde diligere et apprehendere veritatis
 traditionem. A ktorá to tradicia praw
 dy? *Pradicationem Ecclesiae vndiq, constan-*
tem et aequaliter perseverantem, testimonium
 habent.

Bezswia
 dectwa
 proroka
 tiego y
 Apostola
 siego
 wszytchy
 sa zlos
 dzicie a
 zdraycy.

214. **Odpowyeź na**
habentem à Prophetis & ab Apostolis. **Clauz**
 ká y opowiadanie w Kościele Powse
 chnym/ státecznie y zgodnie trwáiac/
 máiac świadectwo od Prorołow y od
 Apostołow. Przetoż bez tego świáde
 ctwá Prorockiego y Apostolskiego sa
 wszyscy złodzieie á zdraycy. Abowiem
 w Kościele położył Bog Apostoły/
 Proroki/ Doktory y wszytkę inšá sprá
 we Duchá swietego/ ktorého nie mo
 ga być uczestnikami ktorzy nie ida do
 Kościoła: *Sed semetipsos fraudant à vita*
per sententiam malam & operationem pessi
mam, ále sami siebie pozbawiaia żywo
 tá przez złe mniémánie y złośliwe po
 stepki. A stąd náucz sie Gońcie mi
 ty tego/ iż wiáre prawdziwą zláczył tu
 Ireneus s Kościołem/ y przetoż wszy
 scy ci w Kościele Apostolskim być nye
 moga/ ktorzy wiáry y náuki Aposto
 lskiej nie trzymáia. *Et e conuerso,* wszy
 scy tákowi sa w Kościele/ ktorzy wiá
 re Apostolská trzymáia/ chocia o Pa
 pieżu Rzym skim nic nie wiedza. Dla
 tegoż mówi: *Vbi Ecclesia ibi Spiritus: Et*
vbi Spiritus Dei ibi Ecclesia & omnis gratia
Spiritus

w Ko
 sciele A
 postols
 kim być
 niemoga
 ktorzy
 ich náu
 kę gár
 dzą.

215. Dowody K. 5.
Spiritus autem veritas. To iest/ Gdzie ko
 ściot prawdziwy/ táń iest y Duch S.
 A gdziekolwiek iest Duch Boży/ táń
 iesth Kościot y wszytká lástká: A Duch
 iestci prawdá. Niechcieyże tedy Goń
 cie mity tego swietego Doktorá nácie
 gáć ku swoim zmysłonym principia
 m á larwam Kościelnym bez rzeczył
 bo iáśnie iego stowá sa/ iáko on to wszy
 tko zlácza Kościot Powsechny s pras
 wda náuki Apostolskiej w piśmie S.
 podáney/ y thám dopiro pewne dáry
 Duchá S. być powiáda. Ná co my s
 chucia pozwalamy. Lecz te^o Ireneus
 nie nápisal/ áby oprocz stowá Bożego
 miáły być iákie inše principia w Ko
 sciele Bożym. Powszem pokazatem
 to dowodnie zupełnemi świadectwy
 iego/ że do pisma S. wszytkę Krześcia
 yáńską wiáre y podánie Apostolskie
 przywiezie. A tu stąd inž śnádnie
 kády pobaczyć bedzie mogli/ że Irenea
 us tey propoziciei *extra Ecclesiam non est*
salus nigdyey *absolutè* nye położył w
 swoich księgach. Ktemu/ iż tey propo
 ziciei nigdy nie miáł zá principium
 3 słowá

Gdzie sa
 dáry Du
 chá swie
 thego.

216. **Odpowiedz na**
 słowá Bożego. Bo wszędzie piśmo s.
 kładzie gruntem Kościoła powszech-
 nego. Item/ iż Kościół powszechny
 złącza z wiara Apostołów prawdzi-
 wa/ y do niego przywiezuie Kościół/ nie
 do Biskupa Rzymskiego/ albo do su-
 ccessey mieysca y stolice Rzymskney/
 ná co R. Herbest tego s. Doktorá prá-
 wie gwałtem/ nád wszytek synów iego
 náciaga.

Iż tey propozyciey v Ireneusá *absoluté*
 nie máś/ iest to rzecz iáwna. Czeray iá-
 go piśmá wszytki/ nie znaydziesz thám
 tych terminow/ á principium káżde-
 ma mieć terminy swoe iásne y niewat-
 pliwé/ iáko sam kładz te definicja ná
 początku położył. Powsem contrari-
 um twirdzi temu/ powiádájac: *Iż lu-
 dzye przed przysciem Pána Krysusa*
wym bywali zbáwyeni wzywaniem
Bogá iednego wszechmogacego. Inno-
catione omnipotentis etiam ante aduentum Do-
mini nostri saluabantur homines. A mowi
thám w obec o wszytkich narodziech:
Leć Kościół Boży nie był ná ten czas
iedno w iednym narodzie żydowskim
 Przetoż

Lib. 1.
 contra
 Hereses.

dowody K. 3. 217.

Przetoż podług świadectwa Ireneu-
 sowego może być zbáwyenie oprocz
 Kościoła.

Druga/ iż samo tylko piśmo S. prin-
 cipium wiary być pokłádał Ireneus/
 słowá to sameiego wyświádszają. A
 bowiem ná początku ksiąg piérwzych
 przeciw onym Heretikom/ ten dowód
 á fundáment kładzie: *Iż takowey ná-
 uki ani Prorocy opowiedzeli/ ani P.*
Krystus tak náuczał/ ani Apostoło-
wie podáli. Zá thym concluduie: Iż
powrozy s piasku plotha/ gdy wiecey
chca wiedzyeć niż nápisano: Gloriantur
cognouisse abundantius de iis qua non sunt scri-
pta. de harena resticulas neffere adfectantes.

Tákże cap. 19. lib. 1. piśmo S. Regula y
 finurem prawdziwym názywa: *Tene-*
mus regulam veritatis. quemadmodum scriptu-
ra dicit. A w księgach trzecich káp. j.
známienicie przeciwko wszytkim bles-
dom/ á nawiecey dzisiejszym Papieżni-
kom/ ktorzy nád piśmá chca mieć inise
principia wiary/ tak concluduie: Apo-
stołowie piérwey opowiadáli Ewán-
gelia/ á po thym zá wola Boża ná pis-

Oprocz
 Kościoła
 iá zbá-
 wienie
 być może

218. **Odpowiedź na**
 smie ia zoſthawili y podali/ aby była
 fundamentem y filarem wiári náſzey.
Euangelii in ſcripturis nobis tradiderunt fun-
damentum et columnam fidei noſtræ futurum.
 A thák moy mily R. Kánoniku/ ieſli
 Ireneusowi prawdziwie T. M. wiá-
 re dawafi/ z mázác muſiſi wſytki ſwo-
 ie zmyſlone principia/ ktore s piſmém
 ſwietym porównawafi. Ná oſtátku/
 wſytko to co Ireneus o Koſciele po-
 wſechnym mówi/ to nie wáſzey ſtoli-
 cy Rzymſkiej nie ſłuży. Abowiem iá-
 ſnie mówi Ireneus o wſytkich Krze-
 ſciáńſkich ludzyach/ y o wſytkich ná-
 rodzyech/ ktorzykolwiek wiáre w ied-
 nego Boga y w Kryſtuſá Syná iego
 trzymáia: *Eccleſia, inquit, per vniuerſum or-*
bem ſeminata, & ab Apoſtoliſ duodecim ac di-
ſcipuliſ illorum accepiť eam fidem quæ eſt in v-
num Deum & in vnum Ieſum Chriſtum &c.

Co wła- Hanc fidem diligenter cuſtodit quaſi vnam do-
ſnie podá- mum inhabitans. Libro primo capite 2. & 3.
niem A- They wiáry (powiáda) od Apoſto-
poſthola- tow wziethey przeſtrzega Koſciół po-
ſkim wſytkim ſwiecie rozſiani/ y zachowu-
zwác ma- jeia. Też wiáre názywa podániem A-
my. poſtolſkim

dowody K. 3. 119.
 poſtolſkim Koſciół: *Apoſtolicam Eccle-*
ſia traditionem. Libro 3. cap. 3.
 A przetoż (powiáda) że nam nie po-
 trzeba gózye indzyey ſukác prawdy.
 Bo do Koſciółá powſechnego złoży-
 li Apoſtolowie the wiárey náukę E-
 wáńgeliey S. ktora ná piſmie zoſthá-
 wili/ aby była fundamentem wiáry
 náſzey. Izali w Rzymie mam tey wiá-
 ry Apoſtolſkiej ſukác? Izali przy ied-
 nym Papięu á porządku y zwirzchno-
 ſci iego? Nie mówi thego Ireneus/ y
 o wſem powiáda/ że mo że káżdy s Ko-
 ſciółá powſechnego kcho iedno chce/
 wziác ſobyenapoy żywotá/ to ieſt náu-
 kę Ewáńgeliey ſ. w piſmie Apoſtolſkim
 záwárta. *Hæc eſt enim vita introitus. A-*
cjemus: Iſ p. Chriſtus ieſt drzwiami y
droga do żywotá wiecznego. Przetoż
inſy wſyſcy/ ktorzy nie tymi drzwiami
wchodza/ ztódzyeie ſa y totrowie/ kto-
rych ſie ſtrzedz mamy/ á z wielkã pil-
noſcia brác podánię prawdy/ diligere
& apprehendere veritatē traditionem. Abowiem
w Koſciele potóżył Pan Bog
Apoſtoly/ Proroki/ Doktorzy/ y wſytki
ſe inſa

Co ieſt
 napoy ży-
 wotá.

220. Odpowiedź na

Keinsa spráwe duchowna/ czego nyc
sa wcześniami którzy do Kościoła nie
przychodzą etc. A co to jest moy miły
stary Biskupie nie przychodzić do Ko-
ścioła? Izali to iż kto z Rzymskim Bi-
skupem nie przestawa? Stuchaymy
go moy miły K. Kanoniku oba/ a daj
my się na jego wyrok: *Effugientes si de
Ecclesia ne traducantur. Reuocantes vero Spi-
ritum ut non erudiantur. Non enim sunt fun-
dati super viam petram. To jest/ nie przy-*
chodzić do Kościoła/ wiary Aposto-
łów na piśmie zostawionej odbiegać
á Duchá Bożego odrzucać/ á nie dąć
się iemu nauczyć. Abowiem thakowi
nie sa vgruntowani na żywey opoce/
to jest na Pánie Kryśtusie. A przeto
sami siebie pozbawiają żywota wyś-
czego. A dla czegoż? Izali prze tho iż
sa extra ecclesiam Romanam? Stuchaymy
Ireneusa: Per sententiam malam et operati-
onem pessimam. Przez złe rozumienie o
wierze/ y przez złośliwe wcześnki.
Doznawaycieś się tedy moy miły K.
Kanoniku jeśli drzwiami wchodzicie
do Kościoła/ jeśli miłujecie prawdę
Apostol

To jest
nie przy-
chodzić
do Kofs-
cioła.

Dowody K. S. 221.

Apostolska/ jeśli dobie rozumienie ma-
cie o wierze Kościelney Apostolskiej
jeśliście proźni złych á niepobożnych
postępków/ á dopiero bedzyecie mogli
podług Ireneusa powiedzieć/ iśćcie
w Kościele. Abowiem gdzye Kościół
tám theż y Duch. A gdzyekolwiek yest
Duch Boży/ tám iest Kościół/ y wśys-
tki iáśná Boża/ á Duch iest prawda.
Vbi enim Ecclesia ibi et Spiritus, et vbi Spi-
ritus Dei, illic Ecclesia et omnis gratia, Spi-
ritus autem veritas etc. A ták iáśna rzecz
jest iáko stonice/ że się nigdy Ireneus
wi nie sniło o thym wáśym principis-
um wtorym/ żeby oprocz Rzymskies
go Kościoła/ kthorego głowa iest Pa-
pieś/ nie mogło być zbawienie.
Podźmyś do Cyprianá. Ten tákże iá-
ko y Ireneus nigdyey nie wspomina
o tym/ áby mimo piśmo s. miáło być
iákie inśe principium wiary/ y tey pro-
pozyciey tákże v niego nie máś iśtis ter-
minis verborum. A iż jego słowa K. Ka-
nonik przywodzi tákże przeciwko wła-
śnemu śny słowi jego/ półoże to tám
miejsce ścyrze/ ślad każdy obaczyć be-
dziem mogli

222. Odpowyeđz ná

dyem mogł/ że Cyprian S. nie o Rzym
 skim Kościele ani o prożnym tytule po
 zwirzchnim Kościoła powszechnego
 mówi/ ále o Kościele prawdziwym
 wiernych y wybranych Bożych/ ktory
 Kościół zbudowany jest ná Krystusa
 sie y ná náuce iego. Abowiem tak táż
 mowi: Jżaden ku zbáwieniu przyśc
 pli. Præl. nie może by nabárzyey posthpowal/
 Trařt. 3. ktory nie trzyma prawdy drogi zbá
 wienney: Nec ambulando proficiet ad salu
 tem, qui salutaris via non tenet veritatem &
 Abowiem iákożkolwiek sie kto Kościo
 łem chlubi/ iednák w cyemnoscyach
 chodza wszyscy takowi/ y potepyenie
 miásto zbáwienia/ rozpácz miásto ná
 dzyeie/ zdráde miásto wiáry/ Anikry
 stá pod imieniem Krystusowym táto
 wináuczáia/ ktoryz Krześcíanym sie zo
 wa/ z Ewángelia Krystusowa nie trzy
 máiac/ y zákonu iego nie zachowuiac/
 Christianos se vocant, cum Euangelio Christi
 & cum obseruatione eius & lege non stantes.
 Jeseje (powiáda) iż takowi kłamst
 wo podobne prawdzyeczynia/ á pras
 wde subtylnoscia swa zdradzáia. A to
 dla tego!

dowody K. H.

223.

dla tego/ iż Originatu prawdy nie trzy
 máia/ iż glowy swoiey nie szukaia/ iż
 mistrzá niebieskego náuki nie zácho
 wuiá: Hoc eo fit dilectissimi, dum ad veri
 tatis originem non reditur, nec caput queritur,
 nec magistri celestis doctrina seruatur.
 Játym infernie: Jż iedno ciáto sa wszy
 scy wierni/ ieden duch/ iedná nádzye
 iá powołánia nášego/ ieden Pan/ iez
 dná wiára/ ieden krześť/ ieden Bog/ ie
 den wrząd pástherški y nierozdzyelny/
 ktorego czástke káždy Biskup ábo pás
 sterz ma zupełnie: Cuius pars á singulis in
 solidum tenetur. Táż y Kościół Boży
 ieden jest/ y kthobykolwiek był odła
 szon od tego Kościoła/ iuz też od obiec
 anie Kościółowi dánych musi być od
 dalon: Ne habere potest Deum patrem, qui
 Ecclesiam non habet matrem: Boga myeć
 nie może oycem ten/ kthory Kościoła
 nie ma mátká. A o iákimże to Ko
 ściele mowiś Cyprianie swiery: Jżali
 o Rzymstkim: Stuchaymy go pilnie:
 Jedność the Kościoła Bożego w zá
 chowánii iednego zákonu/ iednej wiá
 ry y Ewángeliey być rozumie: Przetoż
 powiáda

224. **Odpowyeđ ná**
 powiáda/ iż kto tey iedności nie trzy-
 ma/ ten zákonu Bożego nie trzyma/
 nie trzyma wiary w Oycá y w Syná/
 żywotá y zbawienia nie trzyma: Ani
 może być s Kościołem złączony then/
 ktory od Ewányeliey bywa oddalony.

*Sermo. 5. Nec Ecclesia iungitur qui ab Euangelio sepa-
 de Lapsis ratur.*

Uiechay nitk nie rozumie żeby
 dobrzy s Kościołá mogli wynisć/ pśe-
 nice nie może wiátr pochwyćić etc.
*Nemo existimet bonos de Ecclesia posse disce-
 dere.* A ták rzecz iásna iest s Cyprianá/
 iż on te wszytki Kościołem powśechnym
 być rozumiał/ ktorzy iedne Ewányelia/
 iedne wiáre w Boga iedne go/ y iedne
 nádzicie żywotá wiecznego podług
 słowá Bożego zgodnie trzymáli/ y
 przeciwo tym piśe ktorzy the iedność
 náuki Krystusowej tárgáli/ á od dobrych
 y pobożnych Pásterzow/ bez potrzeby
 sie odlaczáli. Ale żeby ten swiety
 Meczennik o tytule Kościelnym ábo o
 Rzymstkiey powśechności co piśáć
 miał/ iásne sa iego listy ktore y prze-
 ciwo Rzymstkiemu Biskupowi piśá-
 sal/ y iáko mu nád sobą iurisdicciey
 dney nie

Dowody K. 5. 225.
 dney nie dopuśczáły Kościoły Afrykań-
 skie. O cžim iescze kłká słow iego przy-
 piśe/ iáko ten s. Meczennik náuke pra-
 wodziwa słowá Bożego s Kościołem
 w iedno złączal/ á bez niego Kościołá
 nigdy nie pokłádal/ czo to chytrze do-
 śc K. Kánonik chce wczynić w thym
 swoim Gońcu/ minawšy náuke po-
 rzadna o wszytkich Artykulech/ y pi-
 śmo S. znieważywszy/ iż chce samym
 Tytułem Kościelnym á iurisdiccia Pa-
 pieśka wszytkiego zbyć y dowieść. Ale
 słuchaymy Cyprianá/ ten syroce piśá-
 sac przeciwo onym biskupom co lek-
 komyślnie do communiey ludzycy wy-
 stepne przypuśczáli ták concluduyę:
*Contra Euangelii vigorem, cont. a Deum ac
 Dei legem irrita ac falsa pax, periculosa dan-
 tibus et nihil accipientibus profutura.* Prze-
 ciwo prawdziye Ewányeliey/ przecia-
 wo Bogu y Zakonowi iego/ nic nie
 waży ten pokoy fáłszywy/ y iest škodli-
 wy tym co dáia/ á tym nic nie poma-
 ga co bióra. Abowiem to porządna su-
 ccessia Biskupow ná wrzedzycy siedza-
 cych czynilá/ iż pokoy dawáli y do spo-
 łeczności

Kościół
 bez náu-
 ki słowá
 Bożego
 prawdzi-
 wego
 być nie
 może.

*Sermo. 5.
 de Lapsis*

Nieper-
ne á o-
myine
Princípium.

226. Odpowyeď ná
tecności przypuszczał wystepne: A cje
muż to fałsem zowie Cyprian S. J
przeciwko Ewangeliey / y przeciwko
Bogu y zakonowi iego.

Przetoy tey propozyciey swey K. Ká-
noniku s Cypriana dowieśc nigdy T.
M. nie moześ. Abowiem wsedzie Cy-
prian s. iáko wsyscy inszy / iednoź prin-
cipium kładzye Ewangelia y Zakon
Pánstki w piśmie S. záwarty / y do te-
go Kosciol przywiezuie. Ergo to wá-
śe principium iest nieperone / omylné /
y tu osutaniu tylko nie tu náuczeniu
położone / według świadectwa Cypry-
anowego. Abowiem Cyprian *specificé*
et *definité* mowi o Kosciele tym / ktory
trzyma prawde słowá Bożego y wiá-
re podług Ewangeliey Pánstkiej: A ten
Goniec kładzye swoy Kosciol ná wiel-
ka swawola y omylnosc *indefinité extra*
Ecclesiam, Ale trzeba byto dotożyć *extra*
quam et qualem Ecclesiam.

Podźmyś ieszcze do Augustyná / á Bo-
że day to by K. Kanonik seyrzená de-
krete iego przestác chciał. Abowiem
iásne sa świadectwa Doktorá tego / iż
iedno

Dowody K. K. 227.

iedno tylko principium kładł Krzesći-
ánstkeý wiary słowo Boże. A o tych
śeści kthore K. Kanonik položyl / nie
nie wiedzyal / ani ich principiámi ná-
zywat: y owsem w piśmie S. szukać
Kosciolá prawdziwego decernuie. *Contra E*
Nie słuchaymy (powiáda) thego co *pist. Petr.*
ty mowiś co ia mowie / ále słuchaymy *Cap. 3.*
co Pan mowi: Sa záiste kśiegi Páns-
kie / ná ktorich poważność obá sie zga-
dzamy / obá wierzymy / obá temu słus-
zimy / táme szukaemy Kosciolá.

Sunt certé libri Dominici et c. Ibi queramus
Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.

Támże kładzye ten dekrét: Niechce lu-
дьми dowody ále słowy Bożemi ko-
sciol wywieśc y pokázác. *Nolo humanis*
documentis sed diuinis oraculis Ecclesiam de-
monstrare. Jesli tedy Kosciol powśech-
ny podług Augustyná s. nie moze ślad
inad być pokazan prawdziwie / iedno
s piśmá S. iuż záiste to zá tym idzyel
że wsytki propozycie tego Goncá / kto
re o Kosciele Rzymstkim thozy musá
być s piśmá S. probowane y doświad-
czone / Przethoź principiámi być nye

p

moga!

Athory
ieſt pra
wdziwy
Koſciół.

228. Odpowyeď ná
moga/ áni ſie piſmu S. rownáia/ á
to to K. Herbeſt nieſtuſnie czyni. A
bowiem principium kaźde ma być táł
perone/ że dowodu żadnego nie potrze
buie/ ále z niego dowody bywáia bie
ráne. A co ſie dotyczy tey watpliwey
á podeyrzáney propozyciey *Extra Ec
cleſiam non eſt ſalus*, nie dowiedzye tego
K. Rádonik nigdy z Auguſtyną/ áby
to thát *indefinite* twirdzić miał: Abo
wiem dekláruie ſie Auguſtyń wſedzie
że o Koſciele powszechnym mówi/ y o
tákowym Koſciele który ieſt prawdzi
wie ciálem Kryſtuſowym/ który po
dlug piſmá ſ. wiáre powszechna trzyma.
A ieſeje miánowicie przeciwo
Arrianom piſe/ ktorzy wiáre powsze
chna o Bogu y Synu iego przeſládo
wali y hánbili. Przetoż z Auguſtynem
zgadzamy ſie/ że kaźdy tákowy Ekhory
nie ieſt Ekhonkiem P. Kryſtuſowym/
ktory nie podlug piſmá ſwietego wie
rzy/ w Koſciele nie ieſt. A kto nie wie
rzy ſłowu Bożemu/ iuż oſadzony ieſt/
y zbáwienia mieć nie moze. Ale thei
mili Goniecniech ſie wróci ná zad od
Auguſty

principia K. S. 229.
Auguſtyńa ieſli nie chce wrácić: ábo
wiem tey ſwoiey tatániny by namniej
z Auguſtyńa S. niedowiedzye/ żeby o
procz Koſciółá niewiedzyeć iákiego/
wlecdopiro oprocz tego ktorego gło
wa y powszechnym páſterzem ieſt Pa
pież/ y w którym Papież ſtánowi wiá
re/ nie było zbáwienia. Uigdy oni S. S piſmá
Doktorowie ſtárzi do ludzkich perſon
wiáry powszechney nie przywiezowá
li/ y owſem y Biſkupow Rzymſkich y
przednieyſzych przed ſobá Doktorow/
y Koſciółá prawdzivego/ ſ piſmá S. S
tylko doſwiadſáli y probowali.
Przetoż nie dziwuſy ſie T. M. temu K.
Rádoniku miły/ iżem thego wáſzego
zmyſlonego principium zámilczá/ á
bowiem nie náyduie nic inſzego y dziś
niewiem/ iedno o thym iednym
principium/ o piſmie ſwietym/ ktore
go nam y Pan Kryſtuſ ſam przeſtrze
gáć pilnie roſkázuie y wſyſcy Doktor
owie. A iż naſ táł niekrzeſciánſkyye
ten Goniec ſácuie/ iáko byſiny powa
żnoſć y zacnoſć Koſciółá powszech
nego niſeżyć mieli/ nie potáże ſie to we
p 2 wſytkim

S piſmá
ſwiete
go Koſ
ciółá
prawdz
wego do
ſwiad
ſáć ma
my.

Tytuły
y klenos-
ty Kościo-
ła po-
wszechne
go.

wszystkim piśnaniu moim: Jasnienie wy-
znawamy w Kredzye Apostolskim ie-
den święty Powołeczny Kościół Krze-
ściński/ y wszystkie tytuły jego/ że jest ci-
tęm Chrystusowym/ obłubienica jego/
y filarem prawdy: y wszystkie kłeynochy
jemu od Pána Chrystusa przydane/ że
w nim jest świętych spólne obczowa-
nie/ w nim grzechow odpuszczenie y ży-
wot wieczny: Ale ten Kościół ną fun-
damentcy Prorockim y Apostolskim
zbudowany być powiadamy/ tho jest
nā Chrystusie Panie o kłhorym piśmo
Prorockye y Apostolskye świadectwo
nam daie: nā co wszyscy stārzy Dokto-
rowye z nami się zgadzāya. Lecz then
Goniec niewie sam iaki Kościół budus-
ie/ kłhory oprócz słowa Bożego y pi-
smā S. mieć chce/ ā dla tegoż zmyśla
sobie inſe principia/ równayacz ie do
piśmā S. ā dziwnie swerzećy lataiać/
śuka dopiro tym swoim principiom
dowodow iakichkolwiek/ zapomniā-
wszy swey właſney definiciei de princi-
piis/ że ich terminy iāsne y niewatpliwie
być mają.

Nā ostā-
z

Nā ostātek sam przeciwko sobie con-
cludue to wtore principium tymi sto-
wy: [Szukaymy dāley tego/ kłhoryby
to/ w kłhorym samym tylko jest zbāwie-
nie/ miał być Kościół. fol. 21.] Ale co-
ci się dzyeie moy mily Prodrómie: do-
piro śukać tego Kościoła chceś/ piŗwey
tāk śmieie o nim powiedzyawſzy/ że o-
procz Kościoła zbāwienia nie mās. A
co wiecey/ nāzwales the propozycja
swoie Principium Theologicum. Lecz prin-
cipium y kāzda prawdziwa powieść/
ma być iāsnie wyrażona y niewatpli-
wie/ āby kāzdy wiedzyał o czym się mo-
wi. Przetoż piŗwey było potrzebā znā-
leść ten Kościół tākowy/ ā dopiro to o
nim twirdzić/ że oprócz tego ā tākowe
go Kościoła zbāwienia nie mās. Czego
iżes nie uczynił/ ā dopiro go chceś śu-
kać/ tedy to zā tym idzye/ że propo-
zia twoia/ nie tylko iſz principium nā-
zwanā być nie może/ āle ani determinā-
tē vera. Bo y sam niewieś/ ānis nam
tego opisać o iakim Kościele to attributū
miało się rozumieć/ dopiro tego śu-
kaś. A po kłhorym nie naydzyeś/ propo-
zicia two-
P 3

222. Odpowiedź na
zicia twoją determinatę prawdziwą ja-
dną miara być nie może.
Podzmyśl daley za nim.

A Trzecie K. Herbestowe
Principium Theologicum.

*Ecclesia extra quam salus non est, est Catholi-
ca.* Kościół oprócz kthorego samego
nie maś zbawienia/ iest powszechny.
Abowiem w inszym Kościele niht nie
może być zbawion/ iedno w tym kthory
iest opisany w stowie Bożym/ kthory
drogyemu Syna Bożego odkupowi
należy/ kthory samą rzecz nam wytkā-
dā/ y kthoremu Mistrzowie piśmā swie-
tego świadectwā dāia:
Kościół powszechny/ kthory z Greckie-
go Kātholickim zowiemy/ iest nam
iāśnie opisany w stowie Bożym/ y ten
sobie krowia swa naświetsza Pan Kry-
stus kupił/ y nā ten swym i oczymā pā-
trząmy/ y przy tym nākoniec Koścyel-
ni Sōktorowie stoia:
Ergo Wpowszechnym Kościele sām-
ym/ nie gdzie indzie/ iest zbawienie.

Odpowiedź nā to.

pāmieś

trzecie principi. 223.
pāmietać potrzebā Czytelniku miły/
o czym miedzy nami roznicā w tych
ksiąskach. Abowiem w pirowym pi-
saniu moim/ potożytem iedno thylko
principium wiāri Krześcianśkiej/ sto-
wo Boże/ w piśmie S. zāwarte. We-
dłkctorego y o Kościele/ y o wszytkich
Artykulech/ nāuki zbāwiennej mamy
doświadszāc. W czym iż K. Kānonik
swey stronie baczył być stāba obrone/
gdyby sie wszytki sprāwy y nabożeńs-
twa Rzymśkie/ podług napirwszego
podania Apostolskiego s piśmā ich e-
kāmminowāc y porāchowāc miāli: wy-
stāt tego swego Gōncā naprzod/ bu-
duiāc sobie inſze *principia Theologica*. mi-
mo stowo Boże/ ā iurisdicia y wła-
dze Papieża swiego równāiacz s pi-
śmem S. āby sie tāk dopiro mogli iā-
kōkolwiek obronić/ gdyż piśmem swie-
tym *aperto marte* rzecz swoye widzi być
strāconā. Nā wtore iego *princi-
pium* slyśkaś iūż dostātecznā odpo-
wiedź moie/ y nā tho trzecie dlugo sie
bāwić nie bedzye potrzebā: iedno sie
pirowey przypātrż pereności tych nos-
wych

234. **Odpowyeđz ną**
wych principiw Rzymſkich/ iáko o
tego ptoá chodza y kŕaſa/ á zarázem
ſwoey intenciey odkryć nie ſmieia/ by ſie
ludzye nie obaczyli. Abowiem gdyby
ten Goniec zarázem był prawde po
wiedzyał/ s czymgo poſtano/ niſtby
nie wierzył temu/ áby oprocz Koſciół
Rzymſkiego y poſtánowienia Papie
ſkiego zbáwienia być nie miało/ prze
toż po ſtopniach opák poſtepuie. Ab
wielm zarázem tho był miał powie
dzieć/ że oprocz Koſciół Powszechn
go nie máſ zbáwienia. Jáko tedy pi
rwoſa thá y tá propozicia principium
ſłowá Bożego názwaná być nie mo
że dla tego/ iſ terminy iey nie ſą ták iá
ſne/ áby káždy krzeſćciánin mogł y mu
ſiał ná nie przyzwolić/ ſkoroby ie wſty
ſał: iáko ná pirowſe principium/ kto
rem iá ſámo tylko być prawdziwe po
tożył/ muſi káždy y Papieſnik y Lute
ran (ták mowiac) káždy Heretyk y od
ſeżepieniec/ hnet wſtyſawſzy pozwo
lić/ iſ Boga ſłuchać cztowiek powi
nien gdi co roſkázuie/ y Bogu wierzyć
káždy winien/ gdy co obiecuie. Lecz o
tey pro

trzecie principi. 225.
tey propozyciey wielka watpliwosc y
sila wywodow byc musi/ czego y then
Goniec nieborak sam poswiadcza/ su
kajac y Doktorow poslednieyszych do
wodow y podpory temu swoicemu po
czatkowi. Lecz iesli ta propozycja po
czatkem wiary Krześcianskney iest y
byta/ tedy to wielkie *absurdum* czyni ten
Prodromus/ á práwie sie nie baczy/ iż
tey pisniem y swiádeczwy Dokthorow
dobrze poslednieyszych podpira: A to
zá tym idzye/ że oni wszyscy Doktoro
wie wczyli sie Theologiey *sine principiis*
Theologicis. Jákoż thák iest/ że bez thych Doktoro
principiow K. Herbestowych/ ná sáz
wie stáz
nym iedynym y prawdziwym princi
rzy ná ie
pium stowá Bożego przedstawáli.
dnym
Vlád to tá propozycja/ nie tylko iż nie
prynca
moze byc áni iesth principium/ ále áni
pium
determinatè vera, to iest/ iż peroney á opi
prześtha
sáney prawdy w sobye nie ma. Albo
wáli.
wiem iesli Rosciot powsechny ták ści
slero rozumie ten Goniec/ iż iesth widoa
ma gromádá tylko ludzi pod iednym
Regimentem pásterzá powsechnego
Bzymstiego/ wierzacych y stoiaacych/
tedy

236. **Odpowiedź na**
 thedy rzecz pewna/ iż sie tho ani s pi-
 smem S. ani z Doktory sthāremi nie
 zgodzi: gdyż od grānic zyciū do grā-
 nic y po wszytkim okregu swiātā opi-
 sana iest znāmienicie tā powsiechność
 Kościolā Krystusowego/ co y ten Go-
 niec sam przeciwo sobie syroce dowo-
 dzi y przyznawa. Gdyż perone y wycl-
 tic narody przez wszytki cās y pokāżać
 sie moga Ludem Krześcīāńskim/ w
 they powsiechności wierzac y wyzna-
 wāiac Krystusā zbawicielem swoim/
 oproc regimentu y zwiŕchności Pa-
 pieżā Rzymstkego/ iāko byty y trwā-
 ty wszytki ony Apostholske Kościoly
 przez kilkā set lat/ w Jeruzalem/ w An-
 tyochiey/ po wszytkiey Grecyey y Azy-
 ey/ w Affrycey y gdzye indzye/ y theraz
 takie sā wielkie zastepy y narody ludu
 Krześcīāńskkego/ oproc Papieżā.
 Przetoż tym sposobem iāko then Go-
 niec przymierza tā propozycia kšieja
 s prawda sie zgodzić. *determinatē* nie
 moze.

Jesce nād to/ iesli Kościol powsiech-
 ny/ widoma thylko gromāda ā bārzo
 znājno

*Sāwzdy
 byty iest
 y bedzie
 oproc
 Papieżā
 Powsie-
 chny Ko-
 ściol.*

trzecie principi. 237.

znājno być rozumie/ nā mieiscāch pe-
 wnych/ y przy pewnych przetożonych
 okazāta/ tedy sie tho ani s pismem S.
 takie ani z właśnościā słowā tego zgo-
 dzić nie moze. Abowiem to słowo Ca-
 tholicum wszytko ā wszytko w sobye zā-
 myka/ y żadnego *specificatum* nie przy-
 muie. Ktemu iāsne przykłady mamy
 o tym w piśmie Bozym. Naprzod w
 onym ludu Izrāelskim/ je oproc takō
 wey powsiechney gromādy y wido-
 mey ā okazātey/ był Kościol Boży/ o-
 nych tysiacow ludzi co sie nie kłāniāli
 Bāłowi/ Był Eliās Prorok znā-
 mienity cīłontiem prawdziwym Ko-
 ściolā/ chocia go bytā onā successiā kā
 planow y Biskupow porządna/ o-
 dśiępieniec y heretykiem być osādzi-
 tā: Takie wszyscy Prorocy sā s tego Ce-
 chu nieznaćnego ā od Prātow po-
 thepyonego. Tuż on Nāhāman Sy-
 rus izali nie był cīłontiem Kościolā
 Bożego/ chociaś sie przy widomey o-
 ney gromādzye ludu Izrāelskiego nie
 popisowat. *Et quod magis est* ani obrze-
 zāncem był. Podźmyś do Jobā/ kto-
 remu

*przykła-
 dy praw-
 dziwych
 cīłon-
 kow Ko-
 ściolā
 Bożego.*

238. **Odpowiedź na**
remu Bog sam świadectwo dawał i
naden sprawiedliwego nie było na
zyemi. A then nie był w Kościele onym
powszechnym widomym/ y owsem
był s potomków Izau odrzuconego.
Podzmyś do Nowego Testamentu:
Izali Kornelius on y ze wszytkim do
mem swoim nie pirwey był prawdzi
wym członkiem Kościoła Bożego ni
żli jest do Kościoła przez Piotra s. wpro
wadzony? Izali nie pirwey wzywał Du
chą Bożego darow/ niżli jest otrzeżo
ny? A przedkrztem rzecz pewna iż nie
mógł do widomey gromady Krześci
ańskiego ludu słusnie być policzony.
A dla tegoż Piotr S. s podziwieniem
uczynił one exclamacia: *In veritate com
peri, quia non est acceptor personarum Deus.*
Prawdziwie m thego doswyądszyt/ iż
Bog nie jest przegledać osob ludzkich
Ale w każdym narodzyc/ krotkowet
siego boi a czyni sprawiedliwość/ jest
jemu przyjemny y miły.
Coż tu rzecześ Prodrumisie miły prze
ciw temu: Powiadaś iż oprocz Kościo
ła powszechnego widomego/ znaczne
go nie

Nie brá
Fuie
Pan per
sonami.

trzecie principi. 239.
go nie może być nikt zbawion: Ale pis
mo S. inaczej wyświadcza: iż Bog za
wsze miowa swe wybrane y sobie miłe
ludzi/ chociaż ich świat y przełożeni ko
ścielni nie widza. Powiadaś iż do su
ccessiey personney Papieżow Rzym
skich Kościół powszechny przywya
zan/ ale Piotr S. przeciwko temu de
kret uczynił/ iż Bog nie patrzy na pera
sony ludzkie/ ale wszedzyc każdego mi
łue kto sie go boi. Czego jest przykład
iśny na Korneliusu y wszytkim do
mu tego/ że sie pirwey stał członkiem
wybránym Kościoła Krystusowego
przez dar Duchá s. a niżeli przez krześ
do Kościoła widomego był wprowadzo
ny. Wrocze sie tedy Góncze miły
nażad do Rzymu sta swoia nieperw
na a bázro watpliwa prawda/ a prin
cipium tego nie nazyway/ czego pra
wda determinatę dowieśc nie moześ.
Powiadaś iż Heretyki tho słowko Ca
tholica mierz/ y przetożby ie radzi zma
żali. Czego pozwalam iż tak jest/ y śa
mym wam to słowko jest na wielkiej
przekážye. Abowiem powszechność
fczyra

240. **Odpowiedź na**
 Komu to przykre słowo
 Catholici.
 ścicyra á wśedzie wolna imienia Krze-
 ściańskiego/ nie dopuści sie żadna mi-
 ra do pewnych wáśych Papyeżow y
 kráíow ábo káthow Rzymstich przy-
 wiezować. Mierzi tedy y boli to słow-
 ko Heretyki wśytki y was Rzymiány/
 ktorzy (iáko Augustyn piše) do swo-
 ich cjaśthet y do swoich przetożonych
 tylko te śytoła á nieogárniona Pow-
 šechność swiátá przywiezuiecie y przy-
 wtaśeżacie. Lecz nas kthorzy podług
 piśiná s. te powšechność ścicyra á pra-
 wodziwa Kościolá Krystusowe^o przy-
 mujemy y wierzymy nic nas to słow-
 ko nie boli/ y owśem sie w nim bárzo
 kochamy ku swey wielkiej pocieśe/ gdi
 nas Jch M. pánowie y praláci Rzy-
 mszy s Kościolá Bożego niespráwie-
 dliwie wyganiáia y wyrzuciáia.
 Tákžy Luter nie zmázał tego słowa/
 chociaź drugdy miásto powšechnego
 używa Krześciańskye Kościolá/ co
 też y oni stárzy Doktorowie czynia: A-
 bowiem sa to *aquivalentia* Powšechny
 á Krześciański Kościol/ gdyż nikt nye
 może być w Powšechnym Kościele/
 iedno

Powše-
chny á
Krześ-
ciański Ko-
ściol.

120
 241. **trzecie principi.**
 iedno ten ktory Krystusa zbáwicielem
 swoim być wierzy/ y otrzéjon iest w i-
 mie iego. *Et é conuerso*, któkolwiek thá-
 wierzy y otrzéjon iest podług rośkáz-
 nia Krystusowego/ inż iest w Powše-
chnym Kościele ábo w Krześciyá-
 ſkym gromádzye.
 A tu *specificé* zádam a mi ten Gonyec/
 iáko bym iá Koścyol Powšechny do
 dwu ábo trzech osob tylko przywiezo-
 wáć miał. Ale musiał piśania mego
 ábo nie czytáć ten Dionus ábo nie z-
 sumiał/ ábo mi to ku krzywdzie wmyśl
 nie przyczyta. Czo káždy bájny niech
 między námi rozezna czytáiac y confe-
 ruac piśmá náše. Abowiem znáidzie
 tam iáśna definicia Kościolá y zgodna
 s piśnem S. że iest obecna gromáda
 ludzi wśytkich potrzebnych á wierza-
 cych w Imie Krystusowe. Ale któkolwiek
 mówi sie tam y o tym/ że pod cjaś thá-
 wyetka Powšechność gdy do próby
 słowa Bożego przydzye/ á do porá-
 chowánia prawdziwych żywych y wy-
 bránych cionków/ bywa ználeziona
 w máluczkim á bárzo nieznáćnej gro-
 mádzyc.

Máluda
Fi. Ro-
sciol
wiernych

242. Odpowiedź

Math. 18. mądzye. Czego sam Pan Krystus po-
 swiadsha/ gdy bráthá występnego ro-
 porność káże do koscioła odnosić/ zá-
 mykając ten tam páragráph tymi slo-
 my: Gdzye dwá ábo trzey są zgromá-
 dzeni w Imię moje/ támem iá w po-
 srzodku ich. Nie pan Niemowiski te-
 dy wáś te definicia álbo opisánie Ko-
 scioła wynyslit/ álc samého to Páná
 y zbáwiciela nášego stowá y declara-
 cia. A iž mi dla tego slepote Kácerst-
 wa przypisúie/ niech to sádzi káždy báczny
 Cytelnik. Ja Dromusowi themu nie
 chce nic przymawiać/ bo musí mu zá-
 zlenie mieć/ iž thák pretko biežac sám
 nie dobrze widzi/ y o ludzjach sádzi le-
 uiter. A iuž krotko ná dowody iego od-
 powiem/ bo niemáš sie czym bárho bá-
 wić/ gdiž przeciwno powšechnemu Ko-
 sciotowi nic nie walczymy.

prwsky
 dowod
 Gon-
 cow.

Przypodobat Pan Krystus Kosciot
 swoj miástu ná gorze postáwionemu
 Ergo nie moze sie ten Kátoliczny Ko-
 sciot miedzy dwiema ábo trzema táć.

Odpowiedź ná to.

Niemowi tam Pan Krystus o Koscia-
 le iedno

trzecie principi.

243.

le iedno o pobożnych postępkach náu-
 czycielow/ kthore przypodobat soli y
 miástu ná gorze/ y swiecy ná lichtarzu
 y tym concluduie: Niech swiáto wáś
 se swieci thák/ áby ludzye widzyeli do-
 bre wczynki wáś y wielbili Gycá nie-
 biestiego etc. Przetož Prodrumusie
 mity z wáśey consequencye nic. Ale
 iedná z inšych mieysc pišmá pozwa-
 lam tego/ że Kosciot powšechny iest
 przypodoban Niemowowi y domo-
 wi wielkiemu y gorze wysokiey. Jed-
 no pámietáć potrebá on rozdyat sá-
 mego Páná Krystusa/ iž wiele powo-
 tánych á máto wybráných. Przetož go
 oboie to záwše pospołu bywa/ że Kosciotá.
 sciót P. Krystusow wielki y znáczny s
 strony powotánia y miáná Krześcá-
 ánskego/ A zás bárho málułki y nie-
 znáczny s strony wybráných y żywych
 cłonków. Sla czego Pan Krystus o
 rozsádku Koscielnym mowiac/ przy-
 tożyć raczył te concluzia: Gdzye dwá
 ábo trzey beda zgromádzeni w Imię
 moje/ támem iá w posrzodku ich.

Math. 5.

Ko-
 sciat po
 wšechny
 Ko-
 sciotá.

Mat. 18.

Abowiem pospolicie ták bywa/ że wie-
 lka y zná

244. **Odpowiedź na**
 tsa y znaczyćsa część they gromady
 Powsechney/ a zwołają praci/ w
 nośa sie za światem/ y nie sadzą o rze-
 czach zbawienych w Imie Krystusa
 Páná/ to iest nie podług náuki y ro-
 ley iego swietercy: Jednak prawda Po-
 wsechna y wiara/ y rozsadek prawdzi-
 wy nigdy s Kosciotá Bożego zginać
 nie może/ by też náostaték y przy dwu
 ábo trzech tylko został/ ktorzyby w Imie
 Pánstwey zgromádzeni byli/ á nie
 dzy ktoremi iest Krystus przez słowo
 swoje. Abowiem tak powiedzyeć ra-
 czył: Kto zachowuje słowo moje/ do
 tego przyjdziemy/ y v niego mieścić
 będziemy. O czym y Pánormitanus
 nadobnie nápiśat: *Plus credendum vel
 simplici laico scripturam producenti, quam ro-
 ti simul Consilio.* Wiecey iednemu prosta-
 ctkowi godzi sie wierzyć/ piśmo S. po-
 sobie máiacemu/ á niżli wszytkiemu
 Koncilium etc. Przetoż poważność
 Kosciotá Powsechnego/ nie ná wiel-
 kości ani wysokości osób należy/ ale
 náprawdzye náuki Krystusowej.
 Drugi dowód czyni then Goniec
 przez py-

Ioan. 14.

Ná czym
 należy
 powaga
 Kosciot-
 á po-
 wsechne
 go.

Drugi
 dowód,

trzecie principi. 245.
 przez pytanie/ gdzie ná ktorym mie-
 scu y przy ktorych osobach był Kosciot
 Powsechny przed Marcinem Lutrę.
 W czym sie nieborak niebaczy. Albo
 wiem iesli cho prawda/ iż od wschodu
 stonca do zachodu iest Kosciot/ tedy
 nie może mu mnieysze miejsce być ná-
 znázione/ iedno wszytek świat. A do pe-
 wnych osob trudno tak wielka á nieo-
 gárniona Powsechność wszytkich lu-
 dzi y narodow przywiezować: Gdyż
 w każdym narodzie (nie o wszytkich
 wiemy) iest y może być lud Krześcian-
 ski. Przetoż tak temu Dromusowi od-
 powiadam. Jż przed Lutrem był Ko-
 sciot Powsechny tam gdzie y pirwey
 y zawnę/ to iest po wszytkim świecie.
 A o Pasterzach thoż odpowiadám/ iż
 miał Kosciot Powsechny zawnę swe
 Pasterze/ iedne dobre drugie fałszywe/ iedne
 z liczby powołanych/ drugie z li-
 czby wybranych/ między ktoremi był
 też y Luter/ bo był Mnich y káznodzye
 tá wrzedownie ktemu (wedle was) z
 ramięniá Papyestkego powołany.
 A skolwiek y przed Lutrem było takó-
 wych

powse-
 chnoś
 Kosciot
 á nieo-
 grániczo-
 na.

Luther.

Jedną
wiadą
postol-
sta.

246 **Odpowiedz na**
wych dosyć/ co prawde ścyrze znali/
y przeciwko błedom a Papiestkcy niez-
zbożności wołali/ iedno że im nie dłu-
go ćrpiąno. Owiare tak odpowia-
dam/ że po wszytkim świecie thak wie-
rzył Kościół Krystusow zarósł iako
Apostołowie nauczali y napisali/ y
Luther thak nauczał/ y pod Papięm
Rzymskim thenże fundament wiary
Powszechny został/ w iednego Bo-
gá Oyczá y w iednorodzonego wiec-
nego Syná iego y w Duchá S. Jedno
że ten fundament ludzka wymysłona
robota zli cieślowie przybudowali/ a
część śmieciami przyrzucali/ y droge
zbawienna ludowi pospolitemu swo-
iemu wymysły zatrudnili. Przetoż o
Czyściec/ o wzywaniu świętych zmar-
łych/ o Msza ślufnie Luter wołał y pi-
sał przeciwko Papięzowi/ bo tak Ko-
ściół Powszechny nigdy nie thrzymał/
począwszy od Apostołow/ czego świa-
dectwo napewnieysze w piśmie S. ma-
my. Apothym y stárzy Doktorowye
wszyscy nie pisa nic o Rzymskiej Mszy
ani o kucharzym wáśym Czyścu/ ani
o wzywaniu

trzecie principi. 247.
o wzywaniu ludzi pomártych s tego
świátá. Drwá to y stomá Rzymstycy
go dworu ná fundament Powszechn-
nego Kościoła przybudowane/ Czo
wszytko ogień słowá Bożego popalić
musi/ wedle słow Apostolskich/ iakoż 1. Cor. 3.
pożesćci iuz wypalił.
O Pasterzach widomych w Kościele pasterze
Powszechnym wiemy dobrze podług
świádectwá Apostolskiego: Ale o ied-
nym powszechnym wszytkiego swiátá
Generale/ czoby wszytkim Kościołem
ná mieyscu Páná Krystusowym rza-
dzić miał/ nic Apostołowie nie podá-
li ani napisáli. Przetoż zaniechaycie
tych fábul.
Ná definicjá Kościoła powszechnego
zgadzamy sie dawno/ y w pirowym
pisaníu moim dotożyłem tego/ że za-
wsze trwá y iest wśedzye po wszytkim
świecie. Przetoż wáśe Rzymstycy czę-
st nie moga być wszytkim Kościołem
Powszechnym/ iako nie moga być kil-
kú narodow tylko wszytkim swiátem.
Bo Rzymskie Pánstwo/ sktorego Pa-
pieś swoje władza wyzwał ná Kościo-
łem/

248. **Odpowiedź na**
 tem/ nie wszytkiego swiata ogarneto.
 A tak Goncie mily prozno laboruiech
 tak syroce sam przeciwko sobie/ tej po
 wszechności dowodzac/ gdy sie w tym
 by nam niey nie sprzeciwiam/ owszem
 to po sobie biore a sprawiedliwie. Trze
 ba wam bylo czego innego dowodzić
 aleście to schowali na zad/ bo na czoło
 nie bylo sie czym popisac.
 A co sie dotyczy swiadectw Ezaiasa y
 Dániela: Znamy to dobrze/ iż iako nie
 gdy Kosciol Boży być nie przestal/ tak
 też pokoy sprawiedliwość y zbawienie
 zároveň jest bylo y bedzye w Kosciole po
 wszechnym. Alezla to consequencia a
 barzo smieszna/ ktora ten Goniec infes
 ruie: Obietnice Boże Kosciolowi dás
 ne nigdy wstać nie moga: Ergo wses
 dzye Nřsa byla y za vmarte sie modlo
 no/ a przez Nřsa sstawa sie ten pokoy
 y zbawienie ludowi Krześcianstwu
 Sam tho K. Kanonik zeznać bedzye
 musiał/ gdy na tego swego ptochego
 Gonca popatrzy/ iż to *scope dissoluta* a
 nie krzeczy. Podobniey bylo s tegoż
 zaiasa przytożyć ku temu ono miejsce
Et derelin-

trzecie principi. 249.
Et derelinquetur filia Syon vt ymbraculum in vinea et sicut tugurium in cucumerario et si-
c ut ciuitas qua vastatur. Nisi Dominus exer-
cituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma
fuissemus. Wtórych stowiech formá
 y kstat Kosciola Bożego powszechne
 go od Proroka jest wyrażony.
 Psalm 47. y z wykładem Augustynos
 wym schucia radzi przymuiemy. A
 le kto sie y psalmowi temu/ y Augusti
 nowemu wykładowi pilnym okiem
 przypatrzy/ nie znajdyetam y stow
 á jednego/ ktoreby Kosciolowi Krys
 tnyemu abo iurisdicciey Papiesteey
 służyć y pomagac miało: A owszem
 gdyby teraz Augustyn S. był żyw/ toż
 by mowil przeciwko Kzimiánom/ co
 na on czas mowil przeciwko Donatis
 tom/ ktorzy powszechność wszytkiego
 swiatha do czaſhek tylko a do swego
 Biskupa przywiezowali. Ale aby
 sie trotko pokazalo/ iako sezyrze stare
 Doktory po sobie przywodzi ten Go
 niec/ nie badz testliwy Citelniku mily/
 iż s tychże mieysc stowa Augustyná s.
 troche sezyrze potożymy: Skad śnada
 Q 4 nie po

250. Odpowiedź na

nie pobaczyś/ iż Augustyn S. nie o ko-
ściele Rzymskim pisał/ ani sie przeciw
ko onym Arrianom y Donatistom ty-
tulami Koscielnemi bronit/ ani Do-
ktorowskymi pismy/ ale wszedzye do
tego iedynego principium/ do pisma
S. wcietał sie/ a tam stad y prowadzi-
wy Kosciot/ y naukę na kthorey Ko-
sciot zbudowan iest pokazywał.
Tak tedy Augustyn S. piše przeciw
ko Donatystom *contra epist. Petil.*
Krystus Syn Boga żywego iest głó-
wa/ a ciato iego iest Kosciot/ A myś-
dzy nami y Donatistami iest roznicá y
questia gdzieby miał być Kosciot: Coż
tedy czynić bedziemy? Izali w naszych
słowach bedziemy szukać Kosciola/
czyli w słowach głowy iego? Mam
za to/ iż daleko słusniey szukać go ma-
my w słowach thego kthory prawda
iēst/ y nalepiej zna ciato swoje: Nie słu-
chaymy tego co ia mowie co thy mo-
wiś/ ale słuchaymy tego co pan mo-
wi: *Sed audiamus Hec dicit Dominus.*
Sa kšiegi Pańskie/ na kthorych pew-
ność obá sie zgadzamy. Tam szuka-
my Ko-

Gdzie
Koscioł
tá praw-
dziwego
szuká-
namy.

trzecie principi.

251.

my Kosciola/ tam rzecj swoje między
sobá rozbyeraymy: *Sunt libri Dominici*
ibi qramus Ecclesiam ibi discutiamus causam
nostram. A czemuż moy mily K. Báš
nonitu ná tym dekrecie Augustyná S.
nie przesthawáš T. M. Czemu od pi-
sma S. do inszych omylnych á zmysło-
nych principiów wcietaś? Czemu mi
w piśmie samym Kosciola Rzymskiego
go powsechności y władzey Papyes-
kiey nád wiara wszytkiego swiata nie
pokazyuiesz? Czemu to co Augustyn S.
o wszytkiej syrokości swiata mowi do
iednego Biskupa Rzymskiego y do cza-
stek iemu poddanych przyciagaś?
Słuchaymy Augustina kthorym sie T.
M. chlubiś á przedstawaymy ná swiá-
dectwach pisma S. Słuchaymy Au-
gustyná/ á nie ścisłaymy powsechno-
ści Kosciola do pewnych czastek y do
pewnych Biskupow. Słuchaymy Au-
gustyná á nie rozumieymy Kosciola
podług mieysc pozwirznych (iáto
wy chcecie) ale podług nauki pisma
S. Abowiem to iest definicia Augusty-
nowá/ iż gdykolwiek y kthokolwoyk

Q 5

trzymá

252. Odpowiedź na

Co Ko-
sciolem
czyni.

trzymać wiare Chrześcijańska zupełnie/
podług pisma. S. ten jest w Kościele po-
wszechnym: A kto tedy wiary nie trzyma/
choćbyś na onych miejscach jest
gdzys Kościół powszechny/ przedsię w
Kościele nie jest. *Quicumq; de ipso capite ab
scripturis sanctis dissentiunt, etiamsi in omni-
bus locis inueniantur, in quibus Ecclesia desi-
gnata est, non sunt in Ecclesia.*

My wam chożądawamy/ że o Pánu
Krystusie/ o zaślubie jego/ o swiato-
ściach od niego postanowionych/ o v
sprawiedliwieniu które mamy przez
zeń/ inaczey rozumiecie y nauczacie/ á
niżli w piśmie S. jest opisano: Prze-
toż podług dekretu Augustynowego/
połi się nam tego s pewnych wywo-
dów pisma S. nie sprawicie/ możemy
wam to żądać: A nie my/ ále Augu-
styn waś Baccermistrz żądawa wam
to: *Non estis in Ecclesia quia ab scripturis san-
ctis dissentitis de capite Ecclesia.* Nie jeste-
ście w Kościele/ ábowiem nie zgadza-
cie się s piśmieniem s. o głowie Kościelnej
Jesze tenże Augustyn nadobnie prze-
ciwko wam wykláda czo cho jest ied-
ności

Capit. 4.
cont. lite.
Petili.

trzecie principi.

253.

ności Kościoła powszechnego nie trzy-
máć: Nie chát iáko wy mizernie á bez-
wstydu śmiecie náciegáć tych Dokto-
row sentency. Nie chożowie Augu-
styn s Kościolem nie trzymáć/ i kto z
Biskupem Ektorym ábo s Papieżem
Rzymskim communiey nie trzyma:
Ale o wšem contrarium themu twó-
dzi: *Si Ektor non tenet se cum
omnibus sanctis Christianis/ tenet se
contra Christum/ et contra
omnem Ecclesiam.* Iedno iś ciá-
ła Krystusowego y od powszechno-
ści Kościoła jego do ciásteł pewnych
odłácia: *Ab eius corpore quod est Ecclesia,
ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum
eoto, quacunq; diffunditur etc. Ibidem.*
A coż in tego dñis czynicie Práci mi-
li/ iedno iś ciá-
ła Krystusowego znáć
niechcecie/ członków jego prawdzi-
wych nie przyjmiecie/ ludzi pokrzy-
żowanych y podług pisma S. wierzających
communia gárdzicie/ y o wšem nas
heretykcie/ powszechność Kościo-
ła do iednego Biskupa Rzymstkego
ścisłacie y przywiezuiecie/ nie inaczey
iedno iáko ná on czas Donarystowe
czynili/ do których Augustyn piše.

Co testu
w iedno-
ści być
Kościo-
ła pow-
szecne-
go.

Sluchay

254. Odpowiedź na

Słuchajcieś co im mówi: *Ipsum caput
de quo consentimus offendat nobis corpus suum
ut per eius verba dissentire desinamus.* Głos
wá nášá Pan Krystus o kthorego sie
zgadzamy niech nam wkaże ciáto swo
ie/ ábyśmy przez słowá iego przestáli
roznego mmimánia. A iżebyś nie ro
zumiał Góńce miły/ żeby Augustyn
S. o prożnych pozwirznych Tytu
tach mówił/ gdy Kosciot wspomina/
słuchaj słow iego s tegoż Psalmu kto
ry po sobie przywodziś: *Ipsa est enim ci
uitas nostra si membra Regis sumus.* Kosciot
powšechny iest miásto nášé/ iesliśmy
człontkami Krolá niebieskego. O ży
wym prawdziwym Kosciele Krystus
sowym mówi Augustyn/ y przetoż ták
dokłáda: Ciemuż tedy tej gory (iáko by
daleko bytá od nas) szukamy/ cjemu
rácszej máiac iá przed oczymánie wste
pućmy ná nie? Aby był w nas sámých
wielki Pan y bárzo sławny: *Quid ergo
montem quasi absentem querimus et nō in pra
sentem ascendimus: ut sit in nobis magnus Do
minus et laudabilis valde.* Thóž do was
dzis mówi Augustyn: Cjemu ná Kos
ciot

trzecie principi. 255.

sciót powšechny wkażuiecie/ iáko by
go nie byto wśedzye: Cjemu sie nie stá
racie o to/ ábyście byli prawdziwemi
człontkami tego Kosciotá? Cjemu ná
te gore/ o kthorey wotacie/ niechciecie
wstępowáć? Cjemu lud pospolity po
zwirzchnym tytułem Kosciotá proż
no zábarwacie? Gdyž to miásto Krolá
niebieskego nikomu nie náleży/ ies
dno kto iest człontkiem Krystusowym.
Nie szukajcieś tedy prożno/ áni potáż
zuycie ludzyom Gwo przy nas Kosciot
pod Biskupem Rzymśkim tylko Kos
ciót/ Nie záwodźcie prożno ludzi pro
stych: Wśedzyeć iest Kosciot przytom
ny: *Mons iste praesens est, cur non ascendimus
in praesentem?* A iákožby ná te gore? *Ut
sit in nobis magnus DO Minus et laudabilis
valde.* Stárác sie nam potrzebá/ áby
Pan Krystus w nas był wielce sław
ny/ á ižbyśmy w nim mieřkáli/ á on w
nas. Czo nie moze być inácszej/ iedno
przez prawdziwa y żywa wiáre. A tá
pochodzi s słuchánia słowá Božego.
Po słuchaymyś tego Psalmu daley/ y
Augustyná S. wykládu: *Denique ne istum
montem*

Jáko w
Pánu
Krystus
sie á on
w nas
mieřkác
namy.

256. **Odpowyeđz na**

montem in aliqua parte terrarum querendum existimares, addidit, dilatans exultationes vniuersa terra, Montes Syon. Aby nie rozumiatal żeby ta gora w iakieykolwiek perwonej cześci swiatá sukána być miała/ przydał Dawid/ iż Bog te gory Syonskie rozszerzył po wszytkiey á wszytkiey zyemi ku weselu.

Czemuż mi tedy Góncze wkrążuieś powsechny Kosciół w perwonych cześciach swiatá Rzymstiemu Papieżowi poddanych/ gdyż oprocz nich iest lud Krześciański: Czemu pod iednym Biskupem te powsechność ściśkaś: Oto słyszyś od Dawida y od Augustyna/ że to Pan Bog dał wesele powsechne wszytkiey zyemi. Jesli wszytkiey/ tedy nie może wszytko zupełnie totum być cześcią iaką podług Augustyna: *Sicut audiuius ita & vidimus meritò sic vocatur ipsa Ecclesia de Gentibus: In ciuitate Dei nostri ibi audiuius & vidimus: W miescy Bogá nášego támesiny słyszełi y widzyeli. Extra illam qui est nec audit nec videt. In illa qui est, nec surdus est nec cæcus est.* Ktokolwiek nie iest w miescie tym/ ani

trzecie principi. 257.

ni słyszy ani widzi. A ktokolwiek iesth w tym miescie/ nie może być głuchym ani ślepym. A coż tho iest Augustynie miły: Izali iuż każdy y widzi y słyszy dobrze/ ktory iest w widomey gromady Kosciół á członkiem przez Krześć: Abo kto ná mieyscu siedzących Práto słucha/ izali iuż ná tym dosyć:

Słuchaymy wykładu tego co w tymże psalmie naprzód powiedział: *Ipsa est enim ciuitas nostra si membra Regis sumus* W tym miescie kto chce być znalezyon prawdziwie musi być członkiem prawdziwym Króla tego: A takowy dopro y słyszy y widzi podług Apostoła: *Spiritalis homo diiudicat omnia etc.*

Deus fundauit illam in æternum. Non insultent hæretici per partes concisi, non se extollant qui dicunt Ecce hic est Christus ecce illic etc.

Bog vgruntował to miasto ná wieki: Uciechay kácerze iemu nie vragáias ktorzy sie ná cześci perwone dzyela: niech sie nie wynoszą ci ktorzy mówią Oto tu Krystus ondzie Krystus etc. A prze ciwo ktorymże to mówił Augustyn: Przeciwo Arryanom y Donatystom.

Arryani

258. **Odpowyeđ ná**
 Arriani o głowie zle wierzyli/ Donaty
 stowie o ciele: Przetoż to wam Rzymiá
 nom właśnie może być dziś powieś-
 dziano: Nie wstawajcie Kościotowi
 powsechnemu/ Nie rościnajcie go
 do części swych Rzym: Biskupowi
 poddanych: Nie chlubcie się prożno/
 wskazując Krystusa w Monstrancie/
 wskazując go w Ciborium/ wskazując
 go pod Papieżem tylko. *Reges in unum
 collecti sunt.* Wszytki królestwa wшыtki
 narody do iedności tego miásta nale-
 ża. A coż tho za iedność/ co za fundá-
 ment Miásta tego? *Si Deus fundavit e-
 am quid times ne cadat firmamentum.* Jesli
 Bog vgruntował to Miásto swoye/
 czemu się boisz nedzny pochlebco Rzy-
 mski/ żeby Kościot wpáść miał pow-
 sechny dla miżerney á niezbożney py-
 chy Papieża Rzymstyeego? Izali Ko-
 ściot Krystusow nie może być oprocz
 Papieża? Albo Papież iest fundámen-
 tem thego Miásta wiecznego? beda
 nedznym smiertelnym człowiekiem?
 Słuchay Augustyná: *Nonne statim ca-
 deret nisi tale fundamentum haberet? Funda-
 mentum*

trzecie principi. 259.
*mentum nemo aliud ponere potest prater id
 quod positum est Christus Iesus: Innetby tho*
 Miásto wpáść musiało/ gdyby nie tá
 łowy fundáment miało: á fundámen-
 tu inśe nikt polożyć nie może/ oprocz 1. Cor. 3.
 tego kthory iest położon Krystus Jes-
 zus. Przetoż ktokolwiek ma ten fundá-
 ment/ niech się nie boi o Kościot/ áby
 miał wpáść/ iuż pewnie iest członkiem
 Króla swego/ y iego iesto miásto zas-
 enc/ iego wшыtki gory Syonstye: Bo
 w Krystusie Pánie przez wiáre żywa
 ma społeczność wшыtkich swietych ię-
 go: Ale pominawшы ten fundáment y
 náuke iego/ prożno się chlubicie Ko-
 ściotem: *Nolite confidere in verbis menda-
 cii dicentes Templum Domini.* A thuby się Doktoro
 mogło tym sposobem z Augustyná y wie nie
 ze wшыtkich stárych Doktorow pokáz-
 zać wiele swiádectw/ iże oni nigdy o
 Kościotá Rzymstyeego powsechności
 nie myślili/ gdy o powsechnym Ko-
 sciele pisáli/ y kthemu nigdy prożnych
 Tytułow Kościelnych bez prawdy ná-
 uki Krystusowey nie przywodzili po-
 sobie/ do czego ten Goniec ciągnie/ áz
 leżgoda

260. Odpowiedź na

leż zgodnie z nami o Kościele mówili
zarówno y trzymali/ że Kościół wśedy
jest/ gdykolwiek jest nauka y wiara
o Panu Krystusie podług słowia i^o/
gdykolwiek są dary Ducha S. tam
też jest Kościół Boży: A gdyż tego
nie ma/ tam też Kościół prawdzi-
wego być nie może/ chocia Tytuły bez
rzeczy zostawia. Lecz dla przedłuże-
nia kłajać musie tego zaniechac/ ied-
no ięście Augustyn S. kazanie/ s ko-
rego ten Goniec przeciwko nam sto-
wa niektóre przywodzi/ troćko przy-
pomnie: Skąd sie okaże/ iż cho co na on
czas Augustyn S. przeciwko Donaty-
stom pisał/ właśnie tych czasów gro-
madzyc Rzymiſkicy może być powy-
dzyano/ a nie nam/ ktorzy sie z Augu-
stynem S. na powszechność Kościo-
ła Bożego stathęcinie zgadzamy/ ani
go cjaściami iakimi ogradzamy.

Serm. 45
de verbo
Domini.

Tak tam tedy napisał Augustyn S.
Neq enim ad illos pertinet quod ait, Ecce ego
vobiscum sum vsq ad consummationem seculi
sed ad omnes, etiam postea futuros Christianos
Nie tylko to samym Apostołom nale-
ży/ co p.

trzecie principi.

261.

ży/ co Pan Krystus rzekł: Otmia iest
z wami aż do skonczenia swiat/ ale
wszystkim Krześcianom na porymbe-
dacy/ y ktorzy ięście być maia aż do
końca wieku. To wam pierwszy stos
od Augustyna s tego kazania/ bo wy
te obietnice Państwa samym tylko prze-
łożonym kościelnym przywłaszczacie/
z wielką krzywdą pospolitego ludu
Krześcianſkiego: Loquens ergo illis ait:
Cauete a fermento Phariseorum ad est a doctri-
na. Mówił im tedy: Strzeżcie sie od
kwaśu Pharyzayſkiego/ to iest od nau-
kich. To drugi a znaczny. Abowiem
to na on czas byli Pharyzeusowie/ w
onym Kościele Bożym/ czo dziś Pa-
pieś swoimi Pralatami. A ięście mieli
po sobie podobniejszy wywody Phary-
zeusowie/ bo siedzyeli na porządnej
successey micyścżą onego w Jeruza-
lem/ od Boga wprzywilejowanego/
tego Rzym nic ma: Ignorare ergo Dei in-
ficiam et suam velle constituere, hoc est ab in-
uicem gloriam expectare, et gloriam qua a so-
lo Deo est, non requirere, hoc est fermentum
Phariseorum. Ab hoc cauere iubet Dominus.

R 2

Przetoz

To byli
Saryzen-
owie to
dziś pra-
taci.

262. Odpowiedź na

Przetoż nieznac spráwiedliwosci Bo
zej/ á swóie chciec postanowic/ y spol
ney chwaty od siebie sukac á oczekas
wac/ á chwaty ktora od samego Bo
ga jest nie sukac/ toć jest kwas phary
zayski/ od tego sie strzedz Pan rostkaz
ie. Tho trzeci/ á práwie w teb. Abos
wiem cho jest wasza wasza praktyka
Rzymiska/ iáko iá zowiecie/ ze chwaty
swiáthá thego miedzy soba tápacie/ á
chwale prawdziwa ktora od Boga
jest/ wrzedu Biskupyego/ służe/ náu
ke y pokore Krześciánska opuszcacie
Ktemu spráwiedliwość Boża nifcy
cie/ gdy przez swóie zmyslone nabożeń
sthwá spráwiedliwość ludzom insza
pokázuiecie. A tak też czynili oni Phari
zeusowie przodkowie waszy.

Caput Dominus est, Corpus eius Ecclesia est.
Sed erunt duo in carne una, Sacramentum
hoc magnum est in Christo & in Ecclesia. Ca
put loquitur & corpus loquitur ad inimicos su
os, Non dixi de mea, ut vox una sit, quia ca
ro una, vocem Ecclesiae loquor: Głowa jest
Pan/ á ciátem iego jesth Kosciól/ Ale
dwa beda w iedno ciáło/ Wielka to tá
yemnicá

trzecie principi. 263.

yemnicá w Krystusie Pánie á w Kos
cióle iego. Mowi głowa mowi thez y
ciáło do nieprzyjaciół swoich: Nie po
wiedzyatem nie z mego/ áby ieden
głos był iáko jesth iedno ciáło: Głos
Koscióła opowiadam. To ciwarty. Was
Abowiem známenicie tu Augustyn sność
S. własność Koscióła prawdziwego prawdzi
opisnie/ iá iáko jesth iednym ciátem s waszego
Pánem Krystusem/ tak też ieden głos
ma mieć s Pánem swoim/ y głos Ko
ścielny nie ma być inszy/ iedno tenże y ie
den/ co y głos Krystusów. Lecz then
Goniec w insza godzi s swoim Kosció
tem/ bo minawszy głos Krystusów/
chce mieć inszy głos Koscielny/ s ktore
go dopiéro buduje swoye Principia y
fundamentá.

O fratres, filii dispersi, oves errantes, rami p
risci. Quid mihi calumniamini? Quid me non
agnoscitis? Scrutamini scripturas & ipsa testimo
nium perhibent de me: Iudeis dicit caput no
strum, quod vobis dicit corpus. Queritis me sed
non inuenietis: Quare? quia non scrutamini scri
pturas &c. Obrácia synowie rosprose
ni/ owce bledne/ rozgi odciete: czemu

R 3 nie pos

264. Odpowiedź na

mie potwarzacie? Cjemu mie nie w
znacie: Dowiadujcie sie w pismiech s.
Ty o mnie świadectwa wydawaia.
Zidom mowia głowa naszą/ co teraz
wam mowi ciasto iego: Szukac my
bedziecie ale nie znaydziecie. A cjemu?
Ji sie nie dowiedniecie o mnie w pi
smie S. ktore świadectwo wydawa o
mnie. To piaty.

Abowiem z wielkim wstrowaniem su
ka ten Goniec Kosciola Powsechnes
go/ y pokazuje go pod nogami Papie
ża Rzymstiego tylko: Ale nie znaydzie
go tym sposobem. A cjemu? Ji na pi
smá s. świadectwie nie przestawa.

Tak tedy Augustyn s. głosem Kosciola
Powsechnego mowi do was Rzy
mskich partistow: O bracia! o syno
wie rosproszeni/ owcze bledne/ y rozgi
odciete/ cjemu mie potwarzacie/ je
bych iedno pod Papiezem Rzymstym
być miał? Cjemu znać niechciecie po
wsechności moiey po rosytkim swie
cie/ miedzy prawdziwemi członkami
moyemy? gdzye brzmi głos Pana y
oblubienca y głowy moiey? Nie mo
gęcia

W s. pi
smie pra
wdziwe
go Kos
ciola
Szukac
mamy.

tezecie principi. 265.

Geć ianic inzego mowić bedac ciastem
iego/ iedno to co mowił Pan moj glo
wá moia: Głos iego iesth głos moy:
Szukaycie w pismie swiethym/ thám
znaydziecie własne opisanie moie: A
le szukacie mie/ iednak znaleść nie mo
żecie/ bo mie nie w pismie s. szukacie.
Zachym przywodzi kilka świadectw s
pismá o powsechności Kosciola Kry
stusowego/ E chore iż ten Goniec kła
dzye/ ia ie opuszcjam dla krótkości.

*Qua dixi non sunt de meo sed de Domini mei
et tamen adhuc tergiversamini. Quomodo po
testis mihi credere, gloriam ab inuicem expe
ctantes, et gloriam qua a solo Deo est non que
rentes? quia ignoratis Dei iusticiam, zelum ha
bentes sed non secundum scientiam. Com
wam powiedzyal/ niez mego to iesth
ale sa to stowa Pana moiego: A przed
sie sie opieracie/ przed sie sie odwraca
cie. A iakto wy możecie mnie wierzyć/
gdzy chwaty od siebye spolney ociekas
wacie/ a chwaty Bozey nie szukacie?
Bo nie znacie sprawiedliwosci Bo
zej/ matic gorliwosc ale nie wedle pra
wdziwey wiadomosci: Quid est aliud
ignorare*

266. Odpowyeż nā

ignorare Dei iusticiam & suam velle constituere, nisi dicere Ego sanctifico, ego iustifico, quod ego dederō sanctum est: Q coż iest in siego nie znāc sprāwiedliwosci Bożej ā swo iestānowić/ iedno mowić/ Ja poswiacam/ iā vsprāwiedliwiam: co iā dam swięte iest. To bōsty dekret nā was. Albowiem Donatus Biskup s swoyem i nāsladownikāmi/ przy swej gro mādzye thylko pokłādał prawdziny kōsciot/ v siebie thylko powiādał być prawdziny swiatości/ v siebie praw dziny rozgrzeżenie y swiatobliwosc/ inszy wszytek lud Krześciāński/ chociaż z nāuka Apostolska zgodny/ przed kō sciotem ā zā sciānā zostāwuiac.

Poro
wnanie
Papieża
z Donat
em Bisk
upem.

Poyrzynys nā Papieża Rzymiskiego/ iessi nie tāk wlasnie postepuie/ ā dāles kō znāczniey y gwałtowniey: Gdy sie powsechnym pāstierzem y głowā kō sciotā nāzywā/ Gdy pod soba thylko powsechny kōsciot być powiādał/ Gdy podług myśli swoiey odpusthy y miłosciwelātā rozdawā/ Gdy przeci wko iāsnemu zakonowi Bożemu dispensācie y indulty czyni/ Gdy pew nych luo

trzecie principi. 267.

nych ludzi osoby kānonizmie y swięte z mi policzā: Gdy odpuszczenia grze zchow bez rozgrzeżenia swoich kāplā now/ kōsciotowi Bożemu nie przy znowā: Gdy w zmyślonych swych nā bożenstwach sprāwiedliwosc wkāzu ie. Co rozumieś Czytelniku miły/ gdy by ten swięty Doktor Augustyn thych zlych czasōw był doczekał/ iākiemiby stowy był Naswietsego Oyczā przy witał? Ale słuchaymy dekretu iego nā piśmie przeciw thātowym zostā wionego/ w tymże kāzaniu:

Dimitte Deo quod Dei est, agnosce homo quod hominis est. Ignoras Dei iusticiam, & tuam vis constituere: Iustificare me vis, sufficit tibi ut mecum iustificeris: De Antichristo dictum est & omnes sic intelligunt quod ait Dominus: Si alius venerit in nomine suo hunc suscipietis.

Quid autem expauescimus in Antichristo, nisi quod nomen suum sit honoraturus, & nomen Dei contempturus: Puść Bogu co bożego iest/ ā znay człowieczego/ tho co iesth człowieczego: Nieznas sprāwiedliwosci Bożej/ ā swoje wlasna chceś stānowić. Chceś mie vsprāwiedliwić/ lecz

R 5

dosyć toż

Sizes
runt
własny
Papież

268. Odpowiedź na
dosyć tobie na tym/ gdy zemna wespo
tek będziesz vsprawiedliwion od Bo
gá: O Antykrystie to powiedziano/ y
wszyscy tak rozumiecia słowa one Pán
skie: Gdy inšy przydydzye w imie swoje
thego przymiecie: A czegoż sie inšego
obawamy przy Antykrystie/ iedno i
imie swoje własne bedzye częć y wiel
bił/ a Imie Boże wzgardzi. Otoż ma
cie s tego kazania Augustynowego/
ktore przeciwko nam przywodzicie/ si
zerunt swego Papieża. Ale posłuchay
my go ieść trochę aż do końca.
*Ego ad Christum veni non pedibus sed corde
ubi Euangelium audiui ibi credidi, in Deum
credidi: Et ille: Non es mundus: Quare? Quia
ego non ibi fui: Ja przyszedłem do Kry
stusa nie nogami ale sercem/ gdzyem
vstykał Ewangelia tamem wwierzył
w Bogá wwierzyłem: A on mi po
wiada: Nie iestes cżysty. A czemu? J
żem ja tam nie był etc.*
Przywodzi tu Augustin s. przykład o
nych Donatistow/ ktory izali sie wła
śnie z naszym Papieżem nie zgadza:
Abowiem wyznawamy wszyscy wła
re swoje

trzecie principi. 269.
re swoje w Páná Krystusa/ pokrzyż
ni iestesmy w Imie Boga iedynego/
podług Ewangelicy/ iáka styśmy w
wierzyliśmy: A przed sie nam Rzymia
nie bezbożnye tho zádawáya żesmy
Kácerze/ żesmy zli Krześcíanie/ żesmy
bożnica śatániśka. A czemu? Jż w ná
szym zgromádeniu Papieża nie máś/
iiego władzey nád sobą nie przyzna
wamy/ ani podług dekrétow iego wie
rzyć chcemy/ ale podług náuki Apo
stolskhey. Słuchaymyś ieśćże Au
gustyná swietego o tym:
*Fundata est Ecclesia, manet vsq; nunc, & vbe
rius manet, tenet quod accepit ab Apostolo. Si
quis annuntiauerit vobis praterq; qđ accepistis
anathema sit: Quid ergo dicis mihi mundus nō
sum: Etiam non es: Quare? Quia ego ibi non fui:
Sed qui vbiq; est ibi fuit in cuius nomen credi
di: Itane oblitus sum fundamentum me
um? Nonne petra erat Christus? Nonne qui a
dificat supra petram, ipsum non deiciet ventus
pluvia flumina? Veni ergo mecum si vis super
terram & noli mihi esse velle pro petra:
Vgrunthorwany ieśth Kościół/ trwa
y podziśdziem/ y obściecy trwa/ trzyma
to co*

Przeć
nas Rzy
mianie
Kácerza
mi zowa

tho czo wzyat od Aposthota: Jesliby
 wam kto co infego opowiadał/ mi-
 mo tho coscie wzyeli od nas niech bez-
 dzye przeklery: A czemu mi thedy mo-
 wisi: zem nie iest cyssty: A owsem nie
 iestes: A czemu: Jsem ia tam nie byl:
 Ale ten ktory wshedzye iest byl tham/w
 kthorego Jmie wwierzytem: Izali
 thak zapamietac mogt fundamentu
 moiego: Izali nie Krysthus byl opo-
 ka: Izali tego ktory na opoce buduye
 moze zreniec wiatr abo deszcz abo po-
 tot: Podzie tedy zemna iesli chceš na
 zemnie/ a niech ciey mi byc opoka etc.
 Tych slow Augustyna s. izali nie sta-
 snie przeciwko Rzymstkiey sekcie moze
 my wic ludzie krzescianscy: Ogrunto-
 wany iest koscioł powsechny na E-
 wanyeliey od Apostolow podaney/te
 trzymamy y dzis stacelnie: Pokrzescieni
 iestesiny/ wwierzylistsiny w Jmie Bo-
 ga żywe: Buduiemy zbawienie swo-
 ie na opoce mocney na Krystusie sa-
 mym: A czemuż nam tho zadawacie/
 iakobyśmy w Koscielnie byli: iakoby-
 byśmy heretycy/ iakobyśmy słudzyli
 tanscy

tanscy y synowie rosproszeni. Powiedz
 cie nam mili panowie aby iedne przy-
 czynetak srogich potwarzy. Nie wie-
 dza na nas nic wiecey iedno iz s koscio-
 lem Rzymstkim nie trzymamy/ iz iuris-
 dictiey Papiestkiey nie wyznawamy/ iz
 sie do pisina s. odwotywamy. Ale slu-
 chajcie Augustyna swoe: Tak nam A-
 postol Bozy rozkazal/ zebyśmy mimo
 podana Ewanyelia nie nie przymos-
 wali: Na tey Kosciol Krzescianski po-
 wszytkim swiecie iest od Apostolow za-
 sadzonj. Nie możemy zapamietac fun-
 damentu swoje/ nie możemy odstepic
 zbawiciela y Pasterza swoje Kristusa
 Pana/ ktory dusze swa potozyl za nas:
 Prosimy Gycas. Papieza niech z nami
 chodzi po zyemi/ a niechay sie nie czyni
 opoka nasza/ abowiem zbudowani ie-
 stesiny na Krystusie na mocney skale/
 nie moga nas ani wiatry ani pothoki
 ani nawatności wselatke s Kosciola
 iego wyrzucic.

*Dicat ergo illud nouissimum Ecclesia, si crede-
 retis Moysi crederetis et mihi, de me enim ille
 scripsit, quia corpus sum eius de quo scripsit. Qua-
 re credis*

272. **Odpowyeđz na**

re credis de capite & non credis de corpore?
Quid tibi fecit Ecclesia ut eam velis quodam-
modo decolare? Qui decolare vult, & caput &
corpus vult occidere. Tollere vis Ecclesie caput
& capiti credere: Erubescunt negare Christum
& non erubescunt negare verba Christi.

Przetoż niechay im iuz na ostátku Ro-
sciot powie: Byście wierzyli Mojżeso-
wi/ wierzylibyście y mnie/ ábowiem o
mnie on pisał/ bom ciáto iego/ o kto-
rym pisał. Cjemu wierzyś o głowie/ á
nie wierzyś o cieles? Coć tak złego wcy-
nił Rosciot/ że go chceś iáko by ściać. O-
deimnięś Rosciotowi głowę/ á przed
sie głowie niechceś wierzyć: Ktoć chce
ścináć/ ten y głowie ciáto myśli zabić
Wstydza sie przec p. Krystusa/ á nie
wstydza sie przec słow ie°. Aza nie tak
własnie czynia pánowie Rzymiánie/
gdy pisano S. głuchym y niemym ná
żywáta: gdy mu wierzyć niechca/ cho-
cia iásne iesth/ iedno podług prátky
dworu Rzymstiego: Aza nie ścinacie
Rosciotá Powsechnego/ gdy mu gło-
we iego własná Páná Krystusa odey-
muiecie/ á ná miejsce iego trupia gło-
we pa-

Rzymiá-
nie pi-
smu
Świete-
mu wy-
rzyć nie
mog.

trzecie principi. 273.

we Papięz sniertelnego ná wirsch-
kładzecie? Christum nec nos oculis vidi-
mus nec vos. Iudaei viderunt & occiderunt:
Nos non vidimus & credidimus: Verba ipsius
nobiscum sunt. Páná Krystusa nie wi-
dzeliśmy oczymá swoimi/ áni my áni
wy: Żydowie go widzyeli y zábili: My
śmy nie widzyeli á wwierzyliśmy mu:
Słowá iego z námi sa. Tym práwyc
zamyka to wszytko kazánie swoje Au-
gustyn błogostáwiony.

Przestrzegaycieś tedy słow iego/ iesli
sie go niechcecie záprzec/ zgadzajcie sie
s słowem iego/ iesli chcecie być cżłona-
támi ciáta iego: Nie odeymuycieś gło-
wy Rosciotowi Powsechnemu/ iesli
chcecie być w Rosciote. Ażłóście te mi-
zerna pyche Rzymstá: Rozmnućcie sie
wbogiego Krystusa y wbogich cżłona-
tów iego: Porzucicie powage y bogác-
twá swiátá tego/ ktore wam przestá-
dzaia do prawdy: A poznacie iż Bog
sam narowyśsi jest nád wszytká ziemiá:
Cognoscant quia tibi nomen Dominus. & tu so-
lus altissimus super omnem terram &c.

Tym sposobem Czcetniku miły wszy-
tki swiá-

Jedno-
stąnie
Dokto-
rowie
stąrzy
bronia
nauki
Apostol-
skiej.

Czym
Doktoro-
wie
stą
rzy
bo-
rzyli
Zeretyki.

274. Odpowyeđz na
tki świadectwa Doktorow stąrych kto
re ten Goniec po sobie przywodzi/ po-
kazác sie moga/ iż nie przeciwko nam
nie walczą/ y owsem wśedzye sie z ną-
mi przeciwko Rzymianom zgadzając
a nauki Apostolskiej Kościoła Pow-
śedznego/ podług pisma s. iednostą-
nie bronia. Lecz krótkości kśiażet fol-
guiać/ musie sie nie wśedzye tak długo
bawić: Pokazawszy thylko dowodnie
y refutowawszy intencja K. Kanoni-
kń naszego/ iż żadna s tych śeści pro-
pozycy ktore kładzye/ principium ną-
zwaną być nie może.

Co sie do thycie Ireneusa y Cyprianu
iuzem przy wtorym principium po-
kazat dostateczniej ich własnemi słowy
co oni o Kościele Powśedznym rozu-
mieli/ iż go na nauce Apostolskiej y na
pismie Ewangeliey S. gruntowali/
ani go do Papieża Rzymskiego przy-
wieszowali. Przetoż przeciwko onym
Zeretykom wieku swego wśedzye wła-
źnia iednostąyna y powśedzna wiare
Krześcianańska o iednym Bogu y o ied-
nym Synie iego/ ktorey s pisma s. do-
wodził

trzecie principi. 275.
wodził/ y s pisma błedy przeciwnie bo-
rza: Nie broniać sie prożnym tytułem
Kościoelnym/ ani opacznych principis-
ow zmyślając ku słowu Bożemu: A te
wiare powśedzna o fundamencie/ o
Bogu iednym wśedzye nazywa Tre-
neus Tradicia Apostolska/ o czym sie
declaruie sam Lib: 3. cap. 1.
A iż tu dwu Argumentow osobliwych
ten Goniec używa/ acz krótko wśatke
dostateczniej na nie odpowiedzieć mu-
sie.

Pierwszy.
Kościół Krystusow iest po wśytkim
świecie rozsiany: Ergo záwśe to do-
bre nasienie słowa Bożego/ y wśedzie
było. Probuie tego tym: Ze nasienie
Pánskie musi mieć wietśa moc niż na-
sienie ziemskie. Item/ iż krew Syna
Bożego musi być użyteczna/ y nie dars-
mo iest przelana etc.

Nierad bym nie przeciwko temu mo-
wił: ábowiem kto by tego nie śyżył/ á-
by nie thylko wśytek lud Krześcianański
powołany/ ále też y wśytek świat/ tho-
niebieskie nasienie słowa Bożego sku-
tecznie y s pożytkiem przyjmował. A
S
śby krew

276. Odpowiedź na

izby krewo nadrośsza Syna Bożego ja
dnemu człowiekowi ku wpadku/ lecz
wszystkim ku zbawieniu pożyteczna by
ła: Ale sam Pan Chrystus przeciwko
temu mówić raczy/ iż ciąża droga do
niebá/ á nie wiele ich tam wchodzi.

Mat. 7. Item. Wiele wezwanych á mało wy
branych. Item. Potożony iest ku w
padkowi wielom. Item. Jiali znay

Luc. 18. dzye wiare Syn człowieczy gdy przy
dzye. Niechże tedy Augustyn święty za
mie temu Gończowi ná to odpowie.

In Psal- Suscepimus Deus misericordiam tuam in me-
mum 48. dio populi tui: Quasi alii sint qui susceperunt
et alii in quorum medio susceperunt: Magnum
sacramentum sed tamen notum. Nunc qui ppe
populi Dei censentur omnes qui portant sacra-
menta eius, sed non omnes pertinent ad miseri-
cordiam eius: Przyielisiny Boże miłosier-
dzye twoie w pośrodku ludu twoyc-
go: Jakoby inшы byli ktorzy przyieli/ á
inшы w ktorych pośrodku przyieli mi-
łosierdzye: Wielka tájemnicá/ iedną
wiadoma: Abowiem teraz wszyscy lu-
dźmi Bożemi bywáta poczytáni/ ktor-
zy noszą ná sobie sakramenta iego/ á
le nie

Argumentá K. S. 277.

le nie wszyscy przynależą do miłosier-
dzya iego: Przetoż chocia słowo pán
kie po wszystkim świecie iest wsiáne/ á scy do-
le nie wszyscy są dobra rola: I chocia bra rola.
dla wszystkich światá Pan Chrystus
umárt/ ále nie wszyscy teo przyjmują:
Iste populus qui in medio populi Dei suscepit
misericordiam, quantum numerum habet, quā
pauci sunt, vix inveniuntur aliqui. Illisne
contentus erit Deus, et perdet tantam multi-
tudinem dicunt hoc, qui sibi promittunt quod a
Deo promittente non audierunt: Absit (inqui-
unt) dabit indulgentiam, miserebitur: Hoc
planē etiam ille serpens promisit primo homi-
ni: Nam minatus erat Deus mortē, ille autē ab-
sit inquit non moriemini: Ten lud ktorzy w
pośrodku ludu Bożego przyiał mi-
łosierdzye/ iáko wielka liczba ma: Jā
to ich bārzo máto: Ledwie ich kłku
znaydzye: A wiechy ná tych miał prze-
stać Pan Bog/ á thát wielka wielkość
inшыch zatrącić: Mowia to ci/ ktorzy
sobie tho obiecują/ czego nie sly seli od
Bogá/ żeby kiedy obiecować miał:
Nie bedzyeć tho (powiádáia) odpus-
ścić Pan Bog/ zmiuie sienád ludem
S 2 swojima

278. Odpowiedź na
swoim: Takci też właśnie on waż pier-
wemu słowiekowi obiecował: Abo
wiem Pan Bog zagroził był śmiercią.
A waż powiedział: *Ewie abstr.* nie be-
dzieć to/ nie pomrzecie.

To Augustyn S. przeciwko Gonco-
witemu odpowiada: Abo wiem pro-
żno się powšechnością y wielkością B-
mily Kanoniku chłubiś/ jeśli T. M.
prawdziwości nauki y wiary między
swoimi dowieść nie możesz. Jakoś
kiedyby to było przy was/ nie potrze-
bały wam do prożnych Tytułów ve-
ciekać. Y zaniechajcie już tey prożney
prace a frásunku/ dowodząc tey byro-
kiej powšechności Kościoła Bożego
Abo wiem zgadzamy się o to że wśy-
tkimi stáremi Doktory/ y nie pokázu-
jemy inšego Kościoła żadnego/ iedno
tenże w którym był Ireneus/ Cyprian
Augustyn y inšy/ ktory się od Aposto-
łow pociał/ ktory po wśytkim swy-
cie rozsiany iesth/ y záwsze trwa aż do
skóńczenia swiátá: w którym náosťá-
theł wsiadł on syn zátrácenia/ wyno-
sac się nad Bogá y nad słowo iego:
Lecz to

prożne
ty tytuły
bez rze-
czy.

2. Tess. 2.

Argumentá R. S. 279.

Lecz to wásemu przedsięwzięciu nic
nie pomaga: Abo wiem o Rzymstkim
Kościele *specificé* między námi różnica: y powše-
tego byście zárazem dowodzić mieli/ chność
iż R. mski iest powšechny/ a iż się po-
wšechność wśytká zamyka pod Rzy-
mstkim: Co żadna miára być nie może pod
rzeczono y podług wáśych wáśnych
wywodów. Ale choć abyscie też tego
dowiedli/ co być nie może/ tedy iedná-
tá propozycja wáśá trzecia *principium*
Theologicum nie iest/ czego mi już na pos-
czátku dostátecznie dowiodł.
Tę ten Argument drugi thákże s pias-
tku się toczy:

Záwždy Pan Kristus w Kościele swo-
im świeci przez słowo swoje:
Ergo Wśá która thák dawno trwa/
zgadza się s słowem iego/ y nie zámie-
wa Krystusa. *Aliud in conclusione ali-*
ud in antecedente. Prawdą iesth iż Pan
Kristus záwsze świeci w Kościele swo-
im: Ale y to prawdá/ że niedzny śátan
záwždy zámiewa ludzkimi wymys-
ły słowo Boże. Przetóž Jan S. po-
wiedzyał/ że swiátło w ciemnościach
świeci. Ioan. 1.

S 3 Tym

Zawdy
Tradycy
ami pra
taci po
rywali
zakon
Boży.

280. **Odpowiedź na**
Tymże sposobem był zawse p. Bog
przytomny Kosciotowi swoiemu/ był
przytomny Pan Krystus/ a wždy o
ni Pralaci y Biskupi Jerozolimsy w
stawami a tradycjami starszych swo
ich zacmiewalili zakon Boży y psowa
li prawdziwa chwale Boża/ iako im
tho Pan Krystus zadawa. Thakiey
Misa Rzym ska iesth ciemna a wielka
zakona Testamentowi Panstkiemu/
ktory on Kosciotowi swoiemu przed
smiercia swa droga uczynic raczył.
Przetoż opacznie then Goniec bronil
swoiey Misy: potrzebaby to pokazac
gdzye ia Pan Krystus posthanowil/
gdzye ia Apostolowie Kosciotowi po
dali: czego nigdy pokazac nie mogal:
ale o tym dosyc na swym miejscu.
Podzmyśl do Hieronima: skthorego
przywodzi stowa ony co przeciw Lu
ciferianom pisal/ y kladye ie przeciw
ko nam. Lecz wielka roznośc/ y zadna
miara sie to na nas bynamniey przy
godzic nie moze: Y thakowe zwyciest
wo odniesie then Goniec stego mieys
ca Hieronimowego/ iako y z onego
kazaa

140
Argument K. 5. 281.
Kazania Augustynowego/ gdy sie kto
themu zupełnie przypachrzyc bedzye
chcial. Albowiem Luciferianowie do
stonalsami sie czyniac nad inke Koscio
ty/ przyimowac niechcieli pokuthuias
czych Biskupow/ a od bledu Arriana
skiego sie nawraciacych: Przetoż im
to zadawa Hieronim a Rufin:
*Quorum vox impia crucem Christi evacuata,
Dei filium subingat Diabolo, et illam complo
rationem qua de peccatoribus prolata est, non
de uniuersis hominibus dictam intelligit. Si
Ecclesiam in Sardiniatantum habet et per or
bem totum non habet, nimirum pauper factus
est Christus, ad angulum uniuersa terra, cru
cistrophe a collata sunt: Ktorych gtos nie
zbozny/ krzyż Pana Krystusow nisczy
Syna Bożego poddawa dyablu/ y o
no posiatowanie/ ktore iest wyrzeczo
ne o grzesnikach/ nie o wszythkich lu
dzyach powiedziane byc rozumie: A
le iesli tylko w Sardyney Krystus ma
Kosciot swoj/ a przez wszytek go swiat
nie ma/ nazbyt zaiste zubozał Krystus
y choragwie krzyża iego ze wszythkicy
zyemie do iednego kata sa zniiesione.*
S 4 **Testo**

282. Odpowiedź na

Te słowa słuſniewy przeciw wam rze-
czone być mogą/ ktorzy grzechom od-
puszczenia/ y użytku meki Pánſkiej/ lu-
dzinom Krześciánſkim y pokutuiącym
nie przyznawacie/ poſi ſie do Papieża
nie nawroca. Iżali tak zubożał Kry-
ſtus? je nie ma Koſciół ſwego iedno
pod iednym Biſkupem Rzymſkim?
Iżali pod nogi Papieſkie krzyż iego y
zwycieſtwo połozone ieſth? Iżali nie
wſytkiemu ſwiátu y wſem ludziam
obiecane ieſt odpuszczenie grzechow w
Imię iego/ ktorzy iedno wierzą weni.
Lecz my do Withemberku y do Gene-
wy/ ani do żadnego mieyſca/ ani do ja-
dnych oſob Koſciół Powſechnego
nie ſciſkamy/ y pod Papieżem Krze-
ściánſki lud być przyznawamy/ y każ-
demu prawdziwie wierzącemu á po-
kutuiaćemu/ grzechom odpuszczenie
wſedzye być gotowe y pewne podług
piſmá S. opowiadamy: iedno thego
potrzebnie doſkładamy/ że ſie nam w
rey wielkiej powſechnoſci ludu Krze-
ściánſkiego pilnie doſwiadczać potrze-
ba/ podług nauki ſłowa Bożego. Cze-
go ten

Argumenta K. H. 283.

Go ten Goniec chcąc zbýć/ ſchrania ſie
wſedzye rozſadku piſmá S. przethoż
Tytulem powſechnym broni ſtrony
ſwoiey: y tho ieſt ſumma wſytká tych
ſiażek/ oprocz Koſciół powſechnego
nie może być zbáwienie/ á Koſciół nie Summa
może być iedno pod Papieżem/ Prze- poſe-
thoż ktoſkolwiek pod Papieżem ſtoí w ſtwa
poſłuſenſtwie/ iuż doſýć ná tym/ á o Gońco-
piſmie pytać ſie nie potrzebá/ bo tego wego.
nikt wyſtádać y rozumieć nie może/ ie-
dno ſam Papież cum ſua cohorte. Et è con-
uerſo, kto Papieża we wſytkim nie ſlu-
cha/ iuż w Koſciele powſechnym nie
ieſt y zbáwion być nie może.
Ale ſłuchay Gońce miły ſwego Zie-
ronimá/ iáko przeciwko wam conclu-
duie w thymże dialogu ſwoim/ czo gi
przeciwko nam przywodziſi: Abo
wiem iáſnemi ſłowy przyznawa Ty-
tuł Koſciół Powſechnego wſytkim
Krześciánom/ á ſnadź y tym ktorzy iá-
ſne á wielkie błedi mieli przeciwko fun-
damentowi wiary powſechney/ iáko
Arrius/ Cherintus/ Zebion: ábowiem
thát thám przeciwko Luciferianowi
S S mowi

284. **Odpowiedź na**
mowi słowy kościoła powsechnego:
Esse si potes aliter Christianus, Meretrix sum
sed tamen mater tua sum. Non seruo vnus
zhoricastritatem: Talis eram quando conceptus
es: Cum Arrio adulterium committo, feci
antea compar cum Hebione, Cherinto, Noua-
to &c. **Badź inaczey mozeszli Krześci**
aninem: Jestem nierządnicą/ ale ied-
nak iestem matka twoja: Nie zachod-
wie iednego łóża czystości/ ale takam
była gdiś sie ty począł/ z Arriusem pło-
dze cudzołóstwo/ czyniłam tho przed
tym z Ebionem s Cherintem Nowas-
tem y z infemi etc. Jawnie Hieronim

S. y ty częstki kościoła powsechnego
ktore tymi bledy nieco pomazane by-
ły przed sie kościołem zowie/ a wy nas
członkami kościoła powsechnego za-
dna miara mieć niechcecie/ chocia za-
dnego bledu przy nas pokazać nie mo-
żecie. Ztym concluduje Hieronim: *In*
ea Ecclesia esse permanendum, quae ab Aposto-
lis fundata, vsq; in diem hanc durat. W tym

W Pto-
rym Ko-
ściele
trwać
mamy.

kościele zostawać mamy/ ktory od A-
postolow fundowany trwa aż do dzi-
siejszego dnia. W tym dali Pan bog

Argumenta R. H. 285.
Bęczyrze zostawamy/ y o żadnym in-
nym wiedzieć niechcemy. Albowiem
declaruie to fundowanie Hieronim s.
na wielu mieyscach/ iż ani na osobach
peronych/ ani na mieyscu Rzymskim/
ale na nauce Apostolskiej ten fundus
dależy: *Sicubi audis eos qui dicuntur Christi*
non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam a-
lio nuncupari, vt puta Marcionitas Valenti-
anos &c. scito non Ecclesiam Christi sed Anti-
christi esse Synagoga. Jesli godye styśsiś
Krześciany/ iż sie nie od Pána Krystu
są nazywalia/ ale od kogokolwiek in-
sego/ iako Marcionitani Walentinia-
ni etc. wiedz iż nie są kościołem Kry-
stusowym ale synagoga Antykrysta.
Przetoż sie my nie zowiemy inaczey ie-
dno Krześciany/ y rzecza sama to po-
kazuemy/ że oprócz nauki Pána Kry-
stusowej w piśmie świętym wyświad-
koney nie przyjmować niechcemy. A
leć stroną przeciwną Rzymskim Ko-
ściołem sie nazywa od Rzymu/ y Pa-
pysznikami od Papieża/ y rzecza sama
to pokazuje/ że wiare swoje mimo pro-
be pisma S. do iednego Papieża przy-
wiązali.

286. Odpowiedź na

wiazáli. A thák przeciwno nim thám
Zieronim S. concludnie: *Ex eo quod
postea instituti sunt, eos se esse indicant, quos fu-
turos Apostolus pronunciauit.* S tey przy-
czyny iż sie po Apostolech ináczey po-
czeli zwać/ ábo ináksze postanowienie
máta/ pokázuią sie być tymi o ktorych
Apostol Boży przepowiedzyał/ iż być
mieli. A o iákichże Aposthol prze-
wiedzyał: Jesli wam kto co inšego be-
dzye opowýdat/ mimo tho czosiny
wam w Ewángeliey zwiásthowáli/
niech bedzye przekletym. Item pisac
do Timotheusza opowiada iż osthá-
tnich czásow mieli nástać ludzye sami
siebie miluiacy/ chćiwi/ tákomu/ pysni
nádeći/ niemilosierni/ roskosy miluia-
cy wiecey niż Bogá etc. Ktorzy sie sprze-
ciwíáta prawdzye/ máta cz vmyst zes-
psówány y okolo wiári bładzacy *repro-
bicirca fidem.* Doznawayże pilnie Cży-
telniku miły kto tákowi jest/ á wiedz iż
przeciwno tym Zieronim pisat/ ale nie
przeciwno nam. Abo wiem ieszcze ná-
then czás w Rzymie bytá zachowaná
náuka śczyra Apostolska/ y nie vsur-
powat

Gala. 1.

2. Tim. 3.

Argumentá K. S. 287.

powat sobie Papież tey powszechności
nád wszytkimi Kościoły swiatá wszyts-
kiego/ przethoż nie myslit Zieronim o
tey Rzymiskiey powszechności/ ále piše
o Kościele Powszechnym Rzeszczian-
skim/ ktory w sobie zamyka generalis-
ter wszytek lud potrzebny/ á probe w
tym Kościele zostáwue fundament A-
postolski/ nie miásta Rzymu grunty y
mury/ áni osoby tam siedzące Papye-
żow/ ále náuke Apostolska/ s piśmem
ich zgodna. Bo thák powiáda tamże
w tym dialogu/ że w tym Kościele iáko
w Korabiu Tóego sa wśelákie y rózne
zwierzęta/ sa wilcy y iágnietá pospolu
Sa státki złote y gliniáne/ sa naczyńia
gniewu Páńskiego y miłosierdzya: A
o tych wszytkich rozsádku czynić niko-
mu nie należy/ iedno samemu Pánu/
czásu dnia ostátniego: *Nemo potest Chri-
sti palmam sibi assumere, nemo ante diem iudi-
cii de hominibus iudicare.*

A cóż tedy czynić mamy w ták wielkiej
roznicy ludu pospolitego y náuczycie-
low? Powiedz nam Zieronimie S.
A pertam animi mei sententiam proferam: In-
ea Ecce

Proba
w pows-
zechnym
Kościele

w Ko-
ściele po-
wsze-
chnym
rozni-
lwa
dzye być
muszą.

ea Ecclesia esse permanendum, quae ab Aposto-
lis fundata vsq; in diem hanc durat. Vprze-
mie á prawdziwie wmyślu mego zdá-
nie (powiáda) ogłasam: że w thym
Kosciele trwác mamy/ ktory od Apo-
stolow vgruntowany trwa aż do dzi-
siejszego dnia. Itedy Rzymiski Kos-
ciol nie trwa w náuce Apostolskoy
do dnia dzisiejszego/ owsem odstąpił
thego gruntowania Apostolskiego/ á
ná obcych ludzkich wymyslech stáno-
wi y gruntuie rzeczy swoje/ Ażniet po-
dlug rády Hieronimowej musielisiny
go odstąpić. A iáko przeciw onym He-
retykom sprawiedliwie ten dekret ná-
pisał Hieronim: *Scriptura non in legendo
sed in intelligendo consistunt.* Abowiem bte-
dy swoje do pisma Bożego przynosi-
li/ á wedle nich pismo/ przeciwko wla-
snym słowam Duchá Bożego/ nácia-
gáli: Ták też z drugoy strony uczynił
dekret y przeciwko dzisiejszym Rzymiá-
nom: *Quicquid ex scripturis sacris authorita-
tem non habet, eadem facilitate contemnitur
qua asruitur.* Cokolwiek s pisma święte-
go nie ma swej poważności y dowo-
du/ to każ-

Przeci-
w na odsta-
pienia
od Rzym-
skiego
Koscioła.
Iá.

du/ tho każdy thák śnádnie odrzucić y
wzgárdzić może/ iáko śnádnie owemu
twórdzić. Item. *Spiritus sancti doctrina
est quae canonicis literis prodita est: contra quā
si quid statuunt Concilia, nephas duco.* Duchá
światego náuka w pismie s. iest ozná-
mioná/ przeciw ktorey iesliby co Kon-
cilia stánowią/ mam to zá rzecz zla y
nieślusna. A ták nie przywodzi
Hieronimá kthemu Góncze miły/ áby
on pisma s. poważność niścić miał/
Abowiem te słowá przeciwko Arriá-
nom pisał/ ktory wiáre Krześciáńska
od gruntu psowáli/ á pisma iásnego o-
wiecznym Bóstwie Siná Bożego nie
przyjmowali/ opácznie głoziac y ná
swe dumy wykládáiacz iásne słowá
Prorockie y Apostolskie. Lecz nie-
dzy námi nie o tym roznicá/ bo my pí-
sma s. głożowác nie zwykliśmy/ iedno
po prostu iáko nápisano ták wierzy-
my/ Ale o thym rzecz/ iż nam wierzyć
wiecey káżecie/ y ináczej wierzyć niż ná-
pisano/ Czego nam wszyscy stárzy Do-
ktorowie nie rádza/ y niegothowisiny
wam tego k woli uczynić.

Jesaja

światość
pisma
świeta
go

290. Odpowiedź na

Jesze Augustyn a S. powtore przy-
wodzi za soba/ czterzy miejsca z niego
alleguiac. Na co aczkolwiek inż sie do-
syć odpowiedziało/ y radbym trotko
ści kśiażek folgował/ iednak aby sie po-
kazalo/ iako szczyrze ten Goniec z Do-
ktory swemi nadklada/ musze trothko
te wszystkie miejsca Augustynowe poto-
żyć/ s ktorych sie okaże/ iż o inszym Au-
gustyn mowi/ a w insa Goniec mie-
rzy. Tak tedy Augustyn S. napisal:

De Expo Sciendum est quod Ecclesiam credere non ta-
siti. Sim men in Ecclesiam debeamus: Wiedzyeć po-
bo. Ser. 2 trzeba/ iż Kościół wierzyć mamy ale

nie w Kościół wierzyć: a ten Goniec nie
chce Kościół a Powsechnego wierzyć
po wszystkim świecie na niewiadomych
miejscach rosproszonego/ ale giżaw-
se chce widzyeć pod Regimentem Pa-
piestkim/ czo iest przeciwko własności
wiary/ gdiż iako Paweł s. mowi/ wi-
ra bywa o rzeczach niewiadomych: Fi-

Hebr. 11. des argumentum rerum non apparentium:

Lecz co inż pewnie wiem y okiem cieles-
nym widze/ thego mi wierzyć nie po-
trzeba. Item wierzyć nam każe ten
Goniec

trzecie principi. 291.

Goniec w Kościół/ gdy rowna Kościół
i swego Rzymistycznego wstawy do sto-
wa Bożego/ y sinie ie początkami sto-
wa Bożego nazywać: ale Augustyn
iawnie powiada/ iż nie mamy w Ko-
ściół wierzyć. A czemu? Iż Kościół nye
i jest Bogiem ale dom Boży: Ecclesia e-
nim non Deus est, sed Domus Dei: A o ias-
kimże nam Kościele powiadaś Augu-
stynie miły? Catholicam dicit toto orbe dif-
fusam, quia diuersorum Hæreticorum Eccle-
sia, ideo Catholica non dicuntur, quia per lo-
ca atq; per suas quasq; provincias continentur:
Powsechny (powiada) Kościół iest
po wszystkim świecie rozlany: Przetoh
roznych Heretykow Kościoły nie bywa
i nazywane powsechnemi/ i na pe-
wnych miejscach y w pewnych zye-
miach są zawarte.

Pamiętajże dobrze te definicia Augu-
styna s. Goncie miły/ abowiem wafś
Rzymistki Kościół iest na pewnych miej-
scach y w pewnych ziemiach obmiaz-
nowany/ iako we Włosech/ we Frán-
cyey/ w Hiszpániey/ w Niemczach/ w
Polsce/ w Węgrzech etc. a nieznajom-
nych pa-

292. **Odpowiedź na**
 mych Papyżewi/ ludzi Krześcijańs-
 tych po wszytkim świecie roznie beda-
 cych nie przyznawacie: Przetoż Kościół
 wsi Rzymi powsechnym nazwan
 być żadna miara nie może. O czym aś
 by nie wotpil/ iż to jest własny smysł
 słow Augustynowych/ że inszy w nie-
 go Kościół powsechny/ a inszy Rzym-
 ski/ chocia część powsechnego/ i asny
 tego dowod jest/ iż rozdzzielnie a spec-
 ficie miánuie Augustyn s. Kościół Afry-
 kański/ powsechny/ y Rzymi.
 Item epi. 86. ad Casulan: excipue Kościół
 Rzymi miánowicie od powsechne-
 Ut toto terrarum orbe diffusam Ecclesiam, ex-
 ceptis Romanis et paucis Occidentalibus, non
 blasphemaret Ecclesiam. Máludka gromá-
 da zowie Rzymi Kościół y z infemi-
 ná zachod stoncá/ przeciwko wszyt-
 kiey powsechności swiátá.
 Item tájmie kładzye te słowa: Nie tyl-
 ko (powiáda) lud Krześcijański wszy-
 thek od wschodu y od zachodu stoncá
 w tym winnie Orbis i w dzyen So-
 botni nie pościza/ ále y Rzymi yemu
 Kościółowi przymawia: Non tantum O-
 rientis

Rzymi
 Kościół
 powsech-
 nym
 być nie
 może.

Epist. 50
 ad Boni.

trzecie principi. 293.
 rientis et Occidentis populos Christianos ve-
 rum et ipsam Romanam Ecclesiam accusat.
 Ciego nie moglby był czynić/ gdyby Ko-
 ściół Rzymi powsechnym być rozu-
 miał/ iáko to dziś pánowie mieć chca.
 Sluchaymyś dále Augustyná S. w
 tej rzeczy. Izali Kościół powsechny
 do iednego Biskupa/ ábo do successy-
 ey mieysc pewnych przywiazány jest?
 Powiedz nam Augustynie miły/ żebyś-
 my wiedzyeli po czym tego Kościółá
 prawdziwe części poznawác mamy:
 Then Kościół (powiáda) od stoncá
 wschodu do zachodu iásności iedney
 wiary jest rozszerzony: Hac verò a Solis
 Ortus usq. ad Occasum, unius fidei splendore
 diffunditur: A thát podlug Augustyná
 to jest pewny znák Kościółá powse-
 chnego/ iásności y śczyrości wiári Krze-
 ścijańskye/ ktora nie skad inąd pocho-
 dzi iedno s słowa Bożego: Przethoż
 gdziekolwiek jest náuka śczyra y iásna
 wyára Apostolska/ tájm jest Kościół/
 od stoncá wschodu do zachodu: A
 gdzie iásności wiary nie máś/ tájm też
 y Kościółá prawdziwego być nie mó-
 że: Ty

Znák pe-
 wny Ko-
 ściółá po-
 wsechne-
 go.

294. Odpowyeď ná

že: Titul prožny zostawa pozwirzchu.

Drugye mieysce przywodzi z Augu

In Psal- styná: Dominus noster Iesus Christus totus
mum 90. perfectus vir & caput & corpus: Hoc est caput

Ecclesiae corpus huius Capitis Ecclesia est, non
quae hoc loco est, sed quae per hoc loco & totum
Orbem terrarum. Nec illa quae hoc tempore
sed ab ipso Abel, vsq; ad eos qui nascituri sunt
vsq; in finē & credituri in Christū. Ciało Krę-
stusowe iest Kościół/ nie ten Który ná-
tym mieyscu iest/ ále Który y tu y przez
wszytek świat iest: áni ten Który tego
czasu iest/ ále pocjawszy od Abła same
go áż do tych Ktorzy sie máia národzić
do skóńczenia swiátá y wwierzyć w
Krystusa.

A czegoż ieszcze chceš
Góńcze miły? Czemu ták iásne słowo
sam przeciwko sobie przywodziš? A
bowiem musi to każdy zeznać/ iż sít
ludzi niezliczonych w Krystusa wyco-
rzaczých / chocia nie pod Rzymstym
Papieżem: Thákże rzeczyć iásna/ iż przed
potopem Papieżá nie byto/ á przed sie
był Kościół Powsechny: Czego ieszcze
znáć niey Augustyn táńże doktáda.
Totus populus sanctorum, ad ynam Civitatem

pertinenti-

trzecie principi.

295.

pertinentium, quae Civitas corpus est Christi,
cui Caput est Christus, ibi sunt & Angeli Ci-
nes nostri &c. Wszytek lud swietych do
iednego miásta należacych/ Ktore miá-
sto iest ciałem Krystusowym/ á Ktore
mu iest głowa Krystus: táń sa y An-
yeli społmieszczańie nášy.

Już áż nie s tych słow obaczyć sie mo-
żeš/ o iákim Kościele Augustyn mó-
wi/ á iáko syroce to słowo rozumye
Catholica/ ábowiem nie bedzye żaden
thák słony/ żeby y Anyoty niebieskye
pod moc á wladza Papieżowi Rzym-
skiemu podłożyć miał.

Posłuchaymyš thego Góńczá s czym
przybieżat/ y czego z Augustyná dowo-
dzi: Powiáda iż oprocz Kościoła zbá-
wienia nie máš/ á ten Kościół iest po-
wsechny/ Papieżá Rzymstiego iáko
głowy swey y pásterzá powsechnego
słucháiaczy. Lecz Anyotowie nie słus-
cháia Papieżá/ bo ná zyemi nie mieš-
táia/ Ergo nie mogá być cłonkami te-
go Kościoła. Ale Augustyn inácej
twierdzi: Przetoż rzecz nie pochybna/ że
o inšym Kościele Augustyn piše/ á ten

T 3

Góńiec

296. Odpowiedź na

Goniec z inzego Kościoła bieży.

Podzmyśl daley za Augustynem:

Ha de illa Ciuitate. vñ peregrinamur, litera nobis venerunt, ipse sunt Scripturae quae nos hortantur &c. Stego miastka od ktorego pielgrzymujemy przysly nam ty listy/ te sa pisma s. ktore nas napominaia. Widzisz iako syroce Kościół powszechny rozumie/ y iako gi do pisma swietego przywiezuic: O waszym zgro madzeniu Rzymskim y o Papyżu by slowka.

Szyroki
Kościół
powsze-
chny.

Trzecie mieyscie ktadzye *ex sermone 50. de verb: Domini.* Gdzye Augustyn s. ty slowa przeciwko Donatistom ktadzye *Osendant de scripturis aliquot testimonium vñ bi Deus pradixit in Affrica futuram Ecclesiam quasi perditis cateris Gentibus:* Tiedz pokazaby iedno swiadectwo s pisma s. gdzye Bog obiecal w Afryce tylko miec Kościół swoy/ zagubiwszy wszytki inse narody. Toz dzis wam powiedziano byc moze: Pokazcie nam swiadectwo ktore pisma s. gdzie Pan Bog to przepowiedzial/ zeby Kościół powszechny thylko pod waszym papie

trzecie principi. 297.

Papyeżem byc mial/ a iżyby wierny lud Krześcianski mial byc zatracony y od Boga zarzucony/ dla tego iż Papeża Rzymstkego glowa swoya nie przyznawa? Gdzy obecna y powszechna jest obietnica/ ze ktokolwiek okrzejon bedzye a wwierzy/ bedzye zbawion. Nad tho aby kazdy wiedzial/ o iakim Kościele tam Augustyn mowi/ poloze s tegoż kazania iego iesze kilka slow: abowiem the tam slowa przywodzi/ ktore do oblubycia swego mowi Kościół in Canticis Salomonis.

Mar. 16.

Anuncia mihi quem dilexit anima mea, vbi pascis vbi cubas in Meridie. Quid significat Meridies? Magnum feruorem magnum splendorem. Ergo notum fac mihi, qui sint Sapientestui, spiritu feruentes & doctrina fulgentes: Ipsis inbaream in corpore tuo, Ipsis societ cum ipse te fruar: Opowiedz mi o namulsy moy/ ktorego vmitowala dusza moza/ gdzye pasiesi/ gdzye legasi w poludnie. A coz znaczy poludnie? Wielka goracość/ wielka iasność: Przetohoz oznaym y pokaz mi/ ktorzy sa madszy twoi/ goracy w duchu/ a nauka swiezcacy:

Do pra-
wdzi-
wych p-
sterżow
przys-
cżać sie
mamy.

298. **Odpowiedz na**
cacy: *Ua tych niech sie potoje w cyele*
twoim/ s tymi niech mam towarzys
stwo/ z nimi niech ciebye zazywam.
Izali tu o pozwirzchney successyey ro
zumie Augustyn? Izali doswiadczać
nie potrzeba/ a przyteczając sie do praw
*dziwych madych y pobożnych p-
rzow? A s tymi dopiro przez prawdzi*
wa nauke zjednoczyć sie s Krystusem
Pánem w Kościele iego Powsechnym
tho iestmiedzy syroka iego gromado
powołanych ludzi Krześcianskich.
Dic mihi ubi pascas ne incurram in eos, qui de
te alia dicunt. Aliud dicunt, aliud de te senti
unt, alia de te pradicant, alia de te credunt.
Powiedz mi gdzye pasiesz/ abym nie
trąsila na ty ktorzy o thobie inſe rzeczy
powiadaia/ inſe rozumieia/ inſych
rzeczy nauczaia/ a inſe wierza.
Głos to iest Kościoła prawdziwego/
y każdey dusze wierney/ s Pánem Kry
stusem przez wiare żywa poslubionej.
Spirituales nuptiae sunt, in quibz nobis magna
Casitate viuendum est. Duchowne to go
dy y Matzenstwo/ w ktorzych nam z
wielka cyskoscia żyć potrzeba. Ergo
Augustyn na thym miejscu/ nie o po

trzecie principi. 299.
zwirzchnym Tytule y powołaniu ko
ścioła Powsechnego mowi/ do czego
nas Goniec naciaga/ ale o prawdzi
wym żywym y duchownym Kościele
członkow wybranych a s pánem Kri
stusem w iego Duchu żywiacych. A
przetoż tak concluduie to tam kazanie
Amate hanc Ecclesiam. Estote in tali Ecclesia.
Estote talis Ecclesia. Mituycie ten Ko
ściół. Bądźcie w thakowym Kościele.
Bądźcie s nimi takowym Kościołem.
A tu in podziwuy sie Cytelniku mity
temu Goncowi iako opaczenie conclu
duie przeciwko wszytkiemu Augusty
na S. piśaniu y smyslowi/ abowiem
powiada tak: iż ten Powsechny Ko
ściół na każdy czas y wszedzye po wszy
tkim świecie dobrze páná Boga chwa
li: Ale Augustyn miánowicie mowi
o prawdziwych/ żywych/ y duchow
nych członkach/ ktorych bärzo mało/
a nie záwsze znáczni bywaia miedzy
wielka gromáda/ podług onych słow
sámego páná: Wiele wezwanych ale
máło wybranych. Przetoż prosi wier
na dusza oblubienica swego P. Kristu
sa/ aby

Nie wiel
kie stado
ko wierz-
nych
pánstwy

śa/ aby iey oznaymit ktorzy są praw
dziwi iego pasterze *Notum fac mihi qui
sint tui.*

Na ośtátku przywodzi słowá August
stina s. ktore on przeciwko Arrianom
o wierze powszechney w iednego Bo
gá Oycá y Syná y Duchá S. napisał/
y chce stad wszytki Rzymskie zabobo
ny y wymysły wiára powszechna ná
zwać. Lecz nie śniło sie o tym Augusti
nowi/ bo miánowicie piśe o iednym
Artykule tylko/ dla tego musze tu iego
słowá własnę s thego kazania krótko
położyć. *De verbis Domini Sermon 63.*

*Dicat mihi aliquis, ostende inseparabilem Tri
nitatem. Memento Catholicum te loqui, Catho
licis loqui. Fides enim nostra id est fides vestra
fides recta fides Catholica, non opinione pra
sumptionis sed testimonio lectionis collecta, nec
Haeretica temeritate incerta, sed Apostolica ve
ritate fundata hoc insinuat: Hoc nouimus, hoc
credimus: Et si nō videmus oculis, ipsa autē fide
rectissime ac robustissime retinemus, Patrē, Fi
lium, Spiritum Sanctū inseparabilem Trinita
tem, vnum Deū non tres Deos etc. Rzekłby
mi kto: Pokaż Troicę świętą być niero
zdzielną*

zdzielna/ pamiethay iżes Krześcianin
powszechny/ a iż s powszechnemi mo
wiś/ a bowiem wiára naszą to iest wiá
rá wáśń/ wiára powszechna nie z ná
detego mniemania/ ale s świadectwá
czytania nábyta/ nie iest nieperwona/ zá
vporem Rácerstwu/ ale iest vgrunto
wána ná prawdziwe Apostolstwey. Tá
wiára podawa nam tho: To wiemy/
to wierzymy/ chocia nie widzimy oczy
má/ iednáť sama wiára prosto y mo
cnie trzymamy/ Bogá Oycá y Syná
y Duchá S. być trzech w nierozdziel
nym Bóstwie: Być iednego Bogá/ á
nie trzech Bogow etc.

Przypátrze sie temu pilnie Czytelniku
mily/ iesli ty słowá słusnie moga być
przeciwko nam ciagnione: Gdyż my
te powszechna wiäre o Bogu iednym
s tákova prostoscia y státecznoscia iá
ko Augustyn wyznawa/ záwsze thrzy
mamy. Rtemu w thym artykule nie
máš między námi roznicze żadney.
Przetoż tha sukienka wiáry powszech
ney/ trudno ma ten Gonic Rzymskie
swoie błedy przykrywać/ gdyż tu Au
gustyn

Defini-
cia pos-
wse-
chney
wyary
gdzie ma
być su-
żana.

302. Odpowiedź na

gustyn o nich by słowka nie mowi.
A nad to wszystko/ pamiętaj te defini-
cia wiary powszechney dobrze/ iż s cji-
thania pisma s. bywa zbierana/ iż na
prawdzye Apostolskiej iest vgrunto-
wana: Od czego co nadaley then Go-
niec vciekając/ przed sie bezpiecznie do-
ść śmiał thy słowa Augustynowe za-
soba przywodzić.

Przetoż y s pisma S. naprzod pew-
nych świadectw/ pothym y z Doktor-
row tych ktore thu alleguie/ inż sie do-
statecznie pokazało/ że Kościół Boży
na iednym thylko principium słowa
Bożego przedstawiał zawse/ y przedsta-
wiać powinien: co zawždy czynili staa-
rzy Doktorowie/ s pisma s. y Kościo-
ła y wiary powszechney probuiacy do-
wodziac. A tak to trzecie principium
K. Herbestowe nie iesth słowu Boże-
mu podobne/ ani początkiem być mo-
że/ ani go tak Doktorowie starzy na-
zywáli/ ani tych terminow iego ex-
presse napisáli/ ani thá propozycja iest
determinatę prawdziwa/ żeby oprócz ko-
ścioła powszechnego pozwirzchnego/
znącines

czwarte principi. 303.

znącinesgo/ y oprócz successyey praca-
tow/ nie miało być zbawienie/ bo mie-
wał Pan Bóg y miewał zawse swoye
prawdziwe miłowniki y oprócz po-
wołaney pozwirzchney gromady.

Czwarte K. Herbestowe Principium Theologicum.

*Extra Ecclesiam Catholicam, quae sola est ve-
ra Ecclesia Christi salus non est.*

Oprócz Kościoła powszechnego/ kto-
ry sam tylko prawym iest Kościołem
Krystusowym/ niemáš nigdyzey zbá-
wienia.

Odpowiedź na to.

Widziś Czytelniku miły/ iákich okres-
gow stroną przeciwna vżywa/ á z ied-
ney propozycyey trzy vczyniłá/ á wśy-
tko nieperwne/ iedną iáko druga/ gdyż
powszechnym Kościołem miánuie Pa-
pieżá Rzymskiego sprawy y vstáwy/ á
onego powszechnym pástierzem. Ná-
czó iśem inż dośyć odpowiedzýał/ nie-
thce cie dluogo przy tym czwartym bá-
wić. Abowiem s tychże przyczyn/ kto-
rem przy pirowśym polożył/ tá propo-
zycja

304. Odpowiedź na

życia *Principium* nazywana być nie może/ iako y pismo dwie: Ktemu nie ma w sobie pewney a opisanej prawdy: Przetoż tak krótko s tym Góńcem postacie: Jesli to prawda iż oprocz powszechnego Kościoła zbawienia nie maś/ to iest widomego a znacznego: Job on miłośnik Boży y sprawiedliwy nie był w powszechnym Kościele/ bo nie był z ludu Izraelskiego/ w którym samym na on czas był Kościół widomy/ a nie gdzie indziej/ s sſhrony zewnętrznych Sakramentow.

Ergo Job nie był zbawion.

Alle Pan Bog Joba wyświadcza sam iż mu w boiaźni Bożej równia nie było na wszytkiej ziemi.

Ergo był Job zbawion. A ty Góńcze zmaż swoje principium.

Item. Ktokolwiek ma wiarę żywą w Chrystusa y dar Ducha świętego/ pewnie zbawion bywa:

Kornelius y wszytek dom iego miał wiarę żywą y iasny dar Ducha S. pierwej niż byli potrzebni y do Kościoła Powszechnego policzeni: *Akt. 10.*

Ergo

czwarte principii. 305.

Ergo może być zbawienie oprocz Kościoła Powszechnego.

A na ostatek: Jesli to pewna prawda że oprocz Kościoła powszechnego zbawienia mieć żaden człowiek nie może: Tedy to za tym iść musi/ iż każdy ktho iedno w Kościele Powszechnym/ pewnie zbawion bedzye.

Do czego prawie iasnie then Góńiec przymierza. Bo powiedział przy conchuziey trzeciego swego principium:

Iż zawse wszytek Kościół Powszechny y wsedzye P. Boga dobrze chwali/ y wiara powszechna zawse y wsedzye iest prawdziwa: Co aquinalet tey propozyciey/ Iż każdy w powszechney gromadzye bedacy/ dobrze Pana Boga chwali y prawdziwie wierzy.

Lecz iasny dekret iest y powszechny: *Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit.* Mar. 16.

Kto uwierzy a otrzecion bedzye bedzie zbawion: Ergo podlug naszego Góńca wszyscy ludzye Krześcianyńscy musza być zbawieni/ by też nałarzyey niechcieli: Co day P. Boże wszytkim.

Alle Pan Chrystus powiedzyeć raczył przy o

przy onym podobieństwie królestwa
niebieskiego / że wiele wezwanych / a
máło wybranych. Przetoż musicie to
swe principia omylne a niepewne po-
mazać.

Posłuchajmyś go czym dowodzi/
Jż ten Kościół jest ciałem Chrystusow-
ym / oblubienicą jego / y przy nim
jest prawda / przy nim Duch S. y łaska
Boża / przy nim żywot y pokoy.

Pytam go jeśli katol między psenica
Sali głupie panny / Mogali być sta-
tki gliniane w tym Kościele powszech-
nym? Musiżnać iż tak jest / bo iasnie
nam to w słowie Bożym wyświadcza
Pytam ięście / Możli katol (kon-
być ciałem Chrystusowym? Możli
głupia panna być oblubienicą jego?

Rom. 9.

czciwości jest wezynton (iako Paweł
s. powiada) mieć dary Ducha świę-
tego / y pokoy y żywot wieczny?

A na to trudno inaczey odpowiedzieć
iedno że te rzeczy pospolu stać nie mo-
ga podług wszytkiego pisma Apostol-
skiego. A tak rzecz nie pochybna że

ty wszytki

ty wszytki klenoty należa wybránym
tylko y żywym członkom / chociaż wszy-
tki gromada ludu Krześcijańskiego
jest powołana do łaski Bożej y żywo-
ta wiecznego: iako w Kredzie wyzna-
wamy Kościół powszechny świętym
być / chocia bázno máło prawdziwe
świętych: Tlic tedy ten dowód nie
wspira tego principium Ksieżego. A
bowiem R. Herbest mowi o pozwirz-
chnym tytule Kościoła / a ktemu tylko
o Rzymkim kthorego Papież głowa:
O czym bedzye niżej.

Jesze dowodzi Augustyn / o czym
luz byto dosyć słow Augustynowych /
kthorych sie pokazało / że Augustyn
mowi o prawdziwych żywych człon-
kach a nie o pozwirzchnym tytule abo
iurisdicciey Papieskiej / y tam w thym
liscie ad Bonifacium dokłada thego zna-
mienicie / o iakim Kościele mowi / że o
takowym / kthory jest prawdziwie ciał-
em Chrystusowym / kthory w nauce y
w wierze jego stacecznie zostawa.

Przetoż powiada: Ecclesia Catholica sola
est corpus Christi cuius ille Caput est, salua-
tor corporis

308. Odpowiedź na

tor corporis sui: Extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus Sanctus. Kościół powszechny sam jest ciałem Chrystusowym/ którego on jest głową/ zbawiciel ciała swojego. Mimo tho ciało żadnego nie obżywia Duch S. Jásne słowál które tym concluduje/ napomináiąc/ áby w tey powszechności stárat się káś/ iáko by prawdziwie był członkiem Chrystusowym/ iáko by prawdziwy przyrost do drzewa żywota wieczne/ *Vt veraciter coalescat arbori vita.* Item libri: 4. ad Cor: de Symb: Ecclesia mater Spirituális est, sponsa Christi est gratia dealbata, precioso sanguine dotata, Totum possidet quod acceperit à viro suo in dote: Wszetko ma then Kościół co wzywał od meżá swojego w posagu/ co tylko wiernym należy. Mówi tedy Augustyn o powszechności prawdziwey duchowney żywoy/ wybranych członków: Mimo kthora rzecz pewna iż żaden zbawion być nie może/ ále nie mówi o they pozwirzchney miánowanej powszechności ludu Krześciańskye/ mimo która/ iusie pokázáto/ iż Pan Bóg miewał pewne

czwarte principi.

309.

wne swoje miłosniti. Przetoż to principium czwarte wespół z drugiem/ samo przez sie wpada. A nie potrzeba they deklámáciey: Wroć się brácie do Kościoła powszechnego/ thák nie zbłądziś w wierze. Abowiem omylna to obietnica onych żydowskich káptánow co wotáli *Templum Domini Templum Domini*, opáćiny dowód/ y słowu Bożemu iásnie sprzeciwny. Gdyż w Kościele bedacym ludzom Krześciańskim rokazano sie wywiádowno pilności o prawdziwych pasterzach/ á sáteśnych kázano sie wystrzegáć: A ty mi miły Góncze ták vperwniaś/ że błądzić nie bede mógł w wierze/ skoro sie náwroce do Kościoła Powszechnego. Ale Arrius/ Nestorius/ Mácédonius/ Sámofátenus/ y insich wiele byli w Kościele powszechnym/ y byli Biskupy/ á przed sie błądzili. Coż mi tu powieś ná tho? Sam pasterz Rzymiski błądzić nie może. Szym kókolwiek trzyma/ jest prawdziwym członkiem Chrystusowym/ y zginąć nie może. Stoy ták Góncze pretki/ posuchay

Godźce
pienicy
byli w
Kościele
powsze-
chnym.

Odpowiedź na

sluchay swego Augustyna czo mowi:
Cuius sponsus est Christus? Ad nuptias venia-
mus, Tabulas legamus et non litigamus:

A czyż oblubieniec jest Krystus?
 Podzmy do postanowienia tych god:
 Czytamy o tym spiski/ a nie swarzymy
 sie prożno. Na choć wam przydzye
 K. miły Kanoniku/ że sie na zad s ty
 mi swoiemi nowemi początki wrócić
 musicie/ bo tym nie niedowiedzyecie.
 A nie swarzac sie prożno/ podzoie do
 spiskow tego oblubienca naszego/ tam
 s thad prawde nauki tego przy sobye y
 przy waszym Papieżu gdy pokazecy/
 bedzyem was mieć członkami Kościoła
 tego prawdziwemi. Ale tego co na
 leży wszytkiemu światu y wszytkim lu
 dzyam/ nie przywołajcie sobie tyl
 ko/ bo temu nikt nie bedzye wierzył.

Piate K. Herbestowe Prin-
cipium Theologicum tak pewne
iało y pirwsze.

Patres et Doctores Ecclesie Catholicae, et hu-
ius ipsius Ecclesie personam gerunt, et in omni
bus fidei controuersis audiendi sunt.

Oycos

pyate principium.

Oycowie y Doktorowie Kościoła po
 wszechnego/ y tegoż to Kościoła osobe
 na sobye noszą/ y w każdej o wierze
 gadce mamy ich słuchać.

Odpowiedź na to.

O Doktorach wiemy/ że ie Pan Krystus *Ephes. 4.*
 stus dał y dawa zároveň Kościołowi
 swoiemu/ ale o Oycach niewiemy nic/
 bo iednegoż Oycza niebystkego Ko
 ściółowi swoiemu Pan Krystus mieć
 rozkazal/ a tu na ziemi nie kazal sobye *Mat. 23.*
 zwać oycow. Przetoż tho piate wásze
 principium/ nie tylko że thym nie jest/
 czym ie nazywacie/ ale ktemu y spras
 wda pospołu stać nie może.
 Principium być nie może dla tego/ iż
 podług wászey własney definiciei każ
 dego principium terminy máia być
 tak jasne y niewatpliwe/ że skoroby ye
 kto wystyszał/ iuż im wiaredać musi.
 Lecż tá propozycja nie ma w sobie tá
 kowych terminow jasnych: Owszem
 sprzeciwna jest pismu y Doktorom
 słarym: Ergo nie jest principium.
 Item. Principia albo początki nauki
 zbawiennej/ nie potrzebuia dowodow
 posteo

312. **Odpowiedź na**
 poslednieyszch Doktorow: owsem
 wszystkie pisma mają być s princi-
 piow dowiadane y dowodzone:
 Lecz tey swey propozyciey chce dowo-
 dzić Goniec z Doktorow dobrze posse-
 dnieyszch po zaczęciu wiary Krześ-
 ciństwa Pomiechney: Ergo nie mo-
 że to być principium theologicum/ bo
 pierwsze Theologia y wiara Krześ-
 cińska była niż ci wszyscy Doktorowie.
 Item Doktorow poważności s tych
 że Doktorow pisma chce dowodzić/ a
 le to Cygański dowod/ gdy sami soba
 świadczą. Też pewney prawdy w
 sobie nie ma ta propozycja/ abowiem
 ścisła do kilku osob to co wszystkiemu
 Kościołowi należy. Lecz nie pokazuje to
 go nigdycey w piśmie s. aby osobeluz-
 du wszystkiego Krześcijańskiego Dok-
 rowie na sobie nosić mieli: A daleko
 więcej nie pokazuje tego/ abyśmy Dok-
 row absolutē bez proby pisma S. słu-
 chać powinni. Jasnij jest dekret Syna
 Bożego o tym/ gdy powiedzynał: *Die*
Ecclesia iż takowy rozsadek w obec na-
 wszystkich ludzyc Krześcijańskie w Imię
 swe zgrom

Mat. 18.

pyate principium. 313.
 swe zgromadzone przypuścić raczył.
 Item Paweł S. do wszystkiego zboru
 pisac także milczec onemu co napierwej
 morił/ iesli drugiemu oby awiono be-
 dzye: a iż ich absolutē słuhać nie mamy
 iedno po ki głos prawdziwey Ewán-
 geliey Pańskiey przynosi. Osadził to
 sam Pan Krystus także: Jesli zostā-
 niecie w stowie moim/ prawdziwey
 zwołennikami moimi bedziecie/ y po-
 znacie prawde. A Paweł s. Był też y
 Anioł z nieba co wam opowiadał/
 mimo to cośmy wam opowiedzeli/
 niech bedzye przeklęty.
 Przetoż Goncie miły wróć się na zad-
 do Rzymu s ta swoia nitczemna a o-
 mylna nyepewność/ a nye rownay
 takowych fraszek do słowa Bożego/
 ktore jest samo tylko iedynym począt-
 kiem y giuntem wiary y zbawienia na-
 szego. Abowiem ony słowā Pańskiey
 Ato was słuha mnie słuha. Item.
 Cokolwiek rozwiążecie/ nie do osob sa-
 mych ani do mieysca pozwirzchnego
 przywiązane sa/ ale do wrzedu y praw-
 dy słowa Bożego. O czym iż w pier-
 w

2. Cor. 14

Ioann. 8.

Gala. 1

Słowo
 Boże
 jest
 grunt
 zbawie-
 nia.

V 4

wszystch

314. **Odpowiedź na**
wszych kłasiakach moich dosyć było/ y
ty wszystkie Argumenta które tu ten Go
niec amplifiowie tam sie refutowały.
Tudla krotkości bawić czytelnika dłu
go nie bedę: Tylko nudis terminis s thym
Goncem postacie.

Doktorow w każdey gadce o wieś
rze słuchać mamy: *Leci*
wielka między Doktory o pewnych
Artykułach wiary niezgodą/ co sie z
ich własne^o pisanie pokazać może:
Ergo niezgodnych a niewiedzących
tych Dekretow słuchać mamy.

Alle wiara zawsze ma być pewna y zgo
dna/ y iedną tylko:

Coż tu czynić Goncie miły:
Powienam podług praktyki Kościoła
ney Rzymskiej/ iż tych Doktorow słu
chać/ ktorzy sie s powszechnym Kościo
łem zgadzają/ y które Kościół powsze
chny przyjął: *Leci* tego Kościoła os
sobe noszą na sobie Doktorowie/ iako
powiadaś: Przetoż końca żadnego y
pewności nie będziey themu wásemu
principium/ póki próby pisma s. y Ko
ściółowi y Doktorom nie przydadzie.

Allo

práte principi.

315.

Alle rozbyerzmy krotko dowody tego.
Pan Krystus powiedział Aho was
słucha mnie słucha. Item. Czo ro
zwiażecie etc. Ergo Biskupow/
Przełożonych y Konciliow iesth thát
wielka władza iako dekretow Koron
nych na Szymie wczynionych.

Odpowiadam ná tho: Ji Pan Kry
stus zwolennikom swoim dał moc za
mierzona/ aby słowa jego náuczáli/ á
ná to żeby sie nie domysláli/ X też słu
be słowa Páńskiego podáli Aposto
lowie potomkom swoim: Przetoż nie
powinien Kościół Boży słuchać prze
łożonych daley/ iedno póki głos Páste
rzą prawdziwego przynosi/ iako pet
no o tym pisma wśedzye etc.

Alco sie dotyczy Koronnych dekretow *Dekretá*
te máia absolutam decisionem, y nie iesth *Korone*
ne.

Kościół Boży przyrównan do rzadu
zyemskiego: owšem wśedzye p. Kry
stus oddzyela y odwodzi zwolenniki
swoie od tákowego Regimentu świec
kiego: Reges gentium dominabuntur, vos au
tem non sic: Ergo musis z námi do

Próby słowa Bożego Goncie miły/
V 5 prožno

Luca 22.

316. Odpowiedź na

prośno sie tego schraniafi: Abowiem
y w Rzeczypospolitey dobrze postano-
wionej nie Krol y z Radami sthano-
wić nie może/ iedno podług prawa pi-
sanego: A wolno záwsze ciłowietowi
pospolithemu vpominac sie praw y
przywilejow swoich.

Daleko wiecey w Kościele Bozym iest
ta wolność/ ktora wy gubiecie dla swes-
go nieustupstwa á niesprawiedliwego
Regimentu D. mskiego.

Drugi dowod bierze *Ex Actis Apostolo-
rum Cap. 15.* A nie tho twirozić/ żeby
tham na onym pirowszym Synodzie/ i-
niekt z ludu pospolitego nie mówili/ ied-
no Apostołowie sami á Presbitero-
wie. Ale sie tego śnádnie każdy doczy-
tać może: Abowiem naprzód to słow-
ko samo *conquisitio*, znaczy pilne pro
contra y vsilne rozmawianie. Item *per
expressum* thám napisal Łukasz. iż po-
wstali niektorzy s sekty Pharizeusow
ktorzy wwierzyli/ mówiac iż potrzeba
obrzezania. Item przy dekrecie kła-
dzye ty słowa: *Placuit Apostolis & presby-
teris cum omni Ecclesia*: to iest/ Tak sie v-
podos

pyate principium. 317.

podobato Apostołom y Stárszym/ y
wsytkiemu Kościołowi/ ábo ze wsy-
tkim zgromádzieniem.

Item gdy inż Dekret onego Koncilia-
um napisano/ tedy tak stoi w origina-
le Greekim: *Apostoli & seniores & fratres:
his qui sunt Antiochie salutem etc.* Aposto-
łowie y Stárszy/ y bracia/ tym ktorzy
sa w Antyochiey opowiadacia pozdro-
wienie etc. Przetoż śmieśnie dosyć
ten Goniec pominać. Ale theż co mu
skodzi/ y powiada/ iż tam tylko Apos-
tółowie y Stárszy pisa dekret/ ktorzy
sie theż bracia zowa ludzi Krześciań-
skich. Ale trydno to zmazać co w Gre-
ckim originale stoi *οἱ ἀδελφοί* Et fra-
tres: Apostołowie/ y Stárszy/ y bracia.
A tak Boże day to/ żebyście chcieli one-
go Koncilium pirowszego Apostolskie-
go kstatk zachować/ gdzie wsytkiemu
ludowi Krześciańskiemu bylo wol-
no rozmawiać i zdanie swe około wiá-
ry przynosić: A gdyze nie ináczey con-
cludowano iedno podług pisma s. iż
to tam Jakub s. s pismá Prorockyes
so concludnie on dekret Synodowy.

Alas

218. Odpowyeďz ná

A náostáte! gdybyscie przykładu A
 postolſkyego náſładować chcieli! mu
 ſielibyscie te ſwoie doſyć hárdá Rzym
 ſka phraſim opuſcić! Sancta œcumenica Sy-
 nodus in Spiritu ſancto legitimè congregata
 Eccleſiam Catholicam representans: Abor-
 wiem nie czytamy tam tych wielmo-
 ſżnych Tytułow z onego ſwietego Con-
 cilium Apoſtolſkiego: y widzimy tam
 Krzeſćyáńſka y ſkromna modestia!
 Bo nie piſa ináčzey! iedno iſ ſie thát
 Apoſtolom y Stárſzym y zgromádze-
 niu wſytkiemu widzyáto etc. Ale wy
 niebożetá ieſteſcie podobni onym ſwo-
 im przodkom Phářiſeuſom! E chore
 Pan Kryſtus grobom málowányim
 przyrownác raczył! Tytuły wielmo-
 ſżne piſeciey máluiecie! á rzecz y praw-
 de ſłowá Bożego zárzucacie.
 Podzmyſi do Doktorow.
 S. Jan Chryſtoſtom ták wykláda ó-
 ny ſłowá: Dic Eccleſia praſidentibus ſcili-
 cet ac praſidibus: Powieďz Koſciotowi!
 to ieſt przetożonym. Pozwalam te-
 go wykládu ſ chucia rad: Abowiem
 rzecz pewna iſ przetożeni ſa cýłontá-
 mi Bo

pyate principium. 219.
 mi Koſciotá Powſhechnego: Przetoż
 co Koſciotowi mam powiedzyeć! Mu-
 ſe przetożonym pirowey! á pothym y
 wſytkiemu zgromádzeniu poroye-
 dzyeć. Lecż tego w Chryzoſtomie wſy-
 tkim nie pokáże niét! áby excludowác
 miał lud wierny poſpolity od tákoro-
 go rozſadku. A dáleko wiecey nie po-
 káże tego! áby Chryzoſtom ſ. przeto-
 żonym Koſcielnym miał przywtaſz-
 áć *absolutam poteſtatem*, żebyſiny ich po-
 winni ſłuchác we wſytkim! oprocz
 próby piſmá ſ. Nowſiem przeciwo-
 temu ták nápiſał tamſe *Qui ſunt in Lu-* In Mat-
da a fugiant ad montes, id eſt qui ſunt Chriſti- thaum
ani conferant ſe ad ſcripturas: Quia in tempore Hom. 49
hoc, nulla probatio poteſt eſſe vera Chriſtiani
tatis, neq; refugium poteſt eſſe Chriſtianorum
aliud volentium cognoscere fidei veritatem ni-
ſi ſcriptura diuina: Ktorzy ſa w Izráelu
niech vciekátá ná gory! to ieſt Echorzy
ſa Krzeſćyánie! niech ſie vciekátá do
piſmá: Abowiem tego cýáſu nie mo-
że być żadna probá Krzeſćyáńſtwá
prawdziwe! áni vciekátá żadna krze-
ſćyánom! ktorzy chcą poznác praw-
 dziwa

Prawa
dziwy
Kosciol
po czym
poznac
mamy.

Takich
przezo-
nych stu-
żać ma-
my.

320. Odpowiedz na
dziwa wiare/ iedno pisma swiete. **Z**
doklada tego/ ze pirwey z wiela przys-
czyn poznac bylo snadnie/ co Kosciol
Krystusow a co poganstwo: Ale te-
raz iuz/ tak niektore Koscioly sa sektas-
mi y bledy zabawione/ *Ex quo obtinuit*
hæresis illas Ecclesias: żadna miara poz-
nać nie może/ ktorj prawdziwy Kosciol
Krystusow/ iedno thylko przez pisma
s. Nullo modo cognoscitur qua sit vera Ecclē-
sia Christi, nisi tantummodo per scripturas
Sluchajcieś swego Chryzosthoma/ a
podźmy y sami s sobą y s przełożone-
mi swemi do pisma s. a tam stad do-
swiadśaymy sie. Ale ten Goniec tego
nie chce/ y co nadálej wcieta od swiata
Treneus s. także powiada/ iż prze-
terow sluchac mamy. Ale sluchaj
to y takich: Rethorzy (powiada) dat
prawdy perwiny wzyeli/ y potomkami
sa Apostollskymi: Qui successionem habent
ab Apostolis, et cū Episcopatus successionē cha-
risma veritatis certum, susceperunt. A mi
drugim mieyscu declaruje to: Qui sanum
et irreprobabile sermonis habent. Rethorzy
zdrowa y bez przygany nauke mają.
przezo-

460
pyate principium. 321.
Przezoż radzi za thakowemi poydzye-
my/ wedle swiadcetwa Treneusowe-
go. Ale nie tego waszego principium
nie wspiera Treneus: Gwsem inſe ter-
miny polożiliście w propoziciey/ a o in-
ſych swiadcetwa przywodzicie: *Ergo*
consequentia nulla. Albowiem to sa wasze
terminy Patres et Doctores personam Ecclē-
sia Catholica gerunt, et audiendi sunt in om-
nibus fidei controuersis.
Potazcieś acz nież Doktorą Rethorego
takowe terminy/ żeby wszytek Kosciol
representowali Doktorowie tylko.
Nie masz nic thakowego. Item żeby
Dokthorow sluchac indefinitely bez do-
swiadśenia pisma s. A tego nie masz
żadnego Dokthorą: W owsem iasne
sa pisma y dekrety ich: A zwlaszcza Au-
gustyna s. Rethory y swoiemu pismu y
wszytkim inszym Dokthorom nie kaze
wierzić/ iedno po ki sie s pismem s. zga-
dzaia. **Przezoż** niemasz sie iuz przy-
tym piatim principium Gonieczym na-
czym zabawiac dluzey: abowiem te-
go wszytkiego pozwalam/ co dlugo z
Augustyna y z Hieronima declaruje/
ze sie nam

Post Do-
ktorom
wierzyć
mamy.

Oprocz
pisma
nie sie
przyimo-
wać nie
godzi.

Contra
Fau. lib.
23.

322. **Odpowedy na**
ze sie nam vczyć potrzeba od Doktoro-
row. Item ze ich rozsadku sluchac ma-
my/ iedno s tym dokladem/ iako Aus-
gustyn y Hieronim sami siebie decla-
ruia/ ze mimo pisno swyethe czlowie-
kowi Krzesćianstwyemu nic sie przy-
mowac nie godzi/ chocia naszy starszy
tak trzymali y pisali. Bo Hieronim i-
sniemi stowoy dekretch vczynil/ iz cokol-
wiek s pisma s. do wodu nie ma/ tho
moze byc odrzucono *super Mattheum*.
Takie y Augustyn s. osadzil terzeć: iz
cokolwiek nie iest s pisma/ to nas nie
obowietuie: *Quia Canonicum non est, non*
me astringit. Item cont: *Cresco: Literas Cypri-*
ani non ut Canonicas habeo, sed eas ex Cano-
nicis considero. Pisma (powiada) Cy-
prianowe nie thak powazam iako pi-
sno s. ale ich s pisma s. probuie. A iz
tham tego nie mas/ nie przyimuie tes-
go/ chocia to Cyprian pisal: *Quia Cano-*
nicum non est non accipio. Item mi-
anowicie o wszytkich pismiech Doktorow
skich na wielu miejscach pisal Augus-
tyn/ czyniac rozdzyal miedzy nimi a
pismem s. takowy/ ze cokolwiek w pi-
smie s.

pyate principium. 323.
smie s. iest napisano/ temu kazdy wie-
rzyć powinien. Ale Doktorowstwego
pisma nie mamy przyimowac/ iedno
tam gdzye sie zgadza *cum Canone*. Cze-
go wiele swiadectw moglbych przy-
wieść gdybym trothkości nie folgo-
wat. Przetoż na ten czas list thylko ies-
den Hieronima s. przywiode/ sktore
go tez ten Goniec kilka stowek wym-
enal: Gdym byl młody (powiada) *Epist. 32.*
mialem wielka chuc do nauki/ *animad Pam-*
tez sam sobie mistrzem chcial byc/ iako mach.
to zwykli niektorzy hardzye czynic.
Nec iuxta quorundam praesumptionem, ipse
me docuit: Apollinaria stuchatem czesto
y powazalem go: *Apollinarem audiui fre-*
quenter et colui. Powiedze nam Hie-
ronimic mity/ ieslis go sluchal we wszy-
tkim/ a ieslis tego swego Doktor-
a nye probowal podlug nauki pisma swie-
tego: Powiada iz go tam tylko stu-
chal y przyimowal/ gdy go s pisma s.
nauczal/ a w inszych iego swarliwych
wynalaskach/ nie przyimowal go:
Et cum in scripturis sanctis erudiret, nunquam
illius contenciosum dogma suscepit. Inzem
byl ses

324. Odpowiedz na
 był siedziwoy/ á podobnieyszy do Nis-
 strzá níz do vejniá/ á przedsiem iechat
 do Alexandryey/ słuchatem tam Didi-
 mum. W wielu rzeczach dzyeknie mu
 Czegom nie wiedzyat tegom sie náu-
 czyt/ á czom przed tym vmiat/ tegom
 nie strácił/ chocia on mnie náuczał.
*Quod nesciui didici, quod sciebam, illo docente
 non perdidi.* Jeszcze thego dokláda/ Ji-
 tych Doktorow iego náuki sobye byly
 sprzećiwne/ á przedsie obudwu wy-
 znawa swemi Nistrzámi/ X náostá-
 thek pozwala tego/ że y oni bladzili/ y
 on sam tákże: *Certe Apollini & Dydimi do-
 gma inter se contrarium est: Magistrum vo-
 trumq; confiteor: Errauimus iuuenes, emende-
 mur senes, iungamus gemitus & lachrymas &
 conuertamur ad Dominum qui fecit nos:* Bła-
 dzilismy z mlodu/ poprawomysie ius-
 ná sthárosć/ pláczimy y vzdychaymy
 pospolu/ á náwroćmy sie do Pána kto-
 ry nas vejnył. Niechce sie tu Hiero-
 nim s. ná osobach Doktorowskich za-
 bawiać/ owsem to názywa fráska-
 mi/ *Inepta sunt ista & friuola: Arguite poti-
 us ubi haeresim defenderim, ubi prauum Ori-
 genis do*

pyate principium. 325.
genis dogma laudauerim. Pokázcie mi/
 powiáda/ nie báwiacz sie prozno/ iez-
 slim gdzie błedu iákiego bronit/ ieslim
 przewrotna Origenis náuke chwalił.
 Xzá tym vcieta sie do próby pisma s.
 opuścivszy Doktory ná strone: *Venena-
 ta sunt ipsius dogmata, aliena à scripturis san-
 ctissim scripturis faciētia.* Jádownia iest
 iego náuka/ nie zgodna s pismem S.
 czyni gwałt pismu swietemu.
 Coż tu rzeczysz Góncze miły? Oto masz
 dekret Hieronimow/ ktory Origenesa
 onego sławnego á wielkiego Dokto-
 rá Koscielnego odrzucana strone/ dla
 tego iż sie s pismem s. nie zgadza. Czo-
 iesli Hieronimowi bylo wolno stárse
 swoje Doktory odrzucac/ rzecz pewna
 że táż wolnosć zostála poslednieyszym
 nád pismem Hieronimowym/ po-
 dług własnego iego rozsadku: X ty sto-
 wá ktore ná on cías do wszytkich wy-
 mysláczow nowych mowil Jeronim
 słusnie wam moga być zádáne: *Cur
 profers in medium, quod Petrus & Paulus e-
 dere noluerunt? Cui nam to do wiary
 podawacie/ czego Piotr y Páwel S.*
 X 2 niechcie

326. **Odpowiedź na**
 niechcielina pisać: Odpuśćcie nam pa-
 nowie mili/ nie możemy za wami/ bo
 inaczej nauczacie niż napisali Aposto-
 lowie: *Aliena sunt vestra dogmata a scriptu-
 ris vim facientia scripturis*: Gwałt czynicie
 pismu s. a kładcie nam thrwać s. soba
 pod wasim posłuszeństwem w iednej
 społeczności/ nie sprawiały się nam
 o wiare. Lecz/ iako powiada Hiero-
 nim Biskupowi Hierozolimskiemu/
 niemożemy społeczności z wami mieć
 pokój się nam dosyć nie estanie o wiarę.
*Aliquando ne dictum est, vt sine satisfac-
 tione fidei communionem tuam subiremus?*
*Nonne hoc in primis postulatum est, vt futu-
 ra concordia fides iaceret fundamenta?* Jesli
 ma być między nami zgodą/ nychcie
 wiara naprzody nauka położy fundam-
 ment zgody naszey: Pokażcie nam s.
 pisma s. wiare zgodna y naukę przy-
 soby: O ktora iż milczycie/ a tylko Ty-
 tułami tościelnemi chcecie pokrywać
 swe błędy: posłuchaycie Hieronima
 przeciwko sobie: *Quamdiu interrogatus de
 fide tacueris, potest tibi aduersarius dicere:*
Non est ordinationis causa sed fidei. Tlie o
Kosciot

Obyćci
 zgody s
 przeciw
 wnikli.

pyate principium. 327.
 Kosciot ci między nami idzie/ nie o Do-
 ktory ani o porządek Biskupow/ ale o
 wiare powszechna Krześciana/ od
 Apostolow na pismie wyświadczone.
 O the iż się nam sprawić nie chcecie/ a
 hardzye nas Tytułami wielmożnemi
 zbrywacie/ chocia wam iasnie wasze
 błędy pokazuujemy/ wy sami/ podług
 Hieronima/ targacie te iedność powo-
 hechna Kosciota Krystusowego: *Tu Kto iara*
qui superbè de fide taces et malè credis, verè ga ieda
scindis Ecclesiam: Abowiem/ powiada nosć Ko-
 Hieronim s. / My przytaczamy się do sciota po-
 wszystkich Biskupow y społeczności wśedne
 y miłoscia/ ale do tych tylko/ ktorzy go.
 prawdziwa wiare trzymają: *Nos omni-
 bus Episcopis, rectam duntaxat fidem tenen-
 tibus, et communionem et charitate sociamur:*
An tu solus Ecclesia es? Et qui te offendit a
Christo excluditur? Izaliś ty sam Koscio-
 tem iest? A ktorolwiek ciebie obrązi/
 ten iuz od Krystusa odpada:
 Ty stowa pisat Hieronim s. przeciw-
 ko Biskupowi Hierozolimskiemu/ kto
 ry był na then czas wieśsey ważności
 niż Biskup Rzymiski/ y ktemu w iego
 X 3 **Diocety**

328: Odpowiedź na

Diocesyey mieścić. Przetoż y my stua-
sinie to dziś możemy Rzymskim prze-
tatom powiedzieć: Izaliscie wy sami
chylko Rosciotem? Izali nie możemy
mieć Krystusa dla tego/ iż sie od was
odłączamy/ dla zley wiary wáśey?
Nie tylko tho/ ale posłuchaycie iestże
co Hieronim mówi: Ego si patrem si ma-
trem aduersus Christum meū audiuissem ista
dicentes, quasi rabidus canis blasphemantia o-
ra lacerassem. Nie tylko przeciwno Bie-
skupowi swojemu/ powiada Hiero-
nim/ ale gdybym własnego oycza y
mátke słyszał takowe rzeczy mówiac
przeciw Krystusowi moiemu/ musiał
bym sie iako wściekły pyes rzucić im
miedzy oczy etc. Otoż macie
dowód z Hieronimá/ iako y pokł Do-
ktorow y Biskupow swoich słuchac
mamy. Przetoż tá wáśá propozycja
ani jest principium/ ani sie s pismem
s. zgadza ani z Doktory. Aczkolwiek
my powaźność y pewność pisma S.
ná swym mieyscu zostawimysy/ báz-
radziż wámi ná rozsadek stárych Do-
ktorow przypuszczimy sie/ Bo pewno
zwycie-

Jako y
pokł Do-
ktorow
y Bisku-
pow stu-
chac ma-
my.

pyate principium. 329.

zwyciestwo náse/ gdybyście im zupeł-
nie wierzyć chcieli/ iakós y teraz słyszał
Istotę tu dwoie absurdum kládzye
ten Goniec. Jedno.

Iż ktoby sobie śmiał brąć vřząd Ros-
cielný/ bez stusznego powołania ábo
successyey/ takowego słuchac nie ma-
my/ chociaby zdrowa náuka podas-
wał. Dowodzi tego z Ireneusa scili-
cet. Ale tam tego Ireneus nie nápisal:
Abowiem prawda záwždy prawda/
y záwśe musi być przymowana/ od
kogośkolwiek ya słyszymy: Bo nie z
ludzkiego powołania y porzadku/ ani
z dostoiności osob ma swoye powa-
żność prawdziwa y zdrowa náuka/ ie-
dno od Boga samego: Przetoż sama
dla siebie musi być od káždego wierne-
go Krześciánina s począłowaniem
przyjeta/ nie sie nie ogládaiac ná oso-
by y ordinacie ludzkie. Lecz Jch M.
Prátaći swojemu dostoiniestwu y swo-
iey successyey personney przywłaszczá-
ia to/ co Bog stowu swojemu y náuce
przydał: Ale pámietaycie Piotrá s. de
creti: Oportet magis obedire Deo q̄ hominibus.

Skąd
prawdzi-
wa nau-
ka powa-
żność
swote bie-
rze.

Altu. 5.

330. Odpowiedz na

Drugie absurdum: Ji Káíphassowi przypisuje/ acz nieznaczenie (iako on zwykt) dar prawdziwey náuki. Lecz Jan s. nie powiáda thego/ áby Káíphass byl prawdziwym biskupem/ bo náuke zakonu Bojzego porzucili byli/ ále thego poswiádza/ iż miał wiádomość prorocstwa/ y prorokował o P. Krystusowej śmierci. O czym czytamy że y Saul on niebożny Krol miewał pod gias dar prorocki: Ale to *non ad causam presentem*; nie idzye to zá tym/ áby każdy Biskup ná miejscu siedzący tak iż dar mieć miał od Bogá/ że bładzić w náuce nie może/ do czego ten Goniec *per ambages* przymierza: Ale przykra iest Bogu y ludzynom taka Retoryká/ ktora nie náuczyć prawdy/ ále osukać á zástonić prawde všitwie.

Wspomina też obiter Konfessya Sedomirska/ y to nawietśa winá/ że wydrukowana á nie písána ná Synodzie do spólnego rozeznawánia podano. Albowiem záda wa tho nam: [ieszcze sie nie zyecháli wespotek/ y o wierze ieszcze nie mówili s soba/ á iuz ich Confessya wydruko-

Konfessya Sedomirska.

pyate principium. 331.

wydrukowano] Wiemy to wšyszczy dobrze/ iż druk dla thrudności písma iest ználezyony/ przetoż to mála winá iż kto niehcac síla przepisować da es. replarżow wydrukować ile mu ich potrzebá: Co też byli uczynili przed Synodem Sedomirskim brácia niektorzy/ że krotko spisane Artykuly wšytki wydrukowawszy/ przynieśli ná Synod/ y podáli wšytkim do spólnego rozsádku y uznawánia. Czytane byly ony drukowane Artykuly/ mówiono o nich *pro et contra*/ inquirowano y probowano ich s písma S. Zgodzili sie wšyscy ná to/ nie dla tego iż drukowane byly/ ále dla tego/ iż sie s písmem Apostolskim wšedzie zgadzály. Co gdy by sie bylo ináczej ná Synodzie poba cyto/ podrapáli bysmy ie byli/ chociaś drukowane/ á *in publicum* nigdy by ich bylo nie wydano. A thák nie máś w tym przygány żadney/ owšem sie stád potázuie przy nas zgodna y szczira ná uká Apostolská/ iż sie hnet wšyszczy do niej zgodzili. Nie tak iako wáśe Trydentſkye Concilium budowáto swoje

Trydentſkie Concilium.

X 5 anathema-

Odpowiedź na

anathemata przez kiltá naście lat/bo trze
bá rozmaitych pharmakow tam kę
dy nie iest *Simplex veritatis oratio.*

A iż to nateszsy Argument wáś prześ
ciwko nam niezgodá náśá ktora nam
przypisuiecie nieślusnie: Boże day to
byscie podług thego wywodu swego z
námi postępować vprzeymie chcieli.
Abowiem iesli thákowym wierzyć nie
mamy/ ktorzy sie sami między soba o
iedne wiare nie zgadzają/ tedy *ex aduer
so* to zá tym idzie: iż tym ktorzy sie zga
dzają wierzyć ślusnie mamy: A thák
powinniscie y nam wierzyć/ gdzye sie
kolwiek zgadzamy. A iesli sie we wszy
tkim zgadzamy: Thedy wierzyć nam
we wszytkim musiecie: Jákoż z tástmi
te° Bogá nie iedno w tym zgodá mieś
dzy námi/ iż o niezbożna iurisdictiona pa
pieśta wolamy/ iż trádicye wáśe prze
ciwne być náuce Apostolskiej pokazu
jemy: ále we wszytkich Artykulech zbá
wiennych/ y o Sákráment chwalebny
Testámentu Páńskiego iesłh między
wszytkiem námi/ chwátá Bogu/ iśto
tna zgodá/ że ten niebieski pokarm pra
wdziwie

pyáte principium. 333.

wdziwie y duchownie wszyscy podług
słowá Bożego rozumiemy/ chociaś
ináksemi słowy niektorzy o tym pisa
li/ iednak wáśe zmysłona Transuba
stanciatia wszyscy iednostáynie odrzu
camy/ s perownych dowodow pismá s.
y wszytkich stárych Doktorow: Wierz
cieś nam gdy sie zgadzamy. Ale iuż
czas do concluszey.

To piáte R. Herbestowe principium/
nie może tak być nazwane/ bo tym nie
iest: R. themu nie ma w sobie perowney
prawdy: Abowiem y Doktorowie są
miśa między soba niezgodni/ y pismá
swego przyimować nie káza *absol-utē* y
nie powiádáia tego áby kiltá osob Do
ktorowskich wszytkę powśechność ko
ściotá Bożego reprezentować miály.
Przetoż przydzye temu Góncowi we
spótek s pirwśemi y to piáte principia
um zmażać/ á náwrócić sie do iedne
go perownego pociathku/ do pismá s. o
ktorym Augustyn powiedział/ że nie
tego osutác nie może: *Scriptura neminē
fallit etc.*

pismo s.
nikogoo
śutác
nie może

Szoste

334. Odpowiedź na
A Szoste K. Herbestowe
 Principium.

Traditiones Ecclesie Catholicae sunt tenenda.
 Tradicje Kościoła Powśhechnego
 mamy trzymać.

A Tradicje zowiemy te nauki Kościoła
 ne/ o których wyrażonego nie mamy
 pisma/ iakowe są one s strony spraw
 Pánstkich/ s strony Sákrámentow ko-
 ścielnych/ y rzeczy innych zbáwiennych/
 ktore chowamy w Powśhechnym Ko-
 ściele/ od stárzych y przodków nášych
 wzyete: Zegnamy sie krzyżem/ poscie-
 my piątek/ Niedzyele świecimy y świe-
 tá inne/ pewne ceremonie przy świato-
 ściach miewamy/ dzyatki mále krzci-
 my/ Sákráment ciáta Pánstkiego bie-
 rzemy ná cję. O tym tedy wszytkim
 y o inszych takowych niemáto Trády-
 cyach Kościelnych/ chociaź żadnego
 nie znáiduiemy miánowicie osóblive
 go pisma/ przed sie winna rzecz jest to
 wszytko co nam Powśhechny podawa-
 Kościół/ mocno y nieodmiennie
 dzyerżec.

Odpowedyź ná to.

Soste principium. 335.

O principiach Theologicznych/ tho jest
 o początkach słowá Bózego niewat-
 pliwych á wyrażonych iásnymi termi-
 nami/ zaczął ten płochy Góńiec zema-
 na rozmowe: A takowa definicia po-
 tożył każdego w náurach principium/
 że tak iásne Terminy ma w sobie/ iż ko-
 ro ie ktho wstysy/ wierzyć im musi:
 Przetoź takowe principia inź máia pe-
 wne swe y opisane terminy słow/ wszy-
 tkim w obec násládownikom onych
 náuk znáione/ y niewatpliwe: A wiá-
 rá Krześciánstka ma pismo Prorockie
 y Apostolskie/ w którym wola mite-
 go Boga y obietnice káskiego są do-
 státecznie opisane. Lecź ten Góńiec zá-
 pomniawšy swey wlasney definiciey
 y postępu w kšiaškach tych zaczął
 zbudowawšy ábo vlepiwšy iáko kół-
 wiek swe cžthery principia s pisaných
 Terminow y dowodow/ chociaź ni-
 kczemnie/ theraz przeciwnym práwie
 sposobem/ psuie co pírwey tatal/ y kłá-
 dzye to šoste principium/ ktore wyra-
 żonego pisma żadnego/ iáko on po-
 wiáda/ w sobie nie ma.

Skad

Każda
nauka
ma swe
pryncy-
pia.

Pismo
dla czego
wynale-
zione.

336. Odpowiedź na

Skąd wznaway bracie miły/ i taka pe-
wność iest tych nowych K. Herbesto-
wych początkow. Abowiem rzecz pe-
wna/ iż każda nauka ma swe princi-
pia opisane y ograniczone/ a ktemu i-
sne mi y niewatpliwemi terminy/ gdyż
pismo wsclakie dla roznych ludzkich
pamięci y rozumow iest wynalezio-
ne. A pospolicie tak bywa/ iż co swego
perwonego opisania nie ma/ to może ta-
jdy podług głowy swojej inaczey os-
bracać. Albo tedy te pierwsze pięć prin-
cipiow/ ktore na piśmie y s piśmą test
Goniec gruntował/ są nieperwone. Al-
bo to soste ktore bez piśmą mieć ch-
musi zmażać. Gdyż podług tego wła-
sney definiciei/ Terminy principiow
mają być iasne y niewatpliwie.
Ale trochko mowiac/ przypatrujemy
sie temu nowemu a przeciwnemu po-
czatkowi/ iako sie sam s soba zgodzić
nie może/ abowiem tak sam przeciw-
ko sobie ten Goniec concluduje.
Tradicie Kościoła powszechnego ma-
my trzymać:
Doktorowie noszą na sobie osobe Ko-
ścioła Powszechnego:

337. Boste principium.

Ergo Tradicie Doktorow mamy trzy-
mać. Lecj Doktorowie zostawili
swe pierwsze piśmą/ iako o czym inszym
tak thej y o Tradiciach Apostolskich/
czego sam Goniec ich własnymi swia-
dectwy popira: Przetoż o Tradic-
ach iest wyrażone pismo w Koscielu.
A ty Goncie zmaż tho swoje princip-
um/ gdyż o nim piśmą żadnego nie
máš/ bo pod thym płasciem chcecie
wsytek omylnosc Tradicii Papyes-
kich do Kościoła Bożego wprowadzić:
Abowiem my Tradicie Apostol-
skie wciwicie przyjmniemy/ o ktorych
perwone swiadectwo iest y w piśmie ich
y u Doktorow starych: Ale tych wa-
snych Koscielnych Rzymskich/ o ktorych
y sami niewiecie/ y piśmą żadnego nie
macie/ y co chcecie to o nich powiada-
cie/ nie godzi sie nam do wiary przy-
puszczac/ podług rozkazania Pánstwe-
go: *Caveat a fermento Phariseorum.*
Przetoż ta sosta propozycja/ nie tylko
iż principium nie iest/ ale y s prawda
zgodzić sie żadna miara nie może: Co
trochko z tego własnych słow pobacz-
my.

Takie
Trad-
ycie
przy-
m-
w-
i-
s-
s-
mamy.

Math. 16.

Abowiem

338. Odpowiedź na

Albowiem iesli to prawda / iżesiny po-
winni Kościoła Powshechnego Trá-
dycie nie piśane przyimować / tedy pi-
śmá swietego pewność i powagá mu-
śi ná stronie. Lecż ná fundámencie
Prorockim y Apostolskim zbudowa-
ny iest Kościół Powshechny: Przetohó
piśmá Prorockye y Apostolskyye powi-
nien nieodmiennie trzymać / á nie pi-
śmu przeciwnego nie przyimować:
Ergo powinniśmy s piśmá tych Ko-
ścielnych trádyciy doswiádszc / á nye
rownąć ich do piśmá s. co ten Goniec
dosyć śmieleczyini.

Item. Jesli Kosciółá Powsechnego
Trádyce mamy trzymać/ tedy musi
my wszytki wstáwy Koscielne iákieżkol
wiek trzymać/ gdyż Kosciół iesth zá
wsze/ y tenże co y pírwey. Przethoż iesli
było wolno onym pírwszym Dokto
rom y Biskupom wstáwy swe budo
wać w Kosciele mimo pismo s. Rzecz
pewna że táż wolność y dziś w Koscie
le zostánie: Et per consequens poslednię
szetrádyce beda plówać pírwsze/ iá
koż tego dosyć w Kosciele Rzymskim/
je co no

Poste principium. 239.

Je co nowszy Papá/to inſa Trádycia/
Przetoż thym ſpoſobem nie bedzyem
wiedzyeć czego ſie trzymać/ ieſli daw-
nieyſzych ieſli poſlednieyſzych: A nie tyl-
ko to/ ale zgubilibyſmy tąk pewnoſć
wſytkę wiary Krzeſćciańſkzey/ y nau-
ki A poſtołſkzey/ ich właſnym piſmem
od Duchá Bożego wyſwiádkoney:

O czym Cytelniku miły ábys sprawie
 pęsa rozyc mogł/ niechciey máto tes
 knić/ iż Original tákowych Trádyciy
 w Kościele Bozym trotko potáże/ A
 potym Góncowi náśemu porzadnie
 odpowiem ná tego omylne wywody.

Sáwse pan Bog miał Kosciół swoy
począwszy od Adámá/ kthory pewnie
mi obietnicámi y oznaymieniem wo-
ley swoiey sthánowić raczył: O czym
słychamy w Księgach Móisejowych
piętych y wtórych. A takowe obyę-
thnice y wola swoia/ podług kthorey
chciał być chwálon/ cudámi známie-
nitými y pewnemi znáti wtwardzał.

Lecj natura ludzka grzechem pierwo-
 rodnyim zaráziona bedac / á prawie od
 wrocony vmyśl máyac od Bogá / zá-
 2 wse

Orygiz
nał Tra
dy cy w
Kosciele
Bozym.

340. Odpowiedź na

wse oney wolej Bożej y obławienia
iego prawdziwego odstępowania/ á
ináksha chwale Boża podług rozumu
swego wynáydownała. Ták Kaim od
stąpił zaráżem Adámá y Ablá praw
dziwych cłontow Kosciółá Bożego
á swoiemu potomstwu zostáwil Trá
dycę swoię o osłarach inákshych y na
boženstwie opácznym. Thák pothym
wsytko potomstwo iego/ y potomste
wo inše Adámowe odstąpili wolej
miego Boga y prawdziwego nabo
ženstwa/ á wdáli sie byli zá wola wła
sna ciáta y rozumu swoyego: Uiená
ony prawdziwe Pátryarchy y Proro
ki Boże niedbáiac/ ktore Pan Bog zá
wse cłestokróć y thedy y owedy pobu
dzał/ dla ponowienia prawdziwey
znáymosci swey w ludzyoch/ iáko
był Set/ Henoch/ y Noe etc.

Przyšlo tedy ktemu/ że wsytek naród
ludzki zápámietal Boga y stwórzycie
lá swoięgo/ gorzey niż bydletá/ á sam
tylko Noe zostat z domem swoim: O
cým śnadz y strách pomyslić/ że onęgo
pirmšego wieku/ z á swięzých ieścieżet lat
swiátá!

Koste principium. 341.

swiátá/ y w obfitości rozumu doyrza
tego/ mogli ludzye thák skórze pobla
dzić/ y thák dáleko odbyćć prawdzi
wey chwały Bożey/ máiacz wielka
experencia przez kilká set lat/ y Pátry
archow onych swiętych/ á zwołaszá
Adámá samęgo/ náukiz wstih ich stu
cháiac/ y Trádycę stárszych nie písane
chowáiac. Uiechby ci ná to pilnie á z
boiáznią stusna pomyslił/ ktorzy dzis
tych ostátnich á zgniętych wieków ták
wielka doskonałość chce mieć Kosció
łá Bożęgo/ á zwołaszá Prátatorw ies
go/ że sie im niepodobna widzi/ áby
kiedy przelożony Biskup Rzymski w Trádycę
cým obładzić mogł. Uiech też pomy
śla ná swe Trádycę niepisane/ iáka w písanych
nich wątpliwóść á omyłká być może/
gdyż on kwitnacy swiát Pátriarchow
zacnych ták znáććnie wpadł do grun
tu/ áż do ostátniego przez potop zátrá
cenia. Ale wróćmy sie do historyey
wietey. Po potopye on nowy swiát/
wpominek swięzy y znáććny máiac wo
lej miego Boga/ wzyawšy od Noe
go y synow ięgo od oycow swóich trá
dycę

pono-
wienie o
bietnicy.

342. **Odpowiedź na**
dycye około prawdziwey chwały Bo-
żey/ iáko pretek zaś wpadł/ iáko siero-
stągneli hnet/ á każdy w swoim naro-
dzye podług myśli y wynalásku swoje-
go/ czynił ofiary Bogu stworzycielo-
wi swojemu: Lecjich Pan Bog nie
przyjmował od nich/ y przetoż Abrá-
ámá wywiodł od onego bátwochwá-
lstwa domu oycowskego *de Vr Chal-
deorum*. to jest od onych bátwochwá-
lskich ofiar: A przez thego zaśie pono-
wił obyecnice swoje o zbáwicielu Me-
syaszu/ y o prawdziwey znáymości
swoiey. Ten z Izáákíem synem swym
y z Jakobem záchowáli prawdziwą
chwałę Bożą/ á po nich dwánaście
Pátryárchów w Egipcie synów Ják-
obowych. A skoro ci pomárli/ izali
onych Trádyey wyzytych od Abráá-
má nie zápámietháli? Izali do spro-
snych nabożeństwa wymysłów/ po-
dług mądrości Egipetu nie przystáli?
Vmyslił thedy Pan Bog z osóblíwey
mądrości swoiey posłgować figmen-
towi swojemu/ á dáć ráctunek krewo-
ściiego/ áby miał pewny á nieomyl-
ny vpomis

Bosste principium. 343.
ny vpominet y podpore pámiéci swo-
iey w rzeczach zbáwiennych: Przetoh
wzbudził Mojsesá / y wielmożnemi
cudámi przyzdobił go osóblíwie á ob-
ficiey nád wszytki inše Pátryárchy y
Proroki: Przez tego wola swoje y obie-
tnice y spráwe wszytkę zbáwienna lu-
dowi swojemu oznaymil y ponowił:
Co nie ná stowich sámých y wsthnę-
náuce zostáwił/ iáko pirwey bywátol
ále sam naprzód pálczem Májestatu počas
Boskiego począték uczynił písmu swie-
temu/ nápisawszy zákon swoy ná dwu má swie-
tablicách/ y on Mojsesowi podawšy tego.
Abey przykładem tego wszytki inšerze-
czy y postanowienia/ ktorekolwiek sty-
kał Mojses z wst boskich/ były písmem
pewnym oznácone/ dla wwiárowá-
nia ludzkeý omylności y wynalás-
ków. A ták od tego času przywias-
zał Pan Bog Kósciół swoy do písmá
swietego/ áby iuż wiecey pod tytułem
Trádyey niepisanych/ błedy rozmáite
y obca chwálá Boża/ zá rozna pámie-
cia y myśla ludzka między ludiego nie
wchodzila. Dla tego Mojsesowi do-
A 3 státecznie

Przeć
Pan Za-
kon dāc
raczył.

Sacnoś
pisma
Moyses
Bowego.
Deut. 31.

344. **Odpowyeđz nā**
stātecznie wszytko spisać roszazal/aby
mieyscā żadnego nāpothym ludzkim
domysłom nie byto: A śnadź y drobne
rzeczy/ nā ktorych widzi sie niedznemu
rozumowi nāszemu/ niewiele ābo nie
nie należeć/ z wielkā pilnoścā w księ-
gach Moysesowych opisane być wi-
dzimy: Lecź dla wielkiej poważności
pisma swego/ chcacie nam prāwie P.
Bog osobliwie zālecić/ roszazal on nā
pisany zakon swoy/ wlożyć do skryn-
ki przymierza/ nādktora nie zacnie-
szego y swiatobliwszego nie byto: Abo
wiem osobliwy Pan Bog przy they
skrynice Nāyestat swoy byt oznāczył
ludowi onemu. Tākże y Moyses wszy-
tki pisma swoye roszazal przy skrynice
teyże polożyć/ y kaptanom y stārszym
z ludu Bożego zlecił chowanie ich/ do
ktādāyac tego/ iż thy pisma miały być
nā świadectwo onym. Thy pisma po-
wszytki cīsły krōlowi Izraelskemu ro-
szazal czytać pilnie Pan Bog. Ty pi-
sma przed wszytkim pospolstwem czy-
tać nā Roczyste swiętā byli powinni
kaptani. Do tego pisma wszyscy pro-
rocy po

Bosťe principium. 345.
roczu po Moysesu/ iako do pewney ā
nieodmienney woley Bożey/ prowā-
dzili lud pospolity/ y ony biskupy y prā-
laty/ ilekroć zā wymysły ā Trādycyā
mi stārzych swoich odchodzili od za-
konu Bożego/ strofowali y nāwrācā-
li. Czytay wszytki Proroki/ pełno tego
y wszytkich/ iż do pisanego zakonu nā
pomināia/ ā ten tylko ieden Początek
Rosciotowi Bożemu ktāda/ o Trādy-
cyach Roscielnych nictākowego nye
znaydziesz/ iedno to iż zāwsze przeciwa-
ne bywały zakonowi Bożemu y pi-
smu S. iż zāwždy Prorocy przeciwko
nim wolāli. Czego nākoniec sam Pan
Krysthus zbāwiciel nāsz onā wyeczną
Madrość Gycā niebieskcyego znāmie-
nicie poświadza/ do pisma wszedzyc
swiętego ony Prālaty odsyłāyac/ ā ich
trādycye niepisane/ pod ktorych tytu-
tem wszytki swe błedy pokrywāli/ stro-
dze strofuiały potapyāiac: Czytay E-
wāngelisty wszytki. Thymże przyktā-
dem Apōstotowie pānscy postepuia/
wszedzyc pismem Prorockim Nowe-
go Testāmentu nāuki podpiraiać/ y a
pisma

346. Odpowiedź na

pisną dekrety swe na onym Koncilio
um Hierozolimskim stánowiąc.

2. Cor. 10. A iż ieden iesth zároveň Kościół Boży
święty y powszechny/ rzecz perwajsz
iako Paweł s. powiada/ wszystko co sie
ludowi onemu Izraelskiemu działo/
to forma byto Kościoła Nowego Te
stamentu/ Jako thedy Pan Bog lud
on swoy przez Mojżesza do pisanego
słowa swojego przywiazac raczył/ tak
theż y Kościół Nowego Testamentu/
nie inszym sposobem postanowił: Jaz
ko w onym Kościele Tradicje sthara
Przyezy
na odrzu
cenia
Tradycy.
fych niepisane dla wielkiej omylności
pamięci ludzkich na strone odrzuczo
no/ tak też y między Krześciany dzisia
w Kościele powszechnym nye moga
być żadna myśla do słowa Bożego
przykładane y równane.

Jesze iako na on czas przetożeni y bi
skupi ludu Bożego/ obrażali srodze pa
na Bogą/ ilekroć pisanego słowa odo
stepowali/ a za Tradycjami starszych
chodzili: Tak też y teraz podobac sie to
Panu Bogu nie może/ co naszymi praca
ci przed sie biora/ że nie przedstawiać
na samym

Boże principium. 347.

na samym świadectwie z Duchá Bo
żego pisanym/ rzuczaia sie do Tradycy
cy niepisanych/ a nie wiedzyeć iakich/
co sie niżej okaże.

Na ostatok to własnje dzis czynia mi
żerni Rzymscy partekarze/ czo żydow Poros
scy Thalmudystowie: Abowiem iako wnanie
oni widzac iż s. pisaną Mojżesowego Rzymia
y Prorockiego wiele żydow zároveň na now s.
wracało sie do wiary Krześcianyńskiej Thalmu
prawdziwey/ a iż piśmem obronic nie
mogli swych Ceremoniy zakonu stare
go y przyscia Mesjaszowego/ gdyż o
tym wszedzye Prorocy iasnemi słowy
napisali/ y kiedy sie Mesjasz narodzić
miał/ y iako Ceremonie ich y obrzedy
kościelne vstać miały: Przetoż rzucili
sie do Tradyciy niepisanych/ powiada
iac że Mojżesz nie mógł w tak małych
księgach wszytkich rzeczy od Boga
wzyetych spisać/ Ale tajemne wyrozu
mienie zakonu y proroctwo wśelakich
podażywa nauka y głosm tylko kła
ptanom nawyszym/ ktorzy ty Tradycy
cie z rak do rak podawali porzadnie
potomkom swoim/ aż do czasu przy

348. Odpowyeđ ná

scia Pána Krystusowego. Y dokládá
ia tego Rábinowie/ że takowym Trá-
dyciam niepisánym każdy wierzyć po-
winien iáko pismu Proroctyemu/ bo
to wszytko od Boga iednego posło/ y
owšem písmá Proroctey Zákon s tá-
kowych Trádyci wykládá iáko sic
im podoba: Y tym sposobem nie tyl-
ko bronía swych błedow nieznośnych
ale theż odwieǳli cztowieká pospolite-
go od wiary słowu Bożemu powin-
ney. Skąd wiǳimy iáka w żyǳyech
ślepothá y podziśǳyeni/ że wieccy wie-
rza tym trádyciam takowym/ á niżej
iáśnie mu písmu Proroctiemu y záko-
nowi Mojszowemu. A náostáthež
przyšli do thego/ że Rábinom swoim
absoluté et indefinité we wszych-
kim wierza y wierzá/ by też dobrze po-
wiedzyeli je lewo práwo/ á práwo le-
wo: cjarne białe/ á białe cjarne. O
czym Lira *et* Rabi Abraham piśa: Takie
y násy Glossatorowie Rzymscy nápi-
sali/ że Papyeżowi nie ma niųch mo-
wie Pánie czemu tak czyniś/ by też nie
zliczony poczet ludzi do piekła prowa-
dził.

przy-

Boſte principium. 349.

Przypátrzyſie ſie temu pilnie Czytelni-
ku miły/ iż ali nie właſnie tym przytká-
dem Jch M. pánowie náſy z námi
poſtepuia iáko Rábinowie żydowſcy:
Abowiem piérwſzych lat/ niezwyčaj-
na to byłá w Koſciele Krzeſciáńſkim
obroná/ áby przeciwo iáſniemu písmu
Duchá Bożego/ miał kto Trádicie nie-
piśane oponowác y wyſtáwiác.

Czytay wszytki Doktory ſtáre/ iáko He-
retyki w ſelákie borzá y pſuia/ nie czym
inſzym iedno ſwiadectwo písmá ſwie-
tego: A ieſli gǳy Trádycie wſpomis-
náia/ tedy tylko Apoſtolſkyc/ y to takó-
we ktorich zárazem s písmá dowodzá
tho ieſt/ że ſie ábo w písmie dowodich
pokázuie/ ábo ſe ſie s písmem zgáǳá
ia: O czym bedzye niżej etc.

Tymże ſposobem y przeciwo Luteró-
wi oni Rzymſcy Náymuhowie piér-
wſzy/ iáko Ertius Rochleuſ y inſzy po-
ſhepowáli/ że s písmá chociaż przez
moc á gwałt ciagnacz/ dowodzilí o
błedliwość Rzymſkich. Lecż teraz ná-
ſháli dobrze w chytróſci báczniemyſy
ſophiſtowie/ ktorzy wiǳac iſie pi-
ſmem

Takie
Trády-
cye Do-
ktorów
wiewſpo-
mináie.

Chyś
trości dzi
sieyſzy
Sophia
fiow.

350. Odpowyeđź na

sinem obronić nie mogą/ idą na nas
przykładem Rabinow y Talmutow
żydowskich/ Thradyce niepiśmiane ro-
wnać pisemu Bożemu: y thwirdzac
siniele/ że każdy Krześcianyńin powin-
nien trzymać mocno y nieodmiennie
cokolwiek nam podawa Powſechny
Koſciot/ chociaſż żadnego o thym pi-
śmą nie znaydujemy: ſłowá to ſą na-
ſzego Góńcá. Ale pytam go/ iákie
Thradyce wſdy trzymać mam/ ieſli
poſtholſkſye/ ieſli wſelákie od káżdego
Doktora ábo Biſkupa podáne
Muſi powiedzyc że Apoſtolſkſye tyl-
ko/ bo ci ſámi tylko mieli tho ſwiadec-
thwo od Boga/ iſn áuká ich bylá nie-
odmiennie prawdziwa: Przetoſż y ten
Koſciot Powſechny co ſie im chlubia
powinien trzymać nieodmiennie tho
co Apoſtolowie podáli: A cokolwiek
podáli przez náukę żywą/ to teſż y nápi-
ſáli/ iáko Trencus ſtáry diſcipul Apo-
ſtolſki wyſwiádfa: Ergo mimo pi-
ſmo ſwiete nie godzi ſie temu Koſcio-
łowi nie przytomowáć: Lecz tym ſpo-
sobem muſiałáby iuriſdictia Pápye-
ſka y wſſy

Boſte principium. 351.

ſka y wſſytki práwá á práktyki Rzym-
ſkiego dworu wpaſć: Przetoſż muſia
do niepiſanych Thradycy Koſcielnych/
odſthapiwſzy Apoſtolſkich poſpolu z
żydowſkiemi Talmudámi: Abowiem
czego nie nápiſano/ o tym moſe mo-
wić każdy iáko chce y co mu ſie widzi.

Poſtoyſz tu máto brácie miły/ á po-
dziwuy ſie temu: Gdyby żydowin iáki
przyſzedł miedzy nas Krześcianyńy/ á
chcielibyſiny go do wiáry Krześciana-
ſkſzey náwrócić: y ſkadzebyſiny z nim
rozmowę záczać mieli/ iedno od Mo-
iſeſowego piſmá y inſzych Prorokow
bo piſmu Apoſtolſkſyemu żydowie nie
wierza: A onbronilby ſie nam Thrá-
dyami ſtárſzych Rabinow/ kthore od
Moſeſá być żywym głoſem podáne
y záchowane powiádaya: A powie-
dzałby podług ſwoey wtwirdzoney z
dawná wiáry/ y podług Rzymſkſzey
wáſſey práktyki: że tákowe Thradyce
ſa theyſe wáſnoſci iáko zákon Moſe-
ſow y piſmá Prorockſye: y thám ſkad-
borzyłby nam wſſytki náſze prawdzi-
we piſmá S. wywody/ o przyſciu y
národze

352. **Odpowyeđz ná**
 národzeniu Mefyafá prawdziwego:
 Czybyśmy mu ná tho odpowiedzieć
 mogli? Izaliby nas nie stuśnie zbyt/
 gdyby to prawda była co wy o niepi-
 śanych Trádyach fabuluiecie?
 A śnadź podług tego wáśzego omylné-
 go principium / wygralby żydowin
 przeciwko Krześcianom / y musiałas
 by wiará Krześciańska wstepić żydow-
 skim bátámućwóm. Abowiem rzecz
 pewna / iż eadem ratio, ieden y tenże spo-
 sób Kościółá Bożego záwóśe / ieden y
 tenże fundáment / ieden zbáwiciel / ieden
 dná wiará / chocia Testámenty y Ce-
 remonie rozne: Przetoż iesli Nowego
 Testámentu ludziam / powinna rzecz
 iáko powiádacie / wszytko czokółwek
 w Trádyach niepiśanych iest / nic o-
 miennie dzierzyć: tymże sposobem po-
 dzye tá sequella żydowskim Rábinom /
 że Tradicia ich máia być trzymáne mi-
 mo zákon Móisejow y Proroków: bo tá-
 kowym też Argumentem sli oni Phá-
 ryzeuszowie ná Pána Krystusa.
 Ale rzecze mi Góńiec Rzymiski: Inśa
 iest o Talmuciech żydowskich spráwá:
 bo tho

Bośte principium. 353.
 bo tho zmyślone á nieprawdziwe rze-
 cy / á inśa o Kościelných Nowego Te-
 stámentu Trádyach / ktore od Apo-
 stotow ida / przez porządna successya
 Pápyejow y Biskupow.
 Lecz trudno tym żydowiná zwycięz-
 bedzie mogł / chocia iá ná ten czas dla
 spólney wiáry imienia Krześciańskye
 go milczec bede / mogaciáwónie z ich
 własných stow pokázáć / że ich Trády
 cie nie máia początku żadnego od Apo-
 stotow / owšem miánowicie między
 piśmem Doktorow dobrze posledniey
 śych / znáidnie sie ich wielka omylnóść
 y niepewność. Wśátkże iáko Krześcia-
 ninowi Krześcianin żyćciá / dam po-
 koy á bede słuchał / czo ná to żydowin
 bedzie mogł á stuśnie odpowiedzieć.
 Słyśe co powiáda: Jesli wáśe Trády
 eze od Apostotow ida / y dla tego im
 wierzycie / My też mamy stárego Tes-
 támentu Trády eze od Móisejá po-
 dáne / ktoremu y wy sami Krześcianie
 tak wiele wierzycie iáko Apostotom:
 Przetoż teżyże wáśności są náśe od Mó-
 ísejá / iáko y wáśe od Apostotow:

A co sie

384. Odpowiedź na

A co się dotyczy sukcesyey z rak do raki
 ta przy was nie może być tak perona
 iako nasza. Bo waszy Aposthotowye
 na roznych miejscach byli/ y rozne Bi
 skupy y Doktory po sobie zostawili: A
 ci także rozno piszą o Trádyeyach was
 szych. Lecz nasza sukcesya w stharym
 Testamencie idzie porządkiem swym
 niepochybnie/ bo ieden najwyższy Ká
 ptan tylko zawsze bywał począwszy od
 Mojsesza y Aaroná/ y na iednym miej
 scu tylko w iednym narodzie siedział.
 Przetoż śnádniey było iednemu tego
 dochować/ y podać namiastkowi swo
 mu prawdziwie/ co wzywał od Mojses
 za/ a niżeli waszym Biskupom niezli
 czonym/ po wszystkich świecie rozproszo
 nym/ między tak wielką roznościami pa
 mieci y rozumow ludzkich/ to co od A
 postotow na roznych miejscach/ y mie
 dzy rozniemi obyczajami przyjmowali.
 Ktemu naszy Rabinowie zgadzają się
 na Kabále/ a waszy Doktorowie pod
 czas są rozni między sobą y sprzeciwni.
 A tak nie możecie mi za złe/ ia na wiá
 re Krześciańska przyzwolic nie mogel
 póki mi

Poros
 wnanie
 Success
 sey.

Poste principium. 385.

póki mi tego z niepisanych Trádyey
 stárego Testamentu nie wywiedziecie
 Albowiem wszystko to jest słowo Bo
 że/ y co pisał Mojsesz/ y co wstąpił na
 szat: A śnadź co wierszych y tájemniey
 szych rzeczy nie napisano/ ale tylko prze
 tożonym a stárszym Káptanom zwie
 szyl tego Pan Bog/ od których powin
 nismy przyjmować wszystko co nam
 podawaia.

Na ty słowa y wywody żydowskie o
 Trádyeyach/ widze iż Goniec nasz pra
 wie zamilknął/ bo trudno ma sam
 przeciwko sobie postępować/ gdyż tá
 kowe własn timer jest ich principium.

Przetoż musie się ia inż ozwać temu ży
 dowi/ aby wiara Krześciańska takiey
 zelizywości niewinnie od nich nie od
 niosta. Pokazuje tedy naprzód ży
 dowi temu/ iż Pan Bog przez Mojses
 za pisał zakon palczem swoim po
 dając raczył Kosciotowi swemu/ mimo
 który nie kazał ani na lewo ani na pra
 wo. Item/ Mojsesz napisałwszy wszy
 stko co potrzebá/ podał to Káptanom/
 y schować pilnie kazał do Archy przy
 mierzał

Na żydo
 wski Ar
 gument
 odpo
 wiedź.

356. Odpowiedź na

Trády mierza/ y poprzyściagi/ aby od thego
eye Mot piśmá ani ná lewo ani ná prawo nye
żefowe. odstepowali/ á iżby ludowi poſpolite
mu thy piśmá dorocznie czytháli/ po
dlug ktorych aby ſie wſyſcy ſpráwo
wali. Przetoż iydzye mity/ ieſt to fałſ
iáwny y bład wáſich Rábinow y Do
ktorow/ co powiádaia o Trádycyach
niepiſanych/ y chceſli być zbáwion/ pi
ſmu Moizeſhowemu muſiſz we wſyſt
kim zupełnie wierzyć: Lecz ſie wáſe
Trádycye s piſinem iego nie zgadzaiá
Skąd ſnádnie poznać moieſz/ iż Moiz
eſz nie tákowego nie podawał bez pi
ſmá/ coby ſie z iego wáſnym piſinem
zgadzać nie miało.

Trády A co nam Krzeſćcianom ná oczy wy
eye Apo rzucacie o Trádycyach Apoſtołſkich/
ſtołſkie. wiedź o tym iydzye/ że tákowc Trády
cye ſa piſinemi ich pewnym wyſwiádo
ſione/ á żadnych inſzych nie przyimuy
my/ ktoreby ſie s piſinem Prorockim
y Nowego Teſtámentu nie zgadzały.
Gdyſ thedy iáſnie Moizeſy y Prorocy
wſyſcy nápiſali o cíaſie národzenia
Meſyáſowego/ y o nowym przymie
rzu/ ktore

Boſte principium. 357.

rzu/ ktore Bog z ludem ſwoim wci
nié miał/ y o powołaniu národow po
gáńſkich do they táſki miłego Boga:
iż iydzye mity wáſe Trádycye niepi
ſane Doktorow wáſych pokázuia ſie
być fáteſne á obtedliwe. A ták ieſli zbá
wion być chceſi/ náwróć ſie do piſmá
Prorockyego/ o ktorym watpyenia za
dnego z obudwu ſthron nie mamy/ iż
ieſt prawdziwe. Ná to y iyd muſi
mleć/ y Goniec thrudno ma odpó
wiedzyeć/ chyba by thego pozwoić ży
dom chciał/ że ich niepiſane Trádycye
ſa ták wáſne iáko piſmá Prorockye: o
cym zle y pomyſlić.

Tom trochę przypomnieć chciał Ciy
telniſu miſi/ abyſ vznał Original y po
czatek Trádyciy niepiſanych/ że od ży
dowſkich Rábinow to principium ten
Goniec wzywał/ á iż ſie ni do czego in
go przygodzić nie może/ iedno ku za
ſtonie wiáry prawdziwey ſłowu Bo
żemu powinney/ á ku przykryciu wſy
tkich błedow Pápyeſkich/ y dla tegoż
táć confunduie y pomieſzał wſyſtko/
Apoſtołſkie/ Koſcielne y Doktorow

358. Odpowyeď na

ſkye tradycye w iedno ſkládaiac / á pod
tym Tytułem Papyeſowi wſełákyey
ſweywoley dopuſzczáiac. Lecj prawa
dziwa ieſt oná dawna Regultá: *Qui be
nè diſtinguit benè docet*: Przetoż krotko te
iego confuzya porzadnie rozbyore / y
właſnoſć tego ſłowká *Traditio* poſka
że / áby ſie tym ſnádniey každy prawa
dzyc przypátrzyć mogł.

Tradycya iáko
ſie w ta-
ſnie wy-
ſtada.

Lib. 3.
Cap. 1.

Contra
Eunomi-
um.

Nájdziemy tedy rozmaíte tego ſłow-
wá miedzy Doktory ſtáremi wywá-
nie: Abowiem naprzód wſytkie náu-
ke ſłowá Bożego / kthora wſtánie pan
Kryſtus y Apoſtółowie opowádáli /
á potym ná piſmie zoſtáwili / názywá-
ia Doktorowie ſtárzy *Traditionem Catho-
licam vel Dominicam*: podániem powſe-
chnym y Páńskim. O czym Ireneus:
*Euangelium praeconauerunt poſtea in ſcriptu-
ris tradiderunt fundamentum fidei noſtrae fu-
turum*. Táſze Cypryan s. zowie poſtá-
nowienie kielichá Páńſkyego / *Tradycya*
Páńſka. A Bázylus nápiſal:
*Baptismus noſter eſt iuxta ipſam Domini tra-
ditionem*. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Krzeſth názywá *Tradycya*
Páńſka

Boſte principium. 359.

Páńſka. Lecj ten iáſnemi ſłowcy wſy-
ſcy Ewányeliſtowie opifałi etc.

Obáćſze ſtaď iáka to prawdá / co then
Goniec *indefinite* kládye / że *Trádieye*
ſa ty náuki koſcielne / o ktorych wyrá-
żonego piſmá nie máſ: Ale Ireneus /
Cyprianus y Bázylus Ewányelia ná Co Do-
piſana y Sákrámentá zowa *Trádiecia* ktoro-
Páńſka: Przetoż Goniec muſi ná zad. wie ſwie-
Item. Zowa tho Doktorowie ſtárzy ci Trá-
Trádycia / i Koſciół Powſechny zá dyce zo-
wſe miał pewná wiadomoſć y ſwiá-
decwo prawdziwe o piſminiech Stáre
go y Nowego Teſtámentu / á to iedni
drugim do pámieci podawáli : O
czym Origenes piſe / i ſie tego s Trá-
dyciy náuczył / że tylko cztery Ewánye-
lia ſa niewatpliwe w Koſciele. Táſze
y Euzebius Hiſtoryk częſtokróć Trádi-
cya názywá rákówe podawanie kſiag.
piſmá ſwiatego.

Item. Zowa Doktorowie Trádyceya
Symbolum wiáry Apoſtołſkyey / kto
re iednáko po wſytkim ſwiecie Krze-
ſćianie mówia y thrzymáia: O czym
Ireneus Lib. 3. *Tertulianus de Praeſc. Hae-
ticorum*

360. Odpowedy na

ticorum. Origenes, περὶ ἀρχῶν. y Augustinus de Symb. ad Catho.

Item. Zgodny wyklad pismá S. Doktorow starych nazywáia Trádycya/ dokládáiac thego wszedzye/ że sie then wyklad nic od pismá swietego nie odstszela: O czym Ireneus Lib. 3. Cap. 2. Item Lib. 4. Cap. 63. Tertulianus de Prascri. Hereticorum. Basilius Homilia Contra Sabellia. & Arria. Ktorego słowá i sá ofo bliwie znáczné/ Krotko tu przypisze: Hortamur vos ut non quod vobis placet à nobis audire queratis, sed quod Domino complacet, & consonum est scripturis, & non contrarium Patribus: Compescat te Traditio: Dominus sic docuit, Apostoli predicauerunt, Patres conseruauerunt &c. Tho iest: Napominamy was/ abyście od nas nie prágnełi pýścić tego/ czo sie wam podoba/ ále tho co sie Pánu podoba/ y czo sie s pismem S. zgadza/ y co nie iest przeciwno Doktorom starym: Uiechay cie pohánuie Trádycya/ Pan Krystus tak náuczał/ Apostołowie tak opowiadáli/ Doktorowie stárzy ábo Oicowie záchowáli etc. Ergo to iest Trádicia Oycow.

Poste principium. 361.

Oycow ábo Doktorow starych (podług Bazylusá) záchowác potoma kom/ to co Pan Krystus náuczał y Apostołowie nápisáli/ Ale nie wolno im co nowego trádowác ábo wymyslać.

Jesze Doktorowie thákowe wszytki rzeczy nazywáia Trádycya Apostolska/ Kthore áciśkolwiek w pismie nie są per expressum wyrażone/ iednak rzecz y istota ich s pismá sie dowodnie pokázáć moze: Tak Origenes y Augustyn Krześdzyatek málych nazywáia Trádycya Apostolska. Item Názýánzenus o Boſtwie Duchá swietego.

Ty wszytki własnóści słowá tego/ mi náł ten náś Goniec Cytelniku mily. Agdzyekolwiek Doktorowie o Trádicyey Apostolskyy (przez ktora wiáre powſzechna Krześciániska rozumieła) piśa/ to on o niepiśanych Trádicyach/ nie wiedzyeć o iákich/ wykláda. Ktemu/ Doktorowie wszedzye Trádycey Apostolskyy s pismá S. dowodza y comprobuiá/ czego then Goniec niechce: Aby tak pismá odstąpi

362. Odpowiedź na

wszystko pomieścić w sobie / pod Ty-
tułem Tradycy Kościelnych mogły
wleźć. Lecz to rzecz iasna jest między
wszystkimi Doktory / że gdykolwiek o
niepisanych Tradycjach mowia / to
dy Ceremonie tylko pozwierzchnie roz-
mienia / bez których całość y pereność
wiary Krześcijańskiej / może być zach-
wana / y które się podług czasu odmie-
nić mogą / a nie powinien ich cztowiek
Krześcijański thrzymać równo s pi-
saniem świętym mocno y niedmiew-
nie / co ten Goniec niewstydliwie twier-
dzi. O czym Augustynowe sentencye
trotko przypisze. Ten o posciech Ko-
ścioła Powstęchnego traktuiac ty sto-
wá kładzyc Epistol: 86. ad Casulanum:

Quod si responderetur hoc docuisse Iacobum Hierosolimis, Ephesti Ioannem, ceterisque aliis locis quod docuit Roma Petrus, ut sabbato ieiunetur: Sed ab hac Doctrina ceteras deuasse terras, atque in ea Roma stetit: Et e contrario refertur Occidentis potius aliqua loca in quibus Roma est, non seruasse quod Apostoli tradiderunt: Orientis vero terras, unde cepit ipsum Euangelium predicari, in eo, quod ab omnibus simul

Aposto-

Bosste principium. 363.

*Apostolis traditum est, mansisse: Interminabilis est ista contentio, generans lites non finiens questiones. Sit ergo una fides vniuersa, quae vbi dilatur Ecclesia, tanquam intus in membris, etiam si ipsa fidei vntas, quibusdam diuersis observationibus celebratur, quibus nullo modo, quod in fide verum est, impeditur: Omnis enim pulchritudo filiae Regis intrinsecus: Illa autem observationes quae variè celebrantur in eius veste intelliguntur, vnde ibi dicitur In simbris aureis circumamicta varietatibus &c. To iest: A iesliby kto ná to odpo-
wiedzyał / i tegoż náuczał Jakub s. w
Jeruzalem / Jan s. w Ephezye / y insy
Apostolowie po inszych mieiscach / cze-
go Piotr s. w Rzymie: Aby w sobotni
dzień post był zachowan: iedno że in-
sze kráiny odstapily tej náuki Apostol-
skiej / a sam tylko Rzym zostat przy-
niey: Z drugiey strony zaś powiedz-
noby / że tho podobnieysza / i niektore
mieysca ná zachod stonca / między kto-
remi iest y Rzym / nie zachowały tego
co Apostolowie podali / a ony kráiny
ná wschod / od których poczęto się E-
wangeliey zwiastowanie / stathecnie
zostaly*

3 5

364. **Odpowiedz na**
 zostaly przy tym co wszyscy Apostolo-
 wie wspoltek podali: Nie byloby ta-
 kowym sporom konca zadnego/ a wie-
 ceyby sie stad nie skonczonych swarow
 y rosterkow namnozylo: Przetoż nie-
 chay bedzye iedna wiara wshytkiego
 Kosciola wshedzye y gdzyetolwiek roz-
 syrzonego/ nie inaczey iedno iako w
 czlonkach iednego ciata wewnethr-
 nych: chociaż ta iednosc wiary z rozne-
 mi zwyczajami bywa zachowana/ ko-
 re iednak nie nie przeszkadzaja perwo-
 ści y prawdy wiary Krześcianskiej.
 Abowiem wshytka cudnosc corki kro-
 lewskiej jest wewnatrzy: A zwyczajy
 Koscielne/ ktore rozno bywaja sprawo-
 wane/ na śacie iey sa wyznaczone/ dla
 tegoż tam powiedziano (in Cantici Sa-
 lomo:) że ta krolewna/ cho jest Koscyot
 powsechny/ jest przyobleczony na zło-
 tych bramiach rozmaitsciami.
 Stey krotkiej sentencyey Augustynow-
 wey Cytelniku miły/ czterzy osobliwe
 dowody pobaczyc snadnie mozesz.
 Naprzod/ iż Doktorowie sharzy nie
 miešali wiary powsechney s Trady-
 cyami

powse-
chny Ko-
sciol
Krole-
wna.

Boſte principium. 365.
 cyami niepiſanemi/ a iednoſc tey wi-
 ry mimo takowe Tradycey/ iſtatecz-
 nie y prawdziwie moze byc zachowa-
 na/ co w tych ſlowiech Augustyn za-
 mienal/ że iedna wiara wshytkiego Ko-
 sciola Krześcianskiego/ gdzyetolwiek
 rozſyryzonego/ ieſt w czlonkach wew-
 nethrnych/ a Tradycey y obſerwacie
 Koſcielne/ iako poſty y inerczey/ ſa na
 ſacie tey krolewny/ y ktemu z rozma-
 toſciami: Mamy tedy takowe czlonki
 wiary powsechney w Kredzye Apo-
 ſtolſkim krotko zawarthe/ a w piſm-
 ych dowodnie y doſtatecznie opiſane/
 w ktorych czlonkach wewnatrzy ieſt
 wshytka pieknoſc tey corki krolewskiej
 Koſciola powsechnego: Lecz Trady-
 cye niepiſane y zwyczajy Koſcielne/ mo-
 ga byc podlug Augustyna rozne/ y nie
 należa do tey iednoſci y pieknoſci wi-
 ry/ ktora ieſt wewnatrzy w ſlowie Bo-
 žym zawarta/ Fides enim ex auditu, audi-
 tus per verbum Dei, podlug dekretu A-
 poſtolſkiego. Rom. 10.
 Druga: Jż tu nadobnie Augustyn S.
 opisal powsechnoſc Koſciola Krze-
 ścianskiego/ a mianowicie y ſpecialiter
 mowi

366. **Odpowiedź na**
 mówi o Kościele Rzymskim/ iako o
 niewielkiej części tej wielkiej a syro
 kiej powszechności: Abowiem tak
 mówi/ że podobnie było niektórym
 miejscam na zachod/ między ktorymi
 jesty Rzym/ nie zachować Trády
 Apostolskich/ a niżej owym wszystkim
 ziemiam na wschod/ s ktorych pocze
 ło się Ewangelium swietego opowia
 danie. Skąd niech się zaróstydzi ten
 Goniec/ że śmie Augustyná do tego
 ciągnąć/ iakoby Rzymski Kościół miał
 być powszechnym. Ktemu y o to stus
 nie się powstydzić ma/ że twirdzi/ iako
 by wszyscy inne Kościoły odstąpić mia
 ły nauki Apostolskiej/ a sam Rzym
 ski tylko y s Káthedra swóia na miej
 scu Apostolskim zostać. Lecz Augu
 styn powiada/ że podobnie było Ko
 ściółom na zachod y Rzymowi odste
 pić Trády Apostolskich/ niź Oriens
 talnym kráinam/ bo od nich się pocze
 ło przepowiedanie Ewangeliey S.
 Trzecie: Widzimy tu wolność Kościo
 ła Krześciańskiego/ około posthow y
 zwyczajów/ że się tym nie nie przeska
 dza prawdziwości y iedności wiary
 Krześcia

Boże principium. 367.
 Krześciański/ co w tych słowach za
 wart Augustyn/ *Observationibus diuersis*
nullo modo quod in fide verum est impeditur.
 Roznemi zwyczajami/ żadna miara
 prawdziwość wiary wskódzona być
 nie może. A nasz miły Goniec Rzym
 ski na Trády y obserwacjach nie
 pisanych wszystkie wiare gruntuie.
 Gwarce: Známienicie tu borzy Augu
 styn to principium o niepisanych Trá
 dycjach: Abowiem nie tylko iż go tym
 nie zowie/ ale owsem powiada/ iż tás
 kowe spory o zwyczajach y Trády
 ach Apostolskich/ koniecá żadnego nye
 mogą mieć/ a swary nie pohamowá
 ne plodza: *Interminabilis est ista conten*
tio generans lites non finiens questiones.
 Alech się tedy acz nie s tych słow Augu
 stynowych obacza/ miżerni Lamen
 tabiles Sophista/ ktorzy z niepisanych trá
 dycy/ chcą miarkować wiare Krze
 ściańska/ a rzeczy tak dalece nieperone/
 linieia słowu Bożemu przyrówny
 wac. Moglbym tu siła tákowych
 świadectw y z Augustyná y ze wszyst
 kich innych Doktorów przytoczyć/ ale
 troćko

368. Odpowiedź na
 krótkości ksiązek folgować musie.
 A tak iuż temu Goncowi ná tego do-
 wody porządnie odpowiadać bede.
 Naprzód przywodzi ono miejsce Sa-
 lomonowe: Nie przenoś kopcow ábo
 gránic kthore położyli oycowie. Lecz
 tam Salomon nie mówi o niepi-
 sanych Thrádyacyach/ ani dogmata fidei
 stánowi/ Tylko między insemi rozli-
 czynemi precepti dobrych obyczáior/ y
 sprawiedliwego życia/ rozkazuje to/
 áby Gránic zyeńskich/ od przodków
 swych wczynionych nie przenosił.
 Czo iesli chcemy allegoricę rozumieć z
 Augustynem/ o gránicach y kopcach
 wiary Krześcíanstkiey/ tedy sietho nie
 bedzye mogto sciegać iedno ná piśmá
 Apostholskie y Prorockie: Albowiem
 to są perwne przywileje/ w ktorých the
 Kopce z dawná są opisane: A podług
 każdego práwa/ namocniejszy dowód
 bywa do Gránic przywileiow piś-
 nych: A niepiśana powieść/ musi za-
 wsze takowjm dowodom wstepować
 Item przywodzi ony słowá Pána
 skye: Duch święty ktorego Ociec posła
 w imię

Kopce
 Wiary
 Powie-
 chney A-
 postola-
 stkiey.

Ioan. 14

Boże principium. 369.
 w imię moje/ ten was nauczy wszytkie
 go/ y przypomni wam wszytko czom
 ja mówił. Lecz tá obietnica zárazem
 po w niebowstąpieniu Pánstkim spet-
 niła sie/ wzyeli Apostołowie dary Du-
 cha S. widomym obyczáiem obficie:
 zrozumieli wszytkę náukę Pána Kry-
 stusowe/ opowiedzyeli ja wszytkiemu
 światu: á potym dla perwonego świáde-
 ctwa/ ná piśmie podáli/ iáko Trensus
 mówi/ áby fundamentem piśmo by-
 ło wiary násey/ fundamentum fidei nostra
 futurum. Przetoż ten Argument iesť
 nie stusny o niepiśanych Trádyacyach.
 Wiaden z Doktorow stárych nie wy-
 kłádał tych słow ku temu/ áby posle-
 dniemy Biskupom po Apostołach
 miało być wolno/ mimo piśmo Apo-
 stolskie/ co stánowiąc y ludziám podá-
 wać. Bład to iesť iáwny/ y dawno po-
 tępione Kácerstwo/ przctletego one-
 go Montanusá Heretyká/ ktory s tych
 słow Pánstkich/ z tym swym wyklá-
 dem/ przywłaszczał sobie dary Duchá
 S. y mimo piśmo s. btedy swoje á fan-
 tasya podawał. Przetoż wstydzic sie
 potrzebá

Monta-
 na Heres-
 tyká
 bład.

370. Odpowiedz na

potrzebą temu Gońcowi bierz/ i/ ob
heretykow i/ awnych bierze kształt wsi
thet y ozdobe swoim dowodom: Ale
słowá Pánstye są tak i/ asne/ i/ takowe
go opácznego smysłu przypuścić ja
dna miara do siebie nie mogą: Albo
wiem dawszy Pan Krystus obietnice
Duchá S. Apostołom/ powiedzyc ra
czył/ i/ nie co inſe/ na pamięć im przy
wieść miał/ i/ jedno to co on mówił.

Apostol
skiego po
dania pil
nie przy
strzegac
mamy.

Czego świadectwo mamy v czterech
Ewangelistow napisane. Ktemu/
sławnym tylko Apostołom była daná
ta moc y władza/ i/ oni zakładali Ko
ściół Nowego Testamentu s pogána
skich narodow: Przetoż cokolwiek Apo
stołowie podali/ to powinien wsi
tek Kościół nieodmienne trzymać: A
le Kościółowi nie wolno nic nowego
stańwić w wierze mimo piśmo Apo
stolskie.

Ioan. 16.

Item przywodzi ony słowá Pánstye
v Janá S. Jeszcze wiele mam mówić
wam/ ale nie możecie teraz nośić. Ale
gdy przyjdzie on Duch prawdy/ then
was naucz y wszelkiej prawdy. A ślad
concludu

371. Koście principium.

concluduic/ że wiele rzeczy Pan Krystus
nie oznaymił zwolennikom/ kto
re odłożył na przyszłość y obiańwienie Du
chá S. A z tym Kościółna władza vs
tworzyć chce/ że i/ ako Apostołom pan
Krystus zlecił stańwić Kościół swoj
tak też y dziś wolno stańwić Biskup
pom/ albo i/ ednemu tylko w Rzymie.

Na co odpowiadam. Że i/ ako pirowi
tak y ten wtory dowód i/ stwiera od
Montaná heretyká. Ale śladna od
powiedz na tho s sławnych słow Pán
skich: Albowiem i/ awnie powiedzyc
raczył tamże troche przed tym/ i/ wsi
tko dostatecznie oznaymił zwolenni
kom swoim/ cokolwiek słykał od Oyc
ca niebieskiego! Omnia quaecunq; audiui a
Patre meo, nota feci vobis. Ktemu tamże
przywiazal i/ do słowá swiego mo
enie/ mówiac: Jesli słowá moje zosta
na w was/ o co prosić bedziecie/ ssta
nie sie wam. Item: Modlac sie za ni
mi y za wsiytek Kościół/ i/ ako prawy
pośrednik/ prosi Oycá/ aby i/ e poświę
cił w prawdzie/ a prawda i/ esth (po
wiada) słowo twoie: Przetoż nie od
A a Pladał

wsiytko
panzwo
lenikom
dostates
cznie os
znaymił.

372. **Odpowiedź na**
kládat nicná potym/ żeby Apostotow
wie mieli co mimo roskazanie y náus
ke tego stánowić/ ále o wyrozumieniu
prawdziwych słow swoich mówić to
raczył/ iż ná ten czas Apostotowie ies
zcze dárú takowego Duchá S. w so
bye nie máiac/ nie rozumieli tájemni
ce królestwa niebieskiego/ y poiać tego
nie mogli/ że przez meke á sinierc miał
Pan Krystus zwyciestwo otrzymać/
y królestwo swe pomnożyć. Co iż ták
ma być rozumiano/ tenże Jan s. sam
tak wykláda troche przed thym/ mo

Ioan. 12. wiaci: Jż nie zrozumieli tego zwole
nicy iego ná początku/ áż gdy był w
wielbion Pan Jezus/ tedy wspomnie
li dopiro/ iż to było pisano o nim: prze
toż nie odkłádat nic Pan Krystus ná
przyscie Duchá S. iedno wyrozumie
nie prawdziwe słow swoich: A Apo
sthotowie wyawšy dary Duchá S.
nic inšego nie wšyli/ iedno tho czo od
1. Cor. 11. Pána wšyli/ iáko Páwel s. do Korin
tow známenicie ošwiadša.

Anád to wšytko/ inša iest y osobliwa
władza Apostolska/ á inša posledniej
šych

Koste principium. 373.
šych Biskupow: Do Aposthotowie
fundowali Kosciot/ á Biskupi náuki
Apostolskeey przysrzegác powinni/
tak iáko oni przysrzegáli náuki Pána
Krystusowey: Przetoz zániechácby
nalepiey thych dawnych á sprošnych
Montanowych wywodow/ przeciw
ko kthoremu wšyšcy stárzy Doktoro
wie pisáli.

Alle posłuchaymy tego Gónca/ co tho
wšdy zá rzecy tak wájne/ kthore Pan
Krysthus odtożył/ á nie oznaymil ich
Apostotom:

šegnánie krzyžem s. pošt w piatke/
dzyen Tiedzyelny/ y Ceremonie przy
šátrámenciech.

Pytam go/ skąd to wie/ żeby tho Apo
stolske Trádycye. Musi podlug swey
własney definicyey powiedzyeć/ Jż o
thym pišmá žadnego nie máš/ iedno
tak stáršy o tym powiádaia: Przetoz
gdj ia pišmo perwne o tych rzeczach po
kaze/ y s pišmá thego wšyškíego do
wiode/ iuž ten Góniec przegrał/ á mu
šiná žad s tym swoim omyšnym prin
cipium/ kthore bez wšelákíego pišmá
mieć chce.

Segnás
nie Krzy-
żem stał
przy sto

374. Odpowyeď ná

Naprzod tedy o Krzyżu y zegnánii ná-
duiemy v Historykow/ iż to s pogań-
stwá postł/ je oni ludzyc/ ktorzy przy-
stawiali do wiary Krześcianstwey/ ná-
miejscie swoch bosków znak Krzyża s.
sobie malowali. Czo theż y on Cesarz
Konstantyn był uczynił: o czym Ru-
finus Eusebius.

Item o takowym zegnánii náduyem-
my w onych piśmiejch Apokryfiejch/
odrzuconych dla tego/ iż sie s prawdzi-
wym Apostolskim piśmem y s pod-
ną náuka ich nie zgadzały. Tam w E-
wángelijch Tykomedowej nápisano
o Chárinie y Lentiuse syniech Syme-
onowych/ iż weyrzawszy w niebo uczy-
nili znak Krzyża ná językach swoich.
Item iż Pan Krystus w odchłaniach
piekielnych uczynił znak Krzyża ná
bráámie y wśytkich onych swiętych.
Przetoż to nie iest Trádyca Aposto-
łka niepiśana/ ále zwyczaj s pogań-
stwá wzyety/ á w Ewángelijch Tykome-
dowej opisány/ ktora tak perwa iest
iako y ten Goniec s swemi trádiciami

Nuż o poszejeniu Piątku náduyem-
my pi-

Bosťe principium. 375.

my piśmo Historykow stárych y Do-
ktorow/ iż Apostołowie żadnego pes-
wnego dnia takowym postom nie ná-
znaczyli/ y skoro po Apostołach nie po-
szono Piątku ále Sobote á Szrode.
Itemu nie przebyrano potármow/
dopiro Montanus Heretyk te Trády-
cy postánowił: O czym czytay Euse-
bium Origenem y Augustinum etc.
Ergo y to Trádyca niepiśana być nie
może/ á dáleko wiecey nie iest to od A-
postołow. Bo Páwel s. iáwnie prze-
bieranie potármow zowie náuka dy-
belska/ 1. Tim. 4.

A o Niedzyele dowodzi thego Augus-
tyn s. iż then dzyen Apostołowie ná-
miejscie Soboty postánowili/ y miá-
nowicie w obyáwieniu swoim Jan s.
wspomina dzyen Páński. Czytay Aus-
gustyná Epist. ad Casulanum 86. Przetoż
tego Trádyca niepiśana názwáć ja-
dna miára nie może.

Nuż o Ceremonie przy Sákrámen-
tach/ opisuia nam oni stárzy discipu-
łowie Apostolscy Justynus y potym
Tertulianus y Dionizyus/ je spráwá
Na 3 Krzu

piątek y
bráko-
wáne
potárm-
ow.

Niedzye-
lá.

Cerymo-
nie przy
Sákrá-
mentach

376. Odpowiedź na

Krzestu s. y Wieczerzey Pánstwey/ bez
wšelákich Ceremoniy po prostu cías
sow Apostolskich czyniona była. Cies
go pewny dowod mamy z Dzyetow
Apostolskich y z Listow. Przetoż y tu
trudno themu Góncowi do niepisá
nych Trádyciy/ niewiedzyeć iákich wá
ciekáć/ gdyž thego wšytkiego písmem
dochodzimy.

2. T eff. 2. Trzeci dowod swoy bierze z onych pá
wła s. stow: Trzymaycie podánia ná
še ktorychescie sie náuczyli ábo s kazá
nia ábo z listu nášego. A ták conclus
duie: je do dwoiákich Trádyciy zna sie
Apostol Páwel w Kosciele/ iedne s ka
zánia á drugie z listu: Co iest w Listie
to nápisano/ á co s kazánia to iest po
dano etc.

Pytam go/ iesli Páwel s. tego nie ná
pisal co kazal? Ábo iesli inákše rzecz
pisal á inákše wšnie opowíadal?

Lib. 3.
Cap. 1. Ireneus on stáry Doktor snádnie ná
o to zgodzi/ ábowiem ták nápisal w
obec o wšytkich Apostolech/ iž Ewán
yeliya kthora naprzod przez kazánie
zwiástowali/ te potym ná písmie po

dáli/ áby

Bošte principium. 377.

dáli/ áby byla fundámenthem wiáry
nášey. Tákže tho mieysce páwla s.
zgodnie stárzy Doktorowie o Ewán
yeliy rozumeli/ á zwlászczá Ambro
žyus Hieronimus/ Augustynus/ Pri
mázys y Vincentius Lirenensis.

Wiedzy ktoremi osobliwie Hieronim
s. wykládaíac ty stowá páwla s. klá
dzye ten dekret: Cum sua vult teneri non
vult extranea superaddi. To iest: Gdž swo
ie Trádycye chce swiety Páwel/ y roz
kazúie trzymáć/ rzecz pewná/ iž záká
zuie wšelákich inšych przydawáć.

A gdzyeš tu beda wáše Koscielne Pa
pyeskye? Nád to wšytko sam sie A
postol známienicie dekláruie/ co rozu
míal przez Trádycye/ je nic inšego/ ies
dno náuke Ewányeliy s. ktora y gto
sem žywym y przez listy podawal/ ále
tež y iedne náuke: nie inša ná písmie á
nie inša przez kazánie/ iáko then Go
niec fábuluie: ábowiem thák nápisal
do Gáláthow: Jesliby wam ábo ia
sam/ ábo y Aniol z niebá inša Ewán
yelia opowíadal/ mimo thektorasmy
wam opowiedzyeli/ niech bedzie przez

Na 4 Klety:

Galat. 1.

Aposto-
lowie
czego v-
czyli to-
y ná pi-
smie zo-
stáwili.

378. **Odpowyeď ná**
Klery: Przetoz nie moga sie ty stowá
Apostholstye sciegáć ná poslednieyshe
Koscielne Trádyce y wymysly niepi-
sane: gdyż Ewángelia iest známiens-
cie y gruntownie zárazem od Ewán-
gelistow czterzech y od Apostolow in-
sych opisána: Nikczemna tedy to iest
consequencia tego Goncá: Co iesth w
listciach to nápisano/ á co skázania to
podano bez písma: Abowiem moze
przeciwko temu powiedzyeć á praw-
dziwie: Jż czego Apostholowie przez
kázanie swe náuczáli/ tego krotka sum-
me ná písminie zostáwili dla pámieci.
Czego dowod pewny iest y s písma y z
Doktorow stárych/ iákoś iuz styszał.
Aczkolwiek ieszeby tym nic niepozys-
kał swej intencyej ten Goniec/ chocia-
by smy mu tego pozwolili/ iż Aposto-
lowie pewne rzeczy zostáwili bez pís-
ma: Bo owá Regulká Hieronimá s-
ma tu mieysce swoje: Jż Apostolskye
chylko Trádyce máia być trzymane/
nie czyie inſze: Przetoz wáſze Koscielne/
ábo s prawda mowiac Papiestkie/ tru-
dno sie tu máia pomiesćić.

przywo-

Boſte principium. 379.
Przywodzi záтым świadectwo Dioní-
zusa/ ktorego zowie być Areopágita
Ale Eusebius godnowierny Zistoryk
y Hieronim nic nie piſa o tym/ áby A-
reopágita iákie piſmo po sobie zostá-
wić miał: y rzecz pewna/ że ty Kſiegi de
Hierarchia Ecclesi. sa od dobrze posled-
nieyshego nápisane. Abowiem wſpo-
mina tam Koscioly y oltarze Koſtowa-
nie budowáne y inſze apparaty/ o czym
wſytkim wiemy dobrze/ iż tho zá czás-
ow Apostholſkich pod pogánſkymi
Krolmi y potentaty być nie mogło: O
czym y Tertulian iuz poltorá sthá lat
po Apostolech bedacy wyſwiadſa/ iż
zá iego wieku do prostych domow
ſchadzki Krzeſćianſkye bywały/ také
y Zistorykowie tego poſwiadſaia.
Ale by teź dobrze ták bylo/ że to Areopá-
gita piſal/ tedy o tákowych tylko Trá-
dycech piſal/ ktore sa Apostolskyc y s
piſmem ſie zgadzaiá. A temu/ czemuż
iego Trádycy y písma Jch M. we
wſytkim nie náſláuia? Ciemu Sá-
krámentu ſtola Pánſkſyego thát iáko
on opiſanie nie vzywáia? Ciemu chlebá

Aa 5 ſtola

Długo
po czás-
siech Apo-
ſtolſkich
Koscioli
y oltarze
nie były.

380. Odpowiedź na

skotu pánstwego znátiem Sákrámen-
tálnym nie wyznawáia: iáko cho ten
Dionizius nazywa/ mowiac: Qua pro-
positis signis laudata sum. Item powiáda
že thylko wspomínano imioná swies-
tych/ nie wzywano o przyczyne iáko
dzis: Recitantur sanctorum nomina &c.

A thu náš Goniec chce ozdobić swe
rzeczy amplificatione Rhetorica przypomi-
na Arriusá/ iáko by on dla tego w os-
no sprosne kácersthwo vpáść miał/ i
Trádycyey niepisáney o Bostwieroz-
wnym y iedney Istności Oycá s Syn-
nem y z Duchem S. odstąpił.

Lecz to iárony bład y oszukańie/ y poku-
zác sie to nie moze. Abowiem oni Bi-
skupi ná Koncilium Nicenskiem/ pi-
smá s. świadecthwy iásnemi Arriusá
zwycięzili y potepili/ iáko to History-
kowie świadksa y Athánázius. Kte-
mu nie fundowali oni stárzy Doktor-
rowie wiáry swoiey w Bogá ná trád-
ycyach niepisánym/ ále ná sámych pi-
smie s. O czym przypise kiltá słow
Bázylusá wielkiego Doktorá s tych
że kłiszek ktore przeciwko nam Trády-
cyonaz

190
Boste principium. 381.

cyonarze przywodzi/ De Spiritu Sancto
lib: Cap. 7. Proinde quod à maioribus nostris
dictum est, & nos dicimus gloriam commu-
nem Patri cum Filio: quanquam hoc nobis satis
non est, sic à Patribus esse traditum, Nam &
illi scriptura secuti sunt authoritatem, ex te-
simonis è scriptura sumpta origine &c. To
jest/ To thedy y my wyznawamy/ czo
przodkowie nášy mowili: Jz iedná y
spólna chwata Oycowsta y s Sinem:
Aczkolwiek nie dosyćby nam ná tym/
iż ták Oycowie podáli/ ábowiem y os-
ni pismá s. poważności w tym náslá-
dowali/ wzywáwszy początek tego s pe-
wnych świadectw w pismie s.

Obaczże stad Cytelniku miły/ iáko oni
státecnie wierza Doktorom stárym/
á iáko ie prawdziwie po sobie po stu-
gach wymykáiac przywodzi. Abow-
iem tu Bázylus mowi/ i s perwe-
go pismá iesth wyzeta spólna chwata
Oycá y Siná/ y dokláda známienicieł
żeby nam nie dosyć ná tym i s ták stá-
rby trádowali/ kiedyby tego w pismie
nie bylo. A ten Goniec zakrywá s so-
bie oczy bez wstydu twirdzi/ że tego nie
napisa

382. **Odpowiedź na**
 napisano/ y dosyć na tym iż tak Oycow
 wie podali bez pisma s.
Sluchajże tedy ieszcze tego Bazyliusa
 dekretu na to: *In Ascet: Trakt: de fide:*
Manifestus est fidei lapsus, & liquidum super
bia vicium, vel respuere aliquid eorum quod
scriptura habet, vel inducere quicquam quod
scriptum non est, cum Dominus noster Iesus
Christus dicat: Oues meae vocem meam audi-
unt &c. To jest/ Jawni to jest wpadek
 wiary/ y pewny wysthepek hardości/
 gdy kto albo odrzuca s tych rzeczy ktora/
 co napisano w pismie s. albo twir
 dzi y przywodzi to/ czego nie napisano
 Gdyż Pan nasz Jezus Krysthus po
 wiedział: Owece moie głosu moiego
 słuchają etc. Jesli tedy tego nie na
 pisano Gończe miły/ á czemuż tak z
 poru wiary prawdziwey odstepujesz?
 że twirdzisz to czego nie napisano.
 Oto słysysz swego Bazyliusa że tho w
 padkiem wiary zowie/ y głosu Krystu
 sowego nie zna inzego/ iedno ten kto
 ry jest w pismie s. Czemuż mu tedy nie
 wierzyś/ gdy z niego dowodzisz?
 Ale dawnom tho powiedział na Jch
 M. Rzym

Poste principium. 383.
 M. Rzymskie dworzany/ że ani pismu
 s. ani Doktorom nie wierza/ iedno po
 thy po ki im potrzeba do Rzymskiego
 dworu etc.
 Postępuje za thym do Ireneusa/ ále y
 tam thak wiele wygrał iako y w dru
 gich: Albowiem gdybym czasowi nye
 folgował/ pokazałbym to ze wszytkie
 go Ireneusa/ czo ten Doktor s. Trás
 dyca być rozumiał/ iż nie czo inzego
 iedno nauke Apostolska na pismie zo
 stawiona: Tu na ten czas dla krotko
 ści tyla słow iego tylko potożę/ na kto
 rych iednak dosyć bedzye wiernemu ká
 żdemu. Tak thedy w księgach swoich
 trzecich zaczął ten dowód s Trádi
 cii Apostolskich napisał w pierwszym
 potożeniu:
Apostoli tunc quidem Evangelium praedica-
verunt, postea vero per Dei voluntatem in scri
pturis nobis tradiderunt fundamentum & co
lumnas fidei nostrae futurum. Apostolo
 wie napirwey Ewangelia przez kaza
 nie zwiastowali/ á potym za wola bo
 ża na pismie nam podali/ aby była fun
 damentem y filarem wiary naszej.
 Sluchaj

384. **Odpowiedź na**
 Sluchajcie Góncje Ireneusza/ á pá-
 mietaj one swoye spyastu vlepyno
 consequencia/ Co iest w liscie to nápi-
 sano/ á czo s kazania to podano: **Lecz**
 Co Apo-
 stołowie
 kazali to
 y pisali.
 tu Ireneusz známienicie wyswiadszal
 je to es Apostołowie kazali/ to też po-
 dali/ á podali ná písmie. Nieście do-
 kláda/ iś sie to zá wola miłego Boga
 nápiśal o/ á ktemu aby písmo bylo fun-
 damentem wiary nášej: Ergo niepi-
 śane Trádyce nic do wiary nie máia.

Sluchajmyś ieszcze dálej s thychje
 ksiąg: Cap. 3.
*Ex ipsa scriptura qui velint discere possunt et
 Apostolicam Ecclesiae traditionem intelligere.*
 Spisná sáme go moze sie káždy náuc-
 czyć kto chce/ y Apostolska Trádyca
 w Kościele zrozumieć. Opuścám sła-
 wá dla krotkości. Zá tym dopiśro Cap. 4-
 mowi ty słowá ktore Góncj keso v-
 tápil: Oportet ordinem sequi traditionis, quā
 Apostoli tradiderunt iis, quibus committebant
 Ecclesias: Potrzeba iest porzadku Trá-
 dycey náśladować/ ktora Trádyca
 podali Apostołowie tym/ ktorým ko-
 ścióły poruczáli.

Wielka

Bozte principium. 385.
 Wielka iest ważność tego słowka Opor-
 tet. (powiáda náś Góncj) Potrze-
 ba iest Heretyku trzymać sie Trádycy
 Kościelnych podanych/ ktore to Trá-
 dycje stáre bez liter y czerńdła/ Kościo-
 ty Krześcíaniskie ták pilno strzegły/ że
 iáko skoro Heretycy poczynáli czo no-
 wego vczyć/ ony co nadálej záculái-
 ac vszy/ vciekáły od nich.

Potrzeba iest Góncje miły (ia też od-
 powiádam) trzymać Trádyca Apo-
 stolska/ ále tháka o iákichy thu Ireneusz
 mowi/ to iest wiáre swieta w iednego
 prawdziwego Boga podána y nápis
 sána grunthownie od Apostołow: O
 inákszych Trádycach niepiśanych nie
 wie nic ten stáry zacny Doktor/ áni tea-
 go twirdzi co ty przykládáš/ aby miá-
 ty być iákie inśe Apostolskie Trádyce
 niepiśane: Lecz thák rák mowi/ że by-
 też dobrze y písmá nie byto/ iedná na-
 rody vszytki Krześcíaniskie pámietá-
 iac swieża náuke Apostolska/ vciekáya
 co nadálej od ták spiośnych y nowych
 wymysłow. A od iákichje: Od Gno-
 styków/ Valentinianow/ Sathurni-
 now y

O iákichy
 Trádycach Apo-
 stolskich
 Ireneusz
 mowi.

386. Odpowiedź na

nowy w Basylidow/ ktorzy odstapili
pisma s. obca wiare o inszym stworzy
cielu y o inszym Krystusie przynosili.
Posluchaj iedno ieszcze kiltu slow
Ireneusowych/ aza sie obaczysz:

Libr. 4. Agnitio vera est Apostolorum doctrina, et an
Capi. 63. tiqus Ecclesia status in vniuerso mundo, se-
cundum successiones Episcoporum, quibus illi
qua in vniuerso loco est Ecclesiam tradiderunt
qua peruenit vsq. ad nos custodita sine fictione,
scripturarum tractatione plenissima neq. abla-
tionem recipiens lectio, sine falsatione: et secun-
dum scripturas expositio legitima et diligens
et c. To iesth: Prawdziwe poznany
iest nauka Apostolska/ y starozytna ko-
sciotla postanowienie powsyethim
swieccie/ podlug successyey Biskupow/
ktorym ony Kosciot na wselatim
mieyscu bedacy podal: Ktora to nau-
ka Apostolska/ przysla az do wiekow
nasych/ bez wselatich wymyslow za-
chowan/ z rozbierniem pisma s. w
pełnym/ y nie niemaiac w literze abo
w czytaniu vniuersonego/ y nie sfa-
lowanego/ y podlug tegoz pisma wy-
klad pilny y sprawiedliwy.

Otoz

Poste principium. 387.

Otoz widzisz Apostolska nauke y po-
danie/ y postanowienie starozytna ko-
sciotla Krzescianstwego/ o ktorym po-
wiada Ireneus/ se przez successya Bi-
skupow prawdziwych iest to podanie
y nauka Apostolska w calosci zachow-
wana do wieku iego. Alakimze sposo-
bem: Izali bez pisma/ przez podawa-
nia Koscielne: Nie bracie mily/ nie po-
wiada tego Ireneus: owsem znamie-
nicie the nauke Apostolska do pisma
przywiezie/ y s pisma pilnego rozbie-
rania bracie y zachowac ya Kosciot
wi skazuje: Tractatione scripturarum ple-
nissima, et expositio secundum scripturas le-
gitima ac diligens et c.

Niechze cie tedy moy mily Goncze to
nie obraza/ iz y dzis pilnego rozbiernia
zupelnego pisma doswiadamy
nauki Apostolskiej/ y starozytnego sta-
nu Kosciota powszechnego: Boe tho-
zawose y oni starzy Krzescianie czynili
y nie do kogos inego Jan S. napisal
thy slowa iedno do pospolitego ludu
Krzescianstwego: Doswiadzaycie du-
chow iesli z Boga sa/ Nie kazdemu

S pisma
S. Nauka
Nie kazdemu
doswiad
zac ma-
my.

1. Ioan. 4

Bb

wierze

388. Odpowiedź na

wierzyć/ chociaż też na on czas były ię
sze świeże y zacnieysze dary Duchá S.
w Kościele onym pierwszym/ á niż dżis
w Rzymie.

Podzmyś do Cypryaná: Y ten nie pi-
še iedno o Apostolskich Trádyacyach/
á tey wolności Kościołowi álbo Bie-
skupom nie dopuszcza/ żeby mieli Trá-
dyce czynić mimo słowo Boże: O-
wšem przeciwko Stephanowi Papie-
żowi Rzymskiemu srodze y ostrze do-
syć piše/ ktory sie też Trádyca niepiše
na Apostolska śczyt/ około powta-
rzania krztu Heretyków: Posłuchaj-
że Gońcye Cypryaná s. co tam mowi
o Trádycach y co o nich rozumie:

*Nihil innouetur, inquit, (scilicet Stephanus)
nisi quod traditum est, unde est ista traditio?
Utrumne de Dominica & Evangelica autori-
tate descendens? An de Apostolorum manda-
tis atq; Epistolis veniens? Ea enim facienda es-
se quae scripta sunt Deus testatur dicens, Non
recedet liber legis huius ex ore tuo sed meditate-
ris in eo die ac nocte, ut observes facere omnia
quae scripta sunt: Si ergo aut in Evangelio pra-
cipitur, aut in Apostolorum Epistolis & Acti-*
bus con-

Boște principium. 389.

*lus continetur: Obseruetur etiam & haec sancta
Traditio &c. To iesth/ Rozkaznie Stes-
phan Papież Rzymski/ iż nie nie ma
być odmienniano/ iedno tak iako iest po-
dano: Ale stadze iest to podanie: Iza-
lis pánstwyego rozkazania y z Ewánye-
lię idzye: czyli z Apostolskich mán-
dátow y listow: Abowiem iż to tylko cy-
nie mamy co napisano/ Bog oświad-
śa y rozkaznie mowiac: Uiechay kśie-
żi zakonui tego/ nie odchodza od wśth-
thwoich/ Ale bedzyeś przemyslawat
w nich we dnie y w nocy/ ábyś pámi-
tat czynić to wśitko co napisano: Prze-
toż iestli to ábo w Ewányelię rozka-
no/ ábo iestli w listciach y dzyeiach Apo-
stolskich znáyduye sie: Uiech bedzye
trzymaná y tá święta Trádyca: A cje
gotolwiek tam stad pokazác nie mo-
żesz/ Papieżu Rzymski/ y kżożkolwiek
inśy/ tedy podług Cypryanowego de-
kretu/ niebedzyemy trzymać wáśsy-
ch Trádycy: Abowiem zwyczaj dawny
bez prawdy/ iesth ś. krożytność błedu/
ktory opuścić powinniśmy/ á za praw-
dą iść: Consuetudo sine veritate, vetustas er-*

zwyczaj
bez pra-
wdy ś.ś.
rożytny
błęd.

390. Odpowyeđz na

*roris est, propter quod relicto errore, sequamur
veritatem etc.*

Oprocz
Pisma
Trády-
cy trzy-
mány
być nie
máło.

Przypátrze sie temu pilnie Bracie mi-
ły/ y komuż było podobniey o Trády-
cyach niepisanych wierzyć/ iáko Pa-
pieżowi Rzymstycemu/ á przed sie Cy-
pryan s. nie tylko iż tey Trádycey od
niego nie przyjmował/ ále owsem ká-
cerstwo mu y pyche przypisuię/ dla te-
go iż sie s pismem nie zgadza/ á ták o-
wy dekret przeciwko Trádiciam wszy-
tkim czyni/ iż trzymány być nie máł/ ię-
śli sie s pismá s. dowod ich pewny y
postánowienie pokazać nie może:
Przetoż o thym swieceniu y mázaniu/
ktore Cyprian wspomina/ to stuśnić
iemu każdy z nas powiedzyeć może/ co
on Pápieżowi Rzymstiemu zádawał
ná on czas: *Vnde ista traditio?* A skądże
to podanie idzye? Jesli z Ewányelię
álbo z dzyeior y listow Apostolskich/
powinnisiny tho thrzymać: Lecz iż sie
tám skąd nic tákowego nie pokázuyę/
musimy zwyczáu/ chociaź dawnegó/
odstępić/ á do prawdy sie Páńskye pi-
smá s. náwrócić: *Ad Dominicam originem
revertamur.*

Boſte principium. 391.

Jest to samego Cypriana własny de-
cret/ przetoż y ná ięgo pismá sciegáć sie
musi: Acżkolwiek gdyby kto wszytkye
mu zupełnemu Cyprianowi cum can-
dore z dobrym rozsądkiem przypátro-
wáć sie chciał/ znaydzie śnádna poprá-
we tego błędu/ chociaź musimy to ze-
znáć/ że ten święty Męczennik Tertuli-
aná we wszytkim náśláduiac y swoim
Mistrzem wyznawáiac/ wniósł sie był
nie pomáłu zá błędi niektórymi Mon-
taná Heretyká/ s ktorym też y Tertuli-
an przeciwko prawdye po wszechney
w wielu rzeczách przedstawá: Tám też
dy skąd wzywał Cyprian te Trádyce o
mázaniu y swieceniu/ bo w pismiech
Apostolskich tego nie náydujemy.
Acżkolwiek támże w tím kazaniu swo-
im/ gdzye to przypomina/ dawa nam
znáć/ co iest własnje wstáwá Sákrá-
mentow Páńskich nieodmienna/ á co
po thym ludzye postánowili: chociaź
zwoytkym ná on czas Montanowym
Argumentem Duchowim S. to przypisuię/
iáko y Tertulian/ ktorego w tym
náśláduie: Ták tám tedy mowi:

Mázá-
nie y
swiece-
nie skąd.

Bb 3 Ipse sum-

392. Odpowiedź ná

Sermone de Ablu. ped. Ipse summus sacerdos sui est sacramenti in situ
tor et autor. Sam nawysšy Káptan
iešť Sákrámentu swego wstawca y po
czátkiem: y zowie Sákrámentá Pán
škye státeczne/ nieodmienné y nieárú
šone wstawy: *Fixa et immobilia precepta:*
á inše Ceremonie wšytki/ y wmywaš
nie nog/ kthore Pan czynił zwolenni
kom/ powiáda/ iž sie z mieyścá rušyć
moga y powetharzáć: *Moveri possunt et
repeti:* Ktemu iáwnie wyznawa/ iž má
zánia y swiecenia áni Pan Kryštus á
ni Apostotowie nie poštánowali: Bo
táť indifferenter potožyl ty słowá: *In ce
teris homines Spiritum Sanctum habuere du
ctorem:* W inšych rzecjach oprocz Sá
krámentow Pánškich od samého ná
wysšého Káptaná wštáwionych lu
dzye mieli wodzá Duchá S. Lecž to
iešť bład Tertulianow od Monthaná
wzyety. W czym podziwuy sie ná
šym Rzymškim dworžanom/ iž Jch
M. Doktorow šthárych w zupełney y
šczyrey náuce ich o fundámencie náu
ti zbáwiennéy nášládowác niechca/ ie
dno tám gdzye pod czáś od pišmá S.
bladzili:

Bošte principium. 393.

bladzili: Jákož iáwny iešť Cypryaná
s. nie tylkó ten bład okolo mázánia y
swiecenia/ cž iešćje rownieyšá/ ále y
drugi. dáleko wietšy okolo powtaržá
nia křtu Heretykow: Cžemuž tedy y w
tym Jch M. Cypryaná nie nášládu
ia? Ji sie od pišmá Apostolskiego od
šrzeliť. Táťže thež y nam nie godzi sie
tego s. Necienniká ináčey przyimo
wác/ iedno tám gdzye sie s pišmem s.
y sam s soba zupełnie á włáśnie zga
dza: Bo može tež tho býć/ iž síla pod
miotow obcych onym swiethym Do
kthorom Herethykwie podržucáli/ y
miedzy ich pišmá miešáli. Ale o tym
teraz miedzy námi idzye/ Ješli Trády
cye Košcielne niepišáne máta býć trzy
máne rowno iáko słowo Bože/ y iešli
to iešť *Principium Theologicum*/ cžego ten
Goniec ze wšytkiego Cypryaná by ná
mniey dowiešć nie može áni dowodzi
Woškem štykaťeš iuž Cžytelniku mily
dowodnie/ že ten Doktor nie przyimu
ie žádných inšych Trádyciy/ iedno s
pišmá s. y sámemu Papiežowi Rzym
škemu šmiał sie w thym došć oštrze
Bb 4 sprze

394. Odpowyeđ ná

ſprzećiwieć. By dziś miał być ná ſwie-
cie/ musiałby Heretykiem zostać y po-
wtore Meczennikiem od Rzymſkych
go dworu. Poſtąpmyſi dálej.

Wcieka ſie zátym do Epiphánia/ ſ-
ktorego dowodzi/ iż nie o wſytkich rze-
czach może być náuka zbáwienna ſ pi-
ſmá Bożego wzyeta. Lecz ieſli to tym
ſpoſobem Epiphánia nápiſał/ żeby
to o zbáwiennych Artykulech do wiá-
ry pothrzebnych rozumiał/ musiałby
nie tylko piſnu s. y Doktorom inſym
ále y ſam ſobie być iáwnie przećiwny.
Abowiem do piſmá wiáre zbáwienie
na przywiazął Pan Kriftus y Apoſto-
łowie wſyſcy/ y Doktorowie wſyſcy
tákie doſtatecznoſć náuki zbáwienney
piſnu przyznawáia: O czym dla kto-
rkoſci nie bede powtarzał tego/ co ná-
inſych mieyſcach już ieſt potożono/
tylko ſamego Epiphánia ká ká ſen-
tency przywiode. Táktedy nápiſał:

Libr: 3.

Tom. 1. in

Refutat.

Aetii he-

ref. 76.

*Sic enim eſſe ex Spiritu Sancto genitus, et á
Prophetis et Apoſtolis doctus, oportebat te
uolueret veteris teſtamenti libros et quatuor E-
uangelia, et quatuordecim Epiſtolas Pauli, et
na cum*

Boſte principium. 395.

*na cum Actis Apoſtolorum, et omnes in ſum-
ma diuinas ſcripturas, et teipſum condemna-
re, sed quod nobis protuliſti quod nuſquam habe-
tur: et c. Tákt concluđuie przećiwko Aet-
iusowi Heretykowi: Abowiem gdy
by był z Duchá s. odrodzony/ y od Pro-
rokw y Apoſtoloru wyucżony/ powi-
nieneſ był pilnie przećytać Kſiegi ſtá-
rego Teſtamentu/ y czterey Ewángelia
y ceternaſcie liſtow Páwła S. ſ ſprá-
wámi Apoſtołſkymi/ y w obec wſy-
tki piſmá s. á thát ſamby ſie támtá
oſadzić y potepić musiał/ iż ná s tym
potykaſ/ czego nigdziey w piſmie nie
máſ. Ocoż máſ Goncze miły Epi-
phániaſow dekrét przećiwko Aetiuſowi.
A ieſli Aetiuſa dla tego potepił y He-
tykiem uczynił Epiphánia/ iż nowe
rzeczy ktorych w piſmie s. nie máſ po-
dawał: rzecz pewná że tymże kſtatem
káżdego oſadzić możemy/ y ſam ſie E-
piphániaſ ſwym właſnym dekretem
oſadził: Przetoż thy ſłowá iego gdzye
powiáda/ iż nie wſytko możemy bráć
ſ piſmá/ nie mogą ſie ſciegáć o náuce
zbáwienney/ ktora doſtatecznie opiſa-
na ieſt*

Bb 5

396. Odpowiedź na

na iest/ ale o Ceremoniach thylko y o
brzedznych kościelnych/ co wszyscy Do
ktorowie podczas Trádyami nazy
wáia/ ale nie przywieszia do tego zbá
wienney wiary/ owsem rozdzielny
wszedzye o tym mówia/ iákom tegoż
Augustyná dostátecznie dowiodł/ yż
Epiphániusá toż sie pokazać może:

Lib. 3.

beraf. 73.

Wszystko
w piśmie
mamy co
nam ku
zbawie
niu po
trzeba.

Abowiem o wierze powszechney thá
mowi: Jis pisma s. bierzemy powsie
chne wyznánie wiári násey: Catholicam
confessionem ex diuinis accipi scripturis:

Item in Ancorato: Powiáda iż pismo S.
zbládzić nie może y iesth żywotem ná
szym. A iestli żywotem/ tedy rzecz pew
na że w piśmie mamy/ czegoś olwyet
nam do żywota wiecinego potrzeba.

Item In Comp: Doctr: de fide Catholica Li. 3.
To. 2. kładzye takowe słowa/ w ktorich
sie sam iáwnie decláruie/ że wszystko cje
gośkolwiek ku zbáwieniu potrzeba iest
w piśmie s. A potym pewne zwyciężye
y Trádicie Kościoła powszechnego ro
zdzielnie wylicia/ práwie thym ksta
tem iáko Augustyn s. wiare powszech
na wewnątrz w ciotkach być powin
dzyat/ á

397. Bosse principium.

dyat/ á Ceremonie y Trádyce mie
dy bramy rozmaitemi ná śacie Kro
lowy. Ktorych trzymánie y roznoś
nie iedności y prawdy wiary Krześci
áńskwey psować nie może. Wyli
czywszy tedy Epiphánius tam w tych
ksiástkach wszystkie ciotki do wiary po
trzebne s pisma s. tak concludite:

Quacunq; dicit Apostolus et omnes sancte scri
ptura vera sunt, Nostra haec est fides, quod De
us vnus nobis in lege et in Prophetis et in E
uangelis atq; Apostolis, in veteri ac Nouo Te
stamento praedicatus est etc. si á opuściam

słowa dla krotkości: Hac est fides nostra
vita opus, hoc fulcrum veritatis etc. Cokol
wiek Apostól powiedzyat y wśytko
pismo s. to są rzeczy prawdziwe/ Tho
iest náśa wiara: iż Bog ieden w záo
nie/ w Prorocech/ w Ewángeliach y
listach Apostolskich/ w stárym y Nowym
Testamencie iest nam opowye
dzyány: Táci iest wiara/ wczynet żywo
tá náśego/ to iest podporá prawdy.

Potym przydawa thy słowa: Porro de
statutis ac traditionibus eiusdem, rursus ne
cessarium est breuibus apponere, eorundem
formam

398. Odpowiedź na

Czego w
pismie
nie ma-
my.

formam ex parte. Ale y o wstawach y tradycyach tego Kościoła/ theż potrzebą krotko przyłożyć ich kształt pociesić:
Otoż masz tego własny wykład/ co to jest czego w pismie nie mamy: *Vsthas* wy y zwoyciaie ábo Ceremonie Kościoła ne/ o ktorych toż rozumiał *Epiphanius* czo *Augustyn*/ że do wiary nie należa/ á nie wszytki ida z wstawy Kościoła ney/ ále część z dobrowolney chęci: *Bo* tak tam mowi: *Partim ex precepto, partim per susceptionem voluntaria promptitudinis servantur.* O czym ábys ieszcze lepię zrozumieć mogli/ niechciey málu cżko testnić Czytelniku miły/ iż kiltá tego Doktora Trádyey z tego własnego písma potoże/ kthorych y inszy Doktorowie nie wspomináia/ y sami Rzymiánie dawno odrzucili. A *sthad* ius wetpic nie bedzyes mogli/ że Trádyey thátoweníc donáuki zbáwienney nie należa/ y odrzucone być moga/ y odmienione podług cjasu y potrzeby/ gdy ich y sami Trádyeyonarze Rzymscy nie trzymáia.

Naprzód tedy trzymał to *Epiphanius* z on

Bozte principium. 399:

us z onemi *Ninichy Antropomorphitami*/ iákoby Bog miał być cielesnych członków y kształtu. Co o nim twirdza *Sofomenus lib. 8. Socrates lib. 6. Nicephorus lib. 13. Cap. 12.*

Item piše o *Anyelech*/ iż s poządliwości biaty ch głow ná zyemi/ *stthali* sie nieposlušnemi y vpádli. *Lib. 2. Tom. 1. heras. 64.*

Item *Lib. 3. Tom. 1. heras. 71.* piše iż *tho* słowo *Essentia*, iest w pismie s. *Essencia nomen nudo modo in Veteri ac Novo Testamento non habetur, sensus autem et significatio eius ubiq. habetur: A nášy Trádyeyonarz* e przeciwko temu smiele twirdza/ że to s podánia niepisanego.

Item *Ingenitus et Genitus* tych słow nie przyimował *Epiphanius*/ dla *Arryanow*/ á dziś w Kościele Rzymskim są przyiete.

Item o wselákich obrázyech y Korthyach piše *Epiphanius*/ iż *tho* nie iest rzecz Krześciáńska stáwiać obrázy w Kościelech *Contra Ioan: Hierosolim: Episco.* A dziś nášy Prátaći wszytki otcharze y sciány bátwántami rozlicznemi przykrywás

400. Odpowiedz na
krywaia: Epiphanius zdrapał kortex
ne málowaná w Hierozolimskim ko-
ściele: A Jch M. swoje obrażki na o-
tharze posadzili/ y każda á ofiaruya
przed nimi.

Item Epiphanius środze piśe przecia-
wko themu zwyczajowi wzywánia
świętych Lib. 3. Tom. 2. her. 79. Ludibri-
um est totares (inuocatio scilicet Marie vir-
ginis) & anicularum fabula. Quae scripturae
de hoc narravit? Quis prophetarum precipit ho-
minem adorari nedum mulierem? Smiecho-
wisko to jest (powiada) y bajka bła-
bia/ wzywać pánne Márya. A ktorej
piśmo o tym powiedziało? Który to
prorok skazał/ abyśmy cłowieka iá
kiego wzywać mieli/ nierzkać białą
głowe? A Jch M. przeciw themu co
powiedza: Sic volo sic iubeo Papieście.
Nie szdżę prożno z ludzi Góńcze mi-
ły/ á Doktorow y ich Trádyicy po so-
bie nie przimodziedzi ich nie słuchacie
Item in Ancorato kładzyc dwa kroć thy
słowa Wierze w Kościół powszechny
Ciego y my y Rzymianie dziś nie trzy-
mamy ani mówimy wszyscy: á gdzieś
tu pewność iego Trádyicy?

200
Bosste principium. 401.

Item o posciech piśe Contra Aetium. In
omnibus Orbis partibus, quarto & prosabbato
ieiunium est decretum: Po wszystkich cza-
stkach świata wstawiony jest post we
Środę y przed sobotą: Ktemu nie ieść
w ty dni aż do wieczora. Ciemu tego
nie trzymáia jeśli to prawda/ że Trádi-
cy Kościelne máia być nicodmiennie
trzymány?

Item Apostholska Trádyca być po-
wiada wzywánie Wiczerzey pánstey
na każdy tydzień.

Item brode golić kśieży powiada być
od Apostolow wstawiono.

Item iż im nie wolno chować Muzy In lib. de
Ezadney ani Myslistwa: Tąmże mie Comp:
dzy infemi/ ktorych jest siła/ kładzyc y dostr.
poslubione pánienstwo: O co náś mi-
ły Góńiec weźnił erclamacya przecia-
wko Lutrowi Marcinowi/ iż Miśkie
poia: Et triumphum canit ante victoriam,
powiada iac/ że Heretycy dla tego Trá-
dyce opuszczáia/ iż im sa przeciwnie.
Ale cożci sie dzycie Góńcze miły/ my-
ślimy iedno iedne opuścili s Trádyicy
Epiphaniusowych/ y to takowa kros-
ra jest

ra jest na dobrej wole y możności ká-
żdego/ podług dárú sóbye dánego/ o-
wczynionym slubie pánienskim: á wy-
ná to miejsce dzyesień dáleko ważniey-
szych/ iákom dopiéro pokazał/ záručia-
liscie/ chociaż ich iáśniei pismá świe-
tego świadectwo Epiphánius dowo-
dzi y podpiera. A tak iesli my dla tego
heretycy/ tedy wy dzyesień trochę wiet-
szy.

Zátym Hieronimowe słowá/ pra-
wie przeciwko własnemu contextowi
y siny słowi tego/ wykláda: Abowiem
dogmata Ecclesiastica zowie Hieronim iá-
ko y insy náukę y wiáre Apostolską w
pismie wyświádszona/ Przetoż do kłá-
da zárazem: *Institutio ab Apostolis propheta-
tisq; fundata*: Posthánowienie od Apo-
stolow y Prorokow vgrunthowane:
co żadna miára nie może być rozumia-
no o niepisanych Trádyacyach/ bo nie-
chátowego Prorokom przypisać nie-
możecie/ chyba by scie żydowskie Thá-
mudystry approbować chcieli: A the-
on wáż w Káiu zwiódł Ewe/ nie cjm
insym/ iedno że ia od słowá y przykáz-
ania Bożego odwiódł/ á ináczej ie-
wierzyć

wierzyć kázal/ niż był pan Bog zámie-
rzył: iáko Augustyn mowi: Bog zá-
gryzł smiercia/ á on powiedział nie wáż Ewe
pomrzecie/ ále bedzyecie podobni Bo zwiódł
gom: Przetoż y dziś tenże Wáż/ nie iná w Káiu.
fym sposóben ludzie osukawa iedno-
tym/ gdy ie od wiáry słowu Bożemu
powinney odciaga/ á do niepewnych
y omylnych Trádycty przywodzi.

Podzmyśl do Chryzostomá.

Ten powiáda/ iż siá Apostołowie ná-
uczali bez listow ábo písania: y tak go-
dne wiáry ich kázanie być twirdzi iáko
y pismo. Ciego każdy znas pozwała/
że Trádyce Apostolskie máiac być
trzymáne/ to jest/ ciegokolwiek Apo-
stolowie náuczali to prawdá nieomyl-
na/ y rzecz pewna/ że wiecey słow o rze-
czach zbáwiennych czynili do ludzi/ á
niżli w trochkim písaniu ich zámknać
się mogło. Lecz summá tego wszytkie-
go cokolwiek náuczali y podawali pi-
smo ich jest. Przetoż przeciwko písmu
nie może nikt opponować Trádycty/
owsem s pismá probować potrzeba
Apostolskiego podania. Czo thenże
Cc Chryzostom

404. Odpowiedź na

Chryzosthom na wielu miejscach de-
claruie/ y ony słowá Páwła s. do Ty-
motheusza tak wykláda: Pro me scriptu-
ras habes, si quid addiscere cupis hinc poteris.
Ná miejsce moje masz Tymotheusza

Hom. 9. pismo święte/ iesli sie bedzyes chcial cje-
in Epist. go nauczyć/ tam stad mozesz.
ad Tim. Item in Epist. ad Thessal: powiáda:

Omnia clara sunt et plana ex scripturis, quan-
cumq; necessaria sunt. Wszystkie rzeczy ktho-
rich nam iedno potrzeba sa iásnie y po-
prostu w pismie s. A czegoż iescie
chcemy? Abowiem żaden z nas ani
Chryzostom nie widzyał Apostolow
ani ich náuki wstney słyszał/ ani czego
pamiętać możemy co oni podáli/ á w
rzeczach takowych zleby sie ná ludzka
powieść spusćić: Przetoż náuká ich y
Tradicya jest w pismie ich/ iáko też Au-
gustyn nadobnie o tym przeciwo Do-
narystom concluduie: Christum nec nos o-
culis vidimus nec vos: verba illius sunt nobi-
scum: Páná Krystusa nie widzyelismy/
ani my ani wy/ słowá iego sa z nami/
ná pismie Ewangelistow y Apostola-
skim zostawione. Thátże wlasnie y
Chryzo-

Bozte principium. 405.

Chryzosthom powiáda: Ná miejsce 77 a pła
moie/ ná miejsce náuki y podawania sinie mia
ywego/ bedzyes miał pisma/ tam sie sto Trá-
stad nauczysz etc. Przesławaymy tes dyciy
dy s Chryzostomem ná ten dekret: przestás
Traditio est, Nil queras amplius. Podáli wac mas
to Apostolowie/ Już sie daley nie py- my.
tay/ iedno wierz iáko podano. Ale tes
go podania ich nie możemy sie iedno
s pisma ich peronie nauczyć. A o wás-
sych Koscielnych ábo Papieskich Trá-
dycyach nie mowí tu nic Chryzostom
ani o tym myśli. Bo tak sie sam declá-
ruie/ że Krześcianin każdy ktory chce
mieć pewność wiary/ do samego tyl-
ko pisma vciekác sie ma: Volentes firmi-
tatem accipere vera fidei ad nullam rem fugi-
ant nisi ad scripturas, alioquin scandalis abun-
tur et peribunt: Jesli co inšego przyma-
oproc pisma (powiáda) zgorša sie
y pogina. A takowych sentencyj dosyć
w niego wśedzye. Przetoż wam nie nie
pomaga Chryzostom.

Tuż Bázylus/ kthorego náderwsytki
then mity Goniec nawiecey po sobie
ciagnie/ izali nie známienicie powas

406. Odpowyeďz na

żność y dostateczność piśmá s. opisu-
ie/ tak iż mimo piśmo/ nie każe nic do-
wiary przyjmować: A czyni tho przez
wszystki księgi y Tractaty swoje. Lecz
ten Goniec z iednich tylko ksiąg *de Spi-
ritu Sancto*, przywodzi swoje o niepiś-
nych Trádycyach dekrety: Albo tedy
Bázylius sam sobye iawnie sprzeciw-
ny bedzye/ aby ty Kápituły o Trádyc-
ach niepiśanych Mnisek iáktokolwiek
prożniacy dobrze poslednieyszych ciał
sów/ między piśmo Doktorá tego za-
cnego podrzucił y przymieszał: o czym
Erázmus Roterodamus dworu pa-
piestkiego sługá poświadza/ iż gdy z ię-
zyká Greckiego ty księgi wertował/ w
pośrzedku (powiáda) obaczył in-
szego Oycá y Kładáczá/ co też Athaná-
zyusowi/ Chryzostomowi y Hieroni-
mowi poczyniono: *Visa est mihi phrasis
alium referre parentem, aliumq; spirare gen-
um, veluti Athanasio Chrysostomo & Hieroni-
mo factum videmus & indignamur: Ale ba-
cże dobrze iż Goniec náš nie odstąpił
tych Kápituł Mniskich/ bo nie má-
skad inąd ozdobienszych Argumenta*
to w do

Bozte principium. 407.

to w dośiadzi/ przetoż dla swarow po-
zwolem mu tego ná ten czas/ iż to wśi-
tko prawdziwie Bázylius piśał/ ied-
náť y thym nie pozyskáć nie bedzye
mogł. Abowiem przeciwko iego ieda-
nemu mieyszu o Trádycyach/ przy-
wiode iá s tegoż Bázyliusá kilka prá-
wie iásnych á niewatpliowych: s któ-
rich się smysł wszystek Doktorá tego po-
każe. A rzecć pewná/ iż wszystkim innym
księgam/ kilka Kápitułek z iednych ksi-
ąg wstąpić beda musiały.
Posłuchaymyś prawdziwego y zu-
pełnego Bázyliusá/ przeciwko thym
Mniskim zmyślonym podmiotom.
Naprzód tedy prawdziwy Bázylius
kładzye definicia Trádycy chátowal-
tóra iest przeciwna práwie Gonco-
wi temu nászemu. Abowiem *in Homil.
contra Sabel. & Arri.* tak nápiśał: *Compe-
scat te traditio: Dominus sic docuit, Apostoli
predicauerunt, Patres conseruauerunt, id au-
dire queratis quod consonum est scripturis:*
To iest: Niech cie pohánuie Trádicia
Pan Krystus tak náuczał/ Apostolo-
wie tak opowiedzyeli/ Oycowie nam
Cc 3 docho

408. Odpowiedz na

do chorwali: Tego chcecie słuchać co
 się z piśmieniem s. zgadza. A then pod-
 miot chce mieć oprocz piśmienia Trády-
 cye. *Item Lib. 1. contra Eunomium.*
Ego ingenti appellationem quamvis cogitatio-
nibus nostris summo perē congruat, tamen quia
in nullo loco in scriptura inuenio, silentior rade-
dam merito dixerim: Ja (powiada) tego
 go przez wiśką *Ingenitus*/ chociażby ná-
 semu przedsiwzięciu bázno się zgo-
 dziło/ iednak iż go nigdyey w piśmie-
 nie náyduie/ słusnie zámyleć wole.
 Thymie kstatthem wśytkich Trády-
 ciam tych lepiej y spráwiedliwie zámil-
 cieć rzecz powinna/ gdyż nie thylko i-
 ich w piśmie nie máś/ ale y piśmu i-
 wnemu są sprzećiwne.

Item Episto. 80. Si ad probandam doctrinam
ualet consuetudo, licet et nobis hac in re imita-
ri. Sed semus arbitrati inspirati a Deo doctri-
na, et apud quos inueniuntur dogmata diuini
oraculis consona, illis omnino adiudicetur sen-
tentia: Jesli ku dowodowi náuki ma-
 pláć zwoyczay/ mozem y my tego ná-
 śladować. Ale przestawamy ná wo-
 rołoch náuki od Boga nádchmioney/
 y przy

Kosze principium. 409.

y przy ktorych się znáyduie náuka zgo-
 dna s. słowem Bożym/ tym musi być
 przysadzona spráwiedliwość.

A gdyey tu w iśse zmyślone Trády-
 niepiśane?

Item In Ascet: Tract: de fide: Manifestus
fidei lapsus, et liquidum superbiae vicium vel
respicere aliquid eorum quae scriptura habet,
vel inducere quicquam quod scriptum non est.
 Jáwny tho iest wpadek wiary/ y iásny
 grzech hárdości/ ábo odrzucáć s. tych
 rzeczy ktorá czó nápisano/ ábo wta-
 ścáć co takówego czego nie nápisano.
 Przytożie Góńcie miły ty swoje po-
 rzucone dekretá ku temu/ á śnádnie po-
 znaś/ iż tego Bázylus on swiety á stá-
 teczny Doktor ták lekkomyślnie y sam
 przećiwko wśytkim swoim insym
 kśięgám piśać nie mogł.

Abowiem ták ták ten podmiot mo-
 wi: Dogmata quae in Ecclesia seruantur ac
 praedicantur: Náuki ktore w Kosciele by-
 wośta chorwane/ y opowiadane ná ka-
 zánia/ częścia s. piśmá mamy/ á częścia
 z Apostolskiego podánia do nas przy-
 śly w tájemnicy. Sktórych słow na

Cc 4

przed

Libr. de
 Spiritu
 Sancto
 Capi. 27.

410. Odpowiedź na

przod nieumiejętność głupiego iakże
goś Mnich/i/ co to przymieszal/ oba-
czyć mojesz. Pothym iasna sprzeciwo-
ność tego Rápítulum wszytkiemu pi-
simu Bazyliusa s. Abowiem siero s so-
ba nie zgadza co mówi/ iż w tájemni-
cy niektóre nauki są podane/ pirwey
powiedzyawşy/ iż w Kościele bywáya
iáwnie wszytkiemu ludowi nákazani-
opowiedane/ *qua pradicantur*, á potym
in mysterio recepimus. Lecz co słaba táje-
mnica bywa/ o kthorey iáwnie kaza y
wsysey wiedza/ Przetoż nie wiedzyat
co pisał. Przypátruyże sie potym
słowam Bazyliusowym własnym s
kilkuksięgięgo inż potożonym/ w któ-
rych *definitive* skázuie/ iż nie w náuce ko-
ścielney przydawano być nie ma/ cze-
go nie nápisano/ á temu Rápítularzo
wi/ gdzie kładze oprocz pisiná pewne
nauki y tájemne w Kościele: Oprocz
pisiná dla tego/ iżby im wolno sábulo-
wác ledaćco/ A tájemne dla tego/ żeby
sie nićch o nich nie dowiádownat: á
przed sie *pradicantur* máia być y tájem-
ne/ y iáwnie opowiadane.

Izali

Koste principium. 411.

Izali sie thy rzeczy pospotu w iednym
Autorze zgodzić mogą: X coż to inşe-
go iedno ony grzyby miechowe/ roz-
wierciawşy y zamieszawşy rozlać.
Ale iefciże kłká senthenty Bazyliusa
wych krotko potożę/ skad bedzie snádni
rozsadek tego podmiotu. Abowiem
w tychże księgach de Spiritu Sancto Ca. 7.
kładze ty słowá: *Quamquam hoc nobis sa-
tis non est sic á Patribus esse traditum*, nam et
illi scriptura secuti sunt auctoritatem. Acż
kolwiek nie dosyć nam ná tym/ iż thák
Oycowie podáli/ bo y oni náśladowá-
li pisiná S. powaźności. Przytożę
tu temu ony podrzucone słowá/ co ie-
náś Gonice wielmożnie prowadzi:
vera eandem ad pietatem vim habent, Obo-
iá nauká/ ták s pisiná/ iákto bez pisiná/
iednáka moc ma tu pobożności y wie-
rze Krześciyáńskzey/ y żaden sie temu
nie sprzeciwia/ który ma wiádomość
iáká praw Kościelnych/ *experientiam
Iurium Ecclesiasticorum*.

Izali sie sam Bazylius temu nie sprze-
ciwia/ gdy mówi: że pewny ypadek
wiary y iasna hárdzość/ prowadzić do
Kościoła

Ec 5

Zaden
Doktor
row
praw
Kosciel
nych nie
wspomi
na.

412. Odpowiedź na
Kosciola co takowego czego nie napisano:
Item gdy mowit: Przesławajmy na wyrokach pisma S. od Boga
nadschnionego. Item gdy mowit: Chociaż tak
Oycowic podali nie dosyćby nam na tym/ gdyby dowodu po sobie
s pisma s. nie mieli: Przetoż podług tego
podmiotu/ Bazilius s. nie miał wiadomości
praw Koscielných/ bo się bardo sprzeciwia
niepisanym Tradycyam: Jakkż pewny y
stad dowod/ że to podrzucone y przymieszane
Kapiuła do ksiąg tego prawdziwych: Abo
wienizaden z Doktorow starych tych
praw Koscielných nie wspomina mi
mo pismo s. y Bazylus. Przetoż tho
Manifest iakkż dobrze pothym pisał y
podrzucił/ gdy Papyestye *Volumus et
lubemus*, y prawá Koscielną nad pi
smo/ postanowione w Rzymie były.
Item Tom 2. In Quest. czyni takowy de
cret/ aby przetożeni Koscielnic ludowi
Bożemu nie przykázowali/ mimo
pisma s. zamierzenie/ *extra Canonem scri
pturae Canonice*. A iakkż sie to s tym zgo
dzi co podmiot powiada/ że do poboż
ności

Boże principium. 413.
ności y wiary miała równa moc Trá
dyce/ iakkż y pismo s. Lecz nie jest za
den tak śalon/ iżby miał powiedzieć/ że
tak wiele waży przed Bogiem mo
dlić się na wschod słońca/ y krzyż reka
na ciele wżynić/ co tam Tradycjami
nazywa/ iakkż modlić się w duchu a w
prawdy/ y w sercu swoim mieć me
te pánstka przez mocna wiare zápye
sietowana: O czym mamy iáwne wy
rażone pismo. Jáwny to tedy fałsz
tego podmiotu/ przeciwony samemu
Bazylusowi/ aby ty y tym podobne
zwyczajnie niepisane/ ktorých sie oryginał
y początek nie od Apostolow ale s
poganstwą być pokazuje/ miały być
przyrownany do pisma świętego.
Także y tho iáwny blad/ aby takowe
fráski miały być o Apostolow wiets
za tajemnica/ niż sprawa y nauka wi
stkiej wiary zbawiennej/ o Bogu/ o ier
dnym a nierozdzielnym Majeście
Syna z Oczem y Duchá S. o náro
dzeniu pánstkim s czystej panny/ o tá
jemnicy Sakramentu ciała y krwi
Pánstkey/ A iakkż tak śalon/ aby jęgná
nie krzyż

Tajemni
ce w pi
śmie S.

1. Cor. 4.

414. Odpowiedź na
nie krzyżem/ chuchanie/ septyanie nie
potrzebnych słow/ na wschod słonca
obracanie/ miał nazywać wiethsa y
ważniejszy tajemnica/ niż thy głowne
Arykuty w piśmie s. dostatecznie opi
sane. Przetoż iesli to prawda co then
podmiot białe/ iż Apostołowie niech
cieli takowych rzeczy pisać/ chore dla
swoey wielkley ważności/ miały być w
milczeniu/ tedy podobniey było o Bo
gu y o Pánu Krystusie á spráwie zbá
wienia nášego nie nie pisać/ gdyż nie
tajemniejszyego y ważniejszyego być nie
może náđ Májestat Boży/ przed ktor
ym y Aniołowie zakrywáia twarz
swoie/ Nie skrythszego y zacniejszyego
náđ wniżenie y národzenie Syná Bo
żego w ciełe naszym/ ktorey Táyemni
cy dziwuia sie Aniołowie/ á żaden czt
wiek tego do końca zrozumieć nie mo
że. Lecż Páwel s. ten wáś poganiski
á od Greckich onych lekkomyślnych
Káptanow wzyety Argument/ iáwnie
zbiya y poráza/ gdy Ewángelia zowie
Táyemnica/ á sam siebie z insiemu A
postoly zowie páfármí Tháyemnic
Bostich

Boste principium. 415.

Bostich/ Przetoż nie táyemniejszyego
y prawdziwego Krześcianyńa być
nie może/ iedno Ewángelia swietha/
ktora iesth dostatecznie/ ile ku zbáwie
niu nášemu potrzebá/ opisána: Dáley
nie szukaymy/ byśmy nie pogineli/ po
dług Chryzostomowey przestrogi.
Tá ostátek przywodzi ten podrzuc
ny Kápitularz przykład Mojszow/
iáko by też on bez pisma co táyemniey
szereży Lewitom y Káptanom stár
szym podać miał: Ale to iáwny bład/
y wszytkiemu práwie pismu Mojszo
wemu sprzeciwny: Gdyż do pisanego
zakonu środze Mojsz wshytek lud Iz
ráelski/ przez przysięge obowiazal/ y
od pisma ani ná lewo ani ná prawo
odchyláć sie nie kazal: Ktemu dostá
tecznie wshytki spráwy y obrzedy stáre
go Testámentu opisał/ ták wielkie iá
ko y mále/ y nadrobniejszye: Przetoż
dnego mieysca niepisánym Trádycy
am Mojsz nie zostáwił.
Skąd iáśny dowód iesť/ iż ten podmio
tny Kápitularz od Talmudow żydo
wskich ten zmyśloný á nieprawdziwy
przykład

416. Odpowiedź na

przykład Mojżesow wzywać musiał/
bo tym kstatem właśnie ida żydow
scy białamutowie/ broniąc swych bles
dów Trádicjami niepiśnianemi od Mo
iżesza/ iáko nášy Rzymscy dziś Zophi
sthowie bronia Rzymstkego dworu
Trádicjami Apostolskymi/ o ktorich
żadnego piśmá nie máš/ y żadney po
wności ani prawdy.

Alle inż krotko dla lepszey spráwy przy
pátrować sie bedzyem tym tak cąym
nym á zacnym Trádyeyami/ o ktorich
sie nie godziło piśać/ y ná ktore sie y p
tryć nie godziło pospolitemu cztowie
kowi.

- I. Znáciemy krzyżem (powiáda) te k
rzy nádzyeie swa polożyli w P. Kry
stusa: Znáciy sie iż o tych mowi ktorzy
s poganstwá do krztu przyzwaláli: i
dnáś nie mowi o tym obecnym y po
spolitym krzyżowaniu wśytekich ludzi
ani o zegnaniu/ czo náš Goniec sthád
chce zbudowác: Alle iáko było wolno
Goncowi s piśmá/ chociaż podeyrzá
nego/ dowodzić swych Trádyey/ tak
też minie wolno s piśmá pokázác dry
ginal

Boſte principium. 417.

ginal y początek tego zwoycáiu.

Náydniemy tedy w Ewángeliey Wy
kodemowey o znáku krzyża/ ie P. Kry
sthus Lotrowi onemu miał dáć znát
krzyża/ áby był wpuszcjon do Ráyu.
Item iż w odchłaniach piekielnych y
czynił znát krzyża ná Abráámie y in
sych swiętych: Lecż tey Ewángeliey iż
Apostolska nie byłá nie wyświádśyt
wśytek Kościół Porwśechny/ bo sie s
prawdziwym piśmem nie zgadza.
Przetoż y ten zły zwoycáy o krzyżowa
niu pozwirzchnym nie iest od Aposto
low/ á wespółek z Ewángeliey Wyk
demowa wpada.

Jesze Eusebius y Rufinus świádśa/
iż pogáni ktorzy sie do wiary Krześci
ánstkecy náwrócáli/ ná mieysce swych
bośków málowali sobie y czynili krzy
że: Przetoż to iáwna rzecz/ iż tho mie
dzy inśiemni pogánstkeymi zwoycáymi
w Krześciánstwie zostháło/ iáko y o
brázy y oltarze etc.

Wtóra Trádyey Apostolska miánu
ie Kápitularzy: Ji sie ná wschod stóna
ca obrócamy gdy sie modlic mamy.
Co tákże

II.

Obróca-
nie na
wschod
słońca
modlac
się stało.

418. **Odpowiedź na**
Co także s poganstwa iest wzieto: Bo
pise *Apuleius Lib. 2.* iż tho był zwycięzay
poganom na wschod słońca sie mo-
dlić/ czego historykowie Grecy po-
świadczą/ że thez y między Persy był
ten zwycięzay/ y dziś Turcy ku słońcu się
obracają modląc: Przetoż y to nie iest
ani być może Apostholstwa Trądyca/ale
sprostnym błędem y superstycią po-
ganską. O czym Leo 1. Papież zna-
mienity dekret uczynił/ zakażując th-
kowsy modły ludzynom Krześcijań-
skim/ y zowie to że z nieumiejętności y
z ducha poganstwego powsta: *Partim i-
gnorantia vitio; partim paganitatis Spiritu
id fieri. Sermon 7. de Nat. Domini.*
Jeszcze pisa Socrates y Nicephorus/
że Koscioł Antyochenski tego zwycięz-
cy nie trzymał/ owsem na zachod
słońca miewali Koscioły y ołtarze: A
Piotr s. tam długo mieszkał y uczył:
Skład pewny dowód/ że tho nie Apo-
stolska Trądyca.
Słowa modlitwy gdy bywa pokázo-
wan chleb dzyełczynienia/ y kubek bło-
gostawienia/ Ktoryż święcy zostawili
to na pi-

Poste principium. 419.
tho na piśmie: S tych słow nátraca **III.**
Goniec ku swey Rzymstey Młsiesies **Modli-**
dno nie śmiał ich polozyć *per expressum:* **twy prz-**
bo widzi iż chociaż to podmiot Básiłi **Sakra-**
usow/ tedj iednak iásnie przeciwko ich **mencie.**
wymysłom nowym o Transubstanciaciey
sturmie. Albowiem wy powiádacie
że po poświęcaniu chleba nie máś i-
dno istotne ciało Pánstwe/ y przetoż gi-
ku chwaleniu ludzynom pokázuiecie: A
ten wás Kapitularz cáła prawie sen-
tencya powiáda: Gdy bywa pokázo-
wan chleb dzyełczynienia/ *cum ostendi-*
tur panis Eucharistia. Przetoż iásny stał **Tráns-**
iest dowód: náprzeciwko wam/ iż i-
stancja. **stanc-**
sje na on czas nie Koscioł nie wie-
dzał o wáśey Rzymstey Tránsu-
stanciaciey. A co sie dotyczy tych słow
Modlitwy przy Sakramencie/ czytaj
sobie *Liturgiam Basilií* znajdyjesz tam
od Canonu Rzymstiego prawie iná-
kšy y przeciwna forme.
poświęcanie wody Křtowej/ y Olej **IIII.**
mázania/ y consecratia tego Křto-
prziat/ iż to podmiot Bázylusow/
s tych dowodow Cytelniku miły Křo-
to obaczyć mojesz. **Do**

poswie-
canie wo-
dy krzto-
wey y
mázanie

420. Odpowedy na

Abowiem sam Bazyliusz S. napisał
nápominanie do syć niemáte do krztu:
y drugie kazanie iego iest/ gdzye náus-
cia przystepujące do krztu. Item drugie
kazanie/ iáko ma być krzczony chto
wiek/ podług krztu w Ewángeliey pá-
ná Krystusowey wstáwionego/ A ná-
ostaték napisał o tym *Sermonem in trede-
cim capita diuisum*: Jednák piśac ták wie-
le o Krzcie s. nic *per expressum* nie wspo-
mina o poswiecániu wody álbo Gles-
iu/ y o mázaniu etc.

Item Justynus Męczennik s. Echor-
yzywych Aposthotow słuchał/ opisuje
spráwe prosta Krztu swietego/ nic tá-
kowych wynysławow nie wspomina-
iac: Gwsem przeciwo temu poswiád-
sa/ iż ná on czas kátechumeny krzczó-
no we wśelákíey y prostej wodzye/ iá-
ka Bog sthworzyć raczył: Do thát o-
tym napisał *In Apologia* 2. gdzye opisuje
ie Krzest y s swemi Ceremoniámi: Ji-
ten który przyzwolił ná wiáre Ewán-
geliey swietey/ bywał prowadzon od
zboru ták gdzye wodá iest/ y thám o-
krzczon: *Ducitur. à nobis ubi aqua est.* Tye
powiáda

Bozte principium. 421.

powiáda nic o swieconey wodzye ani
o swietym oleiu.

Item dzyeie Apostolskie swiádśa/ je y
ná drodze gdzye sie kolwiek wodá trá-
sita krzcili Apostotowie/ iáko Philip
okrzcil onego Ewnuchusa.

Item o Klemensie successorze Piotro-
wym napisano/ iż go Piotr s. miał o-
krzcic w wodach morskich. Tákje y iea-
go mátká w morzu iest okrzczona. G-
dy m czytay *Lib. 6. et 7. Recognitionum Cl.*
Item Eusebiusz y Theodoretus swiád-
śa/ iż Konstantynus wielki w Jorda-
nierzece chciał być okrzczon.

Et in *Annalibus Saxonum* napisano/ Iż
wielka liczba onych ludzi dawnych w
rzekach krzczono: Iesli tedy to praw-
dá/ iż podług Apostolskíey Trádyeiey
nie ma być Krzest sprawowan iedno
w poswieconey wodzye: Tedy y morze
y rzeki wśy thki musieli Apostotowie
byli poswiecić piwzey niż Krzest sprá-
wowáli: *Et per consequens*, iuz náśy kśies-
za moga tego zaniechác/ gdiż z morzá
wśy thki wody ciagna sie/ y do niego
wpadáya.

DD 2

Jeszcze

422. Odpowiedź na

Ieszcze czytamy v Ambrozyusza o tym
iaki to bywało swiecenie/ że nic iniesz
go/ iedno iż słowá wstáwy Krztu Pána
ktęgo bywały mowione przy tym.
Bo powiada: *Vtitur verbis Caelestibus*
quod baptisemus in nomine Patris et Filii et
Spiritus Sancti. Lib. 2. de Sacrament.

Item in Historia Ecclesiastica czytamy/ iż
to Athánazyus w młodości swoiey/
krzcil nad brzegiem morskim ony to
wárzyse swoje: A Biskup widzac to
pothwirdził on krzesth/ chociaż przez
dzieci sprawowany. Czego nie wciy-
niłby był Biskup/ ani Athánazyus kto
ry Biskupow w tym imitował/ gdyby
ná on czas byto w prostey wodzye
krztu nie sprawowano.

Bo to wy-
myślił
swiecić
wodę.

A náostaték dawam isćá pewnego tej
Trádycey/ iż to nieiaki Enaphens Bi-
skup Antiochensti naprzód wymyślił
y postanowił/ kthory przez gwałt zo-
stał był Biskupem w Antyochicy.
O czym świádsza Theodorus Lib. 2. in Col-
lect. et Nicephorus Lib. 15. Hist. Eccl. cap. 28.

Tosiny iuz dosli swiecenia wodę.
A o plwócinach pisze Theodoretus de fa-
bulis

Bozte principium. 423.

bulis Herat. i. Messaliani hereticy tak plwóci-
rozumieli/ że každemu ciłowiekowi ny sta-
od przyrodzenia iesth przytáiony pes-
wny dyabel/ kthory ináczey z dusze nie
może być wypędzon/ iedno przez mo-
dlitwe: á s ciátá wychodzi przez plwo-
ciny/ *per mucum et sputorum excrementa.*

To też ieszcze nie od Apostołow.

Ó mázánin Oleiem przy Krzcie piše *Li. 1. To.*
Epiphánius/ i. Markus y Matrosius *3. herasf.*
heretykowie/ zwykli byli przy Krzcie
Bálsámem ludzye pomázowác/ ná mázá
kthalt osobney wonności: A drudzy nie ole-
powiáda olej pomiesawsy z wodá/ yem
polewáli głowe okrzczonemu/ ythym
kstatem chcieli ie poświęcac.

Ochoż macie swego Epiphániusa/ i.
ten zwyczáy heretykom przywłasczá.

Item Innocencius iij. Papież w de-
kretalech nápisal/ iż to Silwester wstá-
wit przed nim/ áby wszyscy krzyżnem
byli poświęcáni przy Krzcie:

To też ieszcze dáleko od Apostołow.

Item Vergilius Polidorus piše/ i. nie
kthorzy Oycowie ábo Biskupi/ wzyeli
ten kstat z żydowskich Ceremoniy o-

424. Odpowyeđź na

Kolo mázania: Bo tam y Káptany y
Krole mázano: Lecj w Nowym Te-
stámencie o Apostolech nie czythamy
tego etc.

V. Trzy kroc ponarzác tego w wodę kto-
ry bywa krzejon.
Lecz czythamy o wielu ich/ ktorzy w
chorobach smierthelnych ná toskach
krzejt przyimowali bez ponarzánia/
co y o Konstancyne wielkim y o The-
odozysie onych zacnych Czesarzach
swiadka Theodoretus y Sokrates:
Przetoz to Trádyca byc nie moze.
Abowiem y sami Romanista nie zachod-
wuia tego dzis nád dzyatkami/ thylek
głowke a pierśi polewáia bez zanarza-
nia: Przetoz sami sie naprzod osadzic
musia. Ale inż o tym dosyć.

Náostátek przychodzi náš Goniec do
Augustyná/ y thym przeciwko nam o
Trádyceach concluduje: Ale dalby
nam tho Pan Bog/ jeby Jch M. pa-
nowie nášy duchowni/ státecznie y w
przeymie/ zupełnego Augustyná we
wsytkim słuchác chcieli: Rzecz pew-
na jeby wsytki náuki y sprawy Rzym-
skiego

Boſte principium. 425.

Kiego Koſciola reformowane byc mu-
ſiały.

Naprzod tedy Augustyn s. przez wszy-
tki ſwe piſmá/ kilká ſet rázow kładzye
ty dekrety: Jż do wiári Krzeſciánſkiey
zbáwienney nie ma być przyimowa-
no/ czego w piſmie s. nie máſ.

Item/ Jż cobykolwiek bylo przeciw-
ko piſmu/ iż to ieſt przeklectwo.

Item/ Czego w piſmie nie máſ/ iż nie
obowiazuie cżlowieká Krzeſciánſkie-
go/ Czym ſie y ſam przeciwko ſauſtu-
ſowi meſnie broni/ mowiaci: Quia Cano-
nicum non eſt, non me adſtringit. Jż tego w
piſmie s. nie máſ/ nie powinienem te-
mu wierzyć: A ſto tam o rodzice pá-
ny Máryey/ czego ſauſtus Trádyca-
dowodzil etc.

Item/ Jż zwyczaj wſeláki ma prawa
dzye táſney wſtepowác.

Potym kładzye y ten známienity roz-
dzyat/ miedzy wiára zbáwienna po-
rzebna y nieodmienna/ á miedzy Trá-
dycami y Obſerwacyami/ ktore iáko
wiáry prawdziwey pſowác nie mo-
ga/ thák też indifferentem trzymane y od-
mienione

426. Odpowiedz na

mieniŃone bywają: O czym y w tych liściech które Górnec nasz po sobie ciągnie znaydzyemy. Przetoż trochę tych słow a tego przebieżymy.

post so
botul. *Ad Casulanum* piŃse Augustin s. o poŃcie

Sobornim/ który na ten czas w Rzym Ńim koŃciele byl zwyciąny/ a po wŃytkich Orientalnych krajach zaniechywano go: y tak mówi: Ze w rzeczach takowych o których nie perwonego nye postanowiło piŃmo s. zwyciąy ludu Bożego albo postanowienie stárszych ma być trzymane *pro lege* miasto przerwają. A iakoż Augustynie miły/ iuŃz to tak mocno ma być trzymane/ że ktoby zgwałcił taki zwyciąy/ naruŃa wiary? Słuchaymy go co tamże mówi: Niechay bedzye iedność wiary wŃytkiego KoŃciola zachowana/ Ekhora wiary takowemi rozniemi obserwoacyami y zwyciąimi nie Ńie psuie: bo w ciŃłach iest we wnaczu/ a ty zwyciąye naŃście Krolewny.

Item tamże mówi/ że Pan Chrystus wolność okolo postow ludowi swoyemu zostawił. Item: *Sic a sanctis et fide*

libus

427. Poste principium.

libus *pie* *prandetur* *quemadmodum a sacrile-*
gis et incredulis impie ieiunatur. Tak/ powiada/ od wiernych pobożnie bywa iedzono/ iako od niewiernich niepobożnie poŃcono. Item/ Powiada iŃ posty nie należa do tej Ńprawiedliwosci/ Ekhora otrzymawamy wiary/ ale tylko do nieiakiego napomnienia potrzebne: *Non quidem ad obtinendam quam fides obrinet iusticiam, sed tamen ad significandam requiem sempiternam etc.*

Item o wŃytkich poŃciach w obec tak decernuie podlug piŃmá Apostolskiego: W tych rzeczach wŃytkich to rozumiem być nastuŃnieysza y naspokoyniejsza/ tak Ńie zachować miedzy Ńoba/ żeby ten co ie/ nie gárdził o wym co nie ie: a ow co poŃci/ tego co nie poŃci/ żeby nie poŃadzał: *In his nihil mihi videtur tucius pacatiusq. servari, quam ut qui manducat, non manducantem non spernat, et qui non manducat manducantem non iudicet.*

Item na oŃtátku tego listu concluduie tak: Ji tego w Ewangeliey y w Apostolskim piŃmie nie rozkazano/ ktorich dniow posty mają być chowane. Prze

Do 5

toż y

posty
nie nale
za do
Ńprawie
dliwosci

428. **Odpowiedź na**
 toż y thá rzecz iáko inszych wiele iesth y
 znáiduię się ná śácie krolewuy/ nie mie
 dzy członkami wiáry: Ergo podług
 Augustyná/ tákowe wszytki rzeczy/ kto
 rych nie nápisano/ áczkolwiek od nas
 dla miłości y zgorśzenia chowane być
 máia/ iednáť do wiári nie należa/ y nie
 powinien ich żaden Krześcianin trze
 máć ták iáko písmá s. wstáwy: co náś
 Goniec śmieie twirdzi: Owszem iesth
 nam tu wolność Krześcianńska zupeł
 nie od Augustyná zostáwiona/ że ták
 kowych Thrádycy doświádszác ma
 my/ iesli się z wiára zgadzáia/ ábo iesli
 do pobożności prawdziwey pomagá
 ia/ y podług tey próby możemy je trze
 máć y opuścić: Totum hoc genus rerum
 liberat habet obseruationes. Quod enim neq; con
 tra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur,
 indifferenter est habendum etc. Ale przecży
 tay sobie obá ty listy zupełnie/ á znay
 dzyeś iáko nie Augustyn temu Goni
 cowi nie pomaga: Owszem siła prze
 ciwko ich wpornym Trádycyam/ kto
 re s písmem S. do iedney wiáry row
 náia/ nádobnie y dostatecznie piše.

Naprzód

Epist. ad
 Iann. 118.

Kosze principium. 429.

Naprzód/ iż o żadnych Trádycyach
 niewie/ ktoreby (iáko Goniec powiá
 da) do wiáry zbáwienney s písmem
 s. porównáne być mogły: Et hic est sta
 tus controuersia. To są uerba formalia/ mie
 dzy námi o tym roznicá: Y tegoby po
 trzebá Gonicowi náśemu z Doktho
 row per expressum dowieść/ Ale nie znay
 dzyeś tego nigdzyey.

Item iż wiáre kthoras písmá s. idzye
 oddzyela od Trádycy y obserwacyi ko
 ścielnych/ kthore ná śácie pozwirzcha
 ney być powiáda.

Item iż wolność Krześcianńska w ták
 kowych Trádycyach asseruie/ y one in
 differenter mieć káże.

Item/ iż ich probowác potrzebá/ iesli
 nie są przeciwko wierze/ y przeciwko
 pobożności álbo dobrym obyczáiom.
 Przetoż ty słowá ktore tu keso Goniec
 przywodzi/ sám Augustyn wytkáda/
 iáko. tákowe zwyczáie y póki trzymáć
 mamy: Nie zowie ich nieodmiennemi
 prawy/ áni do wiáry písmá świętego
 przyrównawa.

Czyni zá tym Goniec sobie Regułke o
 swych

420. Odpowiedź na

swych Trádyacyach s stow Augustyna
nowych/ iż co wszytek Kościół wierzy
o tym dobrze trzymamy że od Apосто
łowi jest podano. Ale inżes stykał/ iá
ko Augustyn známienicie wiare zbá
wienna od wsítkich obserwáci y zwy
czáiw Kościelnych oddzyelił: przetoż
krzywdemu Goniec náš czyni/ bo nie
nápisano tam wterzy/ *ale consuetudinem*
tenebat Ecclesia, trzymał Kościół then
zwyczaj. Abowiem gdy o wierze Aug
ustyn mówi/ tam pismo s. tylko fin
damentem kładze: *Q o tym ywycią*
in Kościelnym contra Donatistas specific
mowi/ o nie powtarzaniu krztu Heres
Epist. ad tyków/ czego Cyprian nie pozwala/ y
Pomp. bázro sie themu sprzeciwia/ y nazywa
to obledliwością kácerstka. Aczkolwiek
my tho stuśnie Apóstolska Trádyca
być rozumiemy/ bo sie s pismá S. iá
śnie pokázuie/ y sam Augustyn známie
nicie tego s pismá dowodzi: przetoż
tego thám mieysca Augustynowego
tey swey Regułki Goniec nie może bu
dować: aby to inż prawda być miała
cołowiek Kościół oprocz pismá s. wie
rzy y trzyma

Boste principium. 421.

rzy y trzyma: Bo Augustyn nie mówi
thám o wierze iedno o zwyczajach od
Apóstółow wywycy/ iáko jest krześt
ieden tylko/ s pismá s. zarazem dowo
dzi: przetoż ty stowá Augustyná S.
quoniam scripta non reperiuntur, stuśnie o
krzeście iednym są nápisane. Abowiem
choć *per expressum* w pismie s. nie máś
o krzeście Heretyków/ iedná iáśnie jest pi
smo/ iż ieden tylko krześt *unum Baptisma*
vnus Deus, o czym czythay Augustyná *Ephes. 4.*
támże/ iáko thego syroce dowodzi pi
smem. Lecż náš Goniec bez dowodu
y pismá chce swe Rzymskie Trádyce
mieć: przetoż sie żadna miára z Augu
stynem nie zgodza.
Tákże y onych stow z listu *ad Ianuariu*,
niektu swey rzeczy otrzymać nie może:
Abowiem iáśnie tam Augustyn y ro
zdzylanie mówi o watpliwoch zwyciá
ich niepisanych/ á o Sákrámentach
Páńskich nicodmiennych á pewnych
Bo tak záczyňa ten list:
Primo itaq; tenerete volo quod est disputatio.
nis huius caput, Dominum nostrum, leui iugo
nos subdidisse, vnde sacramentis numero paucis
simis

432. Odpowiedź na

Reguła
Św. Augustyna s.

*simis societatem noui populi colligauit. Sicut et baptis-
mus: Communicatio corporis et sanguinis ipsius. Et si quid aliud in scripturis Canonici-
cis commendatur.* Naprzód tedy chce-
abyś to pamiętać i trzymać/ co jest w
tej dysputacyey rzecz główna y napo-
trzebniejsza: Ji Pan nasz Jezus Kry-
stus poddał nas pod lekkie brzemie-
iżmo/ Przetoż Sakramenty w licz-
bie narownieyszeniu/ spoleczność ludu
Krześcijańskiego powiazał/ iako jest
Krzesť y spoleczne używanie ciała y
krwie jego: Jesliby czo inszego w pi-
śmie świętym było nam rozkazano y
poruczone. Otoż mamy Regułę
Augustyną s. bårzo potrzebna y iasne-
mi słowy wyrażona/ iednak nasz Go-
niec pominął ją pretko bieżąc/ bo wy-
dobrze że thu stał za takim wyrok-
tem/ wszytki ich zmysłone Sakramen-
ta w Kościele Rzymskim wpisać musiał:
Gdyż iawnie Augustyn powiada/ że
to jest grunta głowa they kwestyey/ w
stawia Sakramentów Pańskich.
Item powiada iż lekkim brzemieniem
y iżżmem Pan Krystus lud swoy ob-
ciążył.

Poste principium. 433.

ciążył. Item iż narownieysza y namnieysza
liczba jest Sakramentów Nowego
Testamentu: Numero paucissimis. Kto
re słowa nie mogą się wykladać żada-
na miara inaczey/ iedno na dwie 2.
Gdyż *vnitas* 1. iedno/ jest początkiem li-
czyby/ a liczba od binariusu poczyna się
Przetoż namnieysza liczba jest dwie 2. Dwa Sa-
kramen-
ty tylko.
duo. A tak dwa tylko Sakramenty są
prawdziwe ludu Nowego Testamen-
tu/ Krzesť y Wieczera Pańska.
Leć y za Augustyną już poczynałi nie-
kborzy *mysterium iniquitatis* w Kościele
Bożym sprawować/ iako to Apostoł
Boży opowiedział/ że mimo pismo s.
tworzyli sobie więcej Sakramentów/
Przetoż przydawa Augustyn s. te zna-
mienita a potrzebna bårzo condycya:
*Et si quid aliud in scripturis Canonici-
cis commendatur.* Jesli co więcej w piśmie s.
jest złecono albo poruczone: Ergo a con-
trario czego nie poruczone w piśmie to
Sakramentem być nie może.
Pamiętajże Gońcie miły te Reguły/
boć takżat Augustin pamiętać y trzy-
mać/ że Sakramenta nie mogą być ie-
dno te/ które są w piśmie s. poruczone

434. **Odpowiedź na**
y wstawiłone. A tu już wpada w
se principium o niepisanych Trady
cyach/ pod którym płaszczykiem wda
wacie nam piec swoich Sakramen
tow/ w pisanie s. nie poruczonych/ y
nych wymyslow pisnu swietemu i
wnie sprzeciwnych do syć.
Sluchajmyś Augustyną dalej/ bo tu
naś Goniec bázko slowa iego okesit
dla swey rzeczy: *Illa autem que non scripta
sed tradita custodimus. que quidem toto ter
rarum Orbe observantur. dantur intelligi. vel
ab ipsis Apostolis. vel plenariis Conciliis com
mendata atq. statuta retineri.* Ale (powiada)
ty rzeczy ktore nie napisane/ ale po
dane trzymamy/ ktore zwlaszcza po
wszytkim okregu swiata bywaja ied
nako chowane: dawaja sie zrozumieć
iż albo od Apostolow albo od Kon
ciliow zupełnych posthanowione/
trzymane bywaja: iako iesth/ iż meke
Pánstka y z martwychstanie/ y w nie
bo wstapienie/ y przyscie z nieba D
chás. dorocznie swiećimy/ y iesliby sie
co takowego znalazło: *Et si quid aliud ta
le occurrit:* Przypatruje sie Cytela
niku

Koste principium. 435.
niku mity temu Goncowi/ iako sie y z
namiy z Augustynem sczyrze obcho
dzi/ a iako dziwney prawie inakserze
czy/ o ktorych Augustyn nie myslil/ do
stow iego miasto wykladu przylozyt.
Albowiem naprzod Augustin rozdziel
nie kładze Sakramenta s pisaná s.
wstawiłone/ a zwyczajie Kosciola po
wszechnego niepisane: O Sakramen
ciech powiedzial ze to sa glowne rze
czy/ y trzymać ie nam roztazuje pilno:
Lecz o tych niepisanych zwyczajach
nie tu Augustyn s. nie affirmuje/ ied
no powiada/ ze sie takie rzeczy dawaja
zrozumieć/ albo zdadza sie być od Apo
stolow albo od Konciliow postanow
ione/ y zarazem mianuje Kosciysthe
swietá Pánstke/ o ktorych iednak pe
wna wiadomośc z Historiy Kosciela
nych mamy/ ze sie nie wszytek Kosciol
iednako w ich trzymaniu zachował/ y
wielka a ciestka byla thwoga okolo
swiecenia Wielkiesnoy/ miedzy Wi
ktorem a Orientalnemi/ czytay Euzeb
bium: Przetoz indifferenter y bez thwira
dzenia wselakiego napisal to Augu
styn s.
Le

426. Odpowiedź na

styn s. żadney chakowey Regułki nie czyniac/iako nasz Goniec stad buduiel/ żebyśmy powinni iednako wierzyć temu wszytkiemu/ co mimo wszelakie pismo koscioł stanowi/iako y pismu. B. i wróc sie Gonce miły/dalekoś zaś siedl od Augustyna: nie o tym turzeć

Libro 3. Albowiem gdy o wierze Augustyn S. **Confes.** mówi/tedy tak decernuie: Jest pewne **Capi. 5.** y poważne świadectwo pisma s. o którego o myśl nasz nie ma odchodzić ani mamy opuszczać gruntu mocnego słow Pańskich/ a wdawać sie na przykre y gorzysze drogi swoich domy słow etc.

Extat auctoritas diuinarum scripturarum, unde mens nostra deuicare non debet, nec relicto solido fundamento, diuini eloqui, persuspitionum suarum abrupta precipitari etc. Item **E. pist. 42. ad Madaur:** Omnia quae pertinent ad veram religionem querendam et tenendam scriptura non tacuit. Cokolwiek należy do prawdziwego nabożeństwa/iako go dochodzić y strzedz mamy/ o tym pismo s. nie nie zamilejało.

Item **Lib. de Ciuit. Dei.** s. pisma s. po wiada

Boże principium. 427.

wiada bierzemy wiare/ sktorey cło wiek spráwiedliwy żywie.

Item *De bono viduitat: Sancta scriptura nostra doctrina regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet.* Pismo swiete nasze namiey zamierzyło Regule perwona/ abyśmy nie smieli wiecey rozumieć niż potrzebá. Otoż nasz Gonce miły Regułke Augustynowe własná/ że o wierze prawdziwym nabożeństwie wie niślad inąd dowodow brać nie mamy/ iedno s pisma s. a mimo to nie sie domyslać nie roztázuie.

A co sie dotyczy tych zwyczajow powszechnych/ albo swiat dorocznych/ wsak o tym między nami zgodá/ a nie też wiecey Augustyn nie wylicza/ y owsem watpliwie kładzye wszytko/ bo mówi nic nie twirdzac: dantur intelligi, tak sie zdádza ábo zrozumieć moga. Item tamże zarazem w tym liście mówi: Totum hoc genus liber as habet obseruationes, takowe rzeczy máta wolne chowá nie y trzymánie/ o cymkolwiek rozne sa między Krześciany zwyczajá.

Item **Lib. de Ciuitate Dei 19.** známienia

Le a cie te

Mimo pismo s. nie sie domyslać nie mamy.

438. Odpowiedz na

cie tego swego rozdzyatu poswiadzial
miedzy pisninem s. a Tradycjami abo
Ceremoniami kościelnymi: Ji wiara
s pisma s. wyzetha ma być od nas w
całości zdrowo zachowana: Ale o in-
szych rzeczach/ ktorzych nie napisano/
możemy przez przygany wetpić: *Salutē
fide, quae ex scripturis concipitur atq; certa: de
quibusdam rebus, q̄as neq; sensu neq; ratione
percipimus, neq; nobis per scripturam Canonica-
m claruerunt sine iusta reprehensione dubita-
mus.* Ale musie krótko tego listu Au-
gustyna s. dokonać/ s ktorego okro-
nych słow nasz Goniec/ śalensthwoy
slepota nam przypisuje/ y tym sie chlu-
bi/ iakoby tho nam Augustynowemi
słowy mowil. Lecz iuzes kyszał/ Czy-
telniku miły/ o czym Augustyn mowi
y iako wskedzie do pisma s. wiare przy-
wiezie. A obseruacicie kościelne/ wolne
y rozne być wyswiadsza. Tak tam tea-
dy postępuje w swym liście/ prze ciwko
tym ktorzy wporne przy zwyczajach
swoich stoja/ inszym ludzjom Krze-
ściánstwu ich zwyczajów nie dopuszczają
li. Nie bede/ powiada/ dzis poscił. A
czemu?

Hoc est principium. 439.

czemu? Bo tho nie bywa w oyczynie
mojej: A coż takowy inszego czyni/ iez-
dno że swoy własny zwyczaj/ nād zwy-
czaj drugiego przekłada: *Consuetudinem
suam, consuetudini alterius praepondere conatur.*
Jali (powiada Augustyn) mo-
żemy o takowych postęch s ksiąg Páns-
kich co pokazać? abo więc zupełnym
a zgodnym głosem/ wszytkiego Krze-
ściánstwa/ gdzyetolwiek sie znaydu-
je/ zemna sie o to pokłáć:
*Non enim mihi de Libro Dei hac recitaturus
est, aut vniversa quacunq; dilatur Ecclesia,
plena voce certabit.* A zowie o takowych
rzedach spory/ dzyecińskim a škodli-
wym zwyczajem: *Puerilis est iste sensus,
cauendus in nobis, corrigendus in nostris.*

Tho stusnie przeciwo wam Goncie Niemce
miły/ zescie dzyeciam w niemiecieńsz-
ści podobni/ gdy o thakowe zwyczajie
thak bázro sie hádrucicie/ opuściwszy
gtowne Artykuły zbawienne s pisma
s. vgruntowane: Lecz ty poslednieysze
słowa nie przeciwo nam nie walcza
Abowiem my y pismo S. zupełnie/ y
wiare powsechna podług pisma S.
Le 3 y zwy-

Niemce
ietność
Gonco
wá.

440. Odpowiedź na
 y zwyczaie Kościoła Bożego Powsech
 nego/ które Augustyn wylicza/ stąco
 czynię trzymamy/ nico o nich nie disputa
 tuia/ iako iest krzesz dzyatek mątych/
 y doroczne swięta Męki/ z martwych
 wstania y w niebo wstapienia Pána
 Kręgo/ także y zstania Duchá S.
 Abowiem co kolwiek w piśmie s. czy
 tanu (mowi Augustyn) o tym wesp
 pić nie potrzeba/ iedno tak czynić.
 Thymże sposobem/ iesli co zupełnym
 głosem wszytek lud Krześciański oko
 ło Ceremonii pozwirznych zachow
 uie: o takich rzeczach chcieć dys
 putować niezwyčajne śalenstwo
 być powiada: Lecz o posciech na then
 czas inaczey Kościół Rzymński zachowy
 wał sie/ inaczey Kościół na zachod
 stonca/ y sam Augustyn: Izali tedy so
 bie samemu śalenstwo przypisuye: is
 nie zachowywał zwyczaio w Rzym
 skie Kościoła: Owszem powiada że ta
 kowe rzeczy miała wolne zwyczaie/ y
 dzyecinske tho spory: Ergo náš Go
 niec musi na zad s swoiemu Rzymskie
 mi pátresami: Abowiem głos zupeł
 ny Ko

Rozność
 w pos
 ciech.

220
 Koście principium. 441.
 ny Kościół Powsechnego rozumye
 Augustyns. takowe zwyczaie/ o któ
 rych sporu żadnego w Krześciaństwie
 nigdy nie było y nie ma/ y które sie
 naprzod s piśmem s. zgadzają: Czego
 przykład dawa swięta doroczne Pána
 Krę: G inszych takichowych nie nie wie
 dzał/ przetoż ich też nie mianuie.
 Nie ma/ tedy tego we wszytkim Au
 gustynie/ ani sie tho pokazać może/ co
 tu Goniec twirdzi/ aby dwoiakiem na
 ukam w Kościele Augustyn S. wie
 rzyć kazal/ iedney s piśmá s. á drugiey
 z niepiśanych Trádyey: o czym/ mam
 zá to/ że sie iuz dosyć táśnemu słowy Do
 ktorá tego contrarium pokázalo.
 Ale iesliby ieszcze ktho watpil/ prowo
 cuie y wyzywam tego Gonca do cále
 go zupełnego Augustyna/ á tam stad
 pokaze sie prawda moia/ á iego chyt
 re y ku osuśaniu ludzi prostych wy
 myślane y tu y owdzie sentencyi/ prze
 ciwo śmy słowi Autorá samego.
 Nie ma/ też y tego/ aby to Augustyn
 twirdzić miał/ aby oprócz piśmá Ko
 ściółowi iakiemus wierzyć: Owszem s
 Le 4 piśmá

442. Odpowiedź na
pisma Kościoła doznawający próbo-
wać rozkazuje: O co także do zupeł-
nych ksiąg tego odsyłam każdego/ ko-
muby krótkie moje wywody dościsnąć
uczyniły.

Na zwykłe *Rethorica* y *Amplificacia*
K. Kanonikowe bawić się nie chce/ bo
swoicy chluby nie szukam/ tylko rzeczy
prawdziwa w Kościele Bożym o ro-
znościach naszych/ chce każdemu wiara-
nemu Krześcijańskowemu wprzejąć
poprostu pokazać/ Do czego rację Pa-
nie Boże wszytkim oczy y uszy otwo-
rzyć/ aby uczyć się y powolnie ludzkie
pismo s. wierzyć chcieli/ a wykładie-
go własny/ nie obcego nie przynosić/
pilnie zachowywali: Tedyby nie było
Kacerstwa żadnego/ moży miły K.
Kanoniku. Tam stać nauczyłby się y
Nowożeńców/ y Trinitarzy/ y wysła-
mi co o Sakramencie Pánstkich in-
czey rozumiecie niż rozkazano. Leci po-
woności pisma odstąpić/ a na własni
uczemne a mizerne Trádyce y Tálmu-
ty pozwoić/ choctabyśmy też chcieli/
tedy nam ani prawda pisma s. nie do-
puszcza

Siódme principi. 443.
puszcza/ y Doktorowie scharży wszyscy
jednostajnie nam tego nie radzą. Nie
miejcieś nam za złe/ a wróćcie się do
Originatu Pánstwego/ chcecie nie
błądzić.

Syódme K. Herbesthove
Theologicum Principium
scilicet.

*Ecclesia Catholica Pastor, est Apostolus Pe-
trus Episcopus Romanus vna cum suis succes-
soribus legitimis ab omnibus Christianis audi-
endus.*

Kościół powszechnego Pasterz jest
Piotr Apostoł/ Biskup Rzymski we-
spotek s swymi namiastkami porzą-
dnymi: którego Krześcijaństwo wszy-
tko winno słuchać.

Odpowiedź.

Bóg wszechmogący głos swój z nie-
ba wypuścił przy krzcie Pána a zbá-
wiciela nášego/ rozkazuje wszytkim/
abyśmy Syna iego namileyszego słu-
chali *Hunc audite*: przetoż takowey za-
cności nie ma żaden człowiek na świe-
cie/ ani mieć może/ aby z osoby iego y
Le 5 osoby

444. Odpowiedź na
persóny/ winien go Bosciot słuchać/
oprocisámego Pána Krystusa. Abo
wiem Apostołowie wszyscy do náuti
y głosu iego są y byli przywiązani/ y
słuchamy náuti ich nie względem o
sobich/ ale względem osoby P. Kry
stusowej/ i náute iego nam opowye
dzyci y oznáymili/ iáko prawdziwi
Pánscy postowie. A tak z iátością te
go serce Krześciańskie słuchać musi
czó náš Soniec dosyć hárdzye o swo
ich papyżoch ábo Piotrach Rzym
skich obwoływa: Thwirdzac to/ i
wszytek krześciański lud winien Bisku
pá Rzymskiego słuchać. Co gdyby o
náuce y wrzędzie Apostolstwu/ y o słu
bie prawdziwey słowá Bożego rozu
miał/ ięścięby śnadź była znósmieysza.
Ależkolwiek nigdy tey pomyślności/
iáko niepodobney á niestusiny iedne
mu Biskupowi nád wszytkim swiá
tem/ oni stárzy Doktorowie nie dopu
ściali: Ale tu wieśsey iátości/ á tu wie
śsemu też pohánbieniu swemu/ absol
tam ptestatem Papięzá swego asserui/
pokazuiac go nam práwie pálcem/ i
vsiadł

siódme principi. 445.

vsiadł w Bosciele Bożym wynosząc 2. Tess.
sie nád to Imię Bog: to iest/ nád po
stánwienie Boskie y słowo iego.
Co i z iáski milego Boga iuz iest w o
bec wsem wiadomo/ y przypátrzili sie
iuz dobrze wszyscy ludzye Rzymstini
postępkom: że chociaż po stáremu (iá
ko mówia) zwyczajnie wierza y na
bożeństwo swe spráwuiá: iednak má
to tákowych co by wiáre swoje do zdá
nia y woley Papięzá Rzymskiego przy
wiesowác mieli. Zdá mi sie Brácie
mily/ i o ten ostatni Początek R. Her
bestow niewiele potrzeba mówić: A
zwłasczá gdy sam przez sie s tychże ie
go piérwszych Principiow vpáść mus
si: Abo wiem pospolu tá siedm Prin
cipiow kśiężych iádná miára zgodzić
sie y stánac nie mogą/ musi iedno dru
gemu vstepowác. A iáko to ostatnie
owych pięć piérwszych psuie/ y w ni
wecj obráca/ tak zás napirwsey iedy
ne ono náše/ do ktorego sie też R. Her
best dla wśtyhu przyznał/ porázi ná
głowe to ostatnie: A słowo Pánckie
zostánie ná wieki. Czo krotko gotemi . Petr. 1.
termis

446. Odpowiedź na

terminami przed oczyma położę.

Pierwsze y samo cyłko prawdziwe principium Theologicum iest:

Co Bog rozkazał/ to czynić/ Co obiecał temu wierzyć każdy powinien.

A tho wszystko iest nam dostatecznie w piśmie s. obświadczone. To principium

położyłem ja w pierwszych ksiągach moich/ y do tego przywozilem w

któroznice nasze. Albowiem Bog sam dla omylności ludzkiego rozumu Bo

sciota swoy przywiazal do pisma/ y pilsce majestatu swego sam naprzod

zakon swoy napisać raczył. Także Moyses on pierwszy Kosciot sthrego

Testamentu do pisma nieodmiennie przywiazal. Wszyscy potym Prorocy

ony Kaptany y z ich Tradycjami do pisanego zakonu Moysesowego przy

wodzili. Aż na ostatku sam Pan Krystus do pisma Prorockiego ony pisał

Pharyzeusze y Pralaty Hierozolimskie na miejscu Bozym siedzące/ wskazy

prowadzil/ y dla tego ich błędy być opowiadał/ iż pisma zaniedbawali.

Do pisma Apostolowie Prorockiego przywo

Do pisma Kosciot iest przywiazan.

Siódme principi. 447.

przywozili naukę swoje nowego Testamentu/ y tam skąd iey dowodzili: Na ostatku trocka summe wszystkiego co nauczali na piśmie pozostawili.

Tego sie zawse Kosciot powszechny trzymal/ to bylo fundamentem y si

larem wiary Krześcianskiej pismo s. iako Ireneus deklaruie znamienicie.

Przetoz s thego oni wszyscy starzy Do

ktorowie przeciwko Heretikom dowodzili/ y na tym samym definitiuas senten

tiar fundowali. Także y Koncilia ony

powszechne/ y pierwsze Hierozolimskie Apostolskie/ na piśmie Prorockim de

krete swoy stanowilo.

Alenaf Gonice niechac prosto zema

na w brod postapić/ a podlug pisma s. direkte wiary Rzymskiej bronić/ bo

trudno/ przyniosl thy in se Principia nowe/ ani Apostolom/ ani Koscioto

wi Bożemu/ ani Doktorom starym znaiome. A to wiec ostatnie iest tak

wo/ ktore pierwsze gubi/ y na ktorym s. mym mogl przestac/ iakoż tak iesth i

przestawal/ iedno zego nie smial zarzdem opowiedzyeć: Przetoz pierwszy T

Lib. 3. Cap. 1.

umy

448. Odpowiedź na
tuty Kościelne y Doktorow/ y Trády
ciy Kościelnych wielmożnie pokazał/
ygruntował na nich wiare/ a na oś
tku sam zaśie wszytko popsuwał. Bo
iako tako/ tedy y Kościol/ y Doktoro
wie/ y Trádyce wszytscy musza pod
sieć: Piotra Rzymskiego powinni wszy
scy słuchać. Przypatrzcie się zgodzyc
thych nowych Rzymskich frásiek abo
Principiow.

1. Kościolá Powsechnego powin
2. nisziny słuchać/ Bo oprocz Kościo
3. łá zbawienia nie máś. W tych sto
wiech troie się ich zamyka.

Allem iá pokazał dosthátecznie/ że o
procz Kościolá pozwirzchnego zná
nego/ Tytulnego/ o iákim Gonicemo
wi/ moze być zbawienie: X nie powin
nisziny Kościolá ináczey słuchać/ ied
no podług słowá Bożego. X nie mo
że Kościol prawdziwy odstąpić písma
s. bo to iest fundament tego. X storo
ktora część abo członek tego Kościolá
odstąpi písma s. iuż prawdziwym Ko
ściotem y członkiem być przestawa: iá
to Chryzostom mówi: Si ad aliud (pre
ter scri-

Sandá
ment Bo
kościolá pi
lno s.

Siodme principi. 449.

ter scripturas) respexerint, scandalisabuntur
et peribunt: A tak przywiódłem ty nos
we principia kśieże pod postuśenstwo
prawdziwego iedyneho Principium
Pisná s. gdyż początkiem tho być ná
zwano nie moze/ co przed sobą ma co
pirosego y grunthownieyszego/ skad
dowodow swoich potrzebuie: Przeró
ony trzy propozycye o Kościele Pow
sechnym pokazalem iż principiami
być nie mogą/ dla thego iż máia przed
sobą pirose y zacnicysie/ písno S.

Item iż s písma s. dowodu y swiáde
stwa swego potrzebuia. Item iż waz
pliwie et indefiníté są położone. Item
iż thákowemi terminámi per expressum
nie podał ich Kościolowi żaden Apo
stol ani Prorok: A na ostátek y v iáda
nego ich Doktorá sthárogo nie znay
dzye per expressum: Lecz principiorow wse
lákich Terminy máia być iásne y nie
wátpliwe. Słuchajmyś iáko sama
je náś Gonic ty swe principia plnie.

4. Doktorowie y Oycowie Kościo
łá Powsechnego/ nosa osobę Kościo
łá wszytkiego ná sobie/ y we wszytkich
roznicach

450. Odpowiedz na

roznicach wiary mamy ich słuchac.

To testu **Lecz iasna rzecz jest/ że Kosciol jest**
Kosciol. zgrómadzenie wszystkich a wszystkich
ludzi pokrzestowanych/ y do wiary Krzy-
ścianstwie sie odzywajacych: Przechod-
zacy po spólnie to stać nie może:

Albo tedy Kosciol a wszystkie mamy
słuchac okolo wiary:

Albo samych tylko Oycow y Doktor-
row: to juz bedzye nie wszystkiego. *Secundum*
contradictoria nunq simul sunt vera. Albo
moze być wieksza przeciwnosc iako tu
jest: Naprzód Kosciol a powszechny
go albo wszystkiego słuchac mamy:
zaz nie wszystkiego Kosciola słuchac
mamy/ tylko Oycow a Doktorow.
Tuz iakich Doktorow/ iesli pierwsi
tylko/ iesli posledni z nich.

Al gdy sie sami Doktorowie nie zgad-
dzaja barzo/ owsem iedni drugie he-
retyka/ iakoz ich tu bedzye słuchac:
Widzisz Ciytelniku miły/ że tych wszyst-
kich propozyciy kiesznych *non est determi-*
nata veritas, to jest pewney y niewatpli-
wey prawdy nie mają w sobie: A za-
wsze dalszego dowodu potrzebuia.

prze-

siódme principi. 451.

Przetoz przywodzecho wszystko do pi-
smá s. iako też y wszyscy Doktorowie
starzy czynili/ y tam stad ksiag swoich
doswiadzac kazali. Ale posłuchaj-
my ieszcze zgody iego principiów.

Abowiem zeprowadzimy ony trzy o ko-
sciele/ tym ciwarzym: zas sie do Tytu-
tu Koscielnego nawraca. A jest sie tu
czemu barzo podziwować: Bo wždy
y o Kosciele powszechnym/ y o Dokto-
rach wszystkich mamy pewne ich pi-
smá: Lecz to piate Koscielnym Tytu-
tem a syrokim plaszem wszystko po-
krywamy/ niechce zas miec pisma żadne

5. **Tradycye Koscielne bez pisma**
podane/ mają być mocno y nieodz-
miennie trzymane.

A tym sposobem juz y Doktory na za-
dostawia/ bo Doktorowie mają swe
pewne pisma/ y pisma s. pewnosć a
powaznosć nieszcy/ gdyz bedzye powin-
na rzecz y musimy wierzyć czokolwiek
nam pokaza w Tradyciach Kosciela
nych niepisanych.

Ally tu ieszcze Goniec wygrac nie mo-
ze: Bo o takowych niepisanych Tra-
dyciach

Sf

454. Odpowiedź na

pierwszy dowód iego.

Ze owczarnia bez pasterza/ krolestwo bez krola/ dom żaden bez przelozonego być nie może: Ergo Papież

powinnismy wszyscy słuchać/ y chęć wierzyć iako on kaze.

Alle nie masz tu consequencey żadney.

Abowiem chociaż thy podobienstwa

zyemskie nic do Regimentu Kosciola

Bożego nie należa/ tedy iedną ex ante-

cedente, nie mogłaby infa conclusia wo-

rosć prawdziwie/ iedno ta/ iż Kosciol

Boży nie iest bez słusney zwirzchno-

ści y porządku: Czego pozwalamy.

Alle non valet Consequentia a dicto secundum

quid, ad dictum simpliciter: Na być zwirz-

chność w Kosciele Bożym: Ergo ma

być takowa/ żeby ieden Biskup Rzym

ski wszystkim światem rządził/ bez proz-

by pisma świętego. Nie Góncze mi-

ty: Nie thak nam świadchy pismo s.

Nie opuścił Pan Krystus Kosciola

swoiego/ dat na miejsce swoje Apoa-

stoly/ Pasterze y Doktory/ ale ci wszyscy

scy nie podług zdania swego rządzi w

Kosciele Bożym: Maia zamierzona

sobye

Taka
zwirz-
chnosc w
Kosciele
Bozym
ma być.

siódme principi. 455.

sobie władza podług Ewangeliey pi-

smas. Przetoż y Biskupa Rzymskiego

go nie powinni iego Dioceśanie słu-

chać iedno podług słowa Bożego: Et

multo minus: Thá propozycja nie może

być Principium Theologicum, ktorey thak

per obliquum dowodzić potrzebá/ á nie

Wtóry dowód iego. (Kurzeży.

Cobył Kleazer po Aronie/ Tho dać

musimy Linusowi po Piotrze s. y dru-

gin namiastkom iego.

Nadobnie Paweł s. rozność służebno

ści stárego Testamentu á Nowego os-

pisat/ zowac onych káptanow stáres

go Testamentu postugowanie litera

pozwiżchna/ á nowego Testamens

tu służbe duchowna. Item owo názy

wa Ministerium mortis, służbe śmierci/ á

nowego Testamentu/ służbe duchá y

chwały: Przetoż pozwalam Gónc

wi tego podobienstwa/ że iako oni ká-

plani stárego Testamentu vmbra deser-

uebant/ tak też y dziś Papież vmbra ha-

bet non rem: Jedną nic thá podobność

nie dowodzi tej powszechney y nie zaa-

mierzoney władzey Papieśkiej: y owa

Sf 3 sem

Rozność
sługi
stárego y
nowego
Testam-
entu.
2. Cor. 3.

456. Odpowiedź na

tem przeciwko sobie to przywiódł.
Abowiem ony Káplany stársze/ przy-
wiazat byt Pan Bog środze do piś-
nego zakonu/ że sie im by namniey nie
godziło od piśmá Mojżesowego od-
stepować: Przetoż y Papię tym spo-
sobem musi piśmá s. nie odchodzić/ ie-
śli chce być Kuga Koscioła Bożego:
Ale pánem y Kthemu Powsechnym
wszytkiego Krześcíanstwa być żadno
miara nie może.

Trzeci dowód iego.

Pan Krystus swe imię dał Piotrowi/
y swoje władza zlecił mu: Abowiem
Piotra opoka názwał/ y Klucze mu dał
y páść owce swoje rozkazał etc.

Jeszcze to daleko od tego/ áby Papię
Rzymstkiego wszytek Koscioł miał
słuchać: Ale y tego nie máś/ áby Pio-
trá Pan Krystus opoka názwać miał
y powsechnego pásterstwa nie zlecił
mu: Abowiem Klucze y rozwieszowa-
nie równo wszytkim poruczył: á nie zo-
wie go opoka iedno Cephasem/ co wy-
tóżli Petrus: A thámże zarazem ná-
zwał go śiatánem gdy go od meki od-
wodził

Piotr
phás.

Siódme principi. 457.

wodził/ á podług ciátá rozumiał o
Krolestwie Bożym: Ergo y Papię
może być śiatánem y bywa/ gdy z Re-
gimentu duchownego czyni świeckie
cielesne pánówanie/ y gdy piśmá s. od-
stepuie/ siebie za pásterzá powsechne
go wystáwnie: o czym on wielki Grze-
gorz nápiśał do Mauricia Cesarzá:

Libro 6.
Epist. 30.

Ego autem fidenter dico, quia quisquis unius-
salem se sacerdotem vocat vel vocari desiderat
in Electione sua, Antichristum præcurrit, quia
superbiendo ceteris se præponit, nec dispari su-
perbia ad errorem ducitur. Quia semper iternus il-
le Deus videri vult super omnes homines, ille
est qui solus sacerdos appellari appetit super ca-
teros sacerdotes se ex tollit. Ja záperwne to
powiádam/ iż Ktośkolwiek powsech-
nym sie Káplanem álbo Pásterzem
miánuie álbo miánowan być żada w
wybraniu swoim ábo wrzedzye/ ten wó-
przedza Antykrystá/ bowiem pyśnye
sie nád inśe podwyśśa/ á nie ináćśa
pycha (co iest iáko y śiatán) w bład zá-
wiedzy on bywa: Abowiem on sam
wiecińy Bog chce być widzian nád
wszytkimi ludzmi/ on iest ten sam Ktoś

458. Odpowyeđz ná

ry Káptanem chce być zwan náđ inſe
mi káptany/ náđ ktoremi ieſt podwyeſ
ſſony etc. Ale o tym doſtáteczná odo
powieđz w piérwſzych kſiaſtkach: *Thi*
doſyć ná thym iſt thá *propositio* nie moſe
być *Principium Theologicum*/ bo ieſy termi
now nie máſi *per ex preſſum*. *Et quod magis*
eſt, nie moſe być prawdziwa/ bo ſie ſ
piſmem s. nie zgadza.

Czwarty dowod bierze z Dzyeio w
Apoſtolſkich/ twierdza to po wſechnie
páſterſtwo Piotrowe y przodkowá
nie náđ inſemi.

Jedná
ſo Apo-
ſtolowie
wzrad
ſwoy
ſprawo-
wáli.

Leć tego nigdyſy pokázáć nie moſe:
Abowiem nie czytamy nic o tym żeby
Piotr inſemi rządzić miał/ owſem ie
dnáka władza wſyſcy Apoſtolowye
wzrad ſwoy ſprawowali/ y iáſnie ſie
Páwel s. Piotrowi ſprzeciwił/ y nye
Piotr ále Jákuſ s. był Biſkupem zie
rozolimſkim/ y then *concluduie vota*
ná Synodzye onym Apoſtolſkim.
A iſ poſpolicie Piotr iáko ſtárſzy w le-
ciech mawiał ná początku do ludu po-
ſpolitego/ to máły dowod zwirzchno-
ſci tego/ gdyſ thrudno wſyſcy zaráz
mieli

ſiodme principi. 459.

mieli mowić/ y nie zámſe ten piérwſzy
bywa co piérwey mawia.

Alle nic ná tym do náſzego *propositu*:

Abowiem by teſz dobrze Piotr s. przes-
dnięſſym był między Apoſtoly/ tedy
iednáć nie powinien go był niſtch ſtu-
cháć iedno poty/ poſi náuke Krystuſ
ſá Páná prawdziwa przynoſił/ y prze-
thoſ Páwel s. nie ſtuchał go/ gdy nye
podług prawdy poſtepowal/ á iſdom
ſolgował: A ták y Papięzá nie winien
niſtch ſtuchać/ iedno poſi ſie zgadza s
ſłowem Boſzym w piſmie ſwiethym
wyſwiádsſonym.

poſi pa-
piezá ſtu-
cháć ma-
my.

Aczo ſie dotyczy Doktorow ſthárych/
ktoremi ſie then Goniec długo bawił/
táke y Konciliámi/ y liſty dekrétálneſ
mi Papyęzow etc. Krotka ná tho á
ſnádna odpowieđz. Iſ tego áni Kon-
cilium żadne poſthánowił/ áni Do-
kthor żaden nie nápiſał/ áby Papięzá
powinien wſytheł lud Krzeſciyáńſki
ſtuchać bez doſwiádsſania piſmá s.

Item/ Aby Papięz był po wſechnym
páſterzem wſytkiego Koſciółá Krze-
ſciáńſkiego: Owſem iáwne ſa hiſto-

ſf 5 rie Koſ

460. Odpowiedź na

rie Koscielne/ i równe dekreta Koncilium Nicańskiego/ i równe acta Koncilium Kartagińskiego/ gdzie sie per expressum pokazuje przeciwność temu wszystkiemu.

Przetóż cie inż Czytelniku miły thym Legendami długo bawić nie bedę.

Romus
smy wi
repowin
ni,

Gdyż nie rozumiem tego/ aby kto był tak sprośny/ żeby nie wiedział/ iż Bogu samemu y słowu iego wiare powinienn w rzeczach zbawiennych/ a nie stworzeniu iakiemu infemum: Jednąś krotko na przednieysze Doktory odpowiem/ y pokaze iako gwałtem ciągnie słowa ich nasz Goniec ku swemu principium. O czym oni nie myśleli.

Na przod tedy Treneus znamięnięc pismas. powage y pewność zaleca/ y do niego Kosciół przywiesze/ y toż wie Tradycya Apostolska/ nauke y wiare Ewangelii s. o Bogu jedynym y Panu Chrystusie: Czego dowiodsy s pismá/ przeciwko onym Heretykom wieku swego/ pokazuje ktemu/ iż wszystko Krześcijaństwo iest iże się sukcesyie Apostolskie mając/ inaczej nie trzymać.

siódme principi. 461.

mąto. A doклада tego/ że Biskupi na każdym miejscu po Apostołach będący/ strzegli ściecnie tej podanej nauki: Scripturarum tractatione plenissima, et expositio secundum scripturas, rozbiierając zupełnie pismo S. y wykład iego czyniac podług pisma. A iż wychwala Czemu na on czas wiare Kosciół Rzymstwy Treneus Rzymstwy Kosciół wychwala. go/ to dla tego czyni/ że sie z nauka Apostolska zgadzała. Ktemu iż Rzymstki Kosciół nazywa nazacnieyszy y nazwać/ sam sie deklaruie/ że tho czyni propter potentiozem principitatem, dla moźności nawietsey na ten czas Rzymianow: Bo Rzymstki Cesarz panował wszystkim przednieyszym królestwom y ziemiam: Lecż tego Treneus nie na pisal/ abyśmy iednego biskupa w Rzymie około wiary słuchac mieli: Owszem sprzeciwił sie Wiktorowi Papieżowi Rzymstkiemu/ gdy nie słusnie orientálne Koscióły excommunicował/ y nie ważyła nic na on czas ta iego kława: O czym czytay Eusebium. S. Cypryan przywodzi słowa z iego Epiag de Simpl. Prel. Trakt. 3. Ale ani tam/ ani

Papież
stał
twa
nie
ważna.

462. **Odpowiedź na**
 thám/ áni gdzie indzyey nie znaydzye
 takowey propozycyey v Cypryaná s.
 aby Papież miał być powoſechnym pá-
 sterzem etc. Owoſem táżſe do piſmá
 s. Cypryan z námiennie Koſciół wſy-
 tek przywiezuie/ powiádaia/ że ſie ná
 ſłowie y ná náuce Pána Kryſtuſa do-
 woy ſtánowić mamy: *Verbis eius inſiſtere*
debemus, nec perámet ad fidei prámium
qui fidem non vult ſervare mandati. Nie
 może takowey przyſć ku zaplácie wiá-
 ry/ ktory nie záchowywa wiernie przy-
 kazánia Pánſkiego. Item miánowi-
 cie przeciwko Rzymſkiemu dziſieyſze-
 mu dworowi y práktyce mowi: że tá-
 kowi prawdziwemi Krzeſćiány być
 nie mogą/ ktorzy ſie z Ewángelia nye
 zgadzáia/ y przyczyta im to/ że miáſto
 dnia máia noc/ miáſto wiáry niewiá-
 re/ miáſto Kryſtuſa Antykryſta: *Chri-*
ſtianos ſe vocant cum Euangelio Chriſti non
ſtantes, afferentes noctem pro die, perfidiam
ſub pretextu fidei, Antichriſtum ſub vo-
cabulo Chriſti: Adokláda: Hoc eſt di-
lectiſſimi, dum ad veritatis originem non re-
ditur, nec Caput queritur, nec Magiſtri celeſtis
doctrina ſervatur: Dla thego (powiáda

Boſte principium. 463.
 Cyprian s.) błedy y odfcepienſtwá **Skąd od**
 bywáia/ iſ ſie do počátku prawdy nie **ſciepien**
 wrácaia/ iſ głowy Pána Kryſtuſa nie **ſwá y**
 ſukáia/ y náuki niebieſkiego Miſtrzá **błedy.**
 nie chowáia. A ry ſłowá náſ Góńce
 doſyć ſmiele wykláda ná ſwego Pá-
 pieżá: O czym ſie Cypryanowi nigdy
 nie ſniło. Item o Pietrze táżſe
 Cyprian s. nápiſal/ iſ wſytkim Apo-
 ſtół iednáka władza dał P. Kry-
 ſtuſ po z martwych wſtániu ſwoim:
Parem poteſtatem Apoſtolis omnibus tribuit:
 Item iſ wſyſcy Apoſtółowie tym by-
 li czym y Pióthr/ iedney częci y władzey
 iednákiey: *Hoc erant vtiq; & ceteri Apoſtoli*
quod fuit Petrus, pari conſorcio praditi & ho-
noris & poteſtatis. Ergo nie był Piotr
 powoſechnym páſterzem nád inſem
 á multò minus Papież nád Koſciółem.
 A iſ ná drugim mieyſcu Cyprian po-
 wiáda *Super Petrum edificata eſt Eccleſia,*
 to czym i methaphoricé, iáko Hieronim s.
 dekláruie/ dla wyznánia wiáry kthore
 Piótr wſytnit o Pánu Kryſtuſie.
 Przetoż to wſytko nie ad cauſam. Trze-
 báby thego dowodzić/ gdzie Cyprian
 Papież

464. Odpowiedź na
 Papieża zowie powszechnym Biskupem. Item gdzie go słuchać roztążyć
 ie wszytkim bez próby/ bo o tym rzecz
 między nami. Lecz trudno s Cyprian
 na tego dowieść/ owsem iáwne sie
 Stephanowi Biskupowi Rzymstke
 mu sprzećiwiał/ y iego przetożenstwa
 nád soba nie przyznawał/ y Trádycy
 iego nie przyjmował: O czym sa iego
 listy/ czytaj sobie *Epist. ad Pomp.*
 Takie y to nie tey propozycyey nie pod
 pira/ że Cyprian przećiwko Nowacy
 anowi piśanie Korneliusa Biskupa
 Rzymstkego pochwała/ iáko tego ko
 ry porządnie był ná on czas ná biskup
 stwo obran/ á Nowacyan nie słusnie
 sie w to wtracał: Przetoż przy Korne
 liuszu vrząd Biskupa być powiáda.
 Ale słuchay o iákim obyćwaniu thám
 Cyprian mowi: Gdy (powiáda) Bi
 skup ná miejsce zmarłego bywa pos
 dzon/ gdy wszytkiego ludu zezwole
 niem spokojnie bywa obieran: *Quando*
Episcopus in locum defuncti substituitur, qui
do populi uniuersi suffragio in pace deligitur.
 Przetoż iáko ná on czas elekcyá Korne
 liusa

Porzą
 dnie obier
 ranie Bi
 skupow.

siódme principi. 465.
 neliusowe słusina y s kosciolem Pow
 sechnym zgodna pochwalat/ thákby
 dziś w áskich Papieżow nie słusne á nie
 spráwiedliwe obieranie bázro strofo
 wat gdyby sie wroćil/ boscie odstapili
 zwoyżáiu stárego Apostolskego w ko
 sciele Powszechnym/ y odepchneli scye
 moca á gwałtem lud Boży pospolity
 od obierania Biskupow/ á sami sie ob
 bieracie/ wláśnie thák iáko ná on czas
 Nowacyanus/ przećiwko Ektoremu
 piśat Cyprian.
 A co sie dorycye tych słow iego/ iż Bi
 skupstwo Rzymstke zowie mieyscem
 Piotrowym y stopniem kátedry Ká
 ptánskego/ Nie wiem by sthád mogło
 nášemu Góncowi principium iego w
 rość/ o Papiestke Powszechney wiele
 moźności. A bowiem siá sthópniorów *Czemu*
 bywa ná iednym wśchódy: Przetoż *stopniem*
 gdy stopniem nazywa Biskupstwo *nazywane*
 Rzymstke/ rzecz pewná/ że iez insemi *Biskupa*
 równo kładzye/ iákoż tak czyni/ y thos *stho*
 wárzysem swoim zowie tegoż Korne
 liusa y iednákiey wladzey być wszytki
 Biskupy twiędzi/ y rozśádku nád Bi
 skupem

466. Odpowyeź na

skupem żadnemu drugiemu Biskupowi nie pozwala/ y sam sie Rzymstkiemu Biskupowi sadzić nie dopuszcza. Co i asne mi słowy v niego znaydzye się de Herat. Baptisandis. Neq; enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum confituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit: Quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis et potestatis sua arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum iudicare, sed expectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi: Tho iest: Żaden z nas nie czyni sie Biskupem nad innymi Biskupy/ ani grozba tyranańska tego wazyshow swoich przymusza ku posłuszeństwu: Gdyż każdy Biskup ma wolność y moc swego własnego zdania/ y od drugiego sadzon być nie może/ gdyż y sam innego nie może sadzić/ ale wszyscy czekamy sadu Pana naszego Jezusa Chrystusa.

Otoż mamy Cypryana wielkiego papięznika/ ba wielkiego papieżow sprzeciwika: abowiem prawie thy słow przeciwko Biskupowi Rzymstkiemu pisał/

Roma
ność mo
cy wśch
Biskup
pow.

siódme principi. 467.

pisał/ y iáw nie sie sprzeciwia temu własnemu miżernemu Principium.

Aż Rzymstka wiare chwali y ordina cyą Korneliusowa/ słusnie to czyni/ bo ná ten czas zgadzał sie iestże Rzymstki koscioł z nauka Apostolska. Ale czy tak zá sie drugi list/ iáko Stephaná biskupa Rzymstkiego barzo gani.

Także y ony słowá iego: *Vnus ad tempus iudex vice Christi*, nieśpráwiedliwie Go nie ná Biskupa Rzymstkiego wykláda: Gdyż tam Cyprian sam o sobie y o każdym Biskupie ná pisał/ iż iest thu do czasu w kosciele sedziem ná mieyscu Pana Chrystusowym. Czytay cały ten list/ á poznasz osobliwa śczyrość dwóch Rzymstkich/ iáko swem mite wyce prawie zá włosy ciagna do swego papieża złotej stolice/ áby mu służyli.

Zilarius.

Epist. 3.
Libro 1.

Obtuda
Rzym
skich
dworzán
now.

Żi Piotrá wychwala y Odzwirnym niebieskim nazywa y fundamentem kosciołnym/ to nie nie excluduje drugich. Abowiem iákosiny dopiro od Cypryana styfeli/ wszyscy Apostołowie iednakiey władzey y mocy y cści byli/ y

Gg

468. Odpowiedź na

byli/ y nie na osoby sie to ich rozumie/
ale na wrzad nauki Krystusowej/ ktora
opowiadali: o czym Pawel s. decer
nuie/ że Kościół iesth zbudowany na
fundamencie Proroczym y Apostols
kim: przetoż to Hilariusowe świadec
two nieku rzeczy.

Piotr święty iest odzwirny niebieski:
Ergo Papieża wszyscy ludzie słuchac
mają/ y tak wierzyć iako on każe etc.

Piotr s.
odzwirny
niebieski.

Zaczkowie w szkołach śmiecia sie s. t. k. i. s.
consequencye/ A Papieża miłego i. s.
t. s. ym odzwirnym do nieb. i. s. stad być/
nie możemy pobaczyć/ iedno gdy go
pięknie z wielkim kluczem w trójakiej
koronie namaluiecie etc.

Alle chcemyli do rzeczy mówić/ postu
chay Goncze miły swego Hilariusi.
iako on pisino s. iedynym początkiem
wiary nasyey być pokłada/ o tych w. i. s.
sich nowo zmyślonich nie niewiedzac
Lib. 7. de Trin. Perfecta fidei indissolubile Sa
cramentum Evangelicis et Apostolicis doctri
nis absoluturi sumus: Item in Psal. 118. Omnis
doctrina caelestis dux nobis ad iter vitae est: quae
lucerna modo in hac nocte seculi praefenda est.
To iest:

godne principi. 469.

To iest: Dostonałey wiary nieodmien
na tajemnice s. pisma Ewangeliey s.
y nauk Apostolskich dostatecznie po
kazyemy/ Absoluturi: wielka Emphasis:
To absolutum, tam iuz nie nie dostawa.
Item Wskazała nauka niebieska iesth
nam wodzem do żywota wiecznego/
ktora mamy zawsze przed sobą nosić/
w tej nocy światła tego/ nie inaczej ie
dno iako latárne etc.

Ambrozyus.

Jowie Piotr s. Mistrzem Kościoła.
Item fundamentem. Item starszym
miedzy infemi. Item powiada iż Pio
tr s. naśladuie w wierze ipsum sequimur
Apostolum Petrum.
Ergo to iest Principium Theologicum aby
każdy Papieża Rzymstyeego słuchał/
bez doświadczenia.

Tak pewna to consequencya iako y in
fe: Abowiem s. storo Ambrozyus
wych nie może inakże Conclusio wrośc/
iedno iż nauki Piotra s. naśladować
mamy/ ktora on Kościołowi Rzymsti
mu podał: O czym nie masz miedzy
namisadnego swaru. Alle do rzeczy

Gg 2 mowiac

Piotr
mi
strzem y
fundam
mentem.

470. **Odpowiedź na**
 mówiac/ słuchaj Ambrozego s. co o
 piśmies. iako o iednym początku wi-
 ry naszej rozumiał: Powiada kluc-
 Tom. 3. *Serm. 38.* Piotrow być/ *Symbolum Apostolorum*
 kluc- wszytkich/ to iest Summe wszytkiego
 pios. piśmias. dwanaście Artykułow wi-
 trów co ry Krześciańskiej. Item powi-
Serm. 20 da/ iż wszyscy Biskupi są mniejszy w
 Tom. 5. gij władzy niż Apostołowie *inferiores*
 Przeróżnie wszytko co Piotrowi nale-
 żało/ może być do Biskupa Rzymstie-
 go przywłaszczono.
 Tomo Item/ Piśmias. onemi dwiema prze-
 3. Lib. 9. niadzmii/ które w boga wdowa rozp-
 Epist. 76. ściła do skarbku Kościelnego/ y onemi
 dwiema grośmias/ które dat on Sa-
 maritanom Gospodarzowi na stranie
 rannemun być nazywa: Powiada
 Luca 12. tak: *Hæc sunt æra quæ Samaritanus stabulario*
dereliquit, ad curanda vulnera etc. Hæc sunt
æra quæ misit Ecclesia postquam accepit à Chri-
sto præcium Novi Testamenti, præcium scriptu-
ra fides nostra. Ty dwa pieniądze wziął
 Kościół od páná Krystusa/ y cho iest
 zapłata nowego Testamentu/ zapła-
 ta piśmias. wiara naszą.

przeróż

Siedme principi. 471.
 Przeróż podług Ambrozysa/ musi
 then wás Papię s piśmem s. nauce
 swoje zgadzać/ á nie powinien go nikt
 słuchać/ iedno potki sie zgadza z nauka
 słowa Bożego.
 Ktoby mi ná tch niżejmne wywody
 máto potrzebá sie báwić/ gdyż dosta-
 tecznie s piśmias. y z Doktorow póka-
 żatem iedno tylko Principium wiary
 Krześciańskiej/ wola y obietnice Bo-
 Źe w piśmie swietym oznáczone.
 Jednáť folguiać pożytkowi Krześcia-
 Źeńskich ludzi/ krotko ná wszytki Dok-
 try odpowiedzieć musie.

Eusebius History

Ż Origenesa powiada/ iż ná Piętrze
 zbudowany iest Kościół Krystusowy:
 O czym iuż wiemy dobrze/ iako to Do-
 ktorowie wszyscy rozumieli/ iż ná wy-
 znánie wiary Piotrowey o Krystusie/ i-
 nie ná osobie iego. Jednáť posłuchaj
 tegoż Origenesa/ iako on nie Papię-
 Rzymstiego/ ále każdego pásterzá pra-
 wodziwego/ ktorzy náśládnie postepo-
 wá y náuki Piotra swiethego nazy-
 wa potomkiem Piotrowych kluczo-

Gg 3 *Quicumq*

potki
 Papię
 słucháć
 powinie

472. Odpowyeź na

*Quicunq; vestigia Petri rectè imitantur habent
ligandi & soluendi potestatem.*

Bazylius

Teden
Biskup
drugie
mu rás
dziesię
winien.

Powiada iż Rzymiski Biskup dawa
porade/ y przykłada do tey rzecy po
ważność. A w ciemże: Nie masz nic/
y nie też tu rzecy: Bo słusnie ieden bi
skup drugiemu radzić ma/ y każda rás
dá zdrowa á prawdziwa/ ma swoje
authoritatem. A tu stad obaczyć możesi/
iakiemi consequenciámi narabia ten

Chryzostom (Gonicc.

Zowie Piotra s. Pasterzem y Słowa
Koscielna/ mocniejszy nad Adamańt
Item przelożonym wszytkiego swiá
tá. Item iż ná nim Kosciot zbudowa
n/ i przedniejszy Apostol/ i mu da
no klucze niebieskie etc. Item bedac
in exilio píše do Biskupa Rzymstiego/
iáko mogl nalepiey dla siebie/ áby mu
pomogł przeciwko adwersarzom ies
go: y zowie go Reuerendissimum Pientissi
mum Sanctissimum. Ergo Chryzostom
rozkazuje wszytkim papieżá słuchać/ y
tak wierzyć iáko on kaže.

Takążta consequencia iáko y drugie/
by s piastu

siódme principi. 473.

by s piastu vkrecony powroz.

Ale do rzecy mówiac/ słuchay Gonia
cie Chryzostoma swego o they násey
questiey/ Ji samo tylko pisinos. iesth
pożactiem y gruntem wiáry násey/ á
nie Piotra ani Papież/ y nie ná osóbye
Piotrowey zbudowan Kosciot/ y they
wszytki przez wisłá kthore dawa Pios
trowi nie s kthrony osóby iego/ áles
kthrony náuki y wiáry prawdziwey o
Krystusie/ czorowno wszytkim Apo
stotom należy. Tak tedy nápisali:

Tutay
pietro
we nale
iay
inym
postos
tom.

Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo
Ecclesiam meam: Super hanc Petram non di
xii super Petrum, non enim super hominem sed
super fidem Petri edificavit Ecclesiam suam.
Quid autem erat fides? Tu es Christus Filius
Dei vivi. To iest: Ty iestes Piotr/
y ná tey opoce zbudnie Kosciot moy/
ná tey opoce powiedzyl nie ná Pie
thrze: Abowiem nie ná słowieku ále
ná wierze Piotrowey zbudował Ko
sciót swoy. A iakaz bytá wiára? Ty ie
stes Krystus Syn Boga żywego. A
coż iest ná opoce? Ná wyznániu wiá
ry/ ná náuce pobożności etc.

Gg 4

Item

474. Odpowiedź na

In Matt. Item/ Bysthus zbudował Kościół
Capit. 7. swoy na opoce tho iesth na mocności
wiary etc. *Super fortitudinem fidei, propter
quam Simon, Petrus dictus est.*

Wsthydzićby sie potrzebá/ przeciwko
takiasnym słowam/ y deklarácii Au
torow samych/ ciagnąć przed sie sto
wá ich per fas & nefas do thego Rzym
skiego Piotra/ po którym wam málo
Bo wáś Papięś daleczko od Pyotr
chodzi. Sluchaymyż ieszcze Chryzo
sthomá o prawdziwym Principium
wiary násey:

*Qui volunt accipere firmitatem fidei verae, ad
nullam rem fugiant nisi ad scripturas, alioquin
scandalisabuntur & peribunt. Kto kolwiek
chce mieć prawdziwey wiary mocna
pewność/ niechay sie do żadney insey
rzeczy nie wcieka/ iedno do pisma s.*

pismo s.
napew
nieyby
fundam
ment
wiary.

Abowiem iesliby ná co inseygo pátzł
zgorzły sie y zginię. Otoż mamy
dekret Chryzostomow o własney ná
sey questiei/ zá którym wpadáia wśy
tki Góńcze ptoche principia y Bśiadz
Papyęś.

Cyrillus/ Theophiláktus/ takowe też
przezwi

siódme principi. 475.

przezwiśta dawáia Piotrowi iáko y
Chryzostom. Sier.
Theodoretus od stolice Apostolskhey
lekarstwa szuka/ y od swiechobliwóści
Biskupa Rzymskiego pomocy prośi.
Item powiáda iż Apostolska stolica/
przetozona iest swiátu. Item iż od
niey czeła sentencyey.

Stad nie wiecey wygráć nie moze Go
nicnáś/ iedno iż náuka Apostolska
ma byc od ludzi Krześcianńskich przy
mowána. Abowiem tak sie sam tam
że deklaruię: *Mea doctrina vestigia Apo
lica sequitur. Moia náuka idzye y náslá
duie stop Apostolskich. Przetoz przez
stolice Apostolska/ rozumie náuke y
wiare Apostolska: Ktora ná on czas
przeciwo Arrianom/ gdy od nich ko
ściół Boży przesładowanie ćirpiał/ zá
chowáli Biskupi Rzymscy/ w tym Ar
tykule głównym o Bogu/ státecniey
prawdziwie.* Hieronimus

Názywá takze Piotras. opoka/ y Ko
ściół Rzymski názywá stolica Apostol
ska. Item wiare Rzymśka o Bogu ie
dnym przeciwko Arrianom wychwa
G g 5 la/ y do

Przez sto
lice Apo
stolska
co rozu
mieć ma
my.

476. Odpowiedź na

la/ y do Biskupa Rzymskiego wciela
sie w perskencyach swoich/ iako do Pa
sterza własnego swego/ bo byl Presbiter
Kosciola Rzymskiego/ y wychwala
go z namienienie/ dla stateczności wła
ry jego przeciw Arrianom: Stad
Goniec nasz infernie/ że zawsze w Rzy
mie wiara dobra/ i o jednym Artyku
le za Hieronima była dobra. Item/
i zawsze Biskup Rzymski ma per
ność wiary przy sobie/ y bładzić nigdy
nie może/ dla tego i na then czas Da
mazuś dobrze wierzył o Bogu y ieda
ney Istności Najestatu Boskiego.
Item i bez wszelakiego doświadcze
nia pisma S. kto z Biskupem Rzym
skim przestawa/ już dobrze wierzył/ y
bładzić nie może: co na tych słowach
Hieronimowych buduje: Si quis Cath
edra Petri iungitur mens est. Item cum Dama
so Petroq. etc.

Ażkolwiek tedy Bracie miły daleko
od terminow swego principium cho
dzi/ Bo chociażbyśmy mu tego wszyst
kiego pozwolili/ czo on z Hieronima
nieustannie infernie/ tedyby stad abso
luta potes

Siedme principi. 477.

ta potestas Rzymskiego Papieża wroś
nie mogła/ ktorey z żadnego Doktor
nigdy nie dowiedzye. Jednak nads
zwyś/ aby mu prawie nic w śharych
Doktorow nie zostawiało/ pokazuje tro
tko s tegoż Hieronima słow/ y s tych
je mieysc przywiedzyonych przeciw na
prawie intencja thego Doktoras. A
Boże day to by go Panowie Rzymscy
słuchać chcieli etc.

Itedy Piotra nazywa opoka/ o uau
cey o wierze w Pana Chrystusa opoka
prawdziwa tho rozumiał/ bo sie tak
sam deklarui: Secundum methaphoram pe
tra recte dicitur ei edificabo Ecclesiam meam
super te etc. Także y o słuczach piotro
w podanych/ nie rozumiał tego/ aby
o sobie piotrowey/ y pozwirzchnemu
mieyscu to należec miało/ abo potom
kom mieysca Rzymu/ ale nauce slo
wa Bożego prawdziwey/ Bo tak mo
wi tamże Super Mattheum: Ji ze zlego
wyrzucenia tych słow Pánstich/
Biskupi niektorzy y przelożeni w Ko
ściele/ przywłaszczaja sobie moc y py
che pharyzayska/ mniemajac by mo
gli roz

Super
Matthe.
Cap. 16.

478. Odpowiedz na

gli rozgrzeszyć złośliwe/ á potępić nie-
winne. Lecz (powiada Hieronim)
v Bogá nie wyrok Biskupi/ ále żywot
y postępek ludzkie máia mieysce:

*Istam locum Episcopi & Presbyteri non intelli-
gentes, aliquid sibi de Pharisaorum assumunt
supercilio, ut vel damnent innocentes, vel sol-
vere se noxios arbitrentur, cum apud Deum non
sententia sacerdotum, sed reorum vita quæ-
ritur.* A chocia Rzymští Kosciół stoli-
ca Apostolska nazywa/ thedy iedną
per expressum y iásuemi słowy napisał/
iż wszyscy Biskupi są iednákiego dostó-
ieństwa y iednákietý władzey:

*Epist. ad
Euandr.* eiusdem meriti & sacerdotii Episcopus siue Ro-
ma siue Engubii siue Constantinopoli etc.

*& Euge-
nium.* Przetoż to iest Sedes Apostolica/ iż Apo-
stolowie Paweł s. s Piotrem fundo-
wali ten Kosciół/ iáko y inſe Kosciół/
gdzye Apostołowie sami náuczáli/
Chákie nazywáia Doktorowie stárzy
Hierozolimští/ Antyocheniští/ Korin-
ští/ y inſe.

A thu podziwuy sic Brácie miły they
wielkiey á niewstydliwey śmiałości
nášego Góncá/ iż słowa Hieronimo-
we/ ktore

Poste principium. 479.

we/ ktore on o każdym Biskupie mo-
wił/ ty on ná iednego Biskupá Rzym-
skiego wykláda/ y miásto Chrismata po-
łożył Schismata. Lecz táim Hieronim s.
contra Lucifer. mowiá o trzecie/ czemu
sami tylko Biskup trzymo czyni/ da-
wate przyciny/ iż tho ná wielu mieys-
cach dla wiechſzey weźciwości Bisku-
piy weszło w obyczáy/ nie s potrzeby
rozkázania y wstáwy Páńskiey: Ad ho-
norem potius sacerdotii non ad necessitatem le-
gis. Y táimże kładzye ty słowa:

*Ecclesie salus in summi sacerdotis dignitate ac
veneratione consistit, cui si non exors detur ab
omnibus & eminens potestas tot in Ecclesiis effi-
cientur Chrismata quot sacerdotes etc.*

O Rzymſkim Papieżyu nie tu nie mo-
wi. A przedſie go ciágnie Góniec/ y
odmienia iáko racý.

A iż wiáre Rzymſka wychwala przes-
ciw Ruffinusowi/ to słusnie czyni.
Bo táim bylá questia o Arriáńſka blá-
ſphemia/ w którym Artykule Damas-
kus Papież zachował ſciśność náuki A-
postolskietý podług piſmá S. Jednák
dokłáda tego známiennie Hieronim
dla cze-
ści

480. **Odpowyeđź ną**
 dla czego sie do Katedry piotrowey
 y Damiána stłaniał/ iż nauce prawdy
 wa w tym Arystule trzymał. przetoż
 stłada Damiána s Piotrem/ y ięście na
 pirwey od Krystusa pocyna: Bo ták
 tam napisal: Ego nullum primum nisi Chri-
 stum sequens beatitudini tuas id est Cathedra
 Petri communionem confocior. Ja żadnego
 pirowsego nie naśladować iedno Kry-
 stusa/ s twoim błogosławieństwem
 się złączam/ to iest z nauka abo s Ka-
 tedra Piotra s. A przetoż sam się chę-
 Zieronim deklaruie/ iż gdyby się był
 Damiánus s Krystusem y z nauka Pio-
 trowa nie zgadzał/ tedyby też był Zie-
 ronim nigdy z nim nie przedstawiał.
 Ciego thámże ięście poprawnie mo-
 wiać: Ciemu takowe rzeczy nam po-
 dawaj/ czego Piotr y Páwel s. nie na-
 uczyłi: *Cur profers in medium quod Petrus et
 Paulus adere noluerunt.* Stąd obacz Cię-
 relnika miły/ iako ten Doktor Rzym-
 ska wiare do nauki Apostolskoy wśie-
 dzye przywiezie/ Ktora ná then czas/
 zwłasciá w Arystule o Bóstwie Pa-
 ną Krystusowym/ státecnie Rzym-
 ski

Rosciot

240
 siódme principi. 481.
 Rosciot trzymał. przetoż powiada:
*Scito Romanam fidem Apostoli voci lauda-
 tam eiusmodi prestigias non recipere, etiamsi
 Angelus de celo aliter annunciet quam semel
 predicatum est.* Wiedz o tym iż Rzym-
 ska wiara glosę Apostolskim osta-
 wioną/ thakowych błędów nie przy-
 muie/ By theż dobrze y Anioł ináczey
 opowiadał mimo to czo raz Aposto-
 łowie podali. Bedzyeli tedy takowa
 wiare Rzym-*ski* Biskup trzymał/ Kto-
 ra się s podaniem Apostolskim to iest
 spisnem s. zgadza/ y dziś wystawiać
 go bedzyemy wszyscy y z nim przestá-
 niemy. Ale oprocz ścisłości wiary
 Apostolskoy/ słuchay Zieronimá/ ie-
 li się godzi Biskupa y przetożonego-
 swego naśladować. Abowiem ták ná-
 pisal przeciwko Biskupowi Zierozo-
 limskiemu/ pod Ktorego zwirchno-
 scia mieszkal: Izalim kiedy ná tho po-
 zwałal/ żebyś s toba spotecność prze-
 iac miał/ nie wziąwszy pirowey sprawy
 od ciebie o wiare Krześciáńska?
*Aliquando dictum est quod sine satisfac-
 tione fidei communionem tuam subiremus?*
 Doktor

482. Odpowiedź na

W dokłada tam známiennie intencij
swoiej tymi słowy: Wy ze wszytkiem
Biskupy y miłość y spoleczność Krze-
ściáńska zachowujemy: ále s tymi tyl-
ko/ktorzy prawdziwą wiárę trzymają
ia: Nos omnibus Episcopis rectam dumtaxat
fidem tenentibus, & communione & charita-
te sociamur. Jeszcze ná ostátku powiá-
dá/ że nie tylko przeciwko Biskupowi
y przelożonemu swoiemu/ ále y przeci-
wko własnemu oyczowi y máthce nie
ściępiálby nie tákowego/ coby przeci-
wko Pánu Krystusowi być miáło:
Ego si patrem; si matrem meam adversus Chri-
stum meum, audiuissem ista dicentes, quasi ra-
bidus canis blasphemantia ora lacerassem; &
fuisset in primis manus mea super eos.

A což rozumieś Goncie miły/ gdyby
dziś Hieronim do Rzymu przyszedł/
gdyby náuke przeciwna Pánu Krystu-
sowi być obaczył/ gdyby písmá święte
go powažnośc zárzucona widzyał/
gdyby to niepiśne opánowanie Roz-
sciółá Bożego od papieżá zrozumiał:
izaliby go ták chwalil iáko ná onęciś
Dámaza: Izaliby się mu miedzy oczy
nie rzu-

siódme principi. 483.

nie rzucił: á nie mścił się trzywdy Pá-
ná Krystusowej/ y słowa iego?

A ták rádzi ná tákowej wierze przestá-
memy/ do iákiej nam Hieronim s. rás-
dzi/ to iest ná wierze Piotrá y Páwła
s. ná náuce Ewáγγελiej s. ktorey oni

w Rzymie náuczáli/ ktora iest ná pi-
śmie do státecznie wyświádsóna: Wi-
mo ktora nie káže Hieronim y Anyo-
tá słucháć/ iesliby což inšego przyno-
sił. Item mimo písmo s. nie káže nie

do wiáry zbáwienney przymowáć:
Abowiem ták nápisal: Náuka Duchá

S. iest w písmie s. zámarta/ przeciwa
ko ktorey chociaby co Koncilia stáno-
wity/ przymowáć się nam nie godzi.

Spiritus Sancti doctrina est quae Canonicis li-
bris cōtinetur, contra quam si quid statuant Cō-

cilia, Nephias duco. Item powiáda/ iż s
písmá S. świádecwá má káždy Do-

ktor dowodzić náuki swoiej: Do w
písmie Pan Bog mowi wstáwiznye

do wiernich swoich: Quod a nobis asseritur
sanctarum scripturarum testimoniis asseren-

dum est, in quibus quotidie loquitur Deus cre-
dentiſus &c. Sic fac & vines Goncie mi-
ly: Dos

In Epist. ad Tit. Cap. 5.

In Epist. ad Tit.

484. Odpowiedź na

484. Wopowiedz na
ty: Dowodź nam spismá s. á nieba
sie tymi frásťkami prozno.

Augustynus

Tymże kształchem iako inszy/ nazywa
 Piotr a s. methaphorice opoka/ dla właś-
 ry jego o Krystusie opoce prawdzi-
 wey. Item nazywa go Fundamē-
 tem/ iako wszyscy Prorocy y Aposto-
 wie są fundamēthem Kościoła po-
 wszechnego s strony nauce słowa Bo-
 Ephe. 2. jego. Zbudowani jesteście (mowi Pa-
 wet s.) na fundamencie Proroctw y
 2. Cor. 3. Apostolskim. Item/ Piotr polewa
 y zakłada fundamēth/ a Pan dawa
 wzrost. To też czynili wszyscy Aposto-
 łowie y uczniowie ich. Ego plantavi mo-
 wi Paweł s. Apollo rigavi &c. Item
 Piotr jesth Mistrzem Kościelnym/ y
 przednieyszym albo starszym Aposto-
 lem abo głowa. To sam Augustyn de-
 claruie/ iż to dla wyznania wiary jego
 rozumie/ nie dla powszechnego paster-
 stwa nad inszymi/ bo o tym y słow-
 nie naydzysz v Augustynā. Item/
 w Rzymskim Kościele záwsze było A-
 postolskiey Katedry przodkowanie/
 Ale nie

siodme principi. 485.

485.
 Ale nie powiada żeby nad infemi Ko-
 scioły Biskup Rzymfki miał powfe-
 chną władza/ iedno w swoim Rzym-
 skim. Bo wfedzie Augufryn rozdziela
 nie mowi o Rzymfkim Kościele a o in-
 fych Kościelech wfzytkiego ſwiata/ nad
 ktoremi żadney władzey Bifkupowi
 Rzymfkiemu nie przyznawa: Czytay
 Acta Conc. Cart. Item liſt iego ad Caſul.
 Item/ Koſciół powfechnego noſi
 oſobę Piotrs. na ſobie: Ale w ten czas
 kiedy imieniem wfzytkich powfechna
 wiare o Kryſtuſie wyznał. A przetoż
 dokłada tam Auguſtyń/ że Pan Kry-
 ſtus w oſobie Piotrowey/ nie iemu ſa-
 memu/ ale wfzytkiemu Koſciółowi/ y
 wfzytkim w obec wiernym dał klucze
 królestwa niebieſkiego/ y nie na Pie-
 trze/ ale na opoce Kryſtuſie/ ktorego
 Piotr wyznał/ zbudowany być Ko-
 ſciół wyznawa: Czytay Auguſtyńa
 Super Ioan. Traſt. 124. Cap. 21. Item Super
 Matt. Ser. 16. Item Retr. Lib. 1. Cap. 21. I-
 tem In Euang. Ioan. Traſt. 50. Cap. 12.
 Powiada/ iż ieſli to ſamemu Piotro-
 wi rzeczone ieſt/ tedy tego Koſciół czy-
 3h 2 niechy

Ma cym
Rofciot
ybudoz
wan.

Każde
mu wier
nemu
Klucze są
zwierzo
ne.

486. Odpowyeź na
nicby nie mogli: Ale iż to czyni wszyscy
Kosciot/ przetoż Piotr kiedy brat Kluc
czy/známionował święty Kosciot/ w
wywianie tych Kluczow jest każdemu
wiernemu w Kosciele powszechnym
zlecone/ y nie podług zdania ludzkiego
go/ ale podług zdania Bożego czynio
ne ma być: Duch S. (powiada) mie
ska w ludzyczach świętych/ przez ktore
go bywa każdy związany y rozwiązany.
*Non secundum arbitrium hominum sed secun
dum arbitrium Dei etc.*
*Petri Apostolatus principatum cuilibet Episco
patui preferendum.*
Stad inferuie nasz Goniec/ iż Piotr
po nim Papież/ jest przetożony nad
wszystkim Kosciotem powszechnym/ y
nad wszystkimi Biskupy: Ale nie mo
wi tam tego Augustyn/ iedno powi
da/ że urząd Apostolski Piotr a s. jest
zacieyszy y przednieyszy a niżeli w
jakie inше Biskupstwa. W ktorych
wiech pewnie sie y Rzymkie Biskup
stwo zamknąć musi. Abowiem kto
tego niewie/ że Apostoł zacieyszy niż
Biskup/ co nasz Goniec w iedno skła
da/ chce

siódme principi. 487.
da/ chce swojego Papieża mieć Apo
stolem Piotrem: *Sed non est.* Przetoż
ty słowa Augustynowe dosyć nieob
cinie przeciwko sobie przywodzi.
Item przeciwko Donatystom pisacz
Augustyn/ známienicie wynosi y wy
chwala Biskupow Rzymskich zaci
ność y Katedre Piotrowe.
Ergo (powiada nasz Goniec) Augu
styn heretiki zbijał porządna successia
Papieżow Rzymskich: *Et per consequens*
jest to pewny początek wiary Krześci
ańskiej/ że co Papież roztaje każdy po
winien wierzyć. Dálka consequencia
y nie myśli o tym nigdy Augustyn
Bracie miły/ aby takie concluzye z ie
go pisma czynić miano. Abowiem i
wne są iego przeciwko Donatystom
pisma/ iako dostatecznie Argumenty
y świadectwy pisma s. dowodzi prze
ciwko nim/ y nie prowokuie nigdy do
tey Tytulney successyey Papieskiej: O
wszem tak powiada Donatystom: że
nie ludzkimi iakimi dowody/ ale sło
wem Bożym między soba roznie swe
staować mają. Przetoż to wspom
nianie

pismem
s. wszel
kie rozni
ce stano
wione
być mają

488. Odpowiedź na

nańie Biskupow Rzymskich stad tãtm
vrostoliz Cesarz Rzymsti rozkazal byt
Biskupowi Rzymstiemu z drugiemu
przyleglemi Biskupy cauze te Donary
stow rozsãdzic/ gdy oni skãrzyli na Bi
skupy Afrykãnskie/ iãkoby niesprãwie

S pismã
rozsa
dek cyp
ni ma
my.

dluwie przeciwo nim w Affryce po
sthapic miano. X zgodzil sie Biskup
Rzymsti z drugimi na dekret Bisku
pow Afrykãnskich/ ktorzy nie odsyła
iac do Rzymu/ osadzili to byli domi.
Xtho Augustyn Donarystam na oczy
wyrzucã/ że od wshytkich Krzeszczã
skich Biskupow y od przednieyszych
zacnieyszych byli potepieni y osadzeni.
Tymje ksthatem przypomina rozsã
dek Innocenciusa y Zozymã Papye
zow przeciwo Pelãgiusowi/ pokazua
iac mu naprzod pismã s. swiãdecwã
perwne/ pothym y zgoe Biskupow
wshytkich przednieyszych/ Lecjãtakow
rozsãdek y takowa zgoe kthora sie na
pismie s. gruntuie.

Alle coj to ma do nãsey questiey Gon
cie mity? Izali tu Augustyn s. Papie
sã Rzymstiego sluchãc kãze bez do
swiãdo

siódme principi. 489.

swiãdzenia pism i s? Izali to twirdzi
że zbtãdzic nigdy Biskup Rzymsti nie
może? Izali na iego Tytule y sukcesy
ey bez dowodu pismã s. gruntuierze
cy zbãwiennne? Zaprawdeby sie ciãs
sleknãc sadow Bozich/ ã thãkowych
rzeczy iãsnie Doktorom wshytkim sprze
ciwnych/ z ich wymykãnych y obcinã
nych stowek nie sãrbowãc.

Prowokuie do zupełnego Augustynã
ythãm cie odsyła m Cytelniku mily/ Jedna
tylko
principl
um pie
sino s.
bo dla krotkości kstãtek nie moge th
wshytkich iego listow rozbyrãc. Tyle
to do nãsey wlasney controversiey ie
scie kiltã sentenciay iego poloze iãw
nych y per expressum/ że Augustyn s. iea
dno thylko principium kladt wiãry
Krzeszczãnskiey pismã s. ã o tych sãści
herbestowych zmyslonych nie z gotã
nie wiedzyl.

In Tractatu de past. Constituit montes Israel
autores scripturarum diuinarum, sibi pascite ut
securè pascatis: Quicquid inde audieritis hoc vo
bis benè sapiat, quicquid in dextera respiciet
ne in nebula erratis &c. Postãnowit Pan
Boggory Izrãelskie/ Autory pism i s.

h 4 Tam

490. Odpowiedz na

Tam pascie chcieli bezpiecznie pascie
Czokolwiek s pismá s. wstyścic cho
niech wam smákuie dobrze: Czokolo
wiek nie tam stad jest odrzucaycie/ á
byście we mgle nie bładzili.

A czegożby násemu Goncowi potrze
ba wiecey/ gdyby Augustynowi ścisze
rze wierzyć chiał/ á miserna pártetka
y ambicya Rzymśka zaślepion nie był.

Jtem wykládáiac ony słowá Páńskie

Contra Omnes qui venerunt ante me, fures et latrones
Fau. lib. sunt: powiáda: iż wśyscy táko wi sa zło
6. Cap. 18. dzyeie y totrowie/ ktorzy nie s Krystus

Libr. 23. Jtem: Quia Canonicum non est, non
contra me astringit: Jż tego w pismie s. nie máś
eundem. nie wiąże nie to do wiary.

A ten miserny Goniec śmie z Augusti
ná S. swe putida Principia thwirdzić/ y
wiare Krześciánśka do Papieża przys
wieszować. Azaby nie lepiej z Augus
stynem powiedzyc Papieżowi praw
de/ áby sie s pismem S. zgadzał/ iesli
chce być prawdziwym sługa Krystu
sowym/ iáko sie w onych swoich roz
sadkoch/ zá czas w Augustynowych
Innocen

siódme principi. 491.

Innocencius y Jozymus do pismá s.
stániáli/ nie tworząc sobie principis
ow inśy ch słowá Bożego.

Tie boimy sie tedy niczych babolor
ynádetych słow tego plochego Gón
cá/ gdy nieborak nie wiedząc iáko swe
rzeczy zdoić/ kálumnia y fortelem nie
znáiomym nam ná nas idzye/ y Tur
káz Máchometem/ Antykrystáz żydo
wśka wiára z náśey strony sie obawa

Lecz my iemu ná to wśytko słow
Piochrá S. odpowiadamy: Słowo *1. Petr. 1.*
Páńskie trwa ná wieki: Przetoż wiará
náśá pewna jest/ ktora s słowá Boże
go gruntujemy/ ktora w powszechnym
kościele opowiedána y zachowana od
starych Doktorow widzimy/ ktora s pi
smá s. własnych słow/ bez wśelákich
domysłów y wykládow ludźkich bies
rzemy: A ten miły Goniec gdy z listow
Papieskich dowodzi y probuie/ rownie
táć cyni/ iáko gdy Cigan dziećmi wła
snemi poswiádśa. Postápinysť zá tym
do powszechnych Conciliow czterech.
Dowodzi naprzód Prefácia iákaś
do Aktorow Concilium Nicenśkiego
zh s przy

492. Odpowiedź na

przylepiona. Item fabuta o Sylue-
strze Papieżu/ y Listem Ozyusa y Ma-
karyusa/ y Listy Biskupow z Egiptu:
Co wszystko iż jest i równy blad/ s zisto-
rykow Kościelnych y z godnowiernych
Authorow na oko pokazać sie może.

Rzymsti Abowiem nie Syluester ale Juliusz na
Kosciol ten czas był Papieżem. Naprzod te-
nad in se dy iż Biskup Rzymsti żadney władze
mizwierz na then czas nad infemi Koscioty nyc
chności nie miał

miał/ świadsta własne Canones Concilium
Nicańskiego/ o których wszyscy zisto-
rykowie Kościelni zgodnie napisali/ y
tak tam stoi: Vt Alexandrinus Episcopus
Egypti, Romanus suburbicarius Ecclesis praes-
sit. Item Hierosolimitano Episcopo datam ho-
noris prerogatiuam seruandam esse: Aby Ale-
xandrijski Biskup nad Egiptem/ a
Rzymsti nad thymi Koscioty dogla-
dał/ ktore sa okolo Rzymu: A iżby Hie-
rozolimstiemu Biskupowi przedniey
sa wężciwość była zachowana.

Czego y Hieronim s. poświadsta/ twi-
dzac iż to na Concilium Nicańskim po-
stawiono/ aby wszystkiey Palestyny
Metropolis była Cezarea/ a wszystkiey
Kosciol

siódme principi. 493.

Kosciolow na wschod stonca Antyo Epist. 10.
chia/ Totius Orientis Metropolis Antiochia. Contra
Gdzie tu wasza fabuta/ o porożecznej Ioan. &
władzy Papiestkiej nad wszystkimi Ko-
Rufinum
scioty: Item/ iż Biskup Rzymsti nyc
miał tey mocy składać y conuocować Kto Sys-
Synodow/ y Nicańskiego Synodu nody con-
nie on ztożył/ ale Cezarz Constantis uocowal.
mus: O thym świadsta zgodnye

Eusebius de vita Constantini.

Cum nonnulli variis in locis inter se discepta-
bant, quasi communis quidam Episcopus (Im-
perator) à Deo constitutus, ministrorum Dei
Synodos conuocauit: Tho iest: Gdy nyes
ktorzy po rożlicznych mieyscach mies-
dzy soba rożnie o thym gadali/ Cezarz
iako nieiaki pospolity Biskup od Bo-
ga postanowiony/ zwołał y zgromad-
ził Aug Bożych zychanie spolne etc.

Theodoretus Lib. 1. Cap. 9.

Opera piissimi regis coactus est magnus ac
sanctus Conuentus Nicea.

Idem Socrates Lib. 1. Cap. 8.

Sozomenus Lib. 1. Cap. 17.

Synodum Nicea Bythinia celebrandam con-
uocauit Imperator, & omnibus ybiq. Ecclesi-
arum pra-

494. Odpowiedź na

arum praesidibus: vt ad indictum diem adessent scripsit. Concilium Nicaenſkie w Bithyniei/ conuocował Cesarz/ y wſyſtym Biskupom w obec/ aby na dzień nāznaczoney przywiechali/ przez piſanie roſkazał. Tegoż poſwiadczenia zgo-
dnie Zonaras Tomo 2. Amalium. Epiphanius Lib. 2. Tomo 2. Heraſ. 69. Nicephorus Lib. 8. Cap. 14. ſua Historia.

Item iż nie S. lueſter na then czas był Papieżem/ pod ktorego Tytułem ſwo-
fabuły y zmyſlone Liſty pokazuia/ ale był Julius ſtary/ y dla tegoż nwe mogli być na Synodzie/ ale poſtat Praſbiteri ſwoie Vitum & Vincentium: Ktorzy wie-
dnak nie byli Preſidentami/ ale był Euſtātius Biskup Antyocheński. Tym zgodnie ſwiadſza Soſomenus Lib. 1. Cap. 17. Nicephorus Lib. 8. Cap. 14. & Athanaſius in Apologiis. Et ergo weſpoteks Syl-
neſtrem wpadaia wſyſtki ich fabuły y Liſty/ s ktorem iużby ſie czas roſtydzić nāprzeciwko iāſnoſci wſyſtkich Ro-
ſcielnych Hiſtoryj pokāzowāć.

Thakſey wtore Concilium powſe-
chne/ ktore było przeciwko Mācedo-
niufowi

ſiodme principi. 495.

niufowi zgromādzone w Conſtāntia-
nopolu/ nie od Biskupa Rzymſkiego
ieſt ztożone y conuocowane/ ale od Ce-
sarza: O czym Zonaras in Annalibus To-
mo 3. thak nāpiſał.

Propter Macedonium iuſſu Imperatoris ſecun-
dum Concilium eſt indictum, Centum quin-
quaginta patribus diuinis in Vrbe Imperatoria
congregatis: Tho ieſth/

Dla Mācedoniufa/ zā roſkazaniem Ce-
sarſkim/ Wtore Concilium ieſt ztożo-
ne/ y zgromādziło ſie w Cesarſkim mie-
ſcie ſto y pięćdzieſiat Biskupow etc.

Tego poſwiadcza zgodnie Hiſt. Tripar.
Item/ iż thām nie rzadził Biskup
Rzymſki ani preſidentem był/ ſwiad-
ſzy thenſze Hiſtoryk Zonaras, ibidem:

In diſputationibus principes fuere Magnus
Gregorius Niſſenus, & ſanctus Amphilochi-
us &c.

Thrzecie Concilium Ephezyńskie
przeciwko Neſtoriuſowi/ takſe od Ce-
sarſia u. Cesarza ieſt wproſhone/ y
on ie ztożył/ na ktorym preſidował Cy-
ryllus Alexādryſki Pātryarcha: Zo-
naras ibidem in Annalibus Tom. 3.

Rebus de

496. Odpowiedź na

Rebus de Nestorio cognitis Patriarcha ceteri
Celestinus Romanus, Cyrillus Alexandrinus
Ioannes Antiochenus, Iuuenalis Hierosolimi
tanus, negotium ad Imperatorem Theodosium
& Pulcheriam deferunt, potentes ut indisset
Concilio in Nestoria dogmata inquiratur etc.
Stad znaczy sie tak na on czas ciche
trzy Patriarchowie byli/ Rzymiski Hiero
zolimski Antiocheński y Alexandrijski
miedzy ktoremi iednak podlug Ca
nonow Nicenskich przedniysze miewa
se miał miec Hierozolimski. Ale Rzym
ski wrodzona pycha y miserna Ro
mulusowa chciwość wszytko to pocho
ciła y pomieszała: Ktemu nie stādali
Biskupi takowych powsechnych Syno
dow/ ale prosili Cesarzow o to etc.

O czwartym Synodzie Chalcedoni
skim tenże Zonaras ibidem napisał tak:
Leo Papa Romanus & Anatolius Nova Ro
ma Patriarcha, ab Imperatore Marciano peti
uere etc. Conuenerunt igitur 630. patres Chal
cedonem in adem S. Martyris Euphemiae, quo
rum principes erant Leo Papa Romanus, Ana
tolius Constantinopolitanus, & Iuuenalis Hie
rosolim: To iest/ Leo Papież Rzymiski
y Anatolius

siódme principi. 497.

y Anatolius Nowego Rzymu Patri
archa/ od Cesarza Marcjana prosił
o Synod: Z ychalo sie 630. Biskup
pow do Chalcedonu/ miedzy ktoremi
byli przedniyszy/ Leo Rzymiski Papież
y Anatolius Konstantinopoliski/ y Ju
uenalis Hierozolimski. Otoż nie sam
Rzymiski tam presidował/ ale pospo
lu trzy Patriarchowie: Ktorzy iednak
wszyscy nie vsurpowali sobie takowej
władzey nad Konciliami/ iaka dziś
chca miec parterkarze Rzymscy:

Weyrzyżę Cychelmitu miły na Cano
nes tych czterzech Konciliow/ nie znay
dziesz tam/ iedno iż podlug pisma s. de
cernowali przeciwko onym Herety
kom/ ktorzy wiare Krześcijańska o Bo
stwie Pana Krystusowym y Duchu
S. nisczyli. Przetoż y dziś Ksiadz Pa
pież nie może inaczej/ iedno podlug pi
smas. rozsadyk swoie czynić: Czo day
Panie Boże aby tak bylo/ lecz wszystek
swiat inaczej widzi/ iedno nasz Goniec
zastomil sobie oczy y smiele concludue
iako poczał/ że ktoby sie kolwiek temu
siódmemu tego principium sprzečia
wil/ to iest/

Hierozo
limski
Bosciot
przed
niyszy.

Papież
rozsadek
czynić
ma wes
dług pi
smas.

498. Odpowiedź na

wil/ to jest/ ktoby tak nie wierzył iako
Papież rozkazuje/ ten iuziawnym he-
retikiem. A tym sposobem/ y pisano s.
y Kosciot wszytek y Doktory y Trády-
cyę poddał pod moc y praktykę dwor-
u Rzymskiego. A gdyby był chciał za-
razem prawdę powiedzieć/ mógł był
tłkiem słow zwycięstwu otrzymać
powiedzyawszy/ iż się moye ksiąski s.
Papieżem nie zgadzają. Leczemia te-
go dostatecznie dowiodł/ że się w ksi-
dym Artykule zgadzam z nauką Apo-
stolską prawdziwą w piśmie Bożym
wyświadczenia/ iasniemi słowy. So-
wiodłem y tego/ iż wszyscy Doktoro-
wie starzy/ wsielki piśmá y roznice swo-
ie do piśmá s. prowadzili. S piśmá
s. y Kosciot y Trádyce á zwyciężają y
Biskup każdy/ y sam Papież ma po-
zować y dowodzić prawdy swojej.
Przetoż gdy mie chąc thym tarcaniem
Rzymskim zbywa/ á dowody piśmá
s. na strone odrzuca/ czoż innego po-
swym Papieżu pokazuje/ iedno thos/ iż
siedzi w Kosciele Bożym wynosząc się
nad piśmo s. y nad Doktory sthóre/ y
nad wszy-
nád wszy-

Pismem
s. praw-
dy dowo-
dzić po-
trebą.

siódme principi. 499.

nád wszytek Kosciot powszechny.
Dadawa mi y to przy conclusyey/ iaz
ktobym Kosciot powszechny nowo po-
swemu wykladać miał/ y pasterstwo
powszechnie Papieżowi odeymować.
Ale w oboyggu tym krzywdę mi czynię
Abowiem Papieżowi pasterstwa po-
wszechnego odeymować nie potrzeba
gdyż go nigdy nie miał/ y mieć nie mo-
że. A Kosciot powszechny tak wyklá-
dam postaremu/ iako gi nam piśmo
s. opisać/ iako gi w Kredzye Apostol
stym wyznawamy/ iako Doktorowie
wszyscy starzy wykládali/ á zwłascjá
Augustyn/ ktorego sobie ksiądz prze-
dnieyszym obrat: *Noni qua sit Ecclesia
Catholica, Gentes sunt hereditas Christi, et
possessio Christi termini terra: Wszytek tedy*
lud potrzebny w Imię Krystusa Pa-
ná od stonicy wschodu aż do zachodu
jest Kosciot powszechny według Au-
gustyná. Lecz nasz mity Goniec same-
go Papieża s pralaty Kosciotem mieć
chce/ y tho iako się sporo kthory z nich
sprzeciwu Papieżowi/ iuz w Kosciele
nie bedzye. A wiec to *Catholica* Izali
Ji to nie

Kosciot
powsze-
chny co.

500. Odpowiedź na

to nie do ciąższych a máluczkich katow
ściśkie choragwie krzyżá Krystusa
wego/ iáko Hieronim przeciwny tháko
wym mowi. Ale o tym dosyć iny byto
Czytay pilnie Brácie miły wszytek zna
pelny Artykut o Koscielu w pirowszych
ksiáskach moich/ á czyn podług wiá
ry rozsadek Krześciáński spráwiedli
wy: Abowiem nie odstrzelilem sie nie
od stárożytney náuki Kosciola powo
sechnego. Tak pán Krystus náuczał/
Tak Apostołowie podáli/ Tak stárzy
Dokthorowie od nich wzywawszy nam
dochowáli. *Compescat ergo te Traditio*
Góńcye miły: Nle sprzeciwiaj sie pi
smu s. w ktorym nam wszytke potrze
bna náuke Aposthotorowie zostáwili y
podáli. Toć iest Apostolska Trády
cyá prawdziwa/ To stárożytna wiá
rá y Powsechna/ nie ktora sie z Bisku
pem Rzymskim iáko ty chcesz zgadzá:
Ale ktora sie s prawda y z Regula wiá
ry we wszytkim prostuje y dowodzi:

powse
chna y
stároży
tna wiá
rá ktora.

Catholici vel Orthodoxi nominantur (powie
Libro de dzyat Augustyn) *Integritatis custodes et*
vera Re recta sectantes: Item Ecclesia Catholica per
ligione.

Siódme principi. 501.

totum Orbem late diffusa etc.

A tu ięsze swym zwykłym obyczáiem
Retoryziac/ á zastone czyniac swym
Talmudum/ wywa onego Argumen
tu dzyecińskiego:

Jesli (powiáda) to czo wierzyć ma
my wszytke iest iáśnie nápisano/ Cze
muż sie ná to wszyscy nie zgadzáia?

Ciemu sie thego Trinitarze y Nowo
krześceny doczćić nie moga?

Alle zádam mu ia thej iedne gadke tey
bárzo podobna:

Já Aposthotor pánstich/ y skoro po
nich bylo y pisino s. dostáteczne/ y ná
uá głosu żywego ięsze świeża/ co wy
Trádicjami niepisánemi ále omylnie
dowiecie: Ciemuż ná ten czas/ iesli do
státecznie Apostotowie y prawdziwie
náuczáli/ Nikolaus on Diakon ieden
s siedmi/ od sámych Apostotow wy
brány/ nie zrozumiał náuki ich? Cze
mu sprosna sekte záczá/ y od niego sie
dosyć inšych heretykow námnożyto?
Ciemu Ebion Cerintus Márcion Vá
lentinus Básilides Saturninus: Cze
mu sie ci s podánia Apostolskiego swi
Ji 2 jęgo prá

502. Odpowyeź na

tego prąwie á żywego/ nie mogli náu-
czyć iedney y zgodney wiary Krześ-
ciańskiey? Ciemu náostaték oni Phari-
zeusowie y prátaci co ná Trádycyach
niepisaných gruntow áli swe nabożeń-
stwo/ iáko y wy? Cje mu sie od same-
go Páná Krysthusá náuczyć prawdy
nie mogli? Musiałaby podług tego
nášego Gónca tákowa conclusio wa-
rość/ że y sam Pan Krystus y Aposto-
łowie nie dostát hecznie y nieprawdzi-
wie náuczáli/ gdyż sie z ich kázania nie
mogli wysocy ná iedne wiáre zgodzić
y náuczyć. Ale nie iesth żaden dyabel
ták siniáły ktoryby to smiał twirdzić.
Przetoż iáko ná on czas przewrotność
rozumu ludzkiego á sídła dyabelskie
przekázaly do prawdy ludzyam/ cho-
ciaż dostáteczna náuka Apostołowye
dawáli: Thá theż przyczyna y podzi-
dzyeń przeškadza do iednákciey y pra-
wdziwey zgody/ chociaż piśmo S. iest
dostháteczne zgodne y prawdziwe zá-
wsze. A Góniec niech sie interim náu-
czy oney łaciny z Ezaiášá Proroka:
Quis credidit auditui nostro, et brachium Do-
mini cui reuelatum est?

Przyeży-
ná nie-
zgody.

Isai. 53.

Jeszo

siódme principi. 503.

Jesze w swey conclusyey wielka no-
wine przynosi/ twirdzac iáko by ony
kacerstwa y sekty skoro po Apostolech
przez rozsádek Cykow s. Papięzow wa-
śmierzone były. Ale nie piśe thego ża-
den sthary Doktor áni historyk/ y nie
mogło to być żadna miára/ bo Papię-
zow iesze nie było. Czytamy o tym
iáko známienicie oni stárzy Doktoro-
wie Heretyki s. piśmá s. dowodow bo-
rzyli y zwycięzáli/ Origenes/ Tertulian
Ireneus/ Cyprian y Augustyn/ Ale o
Papięskim Volumus et Iubemus nie czy-
tamy nic/ nie wiedział on świat o tym.
Rzecz tedy niepochybnie prawdziwa
to iest/ iż y Trinitarzom y Nowokrz-
czencom podawacie y scielecie droge
do ich błedow/ gdy twirdzicie zgodnie
z nimi/ y tego im pozwalacie przeciw-
ko wierze Krześciańskiey Powśzechnej
iáko by o iedności Máýestatu Bożke-
go/ y o krzcie niemowniatek piśmá ża-
dnego pewnego być nie miáło. Albo-
wiem iesliby to prawda byłá/ tedy oni
iż wygráli podług dekretu Augusty-
ná nášego/ ktory ták nápiśał: Ji cze-
go nie

Doktoro-
wie pi-
śmem s.
Heretyki
zwycię-
záli.

Ji 3

go nie

Contra
Faustum

504. Odpowiedź na

go nie napisano w piśmie s. temu nie
powinien nikt wierzyć: *Quia Canonium
non est non me asfringit.*

A tak Cytelniku mity/iesli K. Zerbe-
s pisma s. pewnych dowodow/poka-
zał w Confessiey bráciey nášey obta-
dzenie iákie od wiáry Pomiechney A-
postolskiej: Albo iesli w odpowiedzi
moiey co takowego znaydziesz/ ná co
by iásnego dowodu s stow samych pi-
smá s. nie byto/ słusnie temu wierzyć
nie masz: á ia dam sie powolnie káide-
mu Krześcianstwu słowiekowi ná-
uczyć/ y K. Zerbeutowi. Lecz iáwnie
słyśysz od niego co napisał/ iż mi tego
pozwała/ że mam po sobie pismo S.
y przetoż nie przeciwko moim kśiaś-
tom directé nie odpowiedział: iedno
do rozsádku stolicy Apostolskiej apela-
luie/ á mnie to záda wa/ iákoby m wo-
la Boża w piśmie s. miał po swoey my-
śli wykládać. Ale Brácie mity tá sto-
lica Rzymstka sedzym nášym być nyc
może/ s tey przyczyny iż tego Bog ná-
mie nie włożył/ ktemu że samá tá sto-
lica Papiestka iest obwiniona: á swoey
własney

siódme principi. 505.

własney rzeczy nikt nie może sádzić:
Przetoż musimy thu stowu Bożemu
dáć mieysce/ iákó wszyscy stárzy Dokto-
rowie w swoch roznicach czynili/ po-
dług stow Bazylusá s. Przy ktorych
sie náydnie náuka zgodna s piśmie s.
thym musi być przysádzona spráwie-
dliwóść: *Apud quos inveniuntur dogmata,
diuinis oraculis consona, illis omnino adiudice-
tur sententia.* Także y Augustyn s. prze-
ciwko Máximinowi piśac/ mowi:
*Scripturarum autoritatibus, vtriusq; communi-
bus testibus, res cum re, ratio cum ratione con-
certet.* Spisma s. dowodowi iákó s
spólnych nam obiemá świádkow/
niech rzecz przeciwko rzeczy/ dowod
przeciwko dowodowi postępuje.
Proźno sie tedy krecić Góncze mity/ies-
li to prawdziwe principia ktore kłá-
dziesz/ iż Doktorow słuchać mamyl
A czemuż ich sam słuchać nie chcesz?
Ciemu od piśmá S. świátości wcieś-
kasz? Ciemu y Kosciot y Trádyce y
Doktory pod rozsádek iednego Papie-
śa podkládasz? Czo żadna miára być
nie może/ áby iedno principium dru-
gie pła-

506. Odpowiedź na

gie psować miato/ gdyż wszystkie mia-
łyby być iednako zgodne y ważne:

Lecz i aniś Trádicty/ ani z Doktorow
aniś pisać s. nie możecie Rzymstiego
dworu obronić/ przetoż do iurisdictey
y rozsądku stolicy Rzymstey appelluie-
cie/ bo tam przegrać nie możesz: A tym
sposobem/ iuż nie siedm ale iedno tylko
bedzye wáśzey wiary *principium* Papiesi:
A my na náuce słowá Bożego bedzie
my podług zwyczáiu y rády wszystkich
Doktorow stárych wiare swoje grun-
tować. Nie wykládać ani glosować
podług zdánia ludzkiego słow Bo-
żych/ co mnie skrzywda ten Goniec za-
dawa. Ale tak po prostu wierzac iako

Jáśnie-
m słowy
wiara o-
pisana.

In Epist.
ad Tess.

nápisano: gdyż iáśnie m słowy y wy-
kládu żadnego niepotrzebuiacemi opi-
sana jest wiara zbáwienna/ iako Chri-
zostom powiedział/ *Omnia clara sunt &
sunt manifesta sunt. Quaecunq; necessaria*
Wszystki rzeczy (po-
wiáda) są iásne y śnádné ku wyroz-
mieniu s pisać s. czegokolwiek nam
potrzebá tho iáwno jest káżdemu.
Przetoż nie wykládam iá nigdzie pisać s.

siódme principi. 507.

śmá s. ku swej myśli/ y nieślusnienmi
to zádawa. Aczkolwiek mam za to/ iż
báczny Czytelnik nie bedzie temu wie-
rzył/ ażby piérwey przeczedł pisanie mo-
ie. Nie potrzebá go nam wykládać/ iá-
śne jest w Stowonnych Artykulech wszy-
tkich/ ile nam wiedzieć potrzebá ku zbá-
wieniu/ (iako Chryzostom powie-
dział) to wszystko śnádnemi y iáwno-
mi słowy nápisano: *Omnia clara & pla-
na, quaecunq; necessaria*. A iesli jest E chore
mieysce trudne w piśmie/ wole się nye
domyslać gdyż nie rozumiem/ á niźli-
bych miał z tym wykládem od pewno-
ści wiary zbáwienney odstąpić. Sám
mo się tedy pismo s. wykláda/ y ku wy-
rozumieniu śnádnemu podawa/ kto-
kolwiek iedno stámtad powolnym ser-
cem prawdy szuka/ iako Ireneus ná-
pisał/ że pismo s. podług pismá wyklá-
dane być ma: *Expositio secundum scripturas
legitima*. Ná osthátek nie odrzucamy
wykládow onych świętych stárych Do-
ktorow/ gdziekolwiek są zgodni myś-
dzy soba/ y rádzi ie czytamy y stámtad
stronie przeciwney ich błedy pokázuye
my. Ale

pismo s.
samo się
wyklá-
da.

508. Odpowiedz na
my. Ale coż nam po tym wszytkim? A
bowiem gdy iasne pismo Boże/ gdy
zgodna nauka Apostolska y Prorocka/
gdy Doktorow starych Consens po sobie
przywiedziemy/ tedy na koniec powie
nam nasz mily Soniec/ że to wszytko
niety ani ia/ nie Kosciol ani Doktoro
wie/ ale Stolicá Apostolska/ cho iest
Papa Romanus ma rozsądzić y spráctyko
wać: Za czym to idzie/ że sie iuz niczym
bawić nie bedzye potrzebá cslowiekow
wi Krześcianskiemu/ ani pisma s. cy
tác/ ani sie z Doktorow dowiadować/
ani inquisicy Krześcianskich mieczy
soba czynić/ iedno wierzyć y czynić po
dlug zwyczajn y práktyki Rzymskiego
dworu. A tak y then Soniec mogl by
domá wybornie zostháć/ powiedzyna
wsy ty trzy slowka: Tak Papiez wie
rzy/ Niech tak bedzye.
Ale iż poczał zemna thy Krześcianskie
Tráctaty/ y s pisma s. bierze po sobye
swiádectwa/ thedy iuz mu nielza iná
czey: Musi iuz podlug pisma s. rozsá
dek cirpyeć nád piśanyem swoim/ od
kázdego wiernego Krześciana. Goli
ten rozsá

godme principi. 509.
ten rozsadek iáko iest potrzebny wszy
tkim do wyáry/ tak reż wszytkim nale
ży podlug dekretu Apostolskiego: Dwa
niechay mowia/ á drudzy niech rozsá
dzą: Cateri diiudicent. A temu iesli roz
sadku Krześcianskich ludzi nád soba
mieć niechcial/ coż byto po tym piśa
niu iego/ czemuż to in publicum wydat
Ciemus piśmá do wodzi: A tak Brá
cie mily czyn mieczy námi spráwiedli
wy rozsadek podlug piśmá S. á przy
ktorey stronie znaydzieś zgodna náu
ka piśmá s. iáko Básilus mowi/ then
niech ma dekret po sobie. Za sie rozsá
du nieczyiego nie zbraniam/ y nie tu swe
go własnego nie szukam: Pánie Boże
Wshechmogacy day aby sie to piśanye
náse/ ku zbudowani y podpárciu
wiáry prawdziwey minie y kázdemu
przygodzić mogło: Wktorym znay
dziesz krotka á dostáteczna obrone Ciy
telu mity/ przeciw zmyslonym prin
cipiam kseszy m: iż iedno tylko iest wiá
ry Krześcianski Principium Slo wo
Boże w piśmie Prorockim y Aposto
lun zawarce: O czym Páwel s. po
wiada:

510. Odpowiedź ná

wiáda: Zbudowani jesteście ná fundamencie Prorockim y Apostolskim.

Epistola s. wshyt- Fiego do swiáda- bácia- my. Przetoż y Kosciół y Doktorowie y Tłóście á zwoyáte Koscielne/ y Papieś s. swóia Jurisdikcia písmu s. podlegly/ y stámtad ich do swiádaśać mamy.

A tu iuż ná koncu práwie kšiażek swóich nie ściyrze á nie Krześciánstie obśedł sie ze mna R. Herbest. Abowiem chcąc wshytko píśanie moje ludzy om o chydzić/ náwymykal s kštku mieyscpo kštku słowek/ y ony wykrecza ná inšy smysł niż potrzebá/ y stád chce ná miedowieść/ naprzód je píśmo s. y Doktor y po swey myśli wykłádam/ porym iá koby ch y iego słowá inácej wykłádać miał niż brzmiá: á ná osthátet żeby ch nie ná wshytke odpowiedzyeć miał/ tylko in abusibus sie báwić: Calumnia exedit cor sapientis, powiedział Salomon A coż mnie prostać kšá/ musí mie tho niepomálu boleć/ gdy moje ściyra á porządna odpowiedź/ á Krześciányńskim vmyślem dla pokazánia prawdy wczyniona/ thákiemi forthelkámí y potwarzámi chce kšiadz odpráwować.

siódme principi. 511.

Wac. Lecz wierze káždemu bácia nemu y Krześciányńskiemu Czytelnikowi/ że słowápliwie sádzic nie bedzie/ á śnádnie sie forthelow kšiężych/ kthore on mnie przypisuić/ domyslić bedzye mogł z iego własnych słow y postępkow. Abowiem iesli to prawdá co ná mie mienis/ żeby m píśmo po swey myśli wykłádać miał/ cjemuz mi tego porządny y státecnie ná káždy zupełny Artykuł nie pokazal? Lecz trudno przeciwko prawdzić/ gdy w swoim zupełnym porządku dowodnie stoi co mowić: A z drugiey sthrony bázso śnádnie odciágnawšy kštká słow od contextu y smysłu własnego/ wyśpocić ná swe kopy to/ iáko sie mnie od tego Góńczá nieustannie dzycie: Przetoż Brácie mias ty prośe pilnie y powolnie/ áby pírwsze píśanie moje/ y Artykuły tám ty s kthorych tu po kštku słow wymykal/ pilnie przeczytal: A poznásiáwna křyzwode moje/ kthora niewinnie od kšieszá odnośe: Co y thukroćko ná kážde mieysce z osobná zá pomocá milego Boga pokáże.

Naprzód

512. Odpowiedź na

Naprzód żądawa mi tho/ iż ony sło-
wa Pánskie *Dic Ecclesia* przeciwko wy-
kładowi Chryzostomowemu ináčey
wykładam: Xstad concluduie: że chce
być mędršy niż Doktorowie y Gycod-
wie świeci/ y exclamuie Thátowec sa-
pismá s. wykłady v Pána Niemoie-
wstęgo. Chwałá Pánu Bogu
Brácie miły/ iż Xstadz nie goršego
przeciwko mně znaleźć nie mogł/ iea-
dno iż sie w tym wykládzyes Chryzo-
stomem nie zgadzam: Abowiem má-
ta tho winá/ chociabym sie z iednym
Doktorem nie zgadzał/ máiac iásne pi-
smo po sobie y Doktorow stárich swi-
dectwá. Ale ia pokáze krotko/ że sie
wykład moy naprzód s pismem s. y s
Contextem/ pothym z Hieronimem y z
Augustynem zupełnie zgadza. A ná-
to/ iż Chryzostomowi nie iest przeciw-
ny. Ták tedy to słowko *Ecclesia* wfe-
dy w pismie s. iest oznáczone/ iż prz-
nie zgromádenie wiernych bywa re-
zumiano. Czytay listy Páwłá s. Xn-
thym mieyscu v *Mattheusá s.* mowi
Pan Krystus o gromádye ludu wier-
nego po

Ecclesia
to s. s.
własnie
w. las-
da.

siódme principi. 513.

nego pospolitego: Bo iásne słowa sa-
kthore wykładu nie potrzebuia: Jesli
(powiáda) ciebie y dwu albo trzech
nie vstucha/ powiedz Kosciolowi/ to
i. s. z gromádeniu: Bo tho słowko
ex. 18. po Grecku/ wykláda sie zgro-
mádenie: Czego támiż wnet poprá-
wuie sam Pan Krystus/ mowiacz:
Gdykolwiek dwá albo trzy zgro-
dzeni beda w imie moie/ támem ia w
pośrodku ich.
Sluchayże Hieronimá iáko ná ty sło-
wá nápisal: Porro si nec illos audire, volue-
rit, tunc multis dicendum est, vt detestationi
illum habeant, et qui non potuit saluari pudore
saluetur opprobriis: To iest/ A iesliby y o-
nych dwu nie chiał posłuchać/ thedy
wielem ich powiedzyeć/ aby tákowie-
go nie nawidzyeli: aby sie vznał zá fu-
kaniem y táńaniem/ gdy niechciał zá-
wstýdem. Tákžy Augustyn wfe-
dzye przez tho słowko zgromádenie
wšychkich wiernych rozumieć/ y klucie
krolestwá niebieskiego wšychkim wier-
nym być dáne/ w osobie Piotrowey/
ánámienicie opisuie/ nie samemu Pio-
trowi

Super
Mattha.
Cap. 18.

514. Odpowyeď ná
 rowi tylko/ ani teſ ſámy páſterzom
 Cytay go Super Matth. de Verb. Domini.
 Ser. 16. Item Super Ioán. Tract. 124. cap. 21.
 A czo ſie dotyczy wykładu Chryſoſto-
 mowego/ y then ſie nie ſprzeciwia iá
 ſney prawdye piſmá s. y nie moſemy
 ani ſie teſ nam godzi ciągnáć ſłow iá
 go przeciwko piſmu y ſtárſzym Dokto-
 rom/ iáko to náſ Góńtec mŕzernie cy-
 ni: Abowiém rzecſ pewná/ że w ká-
 dym zgromádzieniu muſa być ſtárſzy
 y przełoſeni: iednáť nie excluduie táń
 Chryſoſthom poſpolſtwá wiernego/
 chociaſ przełoſone thylko naprzód
 miánuie.
 Prawdziwa tedy ieſt annotácia mo-
 iá ktora táń kláde/ iſ B. Herbeſt prze-
 ciwko Dialectice y rozumowi to ſłow
 to Eccleſia wykláda ná ſámy Biſkup.
 Gdyſ ſublato vno correlatinorum tollitur Re-
 latio. Nie moſe być Biſkup bez poſpol-
 ſtwá żadná miára: Przetoſ y Koſcio-
 łem być nie moſe bez zgromádzienia.
 A tháko wec ſa wyklády moie ábo do-
 wody s piſmá s. wyſet/ ktore ſie ná-
 przód s piſmem Boſym/ pochyń y
 Doktory

ſiodme principi. 515.
 Doktory ſtáremi wſedzye zgadzáia.
 Cytay to táń mieyſce ſyrzey/ á znay-
 dzyeſ prawdę moie.
 Item przywodzi ſłowá moie/ gđzye
 Concilia Prouincialia & vniuerſalia wyklá-
 dam po polſku/ zgromádzienie poſpo-
 litey gromády ludu Krzeſciáńſkiego.
 A tákowe zgromádzienia/ w ktorych
 ſie y przełoſeni y poſpolity ciłowiek zá-
 myka/ czyniły dekrethá podług piſmá
 s. o roznicach wiáry y o Biſkupach.
 Lecſ nie podobá ſie to kſiedzu/ bo chce
 áby ten rozſádek przy ſámych tylko Bi-
 ſkupiech był/ ábo przy ſámych Pápye-
 ſu/ y przełoſ tak przeciwko mnie s tych
 ſłow concluduie: [Pan Ciemoiemoſ
 ſi dat ſáď poſpolſtwu w Koſcielnych
 rzeczach/ y Biſkupy pod władzá gro-
 mády ſwey poſpolitey podbiya.]
 Ale nie znaydzyeſ tego w piſaniu mo-
 im/ ábym do tákowego nierządu Ko-
 ſciot Boſy przywodzić miał/ Jedno
 to táń pokázuie/ iſ Koſciotem nie mo-
 ga być ſámi Biſkupy ſtárſzy/ ále po-
 ſpotu przełoſeni s poſpolſtwem ſa ko-
 ſciotem: Táſe Koncilium prawdzi-
 we y

II.

516. **Odpowyeď ná**
 wey Krześciánstie żadne być nie mo-
 że s sámych tylko Biskupow/ ále y z bi-
 skupow y s pospolitey gromády/ y mo-
 że lud Krześciyánski czynić rozsádek o
 náuce swych Pásterzow podług slo-
 wa Bożego/ ciego K. Herbest nie po-
 zwala. Ale iá to pokázuie/ iż y zá Apo-
 stolow conwocowano wszytkę gro-
 máde pospolita ku temu/ y tákowe Si-
 nody Krześciyánskie bywały w pi-
 rwszym Kosciele/ Abowiem ták nápi-
 sano w dzyeich Apostolskich: Ex-
 gens Petrus in medio fratrum. Nie sámi A-
 postolowie thám tylko byli ná onym
 napirwszym Koncilium Krześciána-
 skim/ gdyná miesyce Judasowe obra-
 no Máciacia s. ále bylá wszytká gro-
 mádká ludzi wiernych ná then czas w
 Jeruzalem bedaczych sto y dwádzie-
 scia/ y o wszytkich w obec nápisal Lu-
 kás s. iż dwu onych Jozephá y Mácie-
 iá postáwili obráwšy miedzy wszytká
 gromáda: Et statuerunt duos & c.
 Item ono drugie Koncilium Apo-
 stolskie gdy obierano Diakony/ tymże
 sie sposobem dzyáło/ iż Apostolowie
 conwo-

Koncy-
 lia Krze-
 ściánstie
 iákie być
 máia.

Actu. 1.

siódme principi. 517.
 conwocowali wszytkę gromáde ludzi
 wiernych/ nie sámi thylko s stáršemi
 stánowali co chcicli/ chocia by im to by-
 ło wolniey dáleko niż Papie Rzymstie
 mu z tego Kárdynaty: Conuocantes duo-
 decim multitudinem discipulorum. Wiel-
 kość wszytkich weźniow ábo wiernych.
 Tánież dokláda: Iż sie ono podánye
 Apostolskie wpodobáło wszytkiey gro-
 mádze pospolitey/ nie sámym thylko
 Apostolom y stáršym: Et placuit sermo
 coram omni multitudine. Y wszytko pospol-
 stwo obieráło one siedm Diakonow:
 Et elegerunt & statuerunt ante conspectum A-
 postolorum.
 Tákże y ono trzecie á nawietše Powše-
 chne Koncilium Apostolskie w Zieru-
 zalem czyni dekret swój: Placuit Apostolis
 & Senioribus cum omni Ecclesia: Wpodo-
 báło sie Apostolom y stáršym ze wszy-
 tkim zgromádeniem.
 Otož iáśnie widzisz Cytelniku miły/ że
 sie pilnie trzymam stow písma s. y nie
 po swey myśli nie wykládam w pi-
 smie s. vchoway mie tego Bože. Ale
 then Soniec calumniámi nieślusny
 K 2 przeciwo-

Actu. 6.

Actu. 15.

518. **Odpowiedź na**
przeciwko mnie idźcie/ y to śmie twier-
dzić/ iakoby sami thylko Biskupi do
Koncilium należeć mieli/ á ktemuż
byście do Papieża powinni ze wszy-
stkim wciekać/ y od niego rozsadku
szukać: Ale sie to ani s pismem y przy-
kładem Apostholskim/ ani s stáremi
Historiami Kosciółá Powsechnego/
ani z Doktory stáremi zgodzić nie mo-
że. O czym iuż dosyć było ná swym
miejscu.

III. Powiáda ná mie iż Kanon ich we-
wsiy iako mi sie podobaglozuie.
Ale tho wielka krzywda moia/ podob-
na piwrszym y ostatnim: Abowiem
nie glozuie tam nic/ iedno tho powiá-
dam co tak iest: Ji Jch M. Káplani
Rzymscy w Kanonie swoim/ chleb y
wino iestże przed poświęcaniem ofi-
ruia Bogu Oycu za grzechy. Co iż pra-
wda/ śnádnie sie tego we Wsiale kázi
doczytać moze. A widzisz tho y thuna-
nym miejscu że mi tego Goniec ná-
nie przy/ iedno powiáda: [Siłaby o-
chym mówić/ iakoby miały być roz-
miáne tajemnice tey ofiary.]

Bá si

Siódme principi. 519.
Bá siłaby mówić/ ále mówcie praw-
de/ á zgadzajcie sie s Testámentem
Syná Bożego y z wstáwa iego: á nye
kreć prozno tych wici [Przetoż y przed
consecracya y po consecracye toż zá-
sie powtarzamy etc.] Abowiem iás-
na iesth wásá náuka/ iż chleb y wino ^{niepo-}
ná Otcharzu dopiro po consecracye ^{wność}
przetwarza sie istotnie w ciáto y krew ^{Kanonu}
Pánstka: Przetoż przed consecracya nie
możecie go iedno chlebem nazwać: A
dla tegoż niewstydlive á nierozumne
sá stowa Kanonu wászego/ ktory mo-
wicie przy otcharzach/ á sami niewiecie
kto go wam złożył. Wiemy tedy z
káski Bożey dobrze co iest Tájemnicá
Światości Pánstkiej/ y poważamy w
siebie z wielką wściewoscia ciáto Pán-
skie zá nas wydane/ y krew iego swies-
ta zá nas wylana: A tho czynimy w
ciátości Testáment Pánstki zachowa-
iac/ y nic nie przydawaiac do niego á-
ni wniemyśaiac. Lecż wy odmienia-
cie Testáment Siná Bożego/ y nie czy-
nicie pothrzebnego rozdzyalu miedzy
chlebem swietym á miedzy Pánstkim
Kt 3 ciátemi

520. **Odpowyeđz na**
ciatem/ ktore on w Táyemnicy wiera
nym swoim podawać raczy przez spła
we Suchá swoiego: Przetoż mieścacie
ty rzeczy y zmyslacie sobie transubstan
ciacia/ nowe przetworzenie chleba w
istność ciata Páńskiego/ Co jest iáw
ny bład pismu wszytkiemu y stárym
Doktorom przeciwny/ iákom tho ná
swoym mieyscu dostatecznie pokazał:
Przetoż ia T. M. Ksieże miły y niko
go nie posadzam/ iedno rzeczy same y
postępek wszytkim wiadome sadza ká
żdego. A day to Pánie Boże/ áby mie
tát spráwiedliwie y prawdziwie ká
dy sadził w rzeczach moich/ iáko ia nie
przeciwko wam nie przywodze/ o
czymby pewney wiadomości nie było

III. Żadawa mi tho/ iż ná Oycá s. Pa
pieża y ná Káptany tego kłáde niewin
ne przymówki/ podług zdánia moye
go. Wiem iżby mi to cięsko záwsty
dzić się cztowiekowi poćciwemu w po
wieści moiej: Ale iednak thát miluye
pomnozenie y naprawę kóscioła Bo
żego/ żebym sobie tego życzył/ áby Jch
M. nie byli winni takowych przymo
wek/ á

260
siódme principi. 521.
wek/ á ia iżbym się stusnie záwstydził/
iedno Bracie miły trudno tho zátaić/
bysiny nabárzyey chcieli/ co wszytke
świát wie y widzi: Przetoż B. Káno
niku/ chcieli być takowych vpomín
ków od nas y skromnych przymówek
proźni/ polepszyć spaw y posthep
ków swoich/ á nie bądźcie sola zwie
trząta y błazenska: Abowiem nie z ro
koszy to czynie/ y nie zwytkiem thát o
wych ozdób używać w pisanii moim
y wolatbym zámileć ludzkich grze
chów/ máiac záwse swoje przed oczy
má: wśákże podług potrzeby musiał
to się drugdy przypomnieć co takowe
go: iednak czynie tho dosyć skromnie y
przyiacielskye. Czytay/ nie znaydziesz
inaczej. Zs thego przywiedzonego
mieysca śnádnie pobaczysz Bracie mi
ły/ iżem nie bárzo Jch M. pány ducho
wne obráził. Abowiem iáwne są pi
sania dworzánów Rzymstich/ gdyż e
smiecia twirdzić/ iż mnieyszy grzech gdy
kśiadz cudzolostwo płodzi/ á niżeliby
nie miał ożenić: Lindanus Pigius & Car
dinalis. Czego dawáia te przyczyny: Jż
Kf 4 przez

*Anteya
si grzech
cudzołoa
stwo ni
żone po
yć.*

522. Odpowyeđz ná
przez małżeński sthan/ złamałby ślub
czystości Pánu Bogu wczyniony.
Przetoz gdy o tym rzeczy była w pierw-
szych ksiąstkach/ pokázowatem to con-
trarium, ktorego oni sobie tacito consensu
pozwalaia: Jż w cudzołóstwie y w
fornicacii nie tamie ślubu wczynione
go żaden/ y moze przed sie votum castita-
tis continuować: *Iuxta Romanum Ius:*
Alioquin y kthoby tak śalon żeby miał
powiedzyeć iż lepsze cudzołóstwo abo
porobstwo niż stan małżeński.

Jtem położytem te deklaracya Rzym-
skiej praktyki/ kthora iest zwyczajna
wszytkiemu naszemu duchowienstwu
wobec (Boże day to aby co nawieccy
było prawdziwych káptanow castro-
wanych) iż im wolno kucharzki oda-
mienne chować *et si non caste saltem caute.*
Tym nasz mily Kanonik/ iako práwa
dzyewica Rzymskiego Graucymeru/
wsthydlive swe vszy obrázit/ czego mi-
zał: Pyta mnie gdzyem tak sprośne re-
czy czytał. Ná co odpowiadam
iako pytany/ á wolałbym był zámila-
ć: Jż to iest pospolita/ á zwyczajnem
iż w

Aśladz
Kános
nik prá-
wa dzie-
wicá
Graucy-
meru
Rzyma-
niego.

Siódme principi. 523.

iż wtwardzona praktyka Jch M. N. á
co wszy scy z żaloscia pátrzyć musimy/
je nąszy Plebani odmienne kucharzki so-
bie chowaa/ á żadnego nie skarza ani
w rzędu złoza: że iż śladz daleko so-
bie gorzej poczynaa/ á niżej im iana
pisał o nich. Albowiem chociaby grze-
chu nieczystego winni byli/ iednák wie-
leby dobrego ślad/ gdyby to caute y skry-
cie czynili/ á ludu pospolitego przyktá-
dem swym nie goršyli. Lecz iż zgia-
nat między nimi y then sthary dekret y
caute, y castitas, y wstydy wczynowy/ wszy
tko zarazem postło: *Peccatum suum tan-*
quam Sodoma predicauerunt: Nie máś áz
ni wstydu/ ani boiaźni/ ani karania za
dnego o takowy grzech.

Nie potrzebáby mi thedy w rzeczach
tak iasných pokázowác gdzyem to czy-
tha/ ále abym swemu Kanonikowi
we wszytkim powolnie dosyć czynit/
znaydzye te praktyke napisana Decreto-
rum distinct. 34. cap. 2. *Clericus fornicans sa-*
cramenta administret, modo non sit Canonicé
condemnatus, to iest/ Káptan w porob-
stwie mieštáacy moze swiatości spí-á
Re 5 *wowác*

Kucharz-
ki Aśleja

524. Odpowiedź na

wowąć/ gdyby iedno nie był wrzedomie przekońany o to: *formicans tho in non casse, et modo non sit condemnatus, tho caute.* Jakoby rzekł/ chocia w nieczyści mieſzka/ przedsiemu to do ſprawy wania ſwiatoſci nie zawaadza/ gdy iedno ſobie thak *caute* poczynac vmie/ je nan tego wrzedomie nie dowioda. Wiem thedy dobrze K. Kanoniku/ a nie thylko ia/ ale wiedza wſyſcy wiſſie frogie Canonu o tym/ a iako bez miłofierdzia czynicie *execucya* nad ſoba o takowe wyſteptki/ podlug oney przy powieſci: Nie bij trzeciej day dwie natek. A przetoż iako niewinnie to na ſobie ſwiery koſciol Rzymſki odnoſi? Jedno boycie ſie Bogá/ a nie przytrzymaycie iáwnych grzechow ſwoich w pominam was przykládem P. Kryſtuſowym: Abo wiem wielka rozniacz miedzy wami.

V.

Chce pokazać/ iż z Doktorow ſtarych ſwiadectwa ciagne ku ſwoej rzeczy nie wlaſnie a nieſuſnie. Ale iako piwoſych niewinnych calumny by nam niey nie dowiodł/ tak y w tym ſam zoſtanie:

ſiodme principi. 525.

ſtanie: Czego zńamienie maſz dowoddy przez wſy thki kſiaſki/ iako ſie on z Doktoru ſciyrze obchodzi.

Takiem tam nápiſal o Krzye S.

[Je ſie to ſwiatoſciam pozwirzhnim przypisuiel/ co wnetrzhney ſprawie Duchá Bożego wlaſnie przynależy: *Sacramenta enim habent earum rerum ſimilitudinē quarum ſunt ſacramenta.* Tym ſpoſobem y trzeſt bywa názwán (*lauacrum regenerationis*) kápiel odrodzenia/ y przyobleſzenie Kríſtuſá dla tego/ iż przez trzeſt bywamy krwia Syná Bożego oſczyſcieni y z nowu odrodzeni ſprawa Duchá S.] Ná ty ſłowá zádawa mi Goniec/ iakobym ia s koſcielnych ſwiatoſci czynił proſte znáki láſki Bożey: Ale nie ſtyſyſz tego odemnie/ y nie zneydzyeſ w piſaniu moim nigdzyey. Abo wiem chocia ſwiatoſci podlug Auguſtyná s. znákami pozwirzhnemi byc láſki Bożey wnetrzhney pokázuie/ iednak nie proſtemi ani gotemi znákami ale takowemu/ ktore weſpołeks ſoba podawáia prawdziwie wnetrzhne dary láſki miłego Bogá: Czom y tam zaráżeni

526. Odpowiedź na

zaráżem o krzcie powiedział: Jż prze-
zeń bywamy krwia Syna Bożego o-
czyśczeni y z nowu odrodzeni sprawa
Ducha S. etc. Przetoż iawnie się
stad prawda y ścisłość naszego Gon-
cá pokazuje/ iż nie umie nic wiecety ie-
dno fortelami narábiać. Posłuchajcie
ieście Augustyná samego/ á then nas
rozsadzi/ iesli go ia ciagnęcyli ksiądz:
W Liscie 23. ad Bonif. Episcopum: miáno
wicie Augustyn s. o krzcie dzyatek ná-
tych piśe/ y dawa przyczyny czemu by-
wáia krzcone/ y iákim sposobem sta-
nie wiáre ich kmiotowie ábo rodzice
wyznawáia: y tájmie kładzye ty słowa
odemnie przywiedzione: Jż swiátości
iesliby nie miáły podobności iákiey rze-
czy sámych/ ktorych sa swiátościámi
nie mogłyby być swiátościámi: Si enim
sacramenta quandam similitudinem earum re-
rum, quarum sacramenta sunt non habent
omnino sacramenta non essent.

O Krzcie Augustyn s. zaczął ten list/ y
kudowodowi krztu dzyecinnego bye-
rze te sentencja/ y o krzcie concludnie
A przed sie náš Goniec z ákrwisy sobie
oczy po-

siódme principi. 527.

oczy pobiezał y pominat w sythko/ y
śmie twierdzić iż tá sentencja nie służy
do sakramentow własnierzeżonych.
Posłuchajmyż tedy samego Augusty-
ná/ co tájm hnet zaráżem nápiśa:

Sicut ergo secundum quendam modum, sacra-
mentum corporis Christi, corpus Christi est, sa-
cramentum sanguinis Christi, sanguis Christi
est: Ita sacramentum fidei fides est. Ac per hoc
tum respondetur parvulus credere, responde-
tur fidem habere propter fidei sacramentum.

To iest: Jáko niektórym sposobem sa-
krament ciáta Krystusowego/ iest ciá-
to Krystusowe/ sakrament krwie Kry-
stusowej/ iest krew Krystusowa: Ták
też sakrament wiáry (to iest Krzesth)
iust wiára: A dla tego gdy bywa odpo-
wiádan o odziciecia iż wierzy: to by-
wa odpowiadano/ iż dziecie ma wiá-
re dla sakramentu wiáry. To sa słowa
Augustynowe s tegoż Listu/ á przed-
sie Goniec śmiele powiáda/ iż tájm Au-
gustin nie o krzcie piśa/ iedno o Wié-
kiej Cioce á o Wielkim Piatku/ iáko o
swiętych znákach meki y zmarłowych
wskánia Pánskiego: Lecż wszytek then
List iest

528. Odpowiedź na

List jest o Krzcie/ y miánowicie o tym
dowodzi/ do czego używa y tych przy
kładów o wielkim piatku y o Wielkiej
Nocy/ powiadać iż to słusnie mo-
wimy: Thego dnia Pan zmartwych-
wstał: Thego dnia ćirpiat/ chociaż sie
to już dawno przed thym stało: A za-
tym ty podobieństwá przywodzi do
prawdziwych sakramentów mówiac:
Nonne semel immolatus est Christus in se ipso,
& tamen in sacramento, non solum per omnes
pascha solennitates, sed omni die populus immo-
latur. Izali nieraz tylko ofiarowan jest
Pan Krystus/ sam w sobie/ á przed sie-
jednák w sakramencie tylko ná ká-
żda wielka noc/ ále ná każdy dzien by-
wa ludziam ofiarowany. Za tym con-
cluduie: sakrament ciała Pánstkiego
jest nieiákim sposobem ciáło Pánstkie/
także y Krzest sakramentem wiary be-
dac/ jest wiara etc. A przed sie náś Go-
niec w takowey iáśności niecheze wí-
dzieć/ y powiáda że nie ku temu słó-
thy słowá do czego ie p. Niemniej wi-
wiedzie. W czym iż mi krzywde czyni/
inżem dosthátecznie z originalu słow
Augustyna

siódme principi. 529.

Augustynowych dowiodł. Ale iż o to
Křiedzu idzye/ áby znáti pozwirzchne
sakramentów nie były rozno vznawá-
ne/ z lástka Bożá y spráwa Duchá S.
wnetrzna: dla ich zmysloney Tráns-
stánciáciey: Sluchay ieszcze kilku słow
Augustyna samego/ tárnż s tego listu
á známienicie poznáć bedzye mogli/
iákó wšedzye ten s. Doktor oddzyelał
elementa álbó znáti pozwirzchne sa-
kramentowe/ od rzeczy samey ducho-
wney/ ktora nam Bog w Sakramen-
ciech podawa. Tak thám tedy mowi
ná pocjátku listu tego 23.

Aqua igitur exhibens forinsecus sacramentum
gratia, & Spiritus operans intrinsecus benefi-
cium gratia, regenerant hominem. To jest/
Przetóž wodá pokázuiać y znáczac po-
zwirzchu tháiemnice lástki Bożey/ y
Duchá s. spráwuiać wewnatrz dar lá-
stki odradzáia cztowieká.

Item in Psal. 77. thák nápisali:
Omnibus in nomine Patris & Filii & Spiritus
Sancti baptisatis, commune est lauacrum rege-
nerationis, sed ipsa gratia, cuius ipsa sunt sacra-
menta, qua membra corporis Christi cum suo
capite

530. Odpowiedź na

Capite regenerata sunt, non communis est omnibus; To jest/ Wszytkim w Imię Oycy i Syna i Duchá S. poświęconym pospolita i iednaka jest kapiel odrodzenia: ale taká Boża kthorey krześć jest sakramentem/ kthora członki ciała Krystusowego z głowa swoia bywała i odrodzone: thá nie iesth pospolita wszytkim. Otoż masz własne terminy i słowa/ ktorých ia w piśaniu moim o Krzcieś. używam. A Boże daj to byście sie chcieli ściyżze a prawdziwie z Augustynem zgadzać/ ia namś chucia rad pozwalam.

VI.

W pirowfych ksiąstkach K. Herbesth dowodzac Transubstanciaciey Kzmińskiey/ to iest materalney przemiany chleba i wina/ w ciáto i krew Pánstwą w Sakramencie/ przywiódł z Mojsesa on przykład rozgi Aronowey/ ktora sie stawála weżem. Na to odpowiadaiac/ pokazuie mu/ iż tam na on czas przed Pharaónem dzyało sie ono przetworzenie rozgi w weśá iſtocie sensibilibiter: to iest/ gdy była rozgá/ weśá nie widzyał niſt iedno rozgę: a gdy była wáżtedy

siódme principi.

531.

wáżtedy rozgi nie widzyano iedno weśá. Lecz przy Wieczery swoiey nie czytał Pan Krystus takowey przemiany iſthotney i smysłom pozwirzchnym poddanej: Albowiem widzyeli go zwoleńnicy prawdziwie siedzacego/ y widzyeli też y bráli od niego prawdziwy chleb: A przedsie sam cielesnem i reka má swemi noſił ná ten czas swe własne ciáto. A do tego przywodze słowa Augustyna s. gdzye powiáda: Jż reka má swoiemi niſt sie sam noſić nie może: A przedsie Pan Krystus prawdziwie ná ten czas ciáto swoje noſił w resku/ gdy zálecaiac zwoleńnikom swoim mowił: To iest ciáto moje. Stad concluduie/ iż w Sakramencie chwátátnym sſthotu Pánstkiego nie dzieie sie tam iſtota a materalna przemiana chleba w ciáto Pánstwe/ ale bywa tho sakramentalnie y duchownie.

Przeciwo to temu mowi náſ Góniec/ iebywm zle słowa Augustyna s. przywiódł. O co vchodzac niepotrzebnych swarów z vpornym y płochym Gónicem/ niechce żadnego wywodu swego

21

ani piś

In Psal.

33.

522. Odpowiedz ná

ani swi. adiectwá písmá s. przywodzie
ná ten cías/ chocia ich mam dosięć piá
wodziwych/ sam Augustin s. niech nam
słowá swe wykláda: ták tedy nápisali:
In Psal. 98. Non hoc corpus quod uidetis manducaturie-
tis: Nie to ciáto ktore widzicie bedzye
cie ięść/ Tájemnicem wam zálecił/ kto
ra gdy duchownie zrozumiecie/ thedy
was obżywi: Sacramentum aliquod com-
mendauit uobis: Spiritualiter intellectum uini-
ficabit uos: Item thámże ná Psalm
iij. gdye mówi: ferebatur in manibus suis
ták to wykláda zárazem: Corporis et san-
guinis sui figuram discipulis commendauit et
tradidit: tho iest/ ciátá y kwię swoyey
znák ábo kstalc zwolenníkóm zálecił y
podawał. Item: Contra Adimant. cap. 12.
Non dubitauit Dominus dicere hoc est Corpus
meum, cum signum daret corporis sui: to iest/
Nie obawał sie Pan Krystus mówić
To iest ciáto moje/ gdy znák ciátá swo-
iego podawał. To sa wlasne slo-
wá Augustyná s. ktore chocia R. her-
best czytał/ bo to iego rzemiesto/ przed
sie widziš Brácie mily/ iáko przeciwa-
ko sumnieniu y wlasney wiadomości
swoyey

Siódme principi.

523.

swoyey/ niewinnie mi záda wa swoye
omyślność/ iáko bym ináczey Doktory
s. wykládać miat/ niż pisáli. Ale iásna
to Calumnia, otho masz dosłháteczną y
fajryra spráwe moie.
Tákucžka druga po niey: Gdye piše
przeciwo ich adoracyey/ ktora wyrza VII.
dzáia chlebu konsekrowánemu/ mis-
mo y oprocz używánia swiátości.
Abowiem ták tá m Rządź dowodzi:
Pána Krystusa záwse mamy chwa-
lić: Przetož go y pod osoba chlebowá
chwalić. X do thego przyciaga słow
Augustyná s. Kthory powiáda/ iż nikt
ciátá tego pożywáć nie móže/ áž mu wa-
cyni pirwey cjęść y chwate przysto-
na. Ná co ia odpowiadáiac/ pokázu-
iemu/ iż ty słowá Augustynowe nie-
slusnie do tego przyciaga: Abowiem
piše thám Augustyn o Sákrámencie
ciátá Pánstkego/ ktoremu powinna
cjęść zachowuiemy. X rzecź pewná/
podług thych słow Augustynowych/
je nikt nie móže ciátá Pánstkego praw-
dziwie pożywáć y zbáwiennie/ iedno-
ci ktorzy sa prawdziwi chwalce y mi-
łostí

534. Odpowiedź na

łojnicy Krystusowi. Lecz nie mówią tam Augustyn o tym/ abyśmy oproszywania Świątości mieli chleb poświęcony chwalić na miejsce páná Krystusa: Owszem y Świątości nie káže tym sposobem pozwirchnym chwalić/ iáko nášy Ksieża czynia. Ale sami sie niebożetá w swym bledzye wydawá/ gdy chleb stołu Pánstkiego noszą y zá Bogá chwala/ á wody Krztu świętego czemu thymże sposobem nie noszą y nie chwala: Gdyż iáko Augustyn świadczy we Krztie bierzemy chęć spoleczność prawdziwego ciátá Krystusowego y krwie iego/ kthora y przy Wierzerzy świętey. A thákże wodá ná Krztie jest Sákrámentem krwie Krystusowej/ kthora bywamy oczyszczeni/ iáko chleb stołu Pánstkiego jest Sákrámentem ciátá Krystusowego. Ale o tym czytaj Artykuł cały w piérwzych ksiáskach. Tu ná tym miejscu dosyć będzie/ gdy pokáže z Augustyná/ iż nie słusnie Ksiadz słowá iego do thákowej obecności máteryálney/ y do pozwirzhney chwały chleba Sákrámentowego

Wodá tá
to chleb
Sákrá-
mentem.

siódme principi. 535:

torowego przywodzi. Abowiem wśesdzye Augustyn známiennie piše o tej obecności Sákrámentálney/ że sic tho nie podług mieyscá y ciátá dzyeiel/ ále podług tháyemnego y duchownego wyrozumienia:

Conversatus est secundum corporis praesentiam In Euan-
quadráginta diebus cum discipulis suis, & eis gelu lo-
deducenibus ascendit in caelum & non est hic, an. Trac.
Ibi enim sedet ad dexteram Patris, & est hic,
non enim recessit praesentia Magestatis, habuit
illum Ecclesia secundum praesentiam carnis paucis
diebus, nunc fide tenet oculis non videt &c.
To jest/ mieśkat Pan Krystus podług obecności ciátá swiego cżherdzyeści dni ze swemi zwolenniki/ y przy nich w niebo wstąpił/ y iuż go tu nie máś/ ázbowiem siedzi tam ná práwicy Oycá swego/ y jest tu/ ábowiem nie odstąpiłá obecność Mágestatu iego. Item/ kżiat go tu Koscioł podług obecności ciátá przez kłkádzyeśiat dni/ teraz trzymá go wiára ále oczymá nie widzi Toż piše In Serm. ad Inf. ad Alt. de Sacram. super Ioan. Tract. 26. y ná wielu iných mieyscach.

21. iij

2 coż

536. Odpowiedź na

A coż mógł Augustyn iasniey napisać
iako ten rozdział obecności P. Kry-
stusowej cielesney? Ktora w niebycie
prawicy Oycowskiej być pokłada nie
na ziemi/ a obecności Należyteści Bo-
stwa iego/ Ktora tu zawsze przebywa
Rozciotem swoim/ y w światościach
sie wiernym podawa. A przed sie
nasz Goniec brnie iako począł/ y po-
wiada/ iż nie dowiodł they obecności
pani Tiemoiewski z Augustyną.
Sluchajmyś ieszcze Augustyną/ iako
rozumiał o chwale y cici Sakramen-
tom powinney. Tak mowi:

Lib. 3.
de doct.
Chri. cap.
9.

Baptismus et celebratio corporis et sanguinis
Domini, Quæ unusquisque cum percipit quo refectur
imbutus agnoscit, ut ea non servitute
carnali, sed spirituali potius libertate veneretur.
Item ibidem: Literam sequi et signa pro-
rebus iis quæ significantur accipere, servilis in-
firmitatis est: To iest/ Krześć y pami-
nać ciała y Krwie Pánstkiej gdy Krześci-
ánin każdy bierze/ wie dobrze ku czemu
sie sciagaia/ aby ich nie chwalił ani
czcił po sluga pozwirzchna cielesna/ a
le na to miejsce duchowna wolności

Przetos

Siódme principi. 537.

Przetos ciato Pána Krystusowe na
prawicy Bożej siedzące y Kthore nam
w Sakramencie prawdziwie pod-
awa Pan nasz/ roztazuje Augustyn S.
chwalić/ ale chleba Sakramentalnego
nigdy/ owsem gi znakiem y figura na
zywa/ czego mi już kłká świadectwo
przywiodł. Item tamże zarazem po-
wiada: Chodzić abo nasładować lite-
ry to iest pozwirzchnych figur/ y znaki
pokładać sobie za samey rzeczy/ Kthore
známionowane bywają/ iest to słuz-
bniczá y niekrześcianska niedostona
tość: servilis infirmitatis.

A przed sie nasz Goniec smie Augustyn
na ku temu ciagnąć/ żeby on chleb Sa-
kramentowy chwalić kazal/ ieszcze k-
mu mimo używanie Sakramentu.

Leż iż Krzywdená thym iasna czyni y
Augustynowi y mnie/ pobaczyć mo-
żesz s przywiedzyonych świadectw: Já
kdy moglbym kłkádyesiť z Augus-
tyną przywieść/ gdybym trochkości
nie folgował: Ale prowokuje s thym
Księdzem do zupełnego Augustyną:
Boże day tho bu mu iedno chciał wie-
dzieć.

528. Odpowiedź na

Także śmieje twirdzi po swemu/ item
ony słowá Augustynowe z listu rrrr-
ad Bonifacium zle przywiódł przeciwko
ich Nsży: *Christus in sacramento omni die po-
pulis immolatur*: Pan Krystus na każdy
dzyen pospolitemu cłowiekowi w sá-
krámencie bywa ofiarowany. Ale iż
by lepiej zrozumiał teroznice/ krotko
musze przypomnieć/ o czym tam mie-
dzy nami idzye.

Oblatio
albo

Immola

tio co sie

rozumie.

Ksiadz Kanonik gdzyekolwiek v Do-
ktorow starych jest napisano o ofierze
ciála y krwi Pánstkey/ wykláda to ná-
tę co sie swóie Nsża. Ja przeciwko temu po-
rozumie. Kazałem mu dosthát hecznie y z inszych
Doktorow y z Augustyná/ że oni przez
to słowo *oblatio vel immolatio*, nie roz-
miali nic inšego/ iedno spráwe Sákrá-
mentu Pánstkeygo/ ktorý ná on cás
w piérwszym Kościele ná każdy dzyen
bywał celebrowan. A miedzy inšemi
świádeczky Doktorow starych po to-
żylem y thy słowá Augustynowe/ Iż
Pan Krystus ná każdy dzyen w sákrá-
mencie ludowi Krześcianstwyemu by-
wa ofiarowan: Skąd dowodze/ iż sie
to ná

siódme principi. 529.

tho ná Nsża żadna miára sciegác nie
moze: Abowiem we Nsży ofiaruia á-
bo chca ofiarowác Jch N. kšieža cáte
go zupełnego Krystusa pod osoba chle-
bá zámknionego/ Bogu Oycu ofiára
vblagálna zá grzechy żywych y umár-
łych. Lecj thui áśnie Augustyn mo-
wi/ iż w Sákrámencie bywa ofiaro-
wan Pan Krystus/ nie Bogu Oycu
obyčajem vblagálnym/ (bo to iedno
raz ná krzyżu jest sie stáło) ále wiera-
nym ludzyam ku pożywaniu ná pá-
miatkeiego. O czym ábysiny sie nie
dlugo hádrowáli/ przywiode samého
Augustyná áśny wyklád/ że on przez
ofiáre w Sákrámencie nic inšego nye
rozumie/ iedno spráwe Wieczérzey
Pánstkey/ ktora dla dwu przyczyn ná-
zywáli ofiára. Jedná iż (ciáło iuż sty-
kał) bywa Pan Krystus ofiarowan
ludzyom ku pożywaniu/ nie iśthotnie
áni cielesnie (co mizerni náśy wykre-
tarze twirdza) ále w tájemnicy sákrá-
mentálnie/ *non in rei veritate sed significan-
te mysterio*: A druga iż przy they świętey
spráwie/ lud Boży oddawa ofiáre bo

Przec o
fiára ná-
zwano v
żywianie
Sákrá-
mentow

540. Odpowiedź na

gu chwaly y dyktczynienia.
 A thu podziwuy sie Ksiedzu/ iż oboye
 rzecz prawię przeciwna Augustynowi
 przypisnie. Abowiem y ofiary obla
 gálney zá grzechy/ ktora sie niezbożnie
 dzyeie we Misy/ y istotnego á cielesne
 go przetwarzania s chlebá/ chce Au
 gustynem dowieść. Co nie tylko żeby
 Augustynem gdzye napisać miał/ ále o
 wsem wśedzye przeciwna rzecz twier
 dzi. Przetoż gdy to iásnie wyrażone
 mi słowy iego bez wśelákich okregow
 y deducty potáże/ iuż bedzieś wiedział
 co o naszym kánoniku rozumieć máś.
 Naprzod tedy o ofierze używa tych sy
 nonima, to iest iednákiej wážności y signi
 ficacy/ sa ty słowa v Augustyná/ ofia
 rować ciáto Krystusowe/ communica
 rować/ brác ciáto Krystusowe/ stáżyć
 przystepniacym y podawác ciáto Kri
 stusowe. Alii quotidie communicant Cor
 pori & Sanguini Dominico, alii certis diebus
 accipiunt, alibi nullus dies intermittitur quo
 non offeratur: to iest/ Niektorzy ná kážd
 dzyen używáia spólności ciáta y krewie
 Pánstkey/ niektorzy pewnych dni bió
 ral á

Ad inq
 sitiones
 Ianuarii
 cap. 2.

siódme principi. 541

ra/ á drugdzye żadnego dnia nie prze
 stepnia/ áby nie miano ofiarowác.
 Tu widzisz iásne słowá ktore ten swoie
 chy Doktor w iedno stáda/ o używá
 niu swiátości mowiac/ bo o to Janus
 árius miánowicie przez list pytał:
 Czytay ten list wśytek.
 Item ná drugim miejscu ták piśe:
 Pro illis omnibus sacrificiis & oblationibus, De Civi.
 (Scilicet veteris testamenti) corpus eius offer- Dei Lib.
 tur & participantibus ministratur. To iest/ 17-cap. 20
 Tá miejsce onych wśytkich ofiar stá
 rego Testámentu/ ciáto Pánstkie bywa
 ofiarowane y przystugowane ábo po
 dawáne przystepniacym.
 Tákie y ná innym miejscu mowi ták:
 Huius sacrificii caro & sanguis ante aduen- Lib. 20.
 tum Christi pervictimarum similitudinem pro con. Fau.
 mitebatur, in Passione Christi per ipsam veri- Cap. 21.
 tatem reddebatur, post ascensum Christi, per
 sacramentum memoria celebratur. To iest/
 They ofiary ciáto y krew przed przy
 sótem Páná Krystusowym/ przez poz
 dobienstwo onych ofiar/ obiecáne by
 to/ á w mece Pánstkey sama prawda
 wydáne iest: po wśtápieniu Krystus
 wym

542 Odpowiedz na

wym przez swiatość pamiatki iego by
wa sprawowane. Jasne słowa o

Swiatości/ o Mszy nie nie stykasz/ ani
tych Terminow o vltagálney y nies
krwawey ofierze v niego znaydziesz.

A tu podziwuy sie wykładowi nášes
go Ksiedza/ gdy powiada ze to słowa
to Immolatur, osobliwie swietey Mszy
broni/ bo znaczy zabitych rzeczy ofia
re. Ale pytam go/ gdy Dawid po

Psal. 49. wiedzyał *Immola Deo sacrificium laudis*
co tam znaczy to słowko? Izali sie to
z iego wykładem zgodzić moze? Abos
wiem miánowicie tam w tym psalmie
mie 49. odrzuca Pan Bog ofiary zaa
bitych cielcow y baránow/ á rostkazu
ie sobie immolowác y ofiarowác ofia
re chwały y modly: Przetoż to słowa
ko nic Mszy nie pomaga/ owsem ia
tlumi y nišczy: Bo Pan Bog vltag
álnych ofiar iuz od ludzi nie przymu
ie/ iedno ofiare chwały y dziękczynie

Transub A co sie dotyczy Transubstan
stanti- ciacyey Rzymstkiey/ ktora iest fundas
atia. mentem Mszy ich/ o tym Augustyn
słowka nie pisał/ owsem przeciwno

siódme principi. 543.

temu wšedzie piše/ te potázuiac przez
miáne chleba być sakraméntálna dus
chorona y tájemna/ nie istotna ani cie
lesna/ y chleb stołu Pánstwego záwždy
chlebem nazywa/ á znákiem y figura
ciátá Krystusowego/ o czym świádecz
twá dopiro iego byty.

Takže y prosbe Moniki mátki August. *In Psal. 3.*
stynowey zle R. Kanonik do swoiey *et contra*
Mszy wykláda. Abowiem iásna iest *Adiman*
prosba iey/ aby pamiatka iey byta *tum cap.*
niona przy Sakramenciech/ czo zwoy
szay był wzyethy dla večiwóšci wiet
szay ludzi zmártych/ á dla pociechy pos
winoarátych: *Ad Domini altare memine*
ritis mei etc. A iž iest iedná spolecžnošć
wšytkich wiernych y swietych Bo
žych/ thák owych co iuz pomárli/ thák
tych co iest iž żywa/ dla tego rozumie
li oni stárzy Doktorowie/ ze tež y mo
dlitwy á dziękczynienia/ ktore przy
Swiathości bywały/ przynáleža do
zmártych/ iáko do człontow iednego
ciátá Krystusowego. A przetož mo
wi Augustyn *Cum offeretur pro ea sacrifici*
um precii nostri: Przez czo nic inšego nie

rozumie

544. Odpowiedź na

rozumie (iako sie sam po wszytkim pi-
saniu swym declaruie) iedno spotego-
ne używanie Sakramentu Pánstkiego
y one ofiáre chwały y modły/ przy k-
to rey pámiatke czyniono márkiego.

Lecz áby Bogu miáno ofiarowác w-
błagálna ofiáre chlebá y winá zá grze-
chy zmártych/ thego nie potáże ksiádz-
we wszytkim Augustynie: A rzecy pew-
na że ten Doktor iáshnemi słowy zawa-
że mówi o rzeczech do wiáry potrzeba-
nych/ y trudno dogmata fidei ináczej a-
serowác/ iedno *expressis verbis* iáshnie wy-
rázonemi słowy / czego we wszytkim
kim Augustynie nie znaydziesz o Misy
y o isthotney mátereyálney przemianie
chlebá w ciáło Krystusowe.

Abowiem gdy mówi ofiaruemy Bo-
gu/ rozumie ofiáre chwały y modły/ y
ony dáry ludzi wiernych ku temu przy-
niesione: czego poświadza Canon Basili-
us y Chryzostom. A Ireneus mówi, *offer-*
Ecclesia Deo primitias suorum munerum. O-
fiáruie Kósciol Bogu piwóthności
dároviego etc. Tákże wszyscy stárzy
Doktorowie zgodnie rozumieli etc.

Strzy

siódme principi. 545

Strzywda mi tho tedy przyczyta R.
Kánonik/ ábym wiecey przedsiwzye-
cia strzedz miał/ á niżeli dác się Dokto-
rom s. náuczyć: owšem rad ie czytam
y śczyrze ich písniá przyjmie. Ale cze-
go iáshnemi słowy nie nápiśáli/ thego
imnie przykładam/ iako R. Herbest
wykł czynić.

Żto o Doktorach mówie że nie wśez-
dzye iednáko y *commodis verbis* písáli o
rzeczach/ y nie záfse sie s soba zgadzá-
li/ to iest ták iáshna prawdá iako stóna
czádemu kto iedno czyta písniá ich/
y sam ksiádz zeznáć tho musí podług
sumnienia swoiego iż ták iest.

Żali sie Augustyn s Cyprianem zga-
dzał de Re baptisandis Hereticis? A Hiero-
nim iako siła przeciw Origenelowi pi-
śe/ y heretykiem go czyni. Tákże y Epi-
phánus. A Chryzostom zás nie zga-
dzał sie z nim o to/ y dla thego był od
inśzych Biskupow condemnowan etc.
Tuz o wykład písniá s. iako sie báz-
nie zgadzáia/ iako drugdy s soba sa ro-
zni/ tego iest ták wiele/ że tho trudno w
mátych ksiástkach záfzecz. Ale nie po-
trzeba

IX.

Doktoro-
wie nie-
zgodni.

546. Odpowiedź na

trzebą o tym wiele mówić: Dziwna rzecz iż nasz miły Prátat niechce tego ná Doktory Koscielne pozwolić/ cześ go oni sami ná sie pozwaláia. Oni to ná sie wyznawáia/ że w wielu rzeczach niedostateczni bywáia Doktorowie/ y od prawdy obładzić sie mogą. A náš miły Kanonik niechce im tego pozwolić/ y mnio to zá złe ma/ iż im w tey mierze wiáre dawam. X ktoż lepiej czyniá co Doktorom státecznie wierze/ cześ li on iż nie wierzy? Podobniey nam zá prawde samych Doktorow w tym słuchać/ iesli waźna ma być ich *authoritas*: *Augustinus Epist 7. ták nápisat:*

Vos qui me multum diligitis, si talem me asseritis vt me nusquam scriptorum meorum errasse dicatis, frustra laboratis, non bonam causam suscepistis, facile in ea, me ipso Iudice superumini. Wy ktorzy me bázro miuicie/ iesli mie tákowym być powiádacie/ á bym nigdy w písaniu moim zbládzić nie mogł/ darmo sie frásuiecie o to/ nie dobra rzecz przyieliscie/ snádnie ia prze
In Hier. cap. 23. Tuz Hieronim s. co mowi: In Prophetis

siódme principi. 547.

quod Hierusalem, id est Doctoribus Ecclesie videt similia sine horribilia, adulterantiū verbum Dei et ingredientium per viam mendacii etc. X w Prorocach Hieruzalem/ to jest miedzy Doktory Koscielnemi/ wiátem tákie stráśliwe rzeczy/ iż sátsowáli słowo Boże/ á chodzili przez dro

gettámszwá y nieprawdy. Ochoż widzisz Cytelniku miły iáwne swiádeczwa ich/ á przed sie mie náš Goniec winuie/ iż im przypisúie to czo sami o sobie swiádśa y rozumieli.

Misternie dosyc concluduie ty swe dziwne y dálekie deductie słow Augustynowych/ powiádaiać je tám ná tym miejscu w liście do Bonifáciusza Sacramentum rozumie być Augustyn sacra rei signum, co jest perwáa prawdá/ ále bázó przeciwko Ksiedzu: Abowiem w tymże tám liście mowi Augustyn o sákrámentach prawdziwych Krzthu y Stotu Páńskiego/ á zowie ie przed sie Sákrámentámi/ przetoż sunt signa sacramentorum w písanie Augustynowym/ y miánowicie zowie wode Krzcu swietego y

X.

M m

go y

548. Odpowyeďz ná-
 go y chleb s̄holu p̄n̄st̄yego zn̄ak̄ami
 sakramentalnemi.
 XI. Ji sam Ksiadz iest b̄rzo podeyrz̄any
 y niewiedziec iako mu wierzyc/ przeto
 y ludz̄yom s̄th̄athecznym a prawdzi-
 wym wierzyc nie każe/ y chce ie teŷ po-
 deyrz̄anemi weŷyniċ. Ale s̄n̄adnie roze-
 znać moy mily Cytelniku miedzy s̄th̄a-
 theczn̄a a īas̄n̄a prawda/ īaka ia w̄s̄ie-
 dz̄y s̄ stow Augustinowych pokaz̄a-
 tem/ a miedzy Ksīezemi okret̄ami/ īa-
 kich on n̄ad Augustynem w̄ŷywa:
 Przetoŷ pozwałam tego s̄ chucia rad/
 ŷebyś o mnie przy kaŷdym Doktorze to
 rozumiał/ co widzisz we mnie przy Au-
 gustynie: Bo in̄aczej nie znaydziesz/ ie-
 dno wprzeyme a prawdziwe świadec-
 tw̄a ich w kaŷdey rzeczy odemnie przy-
 wiedzyone/ w̄laŷnemi stow̄y ich.
 Nic teŷ w tym nie watpie/ ŷe kaŷdy po-
 c̄iwiwy c̄łowiek/ nie czyni sobie podeyr-
 z̄anym takowego/ w ktorym przyczy-
 ny ŷadney nie maŷ do zlego m̄niem̄a-
 nia/ y ktorego ŷlaw̄a iest cała y s̄t̄re-
 czna we w̄ŷytkich sprawach. Lecz o
 th̄atowych k̄thorzy ŷie ŷap̄zedaw̄ia
 pod po-

siódme principi. 549.
 pod poŷtuŷen̄stwo Rzymŷkie/ wiedza
 dobrze b̄ac̄ni ludz̄y/ co rozumieć ma-
 ia. Wŷakŷe ia nie ŷobie n̄a pomoc
 niebiorac/ ani oŷoby ŷwey n̄a ten c̄as
 ŷanniac/ proŷe thylko aby rzec̄ ŷam̄e
 miedzy nami ŷpr̄awiedliwie kaŷdy roz-
 ŷadzał. Powiada tak Goniec:
 [Ji pan Niemoiewŷki chce/ abyŷiny
 od Confess̄iey do Confess̄iey biegali/
 y tak obchodzili n̄auczyciele w̄ŷytki/ īa-
 ko niek̄thorzy dla ŷuk̄nie zbiegaia kilk̄a
 kupc̄ow etc. A to podobien̄stwo o b̄ie-
 rz̄e s̄ komentarz̄a niedok̄oncz̄onego in
 Matthaum. s. Chrizostomowi przypis̄a-
 nego/ ale on Grecki Doktor tak tego
 nierozumia]
 Przyp̄atruj̄e ŷie themu pilno/ īeŷli tho
 prawda/ ŷeby Chrizostom tego nie pi-
 ŷał: Abowiem īas̄ne ŷlaw̄a ŷa iego:
 Super Matthaum in opere imperfecto:
 Lud p̄ospolity īali bed̄zye miał w̄ŷ-
 mow̄k̄e ŷwey niewīadomoŷci: ŷadna
 mīara. Abowiem īeŷli dla ŷuk̄nie gdy
 ia kupiċ maŷ/ zbiegaŷ kilk̄a kupc̄ow
 pilnie ŷuk̄aiac etc. Tym wiecey potrze-
 ba tego c̄łowiekowi p̄ospolitemu/ a-
 M m ij by oba

550. Odpowyeď ná

by obſeďł náuczyciele wſytki/ á wi-
wiedzyał ſie gďzye ſciſyra prawďa bę-
wa przedawána/ á gďzye ſfálſowána:
na: Abowiem wſytkich Confeſſie á
bo náuki poznác/ á czo lepiſza obier-
nie zázakazano/ gďyż Apoſthol mowi:
Wſytkiego doſwiadſhaycie/ á czo do-
brego to trzymaycie etc.

Otoż maſz ſłowá wlaſne Doktorá te-
go: Przetoż nie mnie ále Chryſoſtomo
wižadawa Zſiadz frymárki y kupie-
ctwo o wiäre. A tu ſtaď vſnay Ingeni-
um tego/ że othworzyſcie y iáw nie nie
przećiwko temu nie pokazawſzy/ ſciſy
pie przedſie iáko wſeďzye: Abowiem
y tego nie powiáda żeby to opus impie-
ctum nie miało być wlaſne Chryſoſtoma
mowe/ iedno coſ nátraca: y nie mowi
też nie przećiwko tym ſłowam odem-
nie połoſonym/ iedno powiáda: [Je-
niemáto támp iſmá byto przed tym
podobieńſtwem o káptaniech krowi-
on káſe w rzecyach tu wicrſze náleſa-
cyh ſłuchác.] W oſem Zſieſem mly
ſłuchác/ ále z doſwiadſhaniem y ſ pil-
na proba/ ieſli prawdy náucſaia/ bo-
tym

ſiodme principi. 551.

thym miedzy námi rozniezá/ że wy
nam tego pozwołíc niechcecie:
Przetoż tu temum przywiódł te deklá-
rácyá Chryſoſtoma ſ. że ſłuchác maſz mamy
my Przetoſzonych ále ſ pilnym do- przetoſzo-
ſwiadſhaniem. Na co wiďziſz Brácie nych.
mily iſ y ſłowá iednego náſz Goniec
nie wnie odpowieďzyeć: iedno vczyńi
wſy poſtáwe iákaſkolwiek/ á zátrefno
wawſzy frymárkami/ y pobieſzał ďáleſy
Ale nie ſa to frymárki/ ani kupiectwa/ iſ
iſtſho podlug roſkazania Páńſkiego
doſnawo náuczycielow: O czym przy-
wiódeć ieſcie káſá ſłow tegoż Chryſo-
ſtoma/ ábyſ iuż práwie vſnác mogł
wielká křzywde moie/ czo mie od křſie-
dza potyka: Chryſoſtomus ſuper Matth. Ho-
milia. Va mundo á ſcandalis: Koſciol ma-
oſy prawdziwe/ to ieſt przetoſzone ko-
ſcielne y Doktor y křthorzy wiďza w pi-
ſmich tájemnice Boſe. Zbláďził Bi-
ſkup/ wſtápił Preſbiter ábo ſtárſzy/ zgrze-
ſzył Diákon: Noli dicere quia oculus eſt:
Nie mowię áby okiem był/ Niechay
odſtápi to oko/ niech odſtápi reká y no-
gá/ áby inſe cřlonki były zbáwione etc.

M m iij

Item

552. Odpowiedź na

In Matt. Item: Si videris hominem Christianum. *Capit. 7. tim considera, si confessio eius conveniat: cum Hom. 19. scripturis, verus est: Si non, falsus.* Gdy

(powiada) wyrzyś cztowieká Krześciańskiego/ hnet sie dowiaduy iesli iego confessia ábo wyznánie wiáry iest zgodne s pismem s. tedyc prawdziwy iesth: ále iesli sie nie zgadza s pismem/ fálshywy iest etc. Pámietaycieś tedy on detret gdy proby niechciecie/ y od iáśności pismá swietego vciekacie: *Qui male agit odit lucem.* Kto złe czyni swiátłá nie nawidzi.

Tuż zátym concluduie przeciwo mnie: [Iż s strony pismá Dokthorow s. złe wykładánego niechay ná ten czas bezdzye dosyć] Chwátá Bogu Czynielniku miły/ iż mi nic wiecey pokázáć nie mogli/ owsem powiada że dosyć. Ale widziateś dostatecznie iáwna krzywdey prawde moie.

Przychodzi zátym do osoby swoiey Bzherbest/ weselac sie s tego/ iż go odemnie to potyka/ co też odemnie y pismo Dozey Kosciot y Doktorowie ćirpia. Ale sie iá wesela/ á stusnie y prawdziwie/ że

Siódme principi. 553.

wie/ że podług pismá s. zgadzám sie w powszechnym Kosciele ze wszytkimi Doktory stáremi/ á iż ścyrze y w przeymie/ *testimonium reddente mihi conscientia mea*, obchodze sie w piśaniu moim: Czego doznaway Brácie miły czy tájac pilnie.

Posłuchaymyś go troche/ co tákowes go odemnie ćirpi. Naprzod: Iż mu to zádawám/ że o Sákrámentach Pánstkim złe rozumie: Abowiem twierdzi/ że bez wiáry istotnie káždy vcejestnikiem być może ciátá Krystusowego/ gdy iedno Ksiadz poświęcony stowá ony Pánstkie wyrzece To iest ciá to moie: Przetoż mu to zádawám słusnie/ iż rozdziału nie czyni miedzy powirzchnim vzywánieniem sákrámentálnym / á miedzy duchownym á zbáwiennym. Czego iż sie Ksiadz przy/ słuchay wláśnych stow iego w pirowych Ksiástkach Arty. 8. o Kosciele.

[Wierz ty obo nie wierz/ przedsiétám bezdzye ciáto iego.] Item tájze troche przed tym declaruie iákim sposóben to rozumie: [Prawdziwość istota

M m iij ty ciá

554. Odpowiedź na

ty ciała y krwie páná Krystusowey.]
Lecz to iáwny blad/ y posłuchay kiltu
stow Augustinowych o tym:

Tractat.
sup. 1oá.

26.

In quo non manet Christus, proculdubio nec má
ducat spiritaliter carnem eius, nec bibit eius
sanguinem, licet carnaliter & visibiliter pre-
mat dentibus sacramentum corporis & sangui-
nis Christi: tho iesth: W kim nie mieścił
Krystus/ ten perw nie pożywać nie mo-
że duchownie ciała iego/ ani pić krwie
iego/ chociaż cielesnie y widomie zebo
má sie dothytá Sákrámentu ciała y
krwie Krystusowey etc.

II.

Ji o krzcie thákie zle rozumie/ czyniac
ginaczymi y sedem łáski Bożej/ bez
dokłádu wiary y odrodzenia wnetrza-
nego/ to znaydziesz w piwšych kšia-
stach iego *Arti. 12. o Krzcie czytay.*
A declarácia moje o tym/ w tych kšia-
stach gdy de Lauacro Regenerationis spó-
wá byla.

III.

Jákoby nie trzymać nie miał o przygo-
towaníu serca do Sákrámentow.
Tego mu ták exprese nie žádam/ y
nie znaydziesz tego w kšiastach mo-
ich/ czytay podług tey liczyby iáka in mar-
gine po

556. siódme principi.

555.

gme potożył pagina 472. Nie máš thám
tego/ Fráskti co Góncze/ zbymáiac po-
rzadney y spráwiedliwey odpowiedzi
ná wšytko zupełne pišanie moje.

Ji w pišaniu swoím iest sobie ná wie-
lu miejscach przeciwny/ to znaydziesz
czytáiac: A krenu wšedzye tego do stá-
tecznie dowodze iż ták iest. Przetoż i-
st tego chce zbyć/ niech porzadnie y do-
státecznie ná každý Artykul odpowie-
Tám dopiéro pobaczyć bedzyem mo-
gli deklarácia iego. Ale iž nie dúfá-
lac swey káuzye/ kiltá stowet tu sobye
ná plác wymétnal/ glozuiać po swey
woley. To iešeje mála obroná. A cž
kolwiek y tu nie wygra: Abowiem
łáskie to są contradictie:

Po smierci nie máš cžásu y nádzyeie ža-
dneý łáski Bożej/ iedno sroga exekucjá
A po smierci iest cžás łáski y odpuszcze-
nia grzechow w Cžyšcu.
Lecz kšiadz náš Kánonik chce te prze-
ciwność dosyc chythrze vleczyć/ y po-
wiáda že sie to mowilo Non ad idem neq;
secundum idem. Bo (powiáda) potu-
ziacym moze być cžás nádzyeie y łá-
M m v kipo

IIII.

Contra-
dictia.
Asieja.

556. Odpowyeđz ná

si po śmierci w Cyscu. Ale wszytko
to słabegłosy/ á s słowem Bożym ja
dna miara zgodzić sie nie mogą:
Abowiem każdemu pokutującemu
prawdziwie jest tu ná tym świecie po
wne odpuszczenie grzechow: A po
śmierci iáko pokuty tak tej nádzycieja
dnej być nie może. O czym posłuchaj
nápretce kilku słow Hieronimowych:
*Non expectemus penitentiam Diaboli, vana
est ista praesumptio, et in gehenna trahens pro
fundum: Hic aut creditur vita aut amittitur.*
To jest: Nie czekajmy pokuty dyabel
skiej (po śmierci) proźna to y omyle
ná nádzyciá/ do głębokości pyetela
nych ciągnąć: Tu ábo wiara nábywa
my żywota/ ábo gi wtracamy etc.
A gdzyeż tu bedzye tá wáśá declaracia
*Non ad idem, bo pokutniacym: Ale kto
tu pokutnie/ bierze zárazem odpuszcze
nie grzechow. A po śmierci (powiáá
da Hieronim) iż inż nie może być po
kutá żadná/ iedno dyabelska y piekiel
ná. Przetoż thy dwie propositie ad idem
muszá być rozumiane/ bo iedná tylko
pokutá: Ergo Góńcie miły iásne sa*
romita-

po śmier
ci poku
ty ná
dzycie
me.

Ad Pa
machiū
Epist. 32.

siódme principi. 557.

contra dicta wáśe/ ktorých tak porywa
cie trudno macie zbýć.

Jiżymy R. Kánonik pod czas Confe
quentias dissolutas, co po polsku może po
wrozem s piasku názwáć: Czytay pirá
wse písanie iego y moie/ tá m doznáś
tey prawdy. Aczkolwiek y przy thym
Góńcu nászym znaydzyeś tej czokola
wiek takowego. A iż th u polozył thy
dwoie/ o Misy Rzymskiej/ y o noszeniu
á chwaleniu chleba/ znaydzyeś tho w
piérwszym písaniu iego/ Czytay Arty
kut o Wiczerzy Páńskiej: Czego iż po
swemu prethko á ledá iáko chce zbýć
powiádać/ iż Krystusa my chwali
my chleb on żywy niebieski/ á nie mon
stráncyá/ ktora od złotniká jest vros
biona. Wiedz o tym Czytelniku miły
iż sie thego trudno má záprzec: Abowiem
iásne ich spiewanie iesth o chle
bie ktory w Monstráncyey noszá: *Non
est panis sed est Deus, Nie iest to chleb ále*
Bog: Przetoż chleb on żywy niebieski
Krystus Jezus podawa sie wiernym
swym prawdziwie y duchownie przez
sákráment stolu swiego: Ale nie má
my o

V.

Chleb
niebies
ki Arty
stus.

558. **Odpowiedz na**
my o tym żadnego roszczenia/ aby
siny chleb poświęcony nosić mieli y za
Boga chwalić: Jest tho sprasne bała
wochwałstwo/ iako na swym mieys
scu czytać możesz.

VI. Powiadażem mu nie na wszystko odo
powiedzyał/ bom prefacya był opus
ścił: Ale inż tu jest dostateczna odpo
wiedzy na one miła Prefacya: Tys
wiem czego mu ieszcze bedzye niedosta
wało etc.

VII. **Abusus** powiada iż sie sila bawie/ a
nie miannie nie iedno Eucharystia a su
choty Ich M. Ksiezey dostateczne. Wi
dzimi sieżem nie barzo przeciwko Ich
M. wystąpił: wsak ich to nie mierzi.
A iż mi to przyczyta Ksiadz iakoby ch
tām barzo sie wysadzał mowa etc.
To czyni zwykłym swym obyczajem:
Ale mniej tego znaydziesz w pisanu
moim niż rzecz potrzebował.

VIII. Żadawa mi nowe iakieś nauki/ o cji
m niewiem. Bo wszedzie dowodze sta
roszney wiary Powsechney Apostol
skocy/ y tey sie trzymam/ y sta dalipam
Bog dokonam: Posłuchaymyż go
tedy co

Siódme principi. 559.
tedy co to wżdy takowego.

Ji **Prasbiter** to imie wykladam po pol IX.
sku starszy między pospolstwem.

Item iż to jest własn timeret/ ktory
soluit Iesum Christum. Wieczey chwala
Bogu niewiedzyał na mie. A iakro
to dam o tym dostateczna y prawdzi
wa sprawa.

Prasbiter tedy wyklada sie z Greckiego **Prasbiter**
co.

Starszy/ y nie thylko na vrsad ale y na
lata wykladał tho Augustyn: Rzecz
perona że w onym pirwshym Koscielo
ieście za Apostholow bywali między
pospolitym cziowiekiem obyerane os
oby perone/ ktore nazywano Starsze
mi albo **Presbiterami**/ dla porzadku les
pszego y dogladania spraw y obyczaj
ow ludzkich. Czego iż R. Kanonik
nie pozwala/ a nie chce tego wykladać
iedno na Biskupa a Kaptana/ sam sie
osadzić musi. Bo w pirwshych Ksiaz
kach dowodził tego/ że **Prasbiter** jest Bi
skup: iakoż musi iednego pozwolić/ a
bo Biskup albo Kaptan/ gdyż insza jest
Kaptan a insza Biskup w Rzymskim
Kosciele. Ale ia nie dlugo sie bawiac
Bracie

560. Odpowiedź na

Bracie miły potaje/ iż paweł s. *genera-
liter* przez tho słowo rozumiał wshytki
Stársze przetożone abo dogledające ko-
Aktu.20. ściolá Bożego: Bo thák nápisano w
Dzyeich Apostolskich/ że conwo co-
wał Stárszych *Maiores natu Ecclesiarum* ty
pothym zowie dogledającánni abo Bi-
skupy: A rzecj perwna/ iż w iednym
mieście w Ephesye nie mogto być wie-
le Biskupow iedno ieden/ iednák wshy-
tki stársze ták Apostol názywá.

Item do Tytusa piśac/ rostkázuie aby
postánowił w káždym mieście *Presbiteros*
to iest Stársze: O wáshych Káptá-
niech by słowká nie piśa/ bo ich ná-
on cás nie bylo/ chyba miedzy żydy á
pogány etc.

A to here *tyt.* Aco sie dotycje o Heretyku/ rzecj perw-
na/ iż ktho wiáre o Krystusie Pánu w
cátosci trzyma/ then Heretykiem byé
nie moze: *Et e contra*. Kthokolwiek nie
trzyma tej wiáry/ ten Heretykiem iest:
A tho iest niściyc Páná Krystusa/ niś-
ciyc wiáre y náuke iego: o cym Jan
świety w piwśszym liście w czwartym
rozdziale nápiśal: Wśeláki duch ktoś
ry niściy

siódme principi. 561.

ry niściy Páná Krystusa z Bogá nye
iest ále Antykrystem iest. Przetohz nie
nowa to definicya mojá/ ále zgodna
s piśinem świetyym y ze wshytkimi do-
ktory stárcmi: Abowiem pozwalam
ná tho/ że kto Kátholikiem nie iest/ ten
Heretykiem byé musi. Lecż tego Kśie-
dzu pozwolić nie moge/ aby tho Ká-
tholik co s Papieżem dzyerzy. Owszem
to iest práwy *Catholicus y Orthodoxus* (iá-
ko Augustyn opisiúe) kthory dobrze
wierzy y thrzyma podług náuki Apo-
stolskyy wiáre Powśechna: A Heres-
tye tho iest/ kthory sobie obiera nowa
iáka náuke/ mimo náuke od Páná Kry-
stusa y Apostolow Kóściolowi wshy-
tkiemu abo światu wshytkiemu podá-
na: iáko Augustyn świety mowi:

*Gentes sunt Ecclesia Catholica & possessio Chri-
sti & ermini terra etc.*

A tá náuká iest dostátecznie ná piśmie
wświádsóna/ s ktorey musimy do-
znawáć/ iáko Chryzostom powiáda/
kto dobrym abo fálszym Krześcia-
ninem. A thn dosć śniśnego
Argumentu Kśiadz Kánonik przecis-
wko-mnie

562. Odpowyeđná

Na czym
prawda
należy.

wko mnie używa/ rozkázuiać mi spý-
tác Trynitarzow y Anabaptistow/ iea-
sli oni *soluunt Iesum*, y powiáda/ iż sie
nie przyznáia/ *Quasi vero* iákoby ná tym
należeć miáta prawda/ iákto sie ktho
do czego przyznawa. Iżali nie ná pes-
wnych dowodzyech písma świętego
należy prawda?
Przetoż gdy thego y Trinitarzom y
Rzymskim Sworzanom dowiedzye-
my s písma iż *soluunt Iesum*, to iest náu-
ki Apostolskyy o Jezusie Pánie w pís-
mie podané y wyswiádszoney nie
trzymáia: iuż ná tym bedzye dosyć ká-
ždemu bájcnemu Krześciáninowi.
A nie thákci Jan S. rozumie y deklá-
ruie tych słow *soluere Iesum*, żeby to by-
ło s Papięzem opoczytym pásterzem
nie thrzymáć y sukienki iego nie roz-
dzierać/ iákto Ksiadz wykláda/ bo
iešcie ná then czas o Papięzu Rzyma-
skim nie bylo stycháć zá Apostolow/
lecz ná náuke tho rozumie mowacy
w Liscie wtorym: Jesliby ktho náuki
they do was nie przynosił/ themu nye
mowcy *Aue etc.*

Nie pan

Siódme principi. 563.

Nye pan Nymoyewski thedy Gonz-
ciemily iesth Herethykiem wáruy sie
omylic: Páthrz kogo inszego nye
Ksiadzli Herbesth/ kthory przynosi
insá náuke y nowa/ o ktorey nye wy-
dzyl y nież nye nápisáli Apostholo-
wye:

Thákże nye pan Nymoyewski ále
Ksiadz Herbesth Benedykt z Noz-
wego Myásthá mowi y piše przecia-
wko summieniu/ gdy bledow Rzyma-
skich Dokthorámi stáremi dowodzić
chce keso y *contra contextu verborum* przy-
wodzac ich swiádeczthwá/ czego m-
wšedzie zá pomocza Bożá dosthátes-
ciny dowodt.

Ažkolwoyekt thedy podlug wsysthých
Dokthorow nye godzi sie nam písma
swyethego zacznosci y perwnosci ods-
sthepowáć s kthorego wsystchý Do-
kthorowye rozkázuia swych ksiag do-
swiádszáć/ iednáť y thego then mis-
zerny Gonyecz by nam nye y nýe do-
wýodt/ áby Ambrozyus/ Cypryanus
Augustynus Roscyot Rzymiski Ros-
scýotem Powšechnym názywáć mies-
An li/ álbo

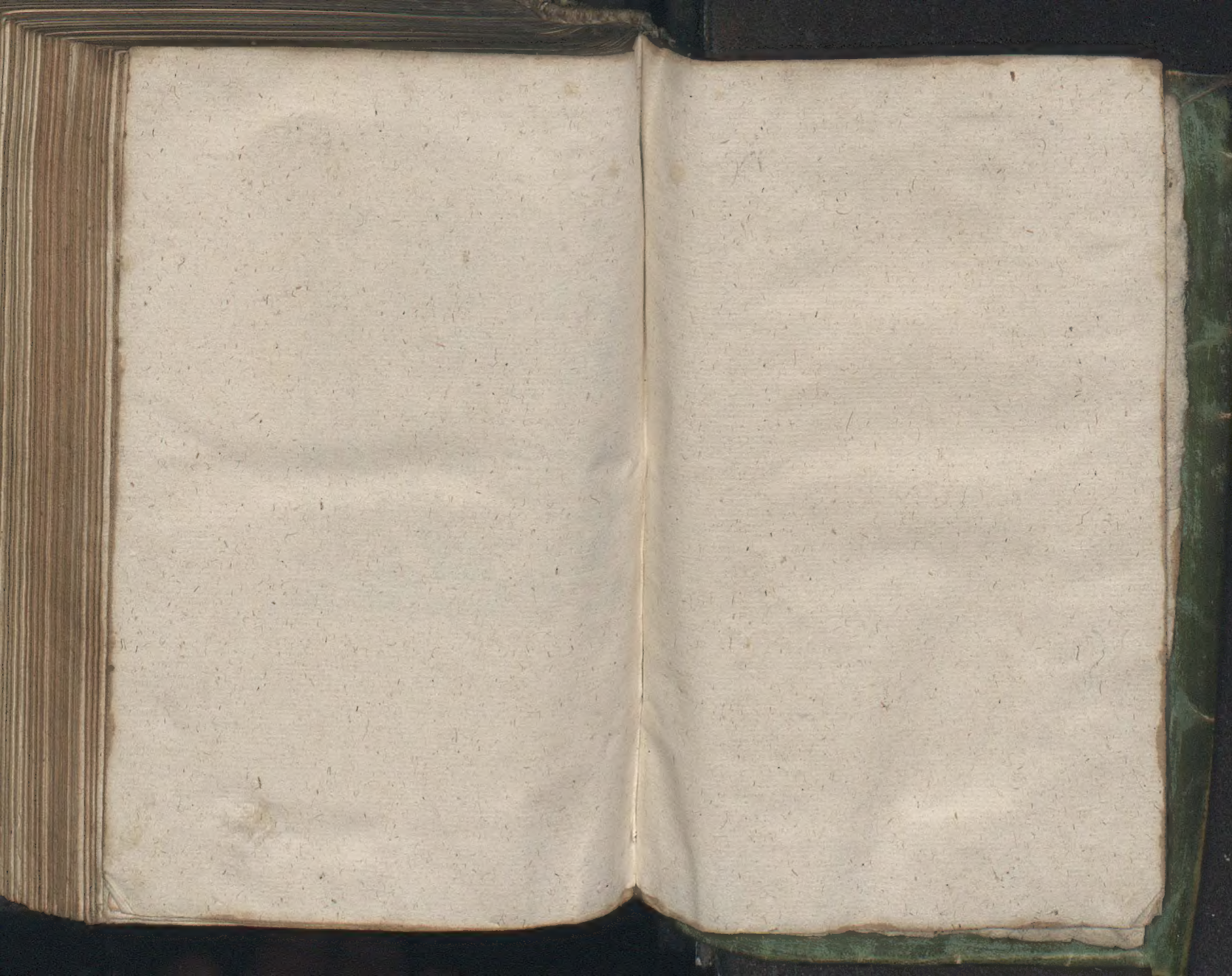
564. Odpowyeďz ná
li / albo izby Biskupa Rzymſkiego
powszechnym Paſttherzem wyzna-
wálić
Nyeſtyſkałeſ thu niez thákowego od
thego Gonczá / iedno dálektye iákyeſ
okrethyy deductie / Ná kthore s rych
je Dokthorow doſtáthečina ieſt wſhe-
dzye odpowiedź. Przethoź iáko y w
pirmſych kſiaſtkach thák y w rych o-
powiádam mu ná iego málo potrze-
bne pythánie: Ji Koſciot Boży był y
ieſt y bedzye z áwſe: A thenſe Koſciot
zbudowány ieſt ná fundámencie pro-
rockim y Apoftollkim ná Pánie Kry-
ſtuſie / o ktorym Prorocy y Apoftolo-
wie ſłowem Bożym ſwiádoſyli.
W thymſe Koſciele ſa Dokthorowie
wſyſcy ktorzy pokázua ſeżyroſć náu-
ki Apoftholſkyy wſedzye w piſányu
ſwoim / y z á námi dekrétá ſwe zgodnie
wydawáia / iákom tego tu dowodził
przy káždym Principium z oſobná:
Ji inſzego nie máſ poczatku y Sundá-
mentu wiáry / iedno piſmo ſwiete.
Przethoź my chcemy z wámi w brod
poſtąpić / gdy was do piſiná ſwiethes
go przy

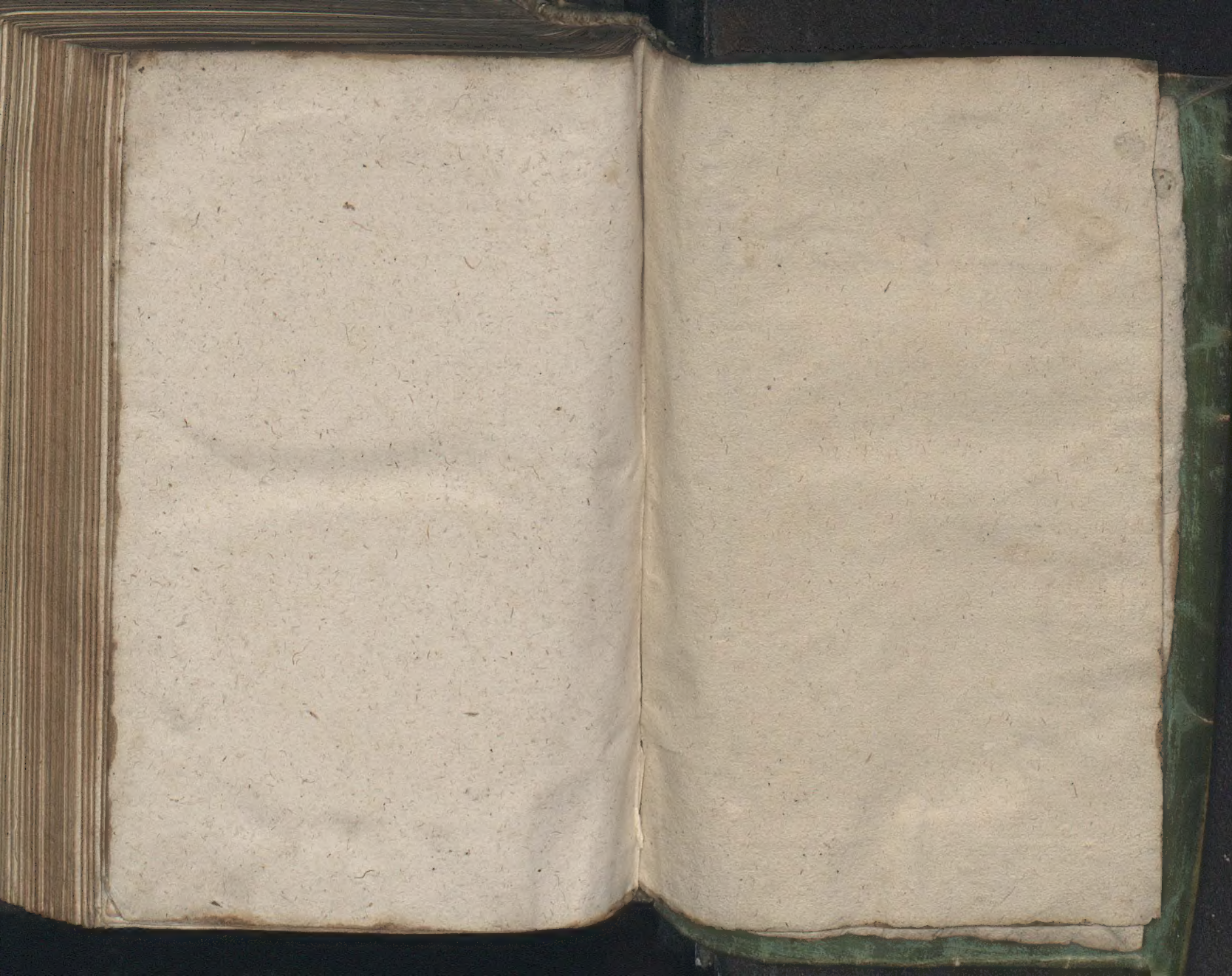
282
ſiodme principi. 565.
go przywodzimy / Czego ſie wy nieboſ-
żetá zbrániacie.
A thu iuź niech káždy wierny y báczny
Krzeſćiánin rozeznawa / czytá rádá
zdrowſſa y prawdziwſa:
Goniec mowi / Wierz Papieżowi / ták
nie zginieſ. A iá mowie: Wierz E-
wángeliey ſwieter / y ſłowu Bo-
żemu / ták pewno bedzyeſ zbá-
wion. Co day ludowi ſwo-
iemu Pánie Boże wie-
cynie błogoſtáwio-
ny / Amen.

* *

Z Drukarnie Macieya Wirzbiety
1 5 7 2.

- Nabyto wspaniałe z Biał.
Kormilny. 18.7.1927

Kr

